

Benedek Elek

Többsincs királyfi és más mesék

TARTALOM

AZ ARANYGYAPJAS KOSOK
A TALLÉROS KALAP
A HÉTSZÉPSÉGŰ KIRÁLYKISASSZONY
HAMMAS GYURKA
A HALÁSZ FIA
A FEKETE HAVAS
A TIZENKÉT VARJÚ
JANKALOVICS
A KEREK KŐ
TÖBBSINCS KIRÁLYFI
AZ ELRABOLT KIRÁLYKISASSZONY
JÉGORSZÁG KIRÁLYA
KONDÁS JANKÓ
AZ EMBER A LEGERŐSEBB
VAS LACI
A SÓ
MELYIK ÉR TÖBBET?
A SÜNDISZNÓ
A DESZKAVÁRI KIRÁLYFI
A HAZUG LEGÉNY
A TEJKÚT
A VILÁGVÁNDORA HERCEG
FURULYÁS PALKÓ
A SZÁRNYAS KIRÁLYFI
AZ ARANYTULIPÁN
A PELIKÁNMAZÁR
SZÓLÓ SZŐLŐ, MOSOLYGÓ ALMA, CSENGŐ BARACK
A HÁROMVADAS KIRÁLYFI
AZ ARANYFOGÚ KIRÁLYFIAK
SZERENCSÉNEK SZERENCSÉJE
AZ ARANYMOZSÁR
GYÖNGYVIRÁG PALKÓ
A CSÚNYA KIRÁLYFI ÉS A SZÉP KIRÁLYKISASSZONY
TEDDNEKI JÁNOS
A BÉKA-KIRÁLYKISASSZONY
JAKAB ÉS A ZAB
A CSUDAEREJŰ SÁR
A KIRÁLY NYULAI
TAMÁS KOCSIS
A VÖRÖS TEHÉN
A SZALMA KIRÁLY
MI VAN A LÁDIKÓBAN?
A VARJÚKIRÁLY
BOLOND JANKÓ
A BUJDOSÓ MACSKA
SZÉP PALKÓ
A SZEGÉNY EMBER SZŐLŐJE
GYÖNGYIKE
A SZERENCSEKRAJCSÁR
CSALI MESE

AZ ARANYGYAPJAS KOSOK

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy gazdag pásztorlegény, s annak kilencvenkilenc juha s három aranygyapjas kosa. De aztán olyan szép három állat volt ez a három aranygyapjas kos, hogy még a király nyájában sem volt azoknak párja. Őrizte is a legény, mint a szeme fényét. Aludni is úgy aludt, mint a nyúl: csak a fél szemét hunyta le, a másikkal mindig a kosokat nézte.

Egyszer csak elkövetkezett a tél, a legény béreked a nyájával, de hát nagy volt a baj, mert nem termett abban az esztendőben elég széna, s drága pénzért sem kapott még egy szálát sem. Mit csináljon? Az a sok drága juh s azok a gyönyörű kosok most mind egymásra döglenek az éhségtől. Ő bizony - gondolja magában - egyet sem bucsálódik, hanem elhajtja valamerre a szegény állatokat, s addig megy velük, amíg valahol harapnivalót talál nekik.

Hát csakugyan el is indul a juhokkal. Elöl ment a három kos, nagy búsan bégetve, mert már két álló napja nem kaptak csak egy harapás szénát sem. Addig mennek, addig mendegélnek, hogy elérnek egy nagy rengeteg erdőbe. Ennek az erdőnek a kellős közepében volt egy nagy pusztta, s hát azon a pusztán annyi szénaboglya, hogy a szem nem tudta belepni!

Hej, megörvend a legény, s azt mondja magában, hogy ő bizony nem megy tovább egy lépést sem, ezen a helyen megtelepedik, s beleáll a szénába, akárkié legyen.

Nagy hirtelen széjjelhányt egy boglyát, s azt egy szempillantásra fel is szedegették az állatok.

No! eltelik egy nap, egyik boglya fogyott a másik után, s nem is nézett arra senki lélek.

De másnap virradóra csak odajő egy óriás, akkora, hogy a feje az eget verte, s nagy mérgesen a legényre támad:

- Hogy mered az én szénámat étetni, te emberizink?

Aj, megijed a legény szörnyűségesen! Az a rettentő nagy óriás most mindjárt kitapodja még a lelkit is! Mondja neki:

- Ne haragudjék, óriás bátyám uram, hiszen megfizetem, amit a juhaim megettek.

- Nem kell a pénzed - mondta az óriás -, hanem most mindjárt öl meg harminchárom juhot s egy aranygyapjas kost, azokat egyszerre süsd meg, mert ma még nem früstököltem.

Mit csináljon szegény feje? Meg kellett hogy ölje azokat a drága szép juhokat, de még az aranygyapjas kost is. Hej, de szomorú volt a legény, szinte megrepedt a szíve, mikor a kést az aranygyapjas kos hasába akasztotta. De már ennek meg kellett történni. Előkerít az óriás egy rengeteg nagy üstöt, abba beléhányták a teméntelen sok húst, aztán olyan tüzet csaptak alá, hogy még hetedhét országon is túl világolt a lángja. Meg is sült egy percre annak a harmincnégy állatnak a húsa, s az óriás - akár hiszitek, akár nem - csak belémerített háromszor az üstbe az ő kanáljával, s három falásra mind egy befaló falásig bekapta azt a finom tokányt. Azzal azt sem mondta: hé, legény, cseréljünk pipát - továbbállított.

- No - mondta a legény magában -, én ugyan jó drágán megfizettem azt a kicsi szénát. - Tusakodott, vajon ott maradjon-e! Ő bizony ott marad. Nem bánja már, ha ennyiben van, egye meg mind, amennyi juha van, az a nagybelű óriás.

Megint csak nekiesett két-három boglyának, széjjelhányta, s jóltartotta a juhait. Elkövetkezik a másnap reggel, s hát megint jó az óriás. Már messziről kiáltotta:

- Hamar, legény, hamar ölj le harminchárom juhot s az aranygyapjas kost, mert ma még nem früstököltem.

Mit volt mit tenni, csak megölt harminchárom juhot s az aranygyapjas kost is utána. Az óriás három falásban ezeknek is megette a húsát, s azzal továbbstát nagy begyesen.

Még éppen harminchárom juha s egy aranygyapjas kosa volt a legénynek. A szíve is sírt, ha rájuk nézett. Ha még ezeket is megeszi az óriás, elmehet világgá, úgy marad, mint az ujjam.

Elkövetkezik a harmadik reggel is, hát csakugyan jó az óriás, s messziről kiabálja:

- Hé, legény, hé! Hát azok a juhok még élnek? Mindjárt megöld valamennyit, mert különben szörnyű halált halsz!

Könyörög a legény, istenkedik, hogy hagyja meg már azt a keveset, de az óriás még egy juhfarkát sem engedett.

- Hallod-e, hé - mondta a legénynek -, ne huzalkodj nekem sokáig, hanem duvazd ki a bőrükből azokat a juhokat, mert különben csúfot látsz.

Megöli a legény mind egy szálíg a juhokat meg a kost is, beléhányja a teméntelen sok húst az üstbe, s egy nagy rúddal keveri, keveri nagy keservesen.

Egyszerre az óriás, mit gondolt, mit nem, leheveredik a tűz mellé, s elszenderedik.

- No, megállj, te istentelen - gondolja a legény -, nem eszel ebből a húsból, tudom azt az egyet. - Azzal csak kimerített egy kanál jó forró zsírt, s az óriás szemére loccsantotta. Szörnyűt bődült az óriás, felszökik a tűz mellől, tapsant ide, tapsant oda nagy lábival, ha valahogy rátapsinthatna a legényre.

- No, te emberizink - ordított az óriás -, kioltottad a szemem világát, de vigyázz, hogy a kezem közé ne kerülj, mert erősen megkeserülöd.

Eleget innét is, eleget túl is, kerítgeti mindenféleképpen, de nem volt annyi lelke s istene, hogy meg tudja fogni a legényt. Gondolja az óriás, ezt így soha meg nem fogod, míg a világ s még két nap, ha szép szerint nem. Elkezdett a legénynek hízelkedni mindenféle mézesmázos beszédekkel, hogy így s hogy úgy, hogy őt vezesse mindenfelé, ha már megvakította, és bizony nem bánja meg.

- Nem én - mondta a legény -, szeretnél, ugye, engemet is megenni? Abból nem eszel!

Azt mondta most az óriás:

- Látom, hogy nem lehet túljárni az eszeden, te pásztorlegény. Jól van hát, járd te is békével. Hanem ha már megettem a juhaidat, nem akarom, hogy egész károd legyen, adok neked egy gyűrűt, azt húzd fel az ujjadra, s nagy hasznát veszed, bármerre járd ezen a világon.

Erre az óriás ledobott egy gyűrűt, a legény pedig nagy hirtelen felkapta, s a kisujjára húzta.

Hát ahogy felhúzta, az a gyűrű csak elkezd kiabálni:

- Erre, erre, vak óriás! Erre, erre, vak óriás!

Haj! Megijed a legény, mert az óriás csakugyan ment a gyűrű hangja után. No, most mit csináljon, mindjárt agyontapossa a vak óriás! Eleget akarja lehúzni a gyűrűt, de az úgy az ujjára tapadt, hogy semmiképpen nem tudta lehúzni. Mit volt mit tenni, előrántotta a bicsakját, lenyisszentette az ujját. Volt ott közelibe egy feneketlen tó, s abba belédobta az ujját gyűrűstül. A gyűrű pedig a tóban is csak azt kiabálta:

- Erre, erre, vak óriás! Erre, erre, vak óriás!

Az óriás ment is utána, s egyszerre csak belépett a feneketlen tóba. Úgy elmerült, hogy soha meg nem látta többet az isten áldott napját.

- No, ettől nem kell többet félnem - mondta a legény -, hanem most már én is mehetek világgá.

Elindul a legény, megy, mendegél a nagy rengetegben. Amint menne, találkozik egy szörnyű nagy fekete medvével.

El akar futni, de a medve megszólal, s azt mondja neki:

- Állj meg, hé, ne fuss, mert számadásom van veled. Tudod-e, hogy ki vagyok én? Én annak az óriásnak a testvére vagyok, akit te megvakítottál. Megölhetnék, de most meghagyom életedet. Hanem azt mondom neked, hogy meg ne merj házasodni az életben, mert ha még a világ végén leszel is, megtalállak, s szörnyű halált halsz.

Fogadkozik a legény, hogy ő nem házasodik meg, hiszen nem is kapna feleséget, mikor nincs neki semmije a földkerekségen. Azzal továbbmegy nagy szomorúan. Hej, búsult szegény feje, hogy mit is ér az ő élete, ha meg nem házasodhatik!

Megy, mendegél, kiér az erdőből is, s annak a szélén talál egy házat. Abban lakott egy özvegyasszony egyetlen leányával. Bemegy, köszön, s kérdi az asszony, hogy mi járatban van.

- Én bizony, édes nénémasszony, szolgálatot keresnék, ha valaki megfogadna - feleli a legény.

Az özvegyasszonynak megtetszik a legény, s befogadja szolgának. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, s a legény még mindig az özvegyasszonynál lakott. Nem tudott megválni a háztól, mert erősen belé talált habarodni az özvegyasszony leányába. A leány is szerette, s a legény egyszer csak előállott, s megkérte a kezét az özvegyasszonytól. Az pedig azt mondta, hogy nem bánja, ásó-kapa válassza el őket, ha szeretik egymást.

Elfelejtette a legény erős szerelmében, hogy mit mondott a medve, s nagy lakodalmat csapott, de amikor a legjavában folyt a mulatság, egyszer csak szörnyűséges mormogás hallatszik az ajtóban. Aj, megijed a legény! No, ez bizonyosan a medve. Az volt csakugyan. Cammogott be, s egyenest a legénynek tartott.

Azt mondja a legény a mátkájának:

- Szívem szerelme, nekünk most meg kell válnunk. Elfelejtettem, hogy nekem nem szabad megházasodnom soha ez életben. Az a medve, aki amott jó errefelé, mindjárt megöl.

Sírt a legény, sírt a leány keservesen, elbúcsúztak egymástól, de hogy soha el ne felejtsek egymást, egy gyűrűt kettétörtek, egy zsebkendőt pedig kettéhasítottak, felét eltette a leány, felét a legény a gyűrűnek is, a kendőnek is, s úgy indult a legény bujdosásba.

Azt mondta, hogy éppen a világ végire megy. Hanem a medve utána kiáltott:

- Most megmenekedtél, hanem vigyázz, mert megtalállak, ha a föld alá bújssz is!

Megy a legény hetedhét ország ellen, hegyeken-völgyeken átal, s talál egy kicsi házat. Bemegy oda, s hát ott egy olyan ősz öregember lakik, hogy az orra éppen a térdit veri. Köszön neki:

- Adjon isten szerencsés jó estét, öregapó.

- Szerencséd - feleli az ősz ember -, hogy öregapónak szólítottál, mert különben halál fia vagy. Hát hol jársz itt, ahol madár se jár?

Elmondja a legény minden bűjút-bajját. Nem tudja, mitévő legyen, szeretne megházasodni, de egy istentelen, medve erőst fenekedik az életire, mindenfelé kíséri, akármerre menjen.

Azt mondja az ős ember:

- Édes fiam, én nem tudok ez ellen semmit tenni, hanem adok egy gyűrűt; aztán menj azzal tovább. Innét kétnapi járásra lakik egy nálam is öregebb ember, monddad neki, hogy mit adtam, talán ő is ad valamit.

Megköszöni a legény a gyűrűt, s továbbindul. Két nap múlva csakugyan elérkezik, ahová az ős ember igazította. De abban a házban olyan ős ember lakott, hogy az elsőnek apja lehetett volna.

Köszön ennek is:

- Szerencsés jó estét, öregapó!

- Áldott szerencséd, hogy öregapónak szólítottál. Hát mi szél vetett ide, édes fiam?

Mondja a legény a dolgát, s hogy egy ős ember igazította ide, ha ő is adna valamit.

Azt mondja az ős ember:

- Egyebet én sem adhatok, fiam, gyűrűnél, csak tedd el jól, s menj még két napot, aztán találsz egy házat, abban még nálam is öregebb embert, majd ad az is valamit.

Megy a legény, s meg sem állott, míg ahhoz a házhoz nem ért. Ott ült egy nagy karosszékből az ős ember, az ölében egy nagy könyv volt, s abból olvasgatott. Köszön a legény, az ős ember fölneéz, s azt mondja:

- No, éppen kerek száz esztendeje, hogy embert nem láttam, hát te hogy kerültél ide, te szegény legény?

Mondja a legény, hogy miben jár.

- Jól van, édes fiam, ne búsulj. Adok én is egy gyűrűt neked, tedd a többihez. Aztán menj tovább, s addig menj, míg az út kétfelé nem válik. A két út közt van egy domb, a három gyűrűt tedd le oda, te pedig feküdj rájuk, s el ne mozdulj reggelig, aludj ott egész éjjel. Mikor reggel megébredsz, három nagy kutya lesz melletted a három gyűrű helyett. Egyet szólíts Mindentudónak, egyet Világonátallátónak, s a harmadikat szólítsd Földnehezének. Menj aztán ezekkel, amerre a szemed lát, ne félj a medvétől.

Megköszöni szépen a legény a jó tanácsot, elbúcsúzik, s továbbindul. Másnap estére kelve keresztúthoz ér, s ott meg is állapodik. Hát csakugyan volt egy domb ott. Leteszi a három gyűrűt, ráfekszik, elalszik, s reggel, mire felébred, akkora három kutya heverészett mellette, mint három nagy sütökemence. Mondja egymás után a nevüket, s mind a három elejibe szökik a nevére, s a legény jól megjegyzi, hogy melyik-másik.

Mármost szervusz, világ. Csak lássa meg a medvét, tudom istenem, úgy széjjelszaggattatja ezekkel a kutyákkal, hogy egy porcikája sem marad.

Ment a legény, ment hegyeken-völgyeken által, s elért egy kicsi házba. Ott lakott egy csúnya vén boszorkány, s beszegődik ahhoz szolgának. Azt mondta neki a boszorkány, hogy nála nem lesz egyéb dolga, csak mindennap menjen vadászni, s hozzon egy nyulat.

El is ment a legény már első nap nyulászni, s magával vitte a kutyákat is. Amíg odajárt, csak beállít a medve a boszorkányhoz, s megkérdezi, hogy egy ilyen s ilyen legényt nem látott-e.

- De bizony láttam - mondta a boszorkány -, nálam van szolgálatban.

- No, ha nálad van, bizony meg is ölöm - mondta a medve.

A boszorkány erre azt mondta, hogy tőle ugyan megölheti, mert neki az a legény senkije, ő bizony kútba nem szökik utána.

Aztán elegyeztek, hogy a medve lefekszik az ajtó küszöbén belül. Nagy hirtelen vájtak egy gödröt, s abba feküdt, hogy se a legény, se a kutyák észre ne vegyék, mert különben mindjárt összetépiük, s mikor a legény belép, csak szökjék a nyakába, s fojtsa meg.

Befekszik a medve a gödörbe, s aközben a legény is hazaindul a vadászatról egy nyúllal. Amint jöddögélnék, csak összedugja az orrát a három kutya, s Mindentudó azt mondja:

- Ti csak maradjatok a gazdával, én előrefutok, mert baj van otthon!

Azzal megfutamodik, s ahogy hazaért, egyenest a küszöbnek ment s ráfeküdt. Hazaérkezik a legény is a másik két kutyával, be akar menni, de Mindentudó nem mozdult el a küszöbről. Átlépte volna, de akkora volt, mint egy sütökemence. Eleget mondta szépen neki, hogy kuss félre, Mindentudó! Mindentudó meg sem mozdult. Rúgta, verte, bizony nem mozdult az. Mit volt mit tenni, az ablakon kellett hogy bemásszék.

Aztán beült a tűzhely mellé, a nyulat megsütötte, a boszorkánnyal megették, s a medve meg sem mert moccanni a gödörben. Másnap is elmegy a kutyákkal vadászni. Mérgelődött, morgolódott a medve, hogy nem ölhetné meg a legényt. Hogy is ölhetné meg, mind azon törte magát.

Azt mondja a vén boszorkány:

- Hallod-e, te medve, tudom én, mit csinálj. Ássunk a katlan alá egy gödröt, feküdj oda, s mikor odamegy, hogy a nyulat megsüsse, szökjél ki a gödörből, s dobd a tűzbe.

Úgy is tesznek. Gödröt ásnak a katlan alá, s a medve belefekszik. De Mindentudó azt is tudta, s ismét megsuttintotta a társainak, hogy baj van otthon. Fogja magát Világonátallató, beléheveredik egy pocsolyába, azzal előrefut, otthon egyenest ráfekszik a tűzre, s az mindjárt kialudt.

Hazaért a legény is, meg akarja sütni a nyulat, de hát Világonátallató ott fekszik nagy lucskosan, egy szikra tűz sincs; hiába kiabál, neki: kuss el, Világonátallató! - hiába üti, veri, el nem mozdult az onnét. A legény nagy mérgibe kiment a házból, lefeküdt a csűrbe, s akkor a kutyák is utána sompolyogtak.

De bezzeg csak most mérgelődött istenigazában a medve koma! Azt mondotta a vén boszorkánynak, hogy ha holnap el nem pusztíthatja azt a legényt, akkor őt pusztítja el.

- Jól van, nem bánom - esküdözött a boszorkány -, szaggass hetvenhét darabra, ha holnap meg nem ölheted az istentelent. Feküdj most az ágy alá, ott csak meg nem látnak azok az ördögös kutyák - mert bizonyosan a kutyák mesterkednek ellenünk -, s amint belép, ugorj ki az ágy alól, s tégy vele, amit akarsz.

Elmegy a legény harmadnap, a kutyák is vele mennek, a medve pedig befekszik az ágy alá. Hanem Mindentudó ezt is jól tudta, s megint csak összesúgtak-búgtak. Aj! megrugaszkodik erre Földneheze, s hazáig meg sem állott.

Befut a házba, s egyenest felfekszik az ágyba. De úgy ránehezedett az ágyra, hogy a medve meg sem tudott moccanni, s a legény békességesen megsüthette a nyulat, aztán jóllakott, elnyúlt a tűzhely alatt, s úgy aludt ott reggelig, mint a bunda.

A vén boszorkány pedig nem találta a helyét, csak hogy ki nem törte az erős nyavalya szörnyű félelmében. Vége az életének, ha a legény elmegy hazulról. Gondolja, még próbál egyet, hátha

azzal a legényt is elpusztíthatná, s az ő életét is megmenthetné. Azt mondja a legénynek, mikor felkészült, hogy vadászni induljon:

- Minek is viszed magaddal azokat a nehéz kutyákat, hiszen azok úgysem fogják el a nyulat. Ne fáraszd mindig, inkább rekeszd be a csűrbe, míg te odajársz.

A legény széles e világért sem gondolta, hogy a medve a háznál van, hallgatott a boszorkányra, s csakugyan be is rekesztette a kutyákat a csűrbe. Azzal elment vadászni. Jó haza estefelé, s hát a medve csak elejébe toppan. Megijed s legény, uzsgyi neki, vesd el magad! - megfutamodik, hátra a kertbe, s felmászik egy fára.

- Mászhatsz! - kiáltott a medve. - Még az égbe is felmászhatsz, már meg nem szabadulsz a körmöm közül!

Könyörgött a legény, kegyelmezzen fiatal életének, de a medve mind csak azt kiabálta:

- Szállj le onnét, mert ha nem, én szállítlak le, azt pedig nem köszönöd meg.

- Jól van - mondta a legény -, leszálok, csak engedd meg, hogy elébb hármat kiáltsak.

- Kiálthatsz tizenhármat is, úgyis halál fia vagy.

Kiált a legény, ahogy csak a torkán kifért:

- Nye, Mindentudó, nye!

Hallja ezt Mindentudó, s mondja a többinek:

- Hé, halljátok-e, a gazdám az én nevemet kiáltotta.

- Talán bizony álmot láttál - mondta Világonátallató s Földneheze, mert ők csakugyan nem hallottak semmit.

Egy kis idő múlva ismét kiált a legény:

- Nye, Világonátallató, nye!

Hallja ezt Világonátallató, s mondja a másik kettőnek:

- Nem hallottátok-e? Mintha most engem szólított volna a gazdánk!

Most Mindentudó s Földneheze nem hallotta, s azt mondták Világonátállátónak, hogy bizonyosan álmot látott.

Harmadszor kiált a legény, ahogy csak a torkán kifért:

- Nye, Földneheze, nye!

Most Földneheze hallotta a kiáltást, s a többi nem.

- De bizony az én nevemet hallottam szólítani - mondta Földneheze.

- No, ha igen - szólott Mindentudó -, menjünk, mert a gazdánk veszedelemben van.

Aj! megrugaszkodnak, de közmént legyen mondva, a medve rengeteg nagy kövekkel s sziklával körülfárta volt a csürt, még a fedelét is jól megnyomta, hogy a kutyák ki ne szabadulhassanak. Nekiszökik Mindentudó a csűr falának, rúg egyet rajta, csak megrendül a csűr belé; rúg egyet Világonátallató, s arra kidőlt félig; rúg egyet Földneheze, s erre úgy széjjelduvad az egész csűr, mintha nem is lett volna.

Ezalatt a medve felmászott a fára, s éppen meg akarta ragadni a legényt, hogy megölje. Meglátják ezt a kutyák, szökik egyet Mindentudó, de nem tudott egy szökésbe ott teremni a medvével; szökik Világonátallató, s ez felszökött a fának fele magasságára; szökik most

Földneheze, s ez éppen a medvéhez szökött. Belecsimpeszkedik a medve torkába, ránt egyet rajta, s úgy leteremti, hogy éppen Világonátallatóig hengeredett; rándít egyet rajta Világonátallató is, s lehajítja Mindentudóhoz; ez nyakszirten ragadja, s úgy levágja, hogy csak megnyekkent a földön. Aló neki! leszökik mind a három kutya a fáról, közrefogják a medvét, s úgy szertetérik, hogy még a hetvenhetedik porcikája is hetvenhét felé szakadt.

Azt mondja most Mindentudó:

- No, ezzel készen vagyunk, de még hátra van a vén boszorkány, szaggassuk össze azt is, mert megérdemli.

Mindjárt elfutottak, s a boszorkányt is összeszaggatták.

De bezzeg örvendett a legény, hogy már többet nem kell félnie a medvétől. Hálálkodott magában az ősz embereknek, hogy neki ilyen áldott hű kutyákat adtak. Gondolja, már nincs rájuk több szüksége, visszaviszi, szépen megköszöni, s talán elmegy haza, ha ugyan lenne még otthon keresnivalója.

Megérkezik a legöregebb ősz emberhez, elmondja, hol járt, miken ment által, s vissza akarja adni a kutyákat.

Azt mondja az ősz ember:

- Csak tartsd meg magadnál, édes fiam, menj vissza ahhoz a dombhoz, ahol egyszer háltál. Hálj ott az éjen is, s reggelre a három kutyából három gyűrű lesz újra, azokat vidd el magaddal, s nem vallod majd kárát.

Megköszönte az ősz ember jóságát, elbúcsúzott tőle, s meg sem állott addig a dombig. Ott lefeküdt a kutyákkal, s hát reggelre csakugyan három aranygyűrű volt mellette. Elteszi szépen a gyűrűket, s elindul hazafelé.

Sok hegyeken-völgyeken ment által, még a haja is őszülni kezdett a rengeteg nagy útban, de addig ment, addig ment, hogy éppen abba a faluba ért, ahol az ő mátkája lakott.

Kérdi az embereket, hogy mi hír a faluban. Mondják neki, hogy nincs semmi különös változás, csak ez s ez a leány ma mond hitet egy legénynek.

Hej, az éppen az ő mátkája volt! Fogja magát, koldusgúnyába öltözik, s elmegy a lakodalmas házhoz. Amint ott álldogálna az ajtó megett, odamegy a menyasszony, s megkínálja egy pohár borral. Azt mondja neki a legény:

- Iszom, de csak úgy, ha te megiszod a felét.

A leánynak jókedve volt, s azt mondta:

- Legyen meg a kend kívánsága.

Felhajtja a legény félig a bort, s titkon a pohárba veti a fél gyűrűt, akinek a párját a leánynál hagyta volt. A leány is felhajtja a maradék bort, s hát, mit lát a pohár fenekén! A gyűrű felét.

- Hát ezt hol kapta kend?

- Ott, ahol te a másik felét!

Közben előveszi a legény a fél zsebkendőt is, s azt mondja:

- Ha már bort ittam, meg is törülöm a számat.

- Hát azt hol kapta kend?

- Ott, ahol te a másik felét!

Hej! szalad a leány a ládjához, kinyitja, s előveszi a fél gyűrűt s a fél kendőt. Összeteszik a két fél gyűrűt, a két fél kendőt, s hát úgy talál, mint a bodosi lakodalom: sem több, sem kevesebb.

De lett is nagy öröm! A leány mindjárt a nyakába borult a régi jegybéli mátkájának, s a másíknak azt mondta: jó utat, ahol sár nincs. Csaptak aztán olyan lakodalmat, hogy sánta Mihók bá ott törte ki a lábát a nagy táncolásban.

Hát a három gyűrűvel mi lett?

Azzal a három aranygyűrűvel az lett, hogy lakodalom után kezébe veszi az ifiasszony, nézi, nézi, s mondja, hogy milyen jó volna ez a három gyűrű az ő ujjára. Még jól ki sem tudta mondani, csak kiesik a kezéből mind a három gyűrű, s láss csudát! - olyan gyönyörű három aranygyapjas kos lett azokból, hogy olyan gyönyörűt még emberi szem nem látott.

Örvendett az ifiember, hogy azt sem tudta, melyik lábára álljon, s esküdözött égre-földre, hogy ezek a régi kosok, akiket az óriás felfalt. Alig mondta ezt, bégetni kezd a három kos, s hát, mintha csak a földből termettek volna elő, béomlik az udvarra a kilencvenkilenc juh! Még csak most lett igazi kedve az ifiembernek.

Hiszen ez így éppen jól volt. Eleget sanyargott szegény feje.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A TALLÉROS KALAP

Három diákról meg egy parasztberről mondok mesét. A diákok nagy szakállas legények voltak már mind a hárman, s egyszer mit gondoltak, mit nem, elindultak országot, világot látni, szerencsét próbálni. Amint mennek, mendegélnek, egy faluba érnek, szembe jó velük egy parasztember. Az egyik diák nagy hetykén megszólítja:

- Hány hét a világ, bácsi?

- Mával is kevesebb, uram - mondotta a paraszt, s tisztességtudással megemeltette a kalapját.

- Hát a jó erkölcs hol terem? - kérdi a diák.

- Megterem a virág a gazban is.

- No, ez ügyes felelet volt - mondja a diák. - Még egyet kérdek kendtől. Mi van a paraszt kalapja alatt?

- Jöjjenek be az urak a kocsmába, ott majd megmondom.

A diákok összenéznek, egy rézgaras sem volt a zsebükben, de azért bementek. Hanem a paraszt előrement, s megsúgta a kocsmárosnak, hogy csak mérje a bort, ameddig öt forint árát kimér.

Letelepednek az asztal mellé, a kocsmáros hordja a bort, isznak, jókedvük kerekedik. Hanem mikor öt forint árát megittak, a kocsmáros nem hozott több bort, azt mondta:

- Most már fizessenek az urak!

Az ám, fizettek volna, ha lett volna miből. Kotorásztak a zsebükben, kifordították, befordították: fordíthatták, egy krajcár nem sok, annyi sem fordult ki.

- Hát majd megfizet ez a kalap - mondja a paraszt.

Azzal lekapja fejről a kalapot, megrázintja, s egy fényes tallér esett ki belőle.

- No, látják az urak, ez van a paraszt kalapja alatt.

Tyű, nagyot néztek a diákok, szerették volna megszerezni a kalapot. Milyen nagy urak lennének, ha övék lenne az a kalap. Csak megrázintának, s hullana ki belőle a csengő tallér.

Közrefogják a parasztot, adja el nekik a kalapot, amit kér, azt kér, a föld alól is előteremtik az árát.

- Jól van - mondja a paraszt -, én már úgyis öregember vagyok, ötszáz forint elég halálom napjáig, ennyiért az uraknak adom.

Elmennek a diákok a földesúrhoz, kérnek írásra ötszáz forint, az uraság - mit gondolt, mit nem - adott is, s a parasztnak lefizették a pénzt. Továbbmentek nagy örömmel a diákok, s ahogy az első faluba értek, betértek a kocsmába, rendeltek ételt, italt, ettek, ittak, vígan voltak.

- Bort ide, kocsmáros, bort!

Mikor aztán fizetésre került a sor, megrázintották a kalapot, de csak egy tallér hullott ki a kalapból, pedig ötre volt szükség.

Hát most mit csináljanak? Nem tudtak fizetni, ott maradtak a kocsmárosnál, míg ledolgozzák az adósságot. Mikor aztán a kocsmárostól megszabadultak, indultak egyenest abba a faluba,

ahol a parasztembertől a kalapot vették. Mennek, mendegélnek, egy nagy erdőbe érnek, s hát éppen ott dolgozott a paraszt. Ez már jó messziről meglátta a diákokat, s mi jutott eszébe, mi nem, egy fűrész volt nála, s azzal nagy hirtelen egy nagy tölgyfát elkezdett fűrészelni.

Aztán elkezdett kiabálni:

- Hamar ide, hamar, segítsenek, mert reám dől ez a fa! - s a vállát jó erősen a fának vetette, mintha csakugyan tartaná, nehogy ledőljön.

Odaszaladnak a diákok, s mondja a paraszt:

- No, az isten hozta az urakat ide, mert úgy tudják meg, hogy e fa alatt kincs van. Hogy könnyebben kiáshassam, előbb le akartam fűrészelni, de mélyebben találtam befűrészelni, s ha elállok innét, reám dől a fa. Álljanak ide az urak, tartsák a fát. Majd kötelet hozok ki a faluból, felmászok a fára, a fa felső ágára rákötöm a kötelet, s annál fogvást nyugot felé döntöm, mert hát a kincs kelet felé van.

A diákok meg sem ismerték a parasztot, mert jóformán meg sem nézték, nekidőltek a fának, a paraszt meg szaladott be a faluba kötélért.

Az ám, kötélért? Esze ágában sem volt, hogy kötelet hozzon. A szegény diákok vártak ebédig, vártak uzsonnáig, vártak vacsoráig, majd megszakadtak, úgy kínlódtak, nehogy a fa rájuk essen.

Hát nem várhattak ítéletnapjáig, nagy hirtelen elugrottak a fa mellől, s íme, a fa ott állott szépen, bizony nem dőlt el.

- Fiúk - mondja az egyik diák -, nekem úgy tetszik, hogy megint megcsúfoltak, mégpedig az a paraszt csúfolt meg, akitől a talléros kalapot kaptuk. Gyerünk csak be a faluba, majd így meg úgy, megemlegeti a paraszt, hogy diákokat csúfolt meg.

Eközben a paraszt nem találta otthon a helyét, ide bújt, oda bújt, aztán kerestette magát a feleségével, vajon megtalálja-e. De akárhová bújt, a felesége mindenütt megtalálta.

Azt mondja az asszony:

- Hallja-e, ne bujkáljon kend, jobb, ha úgy tesz, mintha meghalt volna. Feküdjék le szépen, én szemfedővel beborítom, akkor aztán jöhetnek a diákok, holt emberrel semmit sem csinálhatnak.

- Ez igaz, feleség - mondja a paraszt.

Mindjárt el is készítik a nyújtópadot, a paraszt ráfekszik, s a felesége siratni kezdi keservesen:

- Jaj, lelkem uram, jámbor uram, mért haltál meg, mért haltál meg!

Éppen abban a pillanatban jönnek a diákok, kérdik az asszonyt:

- Hát kend miért sír, néne?

- Jaj, hogyne sírnék, lelkem uraim, nem látják-e, nyújtópadon fekszik az uram. Egyedül maradtam ezen a világon, szomorú özvegységben.

- Egyet se sirassa kend - mondja az öregebb diák -, nagy huncut volt, az isten nyugtassa.

Hanem hogy, hogy nem, volt az ajtó sarkában egy pálca, s az öregebb diák nem állhatta meg, hogy egy kicsit rá ne legyintsen a paraszt hasára.

- Nesze, huncut, vidd el ezt útravalónak.

Felugrik a paraszt, letérdel a diákok előtt, s mondja nagy hálálkodással:

- Ó, hogy az isten áldja meg kigyelmeteket, nagy jó uraim! No lám, most már csakugyan hiszem, hogy ennek a pálcának csodaereje van. Csak hallgassanak ide. Tegnap, amint a kertek alatt mentem, látom, hogy egy döglött kutya hever ottan. Egy kicsit meglegyintem a pálcámmal, s a döglött kutya abban a pillanatban felugrik, elszalad. Hm, gondoltam magamban, talán nem is volt ez döglött kutya. Megyek az udvarba, a földesúrhoz, s hát éppen akkor döglött meg a legszebb paripája. Ezt is meglegyintem, s mit gondolnak az urak, mi történt? Felugrott a paripa, körültáncolt az udvaron, kutya baja sem volt. No már most látom, hogy csakugyan csodaereje van a botomnak. Feleség, amennyi kincs van a háznál, mind add a diák uraknak, nekem már nem kell. Megélek én ebből az egy szál botból. Ahol valami nagy úr meghal, megyek oda, s ezzel a bottal feltámasztom, majd lesz pénz.

- Nem oda Buda! - mondták a diákok. - Nem kell a pénz, visszük a botodat.

Könyörgött a paraszt:

- Ne vigyék el, drága jó uraim, van itt pénz elég (pedig dehogy volt), adok, amennyit elbírnak, csak a botomat hagyják meg.

- Nem, nem - mondták a diákok -, kétszer megcsúfoltál, harmadszor nem csúfolsz meg, visszük a botot.

El is vitték. A paraszt nagyot kacagott, mikor a diákok elmentek. Hiszen csak vigyétek!

Mennek a diákok hegyeken, völgyeken által, erdőn, mezőn keresztül, s beérnek egyszer egy rengeteg nagy városba. Amint bemennek a város kapuján, éppen akkor jött kifelé egy hatlovas halottaskocsi, utána tenger gyászoló nép. Kérdik a diákok, kit temetnek.

Mondják az emberek:

- A grófkisasszonyt. Ahol ül ni a hintóban az édesanyja meg a mátkája, egy herceg.

A diákoknak sem kellett több, mentek az öreg grófnéhoz, s mondták, hogy csak nyitassa fel a koporsót, ők feltámasztják a grófkisasszonyt.

Hát az öreg grófné hogyne nyitatta volna fel! Ígért a diákoknak tenger sok kincset, annyit, hogy egész életükben urak lehetnek, csak támasszák fel a leányát. Felnyitják a koporsó fedelét, az öregebb diák a bottal meglegyinti a grófkisasszony torkát, s halljatok csodát, a grófkisasszony mindjárt felült a koporsóban.

Hej, volt nagy öröm. Temetés helyett nagy lakodalom. Megvendégelték a diákokat is, ehettek, ihattak, amennyi csak beléjük fért, s kaptak hárman három szekér aranyat. Mentek vissza a faluba, kifizették a földesúrnak az ötszáz forintot, aztán mentek a paraszthoz: annak is adtak egy zsák aranyat. Hanem több szerencsét nem próbáltak a bottal, mert mégis megtudták, hogy nincs annak csodaereje. Szépen visszamentek a kollégiumba, végigtanulták az iskolákat.

Így volt, vége volt, igaz volt.

A HÉTSZÉPSÉGŰ KIRÁLYKISASSZONY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy szegény ember, s annak egy nagy kamasz fia, úgy hívták, hogy Kolontos Bandi.

No, nem is hiába hívták kolontosnak ezt a legényt, mert csupa ostobaság volt minden cselekedete.

Az apját, az anyját majd felvetette az erős búbanat, hogy a fiuk mindenükből kiforgatja a nagy ostobaságával. Egyszer azt mondja az asszony a fiának:

- Eredj, fiam, öntözd meg a virágokat, mert a nagy melegségben mind elszáradnak.

Fogja magát Bandi, lemegy a pincébe. Volt ott három akó bor, felviszi a kertbe, s ráöntözi a virágokra. Sokszor látta, hogy az emberek, ha bort isznak, jókedvük kerekedik, s amint a bort elöntözte, még meg is kérdezte a virágokat:

- Jókedvetek van, ugye? Meghiszem azt!

Máskor meg azt mondták neki, hogy hintse meg az udvart homokkal, hogy egyenes legyen.

Hanem Bandi azt gondolta, hogy jobb a liszt a homoknál, s ami liszt volt a háznál, azt mindet felhintette az udvaron.

Jó ki az apja, nézi, hogy mit csinál Bandi.

- Jaj, te világbolondja, te, mit tettél?

- Talán bizony nem elég egyenes az udvar? - kérdezte Bandi.

- Hiszen megállj, mindjárt megegyenesítlek én!

Előkapott egy husángot, jól elnadrágolta Bandit, de bizony nadrágolhatta, attól ugyan nem jött meg az esze.

Telik-múlik az idő. Gondolja az ember, talán egy kicsit megjött a Bandi esze, s azt mondja neki:

- Eredj, fiam, etesd meg a disznókat, hadd feküdjenek le aztán.

Kimegy Bandi, megeteti a disznókat, de mikor jóllaktak, fogta magát, addig verte egy bottal, míg el nem nyúltak a hídláson. Azzal bement nagy örömmel az apjához, s mondta:

- No, apám, lefektettem a disznókat.

Kimegy az ember, hadd lássa, mit csinált Bandi. Hát, teremtóm, a disznók mind meg vannak döngölve. Elő a husángot az ember, megint jól elnadrágolja Bandit, de bizony nadrágolhatta, attól ugyan meg nem jött az esze.

Estére kerekedik az idő, lefeküsznek, de sem az ember, sem a felesége nem tudott aludni. Sóhajtoztak, tűnődtek, mit csináljanak ezzel az istenveréssel. Ha valahogy szépszerint meg nem szabadulnak tőle, előbb-utóbb koldusbotra juttatja őket.

Eltervezték, hogy akármilyen keserves legyen a szívüknek, kiviszik az erdőbe, s otthagyják. Ahogy lesz, úgy lesz, menjen, amerre szeme lát; éljen, ahogy élhet. Bandi úgy tett, mintha aludnék, még nagyokat is horkolt: jól hallotta, hogy mit egyeztek az öregek. Reggel felkelnek, s mondja a szegény ember Bandinak:

- No, fiam, gyere az erdőbe, vágjunk fát!

Kimennek az erdőbe, s mikor egy jó sűrű helyre érnek, azt mondja az ember Bandinak:

- Te csak maradj itt, fiam. Vágj le egy-két szál fát, én meg továbbmegyek az erdő másik felébe, hátha ott még szebbeket találok.

Bandi nem szólt semmit, úgy tett, mintha ott maradna, de alig ment az apja tíz-húsz lépésre, ment ő is utána, el sem maradott mellőle.

Eleget okoskodott az ember, hogy így meg úgy, maradj ott, nézd ezt a szép fát, milyen szép; nézd ezt, még szebb az! Beszélhetett, akár a fekete földnek, Bandi nem maradott el mellőle.

Mit volt, mit nem tenni a szegény embernek, látta, hogy nem tud megszabadulni Banditól, nagy búsán hazaindult, Bandi meg mindenütt utána.

Amint megy, mendegél hazafelé, szembe jön vele egy ősz öregember, s kérdi:

- Hát kend miért olyan szomorú, földi?

- Hogyne volnék szomorú, öregapám - mondja az ember -, mikor ez az egy fiam van, s az is olyan kolontos.

- Egyet se búsuljon kend, adja nekem a fiát, én majd eszére térítem.

- Én jó szívvel odaadom - mondja az ember -, csak elmenjen kigyelmeddel.

Kérdi a fiától:

- No, Bandi fiam, elmennél-e ezzel az öregemberrel?

- El én, csak jó dolgom legyen.

Mondotta az ősz öregember:

- Ne félj, fiam, nálam jó dolgod lesz.

Azzal elváltak egymástól. A szegény ember ment hazafelé, Bandi is ment az ősz öregemberrel ellenkező irányba, keresztül a rengeteg erdőn. Három nap s három éjjel folyvást mentek, meg sem állottak.

Megszólal egyszer Bandi.

- Öregapám, adjon ennem, mert amióta hazulról eljöttem, még egy befaló falást sem ettem.

- Jól van, fiam - mondotta az ősz öregember.

Azzal benyúlt a zsebébe, kivett onnét három kenyérmorzsát, s Bandi úgy jóllakott abból, mintha három nagy kenyéret evett volna meg, akkorát, mint egy taligakerék.

Tovább mentek, mendegéltek, hát egyszer jön velük szembe két oroszlán. Megijedt Bandi szörnyűképpen; azt hitte, hogy most vége az életének. De az ősz öregember csak egyet pisszentett, s az oroszlánok egyszeribe visszahúzódtak a sűrűségbe. Aztán ismét felkerekedtek s tovább mentek, mendegéltek, rengeteg erdőből nagy pusztaságba értek; nagy pusztaság szélén tengernek partjára. Tengernek partján volt egy nagy nyárfa, arról leszakasztott az ősz öregember egy levelet, belédobta a tengerbe, s ím, halljatok csodát, a nyárfalevél egyszeribe csónakká változott.

Szépen beleültek a csónakba, hét nap s hét éjjel folyton-folyvást eveztek a tengeren, úgy értek a másik partjára, s amikor oda kiléptek, a csónak ismét visszaváltozott nyárfalevélné.

A tengernek ezen a partján is volt egy nagy nyárfa, s az ősz öregember a nyárfalevelet feldobta a többi levél közé.

Innét is továbbmentek, s egy rengeteg nagy szikla hasadékába értek, ott volt két mohaágy, abba szépen lefeküdtek.

Mondotta az ősz öregember:

- Feküdj le, fiam, aludj, mert reggel korán kelünk, s kezdődik a tanítás.

Lefeküsznek, s még alig pitymallott, fel is kelnek.

Aztán az ősz öregember előszedett mindenféle nagy könyveket. Azokból három nap s három éjjel folyton olvasott, magyarázgatott, de olvashatott, magyarázthatott, Bandi éppen olyan bolond, éppen olyan kolontos volt, mint annak előtte.

Mondotta az ősz öregember:

- No, látom, fiam, hogy így semmire sem megyek veled, majd másképp próbálok.

Elővett egy aranykalapácsot, s azzal mindennap koppintott egyet Bandi fejére. Ez így tartott fél esztendeig, s hát Bandiből olyan okos ember lett, hogy alig fért az okosság a fejében. Megtanította az öregember mindenféle tündérigékre, de még arra is, hogy kell a nyárfa ágából mindenféle drága süteményeket csinálni. Mikor aztán mindenféle mesterkedésre kitanította, azt mondotta az ősz öregember:

- No most, fiam, eredj isten hírével, próbálj szerencsét.

Három kenyérmorzsát adott Bandinak, s azzal útnak eresztette.

Megy, mendegél Bandi erdőkön-mezőkön által, s mikor megéhezett, csak megevett egy kis morzsát, s úgy jóllakott, hogy egy hétig mehetett vígan tovább. Mikor aztán megette mind a három morzsát, csak levágott egy nyárfaágat, földre csapott vele, s annyi drága jó sütemény volt előtte, hogy meg nem győzte enni.

No, telt-múlt az idő. Talán már egy esztendeje is elmúlt, kettő is, három is, hogy Bandi elvált az ősz öregembertől. Egyszer, amint egy rengeteg erdőn menne keresztül, lát egy kicsi házat. Be akar menni, de nincs az ajtón kilincs. Hát ha nincs, az sem baj. Eszébe jutottak a tündérigék, amelyekre az ősz öregember tanította, s azt mondta az ajtónak:

*Gingalló,
Szent ajtó,
Nyilj fel magadtól!*

Felnyílik az ajtó, bemegy a házba, s hát abban a házban nincs egyéb, csak egy asztal s az asztalon egy nagy könyv.

Az volt írva a könyv táblájára tündérbetűkkel:

A hétszépségű királykisasszony könyve

Felnyitja Bandi a könyvet, nézi, vajon mi van írva belé? Az volt beléírva, hogy annak a királynak, akinek most éppen az országában vándorol, olyan szép leánya volt, mintha a világ legszebb hét leányából szőtték-fonták volna össze. Azért volt az ő neve: hétszépségű királykisasszony. Egyszer Kecskék, a kecskék királya elment a hétszépségű királykisasszonyhoz, s megkérte a kezét.

Hétszépségű királykisasszony nagyot kacagott:

- Mit, te fürtelem! Még te mersz idejönni?! A legelső királyfiak kérték a kezemet, azoknak sem adtam. Eltakarodj a szemem elől!

Elment Kecsebak nagy búval, bánattal, s nagy bújában, bánatában leugrott a legmagasabb szikla tetejéről, s meghalt szörnyű halálnak halálával. Megtudták a kecskék, hogy mi történt a királyukkal: összeállott tizenkettő, a legnagyobb s legerősebb.

Éjnek idején belopóztak a király palotájába, s mikor a királykisasszony aludott, szarvukra vették az aranyos nyoszolyát, s elnyargaltak vele, mint a fergeteg. Az volt írva tovább a könyvbe, hogy ettől a háztól hetvenhét mérföldnyire, aranyszínű föld alatt van még egy ilyen könyv, abban van megírva, hová, merre lett a hétszépségű királykisasszony.

Nem volt Bandinak maradása. Ment hegyeken-völgyeken átal, s addig meg sem állott, amíg azt az aranyszínű földet meg nem találta. Ott megállott, s azt mondta:

*Gingalló,
Szent ajtó,
Bűvös könyv,
Légy itt fönt.*

Abban a pillanatban megnyílt a föld, s kiemelkedett belőle egy nagy könyv. Annak is az volt írva a táblájára:

A hétszépségű királykisasszony könyve

Felnyitja a könyvet, olvasgat, lapozgat benne, s hát az van írva szép tündérbetűkkel, hogy a tizenkét kecske a hétszépségű királykisasszonyt elvitte Kecsebak várába. Ott letették a várnak a hetvenhetedik szobájába. Kecsebak anyja elaltatta örökre, s fel sem ébred soha, amíg olyan ember nem vetődik oda, aki tündérigékkal szól hozzá.

Hiszen Bandinak sem kellett egyéb, megfordult, s ment egyenest a hétszépségű királykisasszony apjának az udvarába. A király már kihirdette volt ország-világ előtt, hogy annak adja leányát s egész királyságát, aki visszahozza. Próbálták azt királyfiak, hercegek, minden rendűrangú legények, de egy sem találta meg a hétszépségű királykisasszonyt. Pedig bejárták az egész világot. Keresték víz alatt, föld alatt, keresték a levegőégben, keresték mindenütt, de nem akadtak a nyomára. Akkor ért a király udvarába Bandi, s ajánlotta magát, hogy ő, egy élete, egy halála, de valahol a királykisasszonyt megtalálja.

- Jól van, fiam - mondotta a király -, kilencvenkilencen már megpróbálták, s nem találták, te vagy a századik, hátha neked szolgál a szerencse.

Adott a király alája aranszörű paripát, a legszebbet a ménéséből. Ezüstöt, aranyat elegendőt, hogy ne legyen pénzben hiányossága.

Elindult Bandi, repült az aranszörű paripával, mint a madár. Hetedik nap megérkezik Kecsebak várához, s hát, teremtöm, volt azon kapu száz is, ajtó ezer is, de egyen sem volt kilincs. Megáll Bandi egy ajtó előtt, s azt mondja:

*Gingalló,
Szent ajtó,
Nyílj fel magadtól!*

S fölnyílt nemcsak az az ajtó, amelyik előtt állott, fölnyílt a többi is; fölnyíltak a kapuk is, megvilágosodott az egész palota, ragyogott, tündökölt, mint a gyémánt, minden szögletje. Aztán elindult, s ment végig a szobákon; be a hetvenhetedikbe. Ott feküdt a királykisasszony aranszörű nyoszolyában. Fehér volt, mint a lilium, de olyan szép, mintha nem hét, de hetvenhét szép leányból szőtték-fonták volna össze. Bandi megállott a nyoszolya előtt, rávetette szemét a hétszépségű királykisasszonyra, s azt mondotta csendesén:

*Gingalló,
Szent ajtó,
Kelj fel nyoszolyádból!*

S ím, egyszerre felnyitotta szemét a hétszépségű királykisasszony. Reá nézett, arca, szeme mosolygott, aztán fölkel a nyoszolyából, megölelte a legényt, s azt mondta lelkes szóval:

- Te léssz nekem, te léssz, az én hites párom!

Mindjárt fölkapta az aranyszőrű paripára, s meg sem állottak hazáig. Volt otthon öröm, de milyen nagy! Egyszeribe lakodalmat laktak, lakodalom után tojáshéjba kerekedtek, a Tiszán leereszkedtek; Tisza partján egy helyt kikötöttek, s addig-addig jártak-keltek, míg a Bandi apját s anyját meg nem találták. Vitték magukkal az országukba. Bezzeg azután volt jó dolguk, sóra, fára nem volt gondjuk.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

HAMMAS GYURKA

Volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl, egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak volt három fia: a legnagyobbik csizmadia-, a második szabómesterséget folytatott, hanem a legkisebbikkel semmire sem lehetett menni: mindig a hamuban hevert, azért el is nevezték Hammas Gyurkának.

A két nagyobbik legény egy darabig csak elnyögte, hogy ők a keresők, s az öccsük eszik, alszik, hamuban hemmedezik, de egyszer azt mondták az anyjuknak, hogy ezt már a szentlélek sem állja ki tovább, valamerre takarítsa el a becefiát. El is vitte a szegény asszony a városba, beadta fazekasmesterségre, de már másnap otthon volt Gyurka, s azt mondta, hogy ő ugyan nem mocskolódik az agyaggal, s belőle, míg e világ, soha fazekas nem lesz. Azután elvitték tímármesterségre, de innét is megszökött, mert a bűdösséget nem tudta szenvedni. Vitték szabóságra, azt azért nem szenvedhette, mert ülnie kellett.

A szegény asszony már azt sem tudta, hol áll a feje; de a legények addig morgolódtak, hogy ismét próbált egyet, s elindította a város felé. Amint mentek, találkoztak az országúton egy veres szakállú urasággal. Kérdi az asszonyt:

- Hová igyekszik kend, néne, azzal a legénykével?

- Én bizony, nagyságos uram, viszem ezt a szegény legénykét szolgálatba, ha valahol helye kerekedhetnék, de hogy az igazat meg is mondjam, még egy helyen sem tudott ellakni, mert „Laci a hátán ül”, olyan lusta.

- Nem baj az! - örvendezett az uraság - éppen ilyen legényt keresek én. Nem lesz nálam semmi dolga, s mégis olyan bért adok, hogy tíz esztendeig sem szolgálna más embernél annyit.

Megörvend a szegény asszony, de még jobban Gyurka, s meg is mondta az anyjának egyszeribe, hogy ő ehhez az úrhoz megy szolgálatba, ha semmit sem fizet is, csak enni eleget adjon.

Az uraság megcsinálta az írást, s kérdi a szegény asszonytól:

- No, szegény asszony, tudod-e, hogy ki vagyok én, s hová viszem a fiadat?

- Igaz is, no! - kapott észbe a szegény asszony - nem is kérdeztem.

- Hát tudd meg, hogy én Durumo vagyok, a pokol királya, s a fiadat az ördögök közé viszem.

Aj, megijedt a szegény asszony, kérte, hogy égessék el az írást, de Durumo azt felelte:

- Majd vaskedden! - Hanem megígérte, hogy esztendő múlva jöjjön el ebbe s ebbe a rengetegbe, ott egy helyet úgy hívnak, hogy Durumo sarka, s ott aztán visszaadja a fiát. Belényugodott nagy nehezen a szegény asszony, de mikor hazament, még akkor jutott istenigazában az eszibe, hogy a fiát kinek a kezére adta. Elpanaszolta a nagyobbik fiainak, hogy milyen szerencsétlenül járt, de ezek csak összenéztek, s azt gondolták, hogy az anyjuk vagy a kontya alá hajtott, vagy meghibázott az eszében.

No, eltelik az esztendő, s a szegény asszony elment pontosan Durumo sarkához, várt-várt setét estig, de Durumo nem hozta vissza a fiát. Amint ott bucsálódott, odament egy ősz ember. Kérdi:

- Miért búsulsz, te szegény asszony?

Elmondta, hogy kinek adta szolgálatba a fiát, hogy éppen a mai napra ígérte, hogy visszahozza, de bizony nem is gondol arra.

- Ne is várd azt hiába, szegény asszony, mert oda magadnak kell elmenned, s úgy ha visszakapod a fiadat.

Avval beléfűtt a sípjába, s egy kicsi nyulacska mindjárt mellette termett.

- No, szegény asszony, ez a kicsi nyulacska elvezet a pokol kapujáig, ott aztán beeresztenek, csak azt kell mondanod, hogy Durumót keresed. Hanem a te fiadat addig úgy elváltottatták, hogy még te sem ismered meg; adok én neked egy szál rozmarintot, indulj meg ezzel az ördögök közt, s amelyik előtt kivirágzik, az a te fiad.

Megköszönte a szegény asszony az ősz ember szívességét, s elindult a kicsi nyulacska után.

Három nap s három éjjel mentek, akkor értek a pokol kapujához, innét megfordult a nyulacska, s a szegény asszony békiáltott a kapun.

Kifut egy ördög, s kérdi:

- Kit keressz, te szegény asszony?

- Én bizony Durumo őfelségét keresem - felelt a szegény asszony.

- No, csak gyere, éppen most egzecéroztatja a legényeit, ha jókedvibe lesz, még be is fogad a fűtőkatlan mellé.

Bement a szegény asszony, ment egyenest Durumóhoz.

- Kend ugyan visszahozta a fiamat, Durumo uram!

- Ejnye, azt bizony el is feledtem - mondta Durumo -, de hát melyik is volt a kend fia? Válassza ki, kend jobban ismeri.

A szegény asszony eltalálta egyre a rozmarint nélkül is, pedig olyan fekete volt a fia, mint az üst.

- Jaj! - kiált Durumo - így nem mesterség eltalálni!

Előszólitott egy regiment ördögöt, s megparancsolta, hogy egyszeribe vagdalják össze azt a regimentet, amelyikhez Hammas Gyurka tartozott, azután égessék porrá, s jóféle füvekkel kenegessék meg.

Összevagdalták egy micre, porrá égették, jóféle füvekkel megkenegették, s a porból ismét egy regiment ördög lett, de egy makulamákszem nem sok, annyit sem különbözött egyik ördög a másiktól.

- No, most válassza ki kend a fiát - biztatta Durumo.

Kezébe vette a szegény asszony a rozmarintot, megindult a gléda előtt, s mikor a fiához ért, a rozmarint kivirágzott, s ő megállott előtte.

- Ez az én fiam! - mondta Durumónak.

Tüsszögött Durumo nagy bosszúságában, nem tudta már, hogy mitévő legyen, mert Gyurkát semmiképpen ki nem akarta adni, úgy megkedvelte.

Hanem Gyurka jóllakott már az ördögséggel is, keresztülbucskázott a fején, csóka lett belőle, s úgy kirepült a pokol kapuján, hogy Durumónak szemé-szája elállott nagy bámulatában. Azt mondja a szegény asszony:

- Már bizony, ha a fiam elment, én sem maradok itt - s avval ott hagyta Durumót.

Szitkozódott Durumo, hogy az a kölyök úgy kitanulta az ő mesterségét egy esztendőre, hogy még az ő eszén is túljár, de nem hagyja annyiban, ha életével játszik is. Ő is keresztülbucskázott a fején, sasmadár lett belőle, s avval utána repült Hammas Gyurkának. Mikor már szinte utolérte volna, egy szép réten leszállott Gyurka, keresztülbucskázott a fején, s lett belőle egy szép selyemkendő. A legények meg a lányok éppen ott táncoltak, az egyik leány megkapta, s szépen a nyaka köré kötötte. Leszállott erre a sas is, keresztülbucskázott a fején, s lett belőle egy istenes vastag bot. A táncosok között volt egy idegen legény is, ez kérni kezdte a leánytól a szép selyemkendőt; de ez nem adta oda. Azt mondta a legény: - Hiszen úgyis lelted! - s erővel el akarta venni. A leánynak a szeretője erre felkapta a botot, s úgy eldöngette az idegen legényt, hogy a csontja is ropogott belé. Eközben a selyemkendő leesett a leány nyakáról, s ismét csóka lett belőle, a botból pedig sas, de most még mérgesebben üzöbe vette, mert ahogy fáj az ütés a legénynek, úgy fáj neki is.

Mikor már szinte utolérte volna, a csóka berepült egy ablakon, ott általhajtotta magát a fején, s lett belőle egy szép gyémántgyűrű. A sas nem tudott egyebet kieszelni, hanem bucskázott egyet, s lett belőle egy fiatal úr. A háznál éppen akkor készültek bálba, s a kisasszony, mikor észrevette a gyűrűt a kicsi asztalán, azt hitte, hogy az édesapja vette ajándékba, s felhúzta az ujjára. Beállított erre Durumo is, gazdag úrfi képében, s úgy megszerettette magát a háznál, hogy elhívták magukkal a bálba. Durumo csak mindig a gyűrűs kisasszony körül forgolódott, mondta neki a szépet, s addig-addig, hogy kérni kezdte a gyűrűt a kisasszonytól. Ez azonban kikacagta Durumót, hogy már első este gyűrűt kér tőle, s azt mondta: - Majd máskor! - Hanem Durumónak akkor kellett volna, s mikor táncra kerekedtek, megfogta a gyűrűt, hogy erővel is lehúzza az ujjáról. A kisasszony elkezdett sikoltozni, Durumót megcsípték a többi úrfiak, s úgy kirepítették az ablakon, hogy alig tudott összeszedelőzködni. Átkozódott Durumo, s fel is fogadta, hogy többet nem üldözi Hammas Gyurkát, hogy mindenütt ő húzza a kurtát, s visszament az országába. Azonban vége lett a bálnak, s már este a kisasszony lehúzta ujjáról a gyűrűt, s lett belőle csóka, kirepült az ablakon, s hazáig meg sem állott. Az ajtó előtt keresztülbucskázott a fején, s ismét Hammas Gyurka lett belőle.

- Jaj, lelkem fiam! Csakhogy hazakerültél! - örült a szegény asszony. - Ládd-e, bátyáid már bolondszámba vettek engem, nem hitték, hogy a Durumo szolgája voltál kerek esztendeig.

- Bizony az voltam, aki áldója van! - mondta Hammas Gyurka. - De bezzeg nem is bántam meg, mert annyi huncutságot tanultam nála, hogy már ez után is élélhetünk úri módon.

Másnap reggel azt mondja Gyurka a bátyjainak:

- No, legények, ma sokadalom lesz a városban, én hollószín paripává változom, ti pedig vezessetek el engem, s adjatok el jó pénzért. Csak kettőt kötök ki, hogy vörös szakállú embernek el ne adjatok, s ha eladtok, fejembe ne hagyjátok a kötőféket, mert cudarul lesz a dolgom.

El is indultak a városba, s mikor egy erdőn mennének keresztül, Gyurka átalbucskázott a fején, s lett belőle egy szép hollószín paripa. A bátyjai kötőféket vetettek a fejébe, s úgy vezették be a városba. Még jóformán be sem értek, egy óbester megalkudta ötszáz forintba, de addig itták a legények az áldomást, hogy mind jobban-jobban nekimelegedtek, ettek-ittak, húzatták a muzikusokkal, s az öccsükről úgy megfélemedtek, mint a fekete föld. Az óbester pedig hazavezette a szép csikót a kötőféknél fogva, s bekötötte az istállóba. Mindjárt adatott neki jó lágy sarjút, de a csikó csak tüszögött, s még belé sem harapott. Kimegy az óbester leánya, vitt egy karéj komlós cipót s egy marék nádmézet, s lám, azt mind egy falásig megette. A kisasszony még tréfálkozott az apjával, hogy olyan csikót vett, mely cipóval él meg cukorral. Jól van! Kicsapatja az óbester az udvarra, hadd járja meg magát, hanem mikor

délben mind bementek ebédelni, keresztülbucskázott a fején, csóka lett belőle, s hazáig meg sem állott. Az ajtóban ismét bucskázott egyet, s lett belőle Hammas Gyurka. Bément a házba, ott erősen lecirmolta a bátyjait, hogy róla úgy megfélelkeztek, s azt mondta, hogy még holnap is vezessék el, de ha megint úgy járóják, többet nem megy velük, hanem dolgozzék mindegyik a maga kezére.

Elindultak második nap is a sokadalomba, s mikor az erdőbe értek, átalbucskázott Gyurka a fején, s olyan gyönyörű szürke csikó lett belőle, milyen még a török császár alatt sem járt. Fejébe húzták a kötőféket, s amint beértek a városba, megszólítja őket egy veres szakállú uraság:

- Mit kértek ezért a csikóért, hé?

- Kétezer forintot - felelt a nagyobbik legény.

A veres szakállú uraság egyszeribe elővette a bugyellárisát, de a legényeknek eszükbe jutott, hogy mit kötött volt ki az öccsük, s megmásolták a szavukat. Azt mondták, hogy csak tréfabeszéd volt az egész, mert a csikó nem eladó, viszik egy grófnak. A veres szakállú uraság éppen Durumo volt, s nem is hagyta annyiban, hanem szépen utánuk sétált, hadd lám, kinek adják el a csikót. Amint vezették az utcákon, kinéz az ablakon egy gróf, s kérdi, mit kérnek a csikóért.

- Háromezer forintot! - felelte a nagyobbik legény.

- Vezessétek be! - parancsolta a gróf, s mindjárt kifizette a háromezer forintot. A legények nagy örömben ismét a csikó fejében felejtették a kötőféket, s annál fogva be is kötötte a gróf az istállójába. Alig mentek el, Durumo is beállított a grófhhoz, s dicsérni kezdte a csikót, mondta, hogy ő is megvette volna annyért.

- Hát az úr miféle? - kérdi a gróf.

- Én bizony lovászmester voltam egy hercegnél, és most szolgálatot keresek, ha valahová befogadnának lovászmesternek - felelt Durumo.

- No, éppen jó helyen jár, nekem egy ügyes lovászmesterre van szükségem.

Írást csináltak, s Durumo ment tüstént az istállóba.

- No, te tolvaj, akasztófárávaló gyilkos! Megverettél egynéhányszor, de most a kezem közé kerültél! - ezt mondta Durumo a csikónak, azzal előkapott egy vastag cseberrudat, s úgy elnászpángolta a szegény csikót, hogy az a hídlást is felrúgta kínjában. Meghallja a gróf a nagy dörömbözést, lefut az istállóba.

- Hát te gazember, így kezded az esztendőt?!

Megfogatta a béresekkal, lehúzatta, s olyan ötvenet húzatott reá, hogy elájult belé. Mikor aztán felszeszpetelődött nagy kinnal, átalbucskázott a fején, s lett belőle sas, de megfogadta, hogy többé nem üldözi azt a kitanult kötélrevalót, ki úgy a begyibe szedte az ő mesteriségét, hogy még őt is csúffá teszi.

A gróf ezalatt kieresztette a csikót, hogy járja meg magát az udvaron. Az egész háznép sajnálkozott a szegény csikón, jóltartották cukorral, kaláccsal s különbnél különb jóféle süteményekkel. Hanem, ahogy magára hagyták, csak keresztülbucskázott a fején, s úgy repült haza csóka képiben, mint a gondolat. Az ajtó előtt ismét Hammas Gyurka lett. Mikor belépett az ajtón, bátyjai ijedtükben az asztal alá hengeredtek.

- Csak ki onnét, hé! - szedtevetézt Gyurka. - Tovább nem tartjuk az atyafiságot, mert ti, látom, mindig elisszátok az eszeteket.

Ami pénz volt, elosztotta négyfelé, s azt mondta:

- Egy rész az anyámé, hogy legyen miből éljen vénségire, kettő a tiétek, hogy legyen miből folytassátok a mesterségeket, a negyedik rész az enyim, s én azzal megyek szerencsét próbálni.

Azzal átalbucskázott a fején, s úgy elrepült csóka képiben, hogy soha még hírét sem hallották.

A HALÁSZ FIA

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy szegény halász. Ez a halász a király városában lakott, s ami halat fogott, mind a királynak vitte, aki meg is vette tőle jó pénzen.

Egyszer nagy vendégség volt a királynál, üzentek a halásznak, hogy menjen, s mennél több halat fogjon, mert sok lesz a vendég, sokra lesz szükség.

Lemegy a halász a Tiszára hajnalhasadtakor, beleveti a hálót a vízbe, aztán egy kis idő múlva kiemeli, de akkora hal se volt benne, mint a kisujjam. Így volt ez másodszor és harmadszor is, eltelt a délelőtt, elhúzták a déli harangszót is, s egy hal nem sok, annyi sem került a halász hálójába.

Hej, búnak eredett szegény feje, hogy mikor éppen a legjobban kellene, akkor nincsen hal. Mit tudjon csinálni?

Amint bucsálódnék, tűnődnek magában, odavetődik egy zöld gúnyás ember, s megszólítja:

- Mit búsulsz, te szegény halászember?

- Hogyne búsulnék, uram, hajnalhasadtától meregetem itt a hálomat, s egy hal sem akad belé, pedig a királytól jött a parancsolat, hogy mennél több halat vigyek neki, mert nagy vendégség lesz.

- No, hallod-e, szegény halászember, amiatt ne búslakodjál, segíték én rajtad. Gondolkozzál meg jól, hogy mi van s mi nincs a háznál, s ha nekem adod azt, ami még most nincs, de lesz, annyi halat foghatsz estig, hogy hat szekér sem bírja el a király udvarába.

A szegény halász gondolt ide, gondolt oda, vajon mi lehet, ami nincs a háznál, de lesz, s nem jutott az eszébe semmi különös. Isten neki, kezet adott a zöld gúnyás embernek.

- Ó, ez még nem elég - mondotta a zöld gúnyás ember -, eressz vért a karodból, s a véreddel adj írást nekem.

Mit volt, mit nem tenni, a szegény halász a bicskájával vért eresztett a karjából, a zöld gúnyás ember meg papirozt s pennát húzott elő a zsebéből, megcsinálta az írást, a halással aláíratta, azzal szépen továbbsétált.

Beleereszti a halász a hálóját a Tiszába, s hát egyszeribe érzi, hogy csak úgy nyüzsögnek benne a halak. Majd megszakadt bele, mikor az első fogást kiemelte. Aztán egyebet sem csinált, csak eresztette le a hálót, meg emelte ki, s mire feljött az esthajnali csillag, annyi halat fogott, hogy hat szekéren sem tudták elvinni; még hozattak hat szekeret, úgy vitték a tenger sok halat a király udvarába.

No, fizettek is annyi pénzt a tizenkét szekér halért, hogy holtig úrimód élhetett belőle. Hanem mikor hazament a sok pénzzel, a nagy öröme egyszeribe nagy búbánatra változott. Amíg ő halászni volt, azalatt feleségének egy szép fiúgyermeke született.

- Hej, teremtőm - sóhajtott egy nagyot a szegény halász -, most már tudom, hogy kire gondolt az a zöld ruhás ember, s azt is tudom, hogy az a zöld ruhás ember az ördög volt, nem más.

Búsult a szegény halász, majd felvetette a nagy búbánat, de a feleségének nem mert szólni, csak mindig magában búslakodott, s különösen, amikor nagy legénnyé cseperedett a fia, szavát sem igen lehetett hallani. Egyszer meg is kérdezte a fiú:

- Édesapám, mi az oka, hogy mindig kesereg, szomorkodik magában? Talán bizony nem adott el az ördögnek?

- Hej, fiam, eltaláltad, mert biz én, szánom-bánom bűnömet, eladtalak az ördögnek, mikor még a világon sem voltál, s majd megszakad a szívem, ha arra gondolok, hogy egyszer csakugyan eljön az ördög, s elvisz téged.

Hiszen éppen jókor beszélt, mert abban a szempillantásban beállított a zöld ruhás ember, s köszönt a halásznak nagy hetykén:

- Adj' isten, szegény halászember, eljöttem a fiadért.

Sírt a szegény halász, de még jobban a felesége, összecsődült az egész falu, sírt minden lélek, csak a legény nem. Azt mondta a legény:

- Ne sírjanak, lelkem szüleim. Amint van, úgy van; ha menni kell, hát megyek, majd visszakerülök még.

- Hát akkor csak készülj! - mondotta az ördög. - Ne félj, jó dolgod lesz nálam.

El is indulnak egyszeribe, az ördög felkapta a nyaka közé a legényt, elvágatott vele, mint a gondolat, s egyszerre csak hopp! megállott a tenger partján. Ott beléültek egy csónakba. De még a tengernek a közepére sem értek, lankadni kezdett az ördög karja, egyszerre csak kiesett a lapát a kezéből, elterült a csónakban, még szuszogni is alig tudott. „No, ha már így van, legyen - gondolta a legény -, én bizony nem evezek!”

Hát ez így éppen jó volt, a csónakot hányta-vetette erre-arra a tenger habja.

Egyszerre csak beleütközött egy rengeteg nagy sziklába. Akkor a legény gyorsan kiugrott a csónakból, és elrúgta, vigye csak az ördögöt.

Alighogy kiszáll a legény a csónakból, hogy felmásszék a szikla tetejére, abban a pillanatban egy kicsi lyukon vakító világosság áradt ki a szikla gyomrából.

Gondolkozik a legény, vajon mi lehet ott; megy a lyukhoz, szeretett volna benézni, de a nagy világosságtól nem tudott. Odatartja a fülét, s hát valaki kiabál ki onnét:

- Gyere, gyere, ha van lelked, s szabadíts ki innét!

Bekiált a legény:

- Én kiszabadítlak jó szívvel, csak mondd meg, mit csináljak.

- Ott van előtted egy szikla, taszítsd félre.

Néz a legény, hát csakugyan ott egy nagy darab szikla; megfogja, elhengergeti, de abban a pillanatban szinte hanyatt esett, mert egy förtelmes varangyos béka ugrott elejébe. Úgy megijedt s iszonyodott a legény, hogy a szava is megfogyott. De még egy szempillantás sem telt bele, mert megrázkódik a förtelmes varangyos béka, s olyan gyönyörűséges szép leánnyá változott, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

No, ez még semmi. Amint a béka leánnyá változott, abban a pillanatban abból a rengeteg sziklából olyan ragyogó gyémántvár lett, de olyan, hogy a legény majd megvakult a szertelen ragyogástól, s kerekedett a palota köré rengeteg nagy kert, abban a kertben csupa arany- és gyémántfák: Tündér Ilona kertje sem lehetett szebb ennél.

Megszólalt most a leány, s azt mondta a legénynek:

- Hallod-e, te legény, tudd meg, hogy én királykisasszony voltam, de egy ördögös asszony békává varázsolt, palotából, kertemből sziklát csinált, s ha te ide nem jössz, varangyos béka maradok egész életemre. Itt a kezem, feleséged leszek, maradj itt, légy az én uram.

Bezzeg a legény egy szóval sem mondta, hogy nem leszek én az urad - egyszeribe nagy lakodalmat csaptak, s éltek sokáig nagy erős boldogságban.

Hanem úgy két-három esztendő múlva a legény elkezdett szomorkodni, nem találta helyét a gyémántpalotában. Kérdezte a felesége:

- Mi bajod, lelkem uram?

- Hej, feleség, nagy az én bajom. Szeretném meglátni az én öreg szüleimet, s azt sem tudom, merre induljak innét, hogy feltaláljam őket.

Mondta az asszony:

- Hallod-e, ne menj haza, mert ha hazamész, elvesztesz engem, s talán meg sem találsz többet ebben az életben.

Elszomorodott a legény erősen, nem tudta, hogy mit csináljon. Látta a felesége, hogy nem tudja megvigasztalni, kinyitott egy nagy almáriumot, s biztatta, hogy nézzen bele.

Annak az almáriumnak a belseje tiszta tükör volt. Belenéz a legény, s hát, halljatok csudát, látja a tükörben az édesapját s az édesanyját, de olyan messzire voltak tőle, hogy ha hetvenhét esztendeig mindig ment volna a lábán, akkor sem ért volna hozzájuk.

- No, látod-e - mondotta az asszony -, magadtól sohase tudnál elmenni a szüleidhez, olyan messzire laknak innét, hanem adok neked egy gyűrűt, ezt húzd fel az ujjadra, s ott léssz egyszeribe, ahová menni akarsz. Ha pediglen szükséged lenne rám, csak szorítsd meg a gyűrűt, s én is ott leszek egyszeribe. Tudom, hogy ha hazaérsz, a király mindjárt meghallja hírad, s kérdezi, hogy van-e feleséged. Azt mondom hát neked, ne szólj a királynak rólam, mert bujdosás lesz akkor az egész életed, s ki tudja, hogy megtalálász-e.

Ígéri, fogadja a legény, hogy úgy lesz minden, ahogy a felesége kívánja, aztán felhúzza a gyűrűt az ujjára, keserves könnyhullatások közt elbúcsúznak egymástól, s abban a szempillantásban ki is röppen a várból. Egy perc, kettő sem telt el, otthon volt az ő öreg szüleinél. Bezzeg örvendettek az öregek, mert bizony nem hitték, hogy meglátják valaha az életben egyetlen gyermeküket.

Meghallja a király is, hogy hazakerült a halász fia, mindjárt inast küldött hozzá, hogy menjen fel a palotába, hadd lássa színről színre, mert sok mindenféle embert látott már a király, de még olyant nem, aki az ördög kezéből elevenen visszakerüljön.

Felmegy a legény a palotába, a király fogadja nagy szívesen, kérdezi, hol s merre járt, hogy s mint ment a sora, amíg oda volt, s végezetül azt is megkérdezte, hogy van-e felesége.

- Van az is, felséges királyom, s micsodás.

- Ha csak micsodás, nem lehet valami szép.

De már erre elfelejtette a legény, hogy mit ígért a feleségének, s kivágta a királynak, amúgy magyarul:

- Már felséges királyom, szavam meg ne sértse, de nekem olyan feleségem van, hogy királynénak is beillenék.

- Bizony, ha beillenék - mondotta a király -, ide teremtsd a feleségedet, hadd látom, mert különben felakasztatlak.

Hej, elszomorodik a legény, majd felveti a nagy búbánat, de mit csináljon? Most már ha szólt, lesz, ami lesz, ide kell hogy hozza a feleségét. Kiment a palotából, de ment az inas is utána, nehogy elszökjék. Kinn az udvaron megszorítja a gyűrűt, s hát csakugyan abban a szempillantásban ott állott előtte a felesége.

- No, hallod-e - mondotta az asszony -, szépen megtartottad, amit ígértél s fogadtál nekem. Most már bebujdoshatod a kerek világot, amíg egyszer találkozol velem.

Aközben lejött a király is, s szeme-szája tátva maradt, amikor meglátta a halászlegény feleségét.

- Igazad volt, fiam, királynénak is beillenék a te feleséged - s azzal szót sem szólt többet a legénynek, szép gyöngén karon fogta az asszonyt, felvezette a palotába, s csapott mindjárt nagy vendégséget, de a szegény halászlegényt nem hívta meg rá.

Járt-kelt fel s alá a kertben a szegény halászlegény, de egyszerre csak mit látnak szemei? Megint ott állt előtte a felesége.

Mondja az asszony az urának:

- Azt akarta a királyod, hogy a felesége legyek, hanem abból nem eszik. Álomport töltöttem a poharába, elaludt az asztal mellett. Ott hadd aludjék, engem többet nem lát. De hallod-e, te sem látsz engem többet, mert nem tartottad meg a szavadat.

Eleget könyörgött a szegény halászlegény, hogy így meg úgy, ami történt, felejsék el, de az asszony azt mondta: nem lehet.

- Hát jól van - mondotta a legény -, engedd meg, hogy legalább utoljára az öledbe hajthassam a fejemet.

- Azt nem bánom - mondotta az asszony.

Leült egy fa alá, a halászlegény az ölébe hajtotta a fejét, s mert olyan szépen esteledett, szép csöndesen elaludt.

Felébred reggel a legény, s hát a feleségének híre-pora sincsen. A felesége helyett egy pár vascsizmát talált a fa alatt, s annak a talpára az volt írva: Húzd a lábadra ezt a vascsizmát, s addig járj benne, amíg el nem szakad, s mégsem találsz meg engem.

Sírt a szegény halászlegény, amikor ezt az írást olvasta, felment a palotába, s mondta nagy búsán a királynak:

- Felsőleges királyom! Mi haszna, hogy iderendeltem parancsolatjára a feleségemet, úgy elment, hogy többet meg nem találok.

Nézi a király is a csizmát, olvassa az írást, s mondja szomorúan:

- Bizony, fiam, úgy látszik, hogy nem tréfál az az asszony, hanem azért húzd csak fel azt a csizmát, annyi aranyat adok, amennyit elbírsz, menj utána. Én vagyok az okozója, hogy a madarat elszalasztottad; amiben lehet, segíték, hogy ismét megfoghasd.

Felhúzza a vascsizmát a legény, elbúcsúzik a királytól, el az öreg szüleitől is, s mondja nekik:

- No, édes szüleim, most úgy nézzenek meg, mintha temetőbe vinnének, mert az ördög kezéből még visszakerültem, de most a feleségem után megyek, s többet nem kerülök vissza.

Elindult a legény nagy sírás-rívás közt, ment a vascsizmában hegyeken-völgyeken át, kérdezte, tudakolta mindenfelé, hol s merre lehet az a gyémántvár, mely egyszer szikla volt. Kérdezhette, tudakolhatta, senki meg nem mondta. Elment még a Naphoz is, az sem tudott

róla; elment a Holdhoz is, hírért sem hallotta; aztán ment a Szélhez. A Szél nem volt otthon, de otthon volt az öreganyja.

- Jaj, lelkem fiam, hogy jöttél ide, mondd meg nekem - óbégatott az öregasszony -, hiszen mindjárt hazajön a fiam, s szerteszagot.

- Nem bánom én, öreganyám - mondotta a halászlegény -, ha összeszagot is a fia, úgyis pipadohányt sem ér az én életem, ha a feleségemet fel nem lelhetem.

Elkesergette, elpanaszolja az öregasszonynak, hogy mi nagy bánat érte, s úgy megesett a szíve az öregasszonynak, hogy egyszeribe bevezette a belső szobába, asztal mellé ültette, s mindenféle jó enni- és innivalóval megtraktálta. S mikor hazajött a fia, mindjárt kérte szép szóval:

- Lelkem fiam, édes fiam, ne bántsd ezt a szegény halászlegényt, inkább segélj rajta, s mondd meg neki, hogy merre van a gyémántvár, amely egyszer köszikla volt.

Azt mondja a Szél:

- Ismerem én azt a palotát, voltam én már ott több rendben, holnap is odamegyek tüzet fújni, mert tudd meg, te szegény halászlegény, hogy holnap nagy vendégség lesz ott, férjhez megy a feleséged.

Hej, elszontyolodott a szegény halászlegény. Hogy tudjon ő odamenni?

Azt mondja a Szél:

- Velem eljöhetnél, ha győznéd a futást.

- Ne csúfolódj velem - mondotta a halászlegény -, hogy győzném én a futást veled?

Nem volt maradása, kiment a Szél házából, bódorgott a kertben fel s alá, mindenfelé. Hiába szólítottatta az öregasszony, hogy menjen s aludjék, nem ment be a házba.

Amint ott bolyong a kertben, egyszerre csak látja, hogy három ördögfiú perel egymással erősen. Odamegy, s kérdezi tőlük:

- Hát ti mit csináltok, min perlekedtek?

Mondja az idősebb:

- Min perelünk? Éppen ma halt meg az apánk, s hagyott ránk egy pár bocskort, egy köpönyeget és egy erszényt, s nem tudunk megosztzkodni.

- Hát aztán miféle drága portékák ezek, hogy olyan lelketekből tudtok rajta veszekedni?

- Hm - mondja az idősebb ördögfiú -, úgy nézze meg kend ezt a pár bocskort, hogy aki a lábára köti, odamehet, ahova akar; aki ezt a köpönyeget magára veszi, azt emberi szem meg nem láthatja; ez az erszény olyan erszény, hogy abból a pénz soha ki nem fogy.

Azt mondja a legény:

- Hiszen várjatok, mindjárt megosztogatlak én titeket. Látjátok ottan azt a nagy hegyet? Fussatok versenyt, amelyik hamarabb szalad fel a hegy tetejére, legyen azé a bocskor, a köpönyeg, az erszény, minden.

- Igaza van kendnek! - mondták mind a hárman. Egyet sem gondolkoztak többet, uccu neki! szaladtak fel a hegynek.

Hanem amire felszaladtak meg visszaértek, azalatt a halászlegény felkötötte a bocskort, magára vette a köpönyeget, s kérdezte az ördögöket, mikor visszakerültek:

- Láttok-e engem? - Ki akarta próbálni, hogy csakugyan olyan köpönyeg-e, amint mondják.

Feleltek az ördögök:

- Dehogyan látunk, dehogyan látunk!

- Bizony, ha nem láttok, akkor nesztek, itt az erszényetek, isten megáldjon - s azzal hopp! felszállott a magas levegőébe. Ott azt gondolta, hogy vigye őt a bocskor a gyémántvárba, s mire a Szél ébredni kezdett, ő már ott is volt.

Hanem a köpönyeget nem vetette le magáról. Ott járt-kelt a palotában, a kertben, de nem látta senki. Megvárta, míg a Szél megérkezik, hadd fűjjon tüzet a nagy vendégséghez. Aztán, amikor a vendégek összegyűltek, asztalhoz ültek, szépen bement az ebédlőszobába, ami étel-ital volt az asztalon, mind leszedte, elvitte egy külön szobába, odahívta a Szelet is, s ketten mindent meettek és megittak.

A vendégek csak ámultak-bámultak, hogy mi történt, de hiába járták be a palota minden zegét-zugát, nem találtak senkit, mert a halászlegény nem vetette le a köpönyegét. Estére kerekedik az idő, a halászlegény lefekszik, a köpönyegét leveti magáról. Éppen akkor bekukkint egy szobaleány, s amint meglátja a halászlegényt, összecsapja a kezét, szalad az asszonyához, s mondja nagy lelkendezve:

- Jaj, lelkem asszonyom, itt az első ura!

Fut az asszony a szobaleány után, de mire a szobába értek, a legény magára húzta a köpönyeget, nem láttak senkit, semmit. Megharagszik az asszony, jól pofon üti a szobaleányt, hogy a szeme csak úgy szikrázott.

- Hallod-e, engem ne bolondíts - s azzal visszament a vendégségbe.

De alig ült le az asztal mellé, szaladott a második szobaleány is, aki szintén bekukkintott a halászlegény szobájába, s jelentette az asszonynak suttogva:

- Jöjjön, lelkem asszonyom, mert itt az első ura!

Másodszor is kiment az asszony, de éppen úgy járt, mint először: mikor odaért, a legény magára húzta a köpönyeget, s nem látott senkit, semmit.

Jól pofon verte a második szobaleányt is. De még vissza sem mehetett a vendégek közé, szaladott utána a harmadik szobaleány:

- Hamar, hamar, lelkem asszonyom, mert csakugyan itt van az első ura!

No, a harmadikat előre pofon vágta, hanem azért mégiscsak megfordult, s benézett a szobába. S hát csakugyan ott volt az ura.

Jaj, a szegény asszony örült is, búsult is, nem tudta, hogy mit csináljon.

Elmondja az urának, hogy mi történt, gondol ide, gondol oda, ő bizony visszamegy a vendégek közé, s azt mondja:

- Hallgassatok csak ide, van nekem egy almáriumom, annak a régi kulcsát elvesztettem, s újat csináltattam helyette; most meg visszakerült a régi kulcs. Ítéljenek kigyelmetek, melyik kulcsot tartsam meg a kettő közül.

Mondották a vendégek mind egy szívvel-lélekkel:

- Hiszen jó, jó az új kulcs, de mégis jobb megtartani a régit.

- No, akkor jól van - mondotta az asszony -, mert tudják meg, hogy az első uramat elvesztettem volt, de most újra megtaláltam, hát én most megtartom az elsőt.

Azzal kiment az első uráért, bevezette a vendégek közé, azoknak erősen megtetszett a derék halászlegény, egyszeribe kikiáltották királynak, s csaptak olyan vendégséget, hogy hetedhét országra híre ment.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A FEKETE HAVAS

Volt egyszer egy király, s annak három deli szép fia. Ennek a királynak mindig a vadászaton járt az esze, egyebet sem igen tett egész életében. A fiait is mindig magával vitte, s az apjuk hat havasának nem volt olyan szege-lika, ahol a fiúk ne vadásztak volna. Volt a királynak még egy havasa, a fekete havas, de ide hiába kéredzettek a királyfiak, az apjuk széles e világeret meg nem engedte volna, hogy odamenjenek vadászni.

Na, telt-múlt az idő, s az öreg király meghalt. Ahogy elföldelték, a három fiú összetanakodott, s a temetés után egybe nekicihelődtek: elindultak a fekete havasba, hadd lám, mi isten csudája lehet ott, hogy az apjuk mindig úgy tiltotta arra a vadászást.

Megérkeztek szerencsésen a fekete havasba, jártak-keltek, kódorogtak, leskelődtek, nézelődtek mindenfelé, de még csak egy madarat se láttak.

Megszólal egyszer a legidősebb királyfi, s azt mondja:

- Halljátok-e, többet ne kódorogjunk együtt, hanem itt ezen a helyen váljunk el, s menjünk háromfelé. Ihol van ni, három nyílása az erdőnek, álljon belé mindenik egy nyílásba, s menjen, amíg a szeme lát.

Jól van, ebben megegyeztek. De még azt is elhatározták, hogy valami haszontalanságra egyik se találjon löni, mert a lövésre visszajő a másik kettő, s ha haszontalanságra lőtt, úgy felpofozzák, hogy szikrát hány a szeme.

Ebben is megegyeztek, s azzal elváltak. Mentek, mendegéltek, hárman három irányban. Ahol ni, a legkisebb fiú, még alighogy elvált a bátyjaitól, meglát egy repülő hollót, akinek a szájában valami fényesség volt.

„No, ezt lelövöm - gondolta magában a királyfi -, ki tudja, milyen drága portéka lehet az a fényesség.” - Fogta a nyilát, célba vette a hollót, s abban a minutában le is puffantotta. Szalad hozzá, nézi, mi van a szájában: hát egy darabocská acél. A lövésre nagyot csendült az erdő, odaszaladtak az idősebb királyfik, s már messziről kiabálták:

- Mit löttél, te, mit löttél?

Mondani sem merte a királyfi. Haj, megmérgeződtek a bátyjai, s erről s túl jól megpofozták:

- Hát te ilyen haszontalanságra vesztegeted a nyílvezzőt, te oktondi, te!

Nagy dérrrel-dúrral otthagyták az öccsüket, hanem az egyet gondolt, s az acélt eltette. Hátha még valahol hasznát veheti ennek a haszontalanságnak.

Továbbment, s amint ment, mendegélt, egy magas kőszikla tetején megpillant egy sólyommadarat. Gondolta, ő bizony lelövi, ez talán nem lesz haszontalanság. Célba vette, de a sólymot nem találta, hanem sólyom helyett egy darabocská szikla pattant le. Fut oda, vajon mi lehet az? Hát igazi jóféle kova. No, zebre tette ezt is, hátha hasznát veszi. Hiszen zebre tehette, de jöttek a bátyjai is, s amikor megtudták, hogy kovát lőtt, úgy felpofozták szegény fejét, hogy a szeme csak úgy szikrázott belé.

Aztán ment ismét mind a három a maga útjára.

Szomorú lett a kicsi királyfi, a könny is patakzott a szeméből. Tőle ugyan repülhettek, károghattak, csiripolhattak a madarak, rájuk sem nézett. Hanem amint ment, mendegélt nagy búsán, egy magas fának az oldalán megpillantott egy mókust. Megállt, gondolkozott egy

keveset, vajon lelője-e. Hátha ez mégsem haszontalanság. Célba vette, rálőtt a mókusra, de nem találta. A mókus helyett egy nagy tapló esett a földre.

- No, ez nem sokat érő, de azért elteszem - mondta a királyfi. El is tette, de szaladtak is a bátyjai, s amikor látták a taplót, úgy felpofozták a kicsi királyfit, hogy a szeme zöldet, vereset látott.

Eközben esteledett, s a királyfiak többet nem is váltak el egymástól, együtt mentek tovább. Azt mondta a legidősebb, hogy nem ereszti szabadjára a kicsi királyfit, mert még mind ellődözi oktanul, ami nyílvevesszője van.

Mentek, mendegéltek, egyszerre csak meglátnak egy őzet. Futott nagy sebessen az úton keresztül, éppen előttük. No, erre mind a hárman rálöttek, s el is találták. Fölvették, s vitték magukkal. Gondolták, jó lesz vacsorára.

Tovább mentek, mendegéltek, s ím, egy gyönyörűsége szép rétre értek. Ez a rét a fekete havasnak éppen a kellős közepén volt. A rét közepén pedig volt egy forrás, a forrás mellett egy rézvályú. Egyben megnyúzták az őzet, megmosták a húsát. Hiszen jól van, de nyersen csak nem eheték meg a húst. Fa, az volt elég, de tűz mégsem volt, mert nem hoztak hazulról sem kovát, sem acélt, sem taplót.

- Látjátok - mondta a legkisebbik királyfi -, ti engem cudarul felpofoztatok, hogy acélt, kovát, taplót lőttem. Hát most csinálok tüzet, ha a pofonokat visszaszámlálhatom nektek.

Az idősebb királyfik nem bánták, ha duplán visszaszámlálja is, csak tüzet csináljon, mert éhesek voltak erősen.

De a kicsi királyfinak jó szíve volt, s nem számlálta vissza a pofonokat, sem kétszeresen, sem egyszeresen, hanem hamarosan előszedett acélt, kovát, taplót, s olyan tüzet csinált, hogy csak úgy lobogott a láng az ég felé. Azután az őzet fanyársra húzták, a tűz felett megforgatták, megsütötték, s csak a csontja meg a bőre maradt: a húsát megették egy béfaló falásig. Vacsora után a tűz körül leheveredtek, de a legidősebb mégis meggondolta s felállott. Azt mondta:

- Ti csak aludjatok, én ébren maradok reggelig, nehogy valami csúfság essék rajtunk.

Azt bizony jól tette, hogy talpon maradt, mert alig aludtak el az öccsei, hát jó egy háromfejű sárkány, egyenesen a rézvályú felé. A szájából háromrőfnyire szakadt a láng előre, s amikor észrevette a királyfit, nekiszaladt, hogy fölfalja, de mindjárt.

- Hej, te - kiáltott föl a királyfi, azzal kirántotta a kardját, s nyissz, nyissz, lenyisszentette a sárkánynak mind a három fejét, mintha ott sem lett volna.

Közmént legyen mondva, ez a háromfejű sárkány egy ötfejű meg egy hétfejű társával Feketegyász városán túl lakott egy feneketlen tóban, s onnét jártak szerte éjjelenként a forráshoz, s ha jól ittak belőle, ismét visszamentek a feneketlen tóba. Nem is igen járt errefelé sem ember, sem állat, mert a sárkányok, akit útjukban találtak, felfalták.

No, elég az, hogy a királyfi megölte a háromfejű sárkányt. De annyi vér folyt ki a testéből, hogy a tűz is elaludt, s reggelre csak egy kicsi égő üszök maradt meg. Csakhogy ez megmaradt! Ebből istenes tüzet csináltak, s aztán ismét nekicihelődtek, s jártak-keltek, kódorogtak egész nap a fekete havasban. Estére visszamentek a tűzhöz, s most a középső királyfi virrasztott. Bezzeg hogy jött az ötfejű sárkány! Hiszen ha jött, ott is maradt, mert a középső királyfi sem volt ám olyan tedd el s elő se vedd legény. Lenyisszentette a sárkánynak mind az öt fejét. De már ebből annyi vér folyt, hogy a tűzből csak egy pislákoló parázs maradt reggelre, úgy eloltotta. De csakhogy maradt egy parázs: ebből megint olyan tüzet csaptak, hogy csak úgy lángolt, szikrázott.

Harmadik este a legkisebb királyfira jött az őrzés sora. A bátyjai, amikor lefeküdtek, megmondták neki, hogy ha közeledik a sárkány, felköltse őket, ha jót akar!

- Jól van, jól, majd felköltlek, csak aludjatok - mondta a kicsi királyfi.

Hát csakugyan! alighogy az idősebb királyfiaknak bekoppant a szemük, jött a hétfejű sárkány, s a hét szájából szakadt a láng hét rőffel előre.

- Gyere, csak gyere - mondta a kicsi királyfi -, emberedre találsz!

Hej, hogy megküzdöttek, hogy megerősödtek, de hogy! Még a föld is rengett belé, ahogy össze-összecaptak, de a kicsi királyfi bizony nem költötte fel a bátyjait. Meggyőzte ő egymaga is a hétfejű sárkányt. Hanem ennek aztán annyi vére folyt ki, hogy csakugyan egy égő szikra sem maradt a tűzből.

- Hm, hát most mit csináljak? - tanakodott a kicsi királyfi. Az acél megvult, de a kovát elejtette: hogy csinál most tüzet?

Ő bizony egyet gondol, s felmászik egy magas fára, hátha lát valahol tüzet. Majd arra megy aztán, s kér egy szem parázst. Mindjárt fel is mászott egy fára, s annak is a legmagasabb ágára, onnét szétekintett. Nézett, nézett sokáig északra, keletre, nyugotra, délre, de nem látott tüzet sehol. Messze, messze, jó háromnapos járőföldre, egy rengeteg havasban mintha pislákoltnak volna valami lángocska, no de ezt ugyan reggelig meg nem járja. Pedig ott bizonyosan nagy tűz lehet - gondolta magában.

Gondolkozott, tanakodott, s addig gondolkozott, addig tanakodott magában, hogy mégiscsak elmegy oda, ahol az a tűz van, anélkül nem kerül a bátyjai elé.

Ment, mendegélt nagy búsan, s hát alig ment egy jó futamodást, találkozik az Éjféllal.

Köszöntötte illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, bátyámuram. Merre tart, ha meg nem sérténém?

- Én bizony, fiam, a fekete havasnak tartok, az van most soron.

- Álljon meg, édes bátyámuram, ne menjen tovább, amíg én vissza nem kerülök - kérte Éjfélt a kicsi királyfi.

Nagyot kacagott az Éjfélt erre a beszédre.

- No, hallod-e, megvénültem, azt sem tudom, hány ezer esztendeje járom kerek e világot, de még ezt tőlem nem kívánta senki fia.

- No, márpedig innét egy tapodtat sem megy, bátyámuram - erősködött a kicsi királyfi, s ahogy ezt mondta, hirtelen jó szíjas héjat hántott le egy növendékfáról, s az Éjfélt megkötözte egy vastag bükkfához.

Mérgelődött, rugdalózott az Éjfélt, de hiába, nem tudott a gúzsából kiszabadulni. A kicsi királyfi pedig továbbment nagy vígan. De alig haladt egy puska lövésnyire, szembe jött vele a Hajnal.

Kérte ezt is - de milyen szépen kérte! -, hogy állapodjék meg, amíg visszakerül, de a Hajnal akkorát kacagott, hogy zengett belé az erdő.

- No, ha úgy van - mondta a királyfi -, mindjárt megtanítlak emberségre. - Megkötötte a Hajnalt is jó erősen, de úgy, hogy mozdulni sem tudott.

Most már mehetett bátran, nem félt, hogy megvirrad, amíg ő vissza nem kerül. Ment, ment, haladott, az idő meg egy helyben maradt. Addig ment, amíg abba az erdőbe nem ért, ahol a tűz világolt.

Hej, de milyen tűz volt ez! Rengeteg erdőnek a közepén, egy nagy tisztáson, többől levágott fák ágastul-bogastul kazalba voltak rakva, de olyan magasra, mint egy emeletes ház, ezt négy oldalról s négy szegről meggyújtották. Ezt a rettenetes nagy tüzet látta a kicsi királyfi egy pislákoló lángocskának a fekete havasból. No, itt volt tűz, volt eleven parázs, csak közelibe kellett menni. Megállt a királyfi, szétekintett, s hát a tűz körül huszonnégy erdei tolvaj ült, s valamin erősen tanakodtak.

„Ha odamegyek - gondolta magában -, ezek egyszeribe megölnek.” - Fogta a nyilát, a nyílveendőre rászúrt egy darab taplót, hogy majd azt keresztüllövi a tűzön, aztán kerülő úton a tüzes tapló után megy, fölveszi, s visszamegy a fekete havasba.

Úgy is tett, keresztüllött a tűzön, s a tapló tüzet is fogott, de hiába ment lábujjhegyen, a száraz falevelek zörögtek, ropogtak, s az erdei tolvajok észrevették.

Egyszeribe felszökdöstek a haramiák, megfogták a királyfit, akit jól ismertek, mert mind az ő országából valók voltak.

- Húzzuk nyársra! - kiáltotta egyik is, másik is.

- Dobjuk a tűzbe! - kiáltották.

- Sem nyársra nem húzzuk, sem tűzbe nem dobjuk - mondta a haramiák vezére. - Hasznát vehetjük még ennek a fiúnak. Tudjátok-e, hogy a Feketegyászváros királyának mért nem tudunk bejutni az udvarába? Azért, mert a torony tetején az a vaskakas mindig kukorékol, ha a palota felé közeledünk, s erről a katonák észrevesznek. Hát csak hagyjuk meg az életét ennek a legénykének. Ő majd lelövi a vaskakast, aztán elraboljuk a kicsi királykisasszonyt meg a királynak minden kincsét.

Tetszett ez a beszéd a haramiáknak, s meghagyták a királyfi életét. Nyomban el is indultak Feketegyászvárosba. Amikor a városhoz közeledtek, a királyfit előreküldötték, hogy lője le a vaskakast. Előrement a királyfi, éppen a várfal alá, célba vette a vaskakast, s úgy lelőtte, hogy az többet nem kukorékolta életében. Erre a haramiák is a vár alá mentek, a királyfiú kezébe egy kötelet adtak, azután fölvezették a vár fokára, hogy a kötélnél fogva húzza fel őket, a másik oldalon pedig eressze le.

No hiszen, majd leeresztelek - gondolta a királyfi.

Mikor a vár fokán volt, sorba felhúzta a haramiákat, de amint egyenként leeresztette, valamennyinek lenyisszentette a fejét. Most már szépen vissza is fordulhatott volna, de ő bizony egyet gondolt, s beugrott a király udvarába, föl egyenest a palotába. Bement az első szobába: ott a király aludott; be a másodikba: ott a királyné; a harmadikba: ott a király három leánya. Mind a három leány fejénél egy-egy szál gyertya égett, s ő a gyertyákat elvette, s a leányok lábához tette. Az idősebb leányok nem ébredtek föl, de bezzeg fölébredt a kisebbik, s nagyot sikoltott, amikor meglátta a királyfit.

- Ki vagy te? Mi vagy te? Hogy jöttél ide? - kérdezte a királykisasszony.

- Ne félj tőlem - mondta a királyfi -, nem bántalak, szépséges szép királykisasszony. - Aztán elmondta, szép sorjába, hogy ki ő s mi ő, mi mindenen ment keresztül, s hogy került ide.

Reszketett eleinte a kicsi királykisasszony, mint a nyárfalevél, de most már nem félt. Elvezette a királyfit a szomszéd szobába, s ott jól megvendégelte, vacsora után pedig egy gyűrűt s egy

zsebkendőt adott neki jegybe. Mert a királykisasszonynak erősen megtetszett a vitéz királyfi, de még a királyfinak is a kicsi királykisasszony.

Bezzeg szeretett volna most mindjárt itt maradni a királyfi, de neki még vissza kellett mennie a bátyjaihoz, hogy reggel tüzet gyújtson nekik. Elbúcsúzott jegybéli mátkájától, de megígérte, hogy éppen „megy s jön”, s egyszeribe megtartják a lakodalmat. Aztán uccu neki az erdőnek, a haramiák tűzéből fölkapott futtában egy üszköt, s meg sem állott a fekete havasig. Itt a Hajnalt is, az Éjfélt is eloldozta, jó utat kívánt mind a kettőnek, ahol sár nincs. No, szaladtak is azok, amikor megszabadulhattak, de olyan sebesen, hogy amikor a királyfi a testvéereihez ért, már árkon-bokron rég túl volt az Éjfél is meg a Hajnal is.

Az idősebb királyfik aludtak, mint a bunda, s mire fölébredtek, pattogott a tűz, amit az öccsük csinált. De bezzeg eltátották szemüket, szájukat, amikor a kicsi királyfi elmondta, hogy hol s merre járt az éjjel. Az ám, az éjjel! Volt az három éj is egyvégben.

No, hanem azt még nem is mondtam, hogy lakott a Feketegyászvárosban egy híres vitéz, akinek olyan veres volt a haja, mint a veres láng, még annál is veresebb. Úgy is hitták, hogy veres vitéz. Ez a veres vitéz korán reggel kiment a várfal alá, történetesen éppen oda, ahol azok a haramiák feküdtek.

Tudta jól, hogy kik s mik voltak ezek; azt is tudta, hogy mi járatban lehetek.

Fogta magát, s ment nagy kevélyen a királyhoz, s azt hazudta, hogy ő ölte meg a huszonnégy haramiát.

Örült a király erősen, mert tudta, hogy a huszonnégy haramia régen fenekedik a kicsi királykisasszonyra meg a drága sok kincsére; nagy örömeben azt mondta a veres vitéznek:

No, te veres vitéz, nagyot cselekedtél, nem maradok adósod. Három leányom közül válaszd feleségednek, amelyik tetszik, s vele adom az országomnak is tiszta harmadját.

Veres vitéz bezzeg hogy a legkisebbet választotta, mert hogy az volt a legszebb.

Hívatja a király legkisebb leányát, s mondja neki szép apai szóval:

- Édes leányom, készülj, férjhez adlak mostan.

- Kihez, apám, kihez? - kérdezte a királykisasszony.

- Egy vitéz emberhez, aki az éjen egy nagy szerencsétlenséget fordított el fejünkről. Megölt huszonnégy haramiát, akik tégedet is el akartak rabolni.

- Akárki legyen - mondta a királykisasszony -, szíves örömet leszek a felesége, édesapám.

Úgy bizony, mert a kicsi királykisasszony az ő jegybéli mátkájára gondolt. Csak akkor tudta meg, hogy más a vőlegénye, amikor a vendégség összegyűlt.

Sírt a kicsi királykisasszony, patakzott a könny mind a két szeméből, kétszer is földhöz verte magát, s azt mondta, inkább szörnyű halált hal, mégsem lesz a veres vitéz felesége. Hiába illegette, billegette magát a veres vitéz, a királykisasszony rá sem nézett.

Egyszerre csak kiszaladt a szobából, otthagya a vendégséget. Utána az édesapja, elfogta a leányát, kérdezi, faggatja szépen: mi lelte, mi fordította meg az akaratját.

Megmondta a királykisasszony, nem teketóriázott. Elmondott mindent úgy, ahogy történt.

Nosza, a király mindjárt előhívatta a leggyorsabb kengyelfutóját, s szalasztotta a fekete havasba; fekete havas közepén arra a rétre, ahol egy rézvályú van, ottan talál három királyfit, hívja meg a vendégségbe.

A kengyelfutó éppen ott találta a három királyfit. Most is a kicsi királyfi kalandozásáról beszéltek, hát nem is félhetett, hogy másokat talál meghíni.

Hiszen egyéb sem kellett a kicsi királyfinak, csak azt hallja, hogy az ő jegybéli mátkáját máshoz akarják adni feleségül!

Indultak nyomban, s meg sem állottak Feketegyászvárosig. Ezalatt a királyi palotában folyt a dínomdánom, lakodalom. Gondolták, hogy majd visszafordul ismét a királykisasszonynak az akaratja, hát előre ettek, ittak, vigadoztak.

Veres vitéznek akkora volt a becsülete, hogy a székre tizenkét párnát tettek, s úgy ültették a tetejébe.

Hej, halljatok csudát, mi történt! Az történt, hogy mikor a királyfik béjöttek az udvarra, s ráléptek a palota első garádicsára, veres vitéz alól kicsúszott egy párna. S ahogy jöttek feljebb-feljebb a garádicson, minden lépésre egy párna csusszant ki veres vitéz alól; mikor meg a királyfik beléptek a szobába, a szék is kifordult alóla, s úgy elterült a földön, mint egy kecskebéka.

A kicsi királyfi ezután elmondotta szép sorjában, ami történt, elejétől fogvást. A királykisasszony meg, uccu neki, gyorsan a királyfi nyakába ugrott.

A király is látta, hogy melyik részen van az igazság. A veres vitézt lófarkára köttette, s végig-hurcoltatta az utcán. Hanem a három leányát még aznap a három királyfinak adta, s helyébe csaptak olyan lakodalmat, amilyen nem volt s nem is lesz hét puszta határban. A kicsi királyfi ott maradt Feketegyászvárosban, az idősebb fiúk pedig hazavitték a feleségüket.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A TIZENKÉT VARJÚ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, túlonnan túl, innenen innen, volt egy szegény özvegyasszony, s annak tizenkét fia s egy leánykája. Búsult is szegény feje eleget, hogy mivel tudja eltartani ezt a tenger sok gyermeket, mert száraz kenyér is mikor volt s mikor nem az asztalfiában.

Jött haza egyszer a tizenkét fiú, körülfogták az anyjukat, hogy lépni sem tudott a szobájában, s ahányan voltak, egyszerre mind kenyeret kértek, s csak az volt a híja, hogy kihúzzák a házból.

Hát azt ugyan senki ne csudálja, hogy a szegény asszony elvesztette a béketűrését. Hiszen adott volna ám, ha lett volna, de nem volt. Nagy elkeseredésében azt találta mondani:

- Ó, istenem, bocsásd meg a bűnömet, bárcsak valami állattá változtatnád ezeket a fiúkat, nem bánom én, ha varjúvá is!

No, halljátok csudát, mi történt! Az történt, hogy abban a szempillantásban a tizenkét fiú mind varjúvá változott, s mert hogy éppen nyitva volt az ablak: huss! kirepültek, s mire csak egy jajszót is mondhatott volna az anyjuk, úgy eltűntek, mintha a föld nyelte volna el!

Hej, nagy erős búbánat nehezedett a szegény özvegyasszony szívére, éjjel-nappal folyt a könnye, mint a patak, s kesergett mindig, hogy az isten úgy elvette volt az eszét, hogy olyan bolond beszédre nyíljék az ő szája.

Kicsi kisleány volt még a szegény özvegyasszony leánykája, de tudta, hogy miért sír, miért kesereg az édesanyja, s azt mondta egyszer:

- Lelkem édesanyám, én többet nem nézhetem a sírását, elmegyek világgá, s addig vissza sem fordulok, amíg a bátyáimat meg nem találom.

Hiába beszélt a szegény asszony, hogy ne menjen, ha már kifogyott a tizenkét fiából, legalább öbelőle ne fogyjon ki: a kisleány elbúcsúzott az édesanyjától keserves könnyhullatások közt, s elment világgá.

Ment, mendegélt a kislány hetedhét ország ellen, s egyszer egy nagy rengeteg erdőbe ért. A rengeteg erdőben talált egy kis házat, s bement oda nagy bátran. Egy öregasszony ült a kemence alatt, de olyan öreg, hogy az orra a térdét verte. Köszön a kisleány illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

Fogadja az öregasszony:

- Köszönd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Hát hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Mondja a kisleány:

- Ó, lelkem öreganyám, én tizenkét bátyámat keresem, akik varjú képében elrepültek hazulról, s azóta hírüket sem hallottuk.

No bizony, én magam sem hallottam hírüket, te leányka, hanem ezen a rengeteg erdőn túl van egy kicsi kerek erdő, kerek erdőnek az aljában egy ilyenszerű házacska, amilyen az enyém, abban lakik az én néném, az talán útbaigazít.

Mert hogy éppen este volt, az öregasszony jó vacsorát adott a kisleánynak, aztán vetett neki jó puha ágyat, s lefektette, reggel pedig, amikor fölkel a kisleány, adott neki egypár aranykörtét.

Megköszönte szépen a kisleány az öregasszony nagy jóságát, elbúcsúzott illendően, s azzal elindult a kerek erdő felé, azon az úton, amelyikbe az öregasszony beleállította.

Estére kelve a kisleány a kerek erdő aljába ért, s kerek erdő aljában bement a kis házacskába. Hát ott csakugyan még öregebb asszony üldögélt a kemence alatt, s fonta a kendert nagy szorgosan.

Köszön a kisleány:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

- Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Ugyan bizony hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Mondja a kisleány, hogy mi járatban van.

- Jaj, édes leányom - mondja az öregasszony -, hírért sem hallottam annak a tizenkét varjúnak, hanem innét hét hegyen s hét völgyön túl, kerek erdő aljában lakik az én néném, az talán útbaigazít.

Ez az öregasszony is főzött neki jó vacsorát, vetett neki jó puha ágyat, s amikor reggel fölkel a kisleány, adott neki egypár aranyalmát, hadd menjen aztán isten hírével. Szépen beállította egy ösvénybe, s ugyan lelkére kötötte, hogy abból ki ne térjen.

Megköszönte a kisleány az öregasszony szíves jóindulatját, elindult az ösvényen, s meg nem állott, amíg ahhoz a kis házacskához nem ért, ahol a harmadik öregasszony lakott.

De vagy volt öreg, vagy nem a másik két asszony, a nénjük olyan öreg volt, hogy az orra a földet verte, s azon pergette az orsáját.

Köszön a kisleány nagy bátran:

- Adjon isten jó estét, öreganyám.

No, áldott szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert különben bizony bekaptalak volna. De hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Mondja a kisleány, hogy a bátyjait keresi, akik elrepültek tizenkét varjú képében.

- Hát bizony, ha azokat keresed, éppen jó helyen jársz - mondja az öregasszony, mert én mindennap látom őket, itt repülnek el minden áldott nap az én házam felett, szörnyű káro-gással. Hanem így, ahogy vagy, el nem mehetsz hozzájuk, mert olyan magas sziklán laknak, hogy annak a teteje az eget veri. De ne búsulj, kisleányom, van nekem olyan csudaírem, hogy ha azzal megkened a gyenge válladat, szárnyad nő, s bátyáidhoz repülhetsz.

No, megvigasztalódott a kisleány erre a beszédre, mindjárt levetette az ingecskéjét, az öregasszony pedig jól megkente a csudaírral mind a két vállát.

- No most, kisleányom, vacsoráld, s feküdjél le, reggelre olyan szárnyad lesz, hogy az Óperenciás-tengeren is túlrepülhetsz.

Hát csakugyan reggel, amikor fölkel a kisleány, olyan szép két szárnya volt két gyenge vállán, hogy - csupa csuda.

Az öregasszony adott még neki két aranydiót, s aztán isten hírével útnak eresztette. Megmutat-ta, hogy milyen irányba repüljön, s a kisleány repült, csattogtatta szép sugár szárnyacskáját, hogy csak úgy suhogott belé a levegőbe.

Hét nap s hét éjjel folyton repült, akkor aztán fölért a szikla tetejére.

Hát ott mit talált? Ott bizony egy olyan ragyogó aranypalotát talált, hogy a szeme is káprázott a szertelen ragyogástól. Ő bizony nem kérte: szabad-e, nem-e, nagy bátran belép a palotába, végigmegy a tenger sok szobán, de ott ugyan egy élő lelket sem talált sehol. Volt minden szobában asztal, ágy, szék, s minden csupa aranyból, ezüstből, aztán kifordult a konyhára, s volt ott főzni-sütnivaló annyi, hogy a szeme nem tudta belepni.

- Ó, bárcsak itt laknának az én bátyáim - sóhajtott föl a kisleány.

De gondolta is, hogy itt laknak bizonyosan, mert megszámlálta, s éppen tizenkét szoba volt, minden szobában egy ágy. Hamarosan nekikészülődött, fölseperte a konyhát, pompás vacsorát főzött, tizenkét személyre terített, ki is tálalta, tizenkét tányérba levest meregetett, aztán mind a tizenkét tányérból evett egy keveset.

Várta, várta, sokáig várta a bátyjait, de azok csak nem jöttek, s a kisleány erősen elálmosodott. Sorba nézegette, próbálgatta a tizenkét ágyat, hogy melyikbe feküdjék le, aztán mégiscsak a tizenkettedikben maradt. Abba szépen lefeküdt s elaludt.

Alighogy elaludt a kisleány, jön haza a tizenkét varjú nagy károgaással s szárnycsattogással. De bezeg volt nagy álmétkodás! A konyhán valaki süttött-főzött, a szobákat valaki kisöpörte, az ágyakat megvetette, az asztalt megterítette. Az ám, evett is mind a tizenkét tányérből, csipegetett a kenyérből. - Ugyan ki járhatott itt?

Végigrepdesik a szobákat, sorba nézik az ágyakat, betekintenek, kukucskálnak az ágyak alá, s hát a tizenkettedik ágyban kit látnak?

- Ez a mi húgocskánk! - káromgott egyszerre a tizenkét varjú, s összecsatogtatták a szárnyukat nagy erős örömben.

Abban a szempillantásban fölébredt a kisleány, s volt öröm, de milyen öröm! Nem találták a helyüket.

- Ó, lelkem testvéreim, csakhogy megtaláltalak! - örvendezett a kisleány. - Gyertek haza velem, gyertek, ne sirasson többet édesanyánk.

- Hej - sóhajtott a legidősebb varjú -, most még nem mehetünk veled, amíg az átok alól fel nem szabadulunk. Eredj haza te magad, édes húgom, s mondd meg az édesanyánknak, hogyha a hüvelykujját felhasítja, s kifolyó piros vérével tizenkét inget s gatyát varr nekünk, csak úgy szabadulhatunk fel az átok alól, akkor ismét fiúkká változunk. Mondd meg azt is, hogy amíg varr, senkinek egy szót se szóljon, máskülönben kárba megy keserves-kínos munkája.

De csak egy pillantásig sem volt maradása a kisleánynak: repült haza az édesanyjához, szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben. Mire hazaért, a szegény özvegyasszony betegre sírt magát, hogy ím elvesztette a leányát is, s magára maradt, mint az útszéli fa.

No, most egyszerre vége szakadt a betegségnek s a nagy szívbeli búbanatnak, ahogy hazajött a kisleány, s elmondta a bátyjai üzenetét.

Egyszeribe elővette a szegény asszony, ami vászna volt, szabott tizenkét inget s tizenkét gatyát, aztán felhasította a hüvelykujját, s ahogy folydogált a vér belőle, azonmódúlag húzta a tübe, meg nem állott a keze, varrott éjjel-nappal. Jöttek hozzá a szomszédasszonyok, kérdezték, vallatták, hogy ugyan miért varr a vérével, mikor erősebb a cérna, de a szegény asszony egy szót sem szólt, míg mind a tizenkét inget, a tizenkét gatyát meg nem varrotta. Mikor a tizenkettedik is kész volt, hát - csak hallgassatok ide! - berepült az udvarra nagy szárnycsattogással a tizenkét varjú, ott kétszer-háromszor körülrepdestek, s aztán - huss! be a szobába. Ott leszállottak a földre, megrázkódtak, s egyszeribe visszaváltak fiúknak.

No hiszen, sírt a szegény asszony, de most már örömeben. Jött az egész falu csudalátni. Aztán egy nap múlva, két nap múlva visszament a tizenkét fiú az aranypalotába, onnét elhordozták a temérdek sok kincset, amit varjúéletükben gyűjtögettek, hordottak össze. Bezzeg volt ezentúl kenyér, de még kalács is annyi, hogy a kutyának is kalácsot vetettek.

Aki nem hiszi, járjon utána.

JANKALOVICS

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren túl, a hármás üveghegyen is túl, volt egy fiatal király s annak szép felesége.

Még egyesztendő házasok sem voltak, a királynak háborúba kellett menni, s amíg idegen országban hadakoztak, a feleségének két aranyhajú gyermeke született: fiú volt az egyik, leány volt a másik. Haj, de a királyné meg sem pillanthatta szívéből szakadt drága gyermekeit, mert az a vén banya, aki a királyt is dajkálta gyermekkorában, ellopta az aranyhajú gyermekeket, a helyükre két kopókölyköt tett, a gyermekeket meg ládába zárta, s a ládát a tengerbe dobta. Mondjam, ne mondjam, hogy miért tette ezt a vén banya? Azért tette, mert szerette volna, hogy a király az ő leányát vegye feleségül. No ez úgy is lett, mert ahogy hazajött a király a háborúból, a királynét bivalybőrbe varratta, a templom előtt földbe ásatta, s szörnyű haragjában megparancsolta a népnek, hogy mikor elmennek előtte, köpdössék le a királynét, merthogy őt oly erősen meggyalázta azzal a két kopókölyökkel - s a vén banya leányát feleségül vette.

Hiszen jól van, majd csak kisüt az igazság fényes napja, hadd lám, mi történt az aranyhajú gyermekekkel.

Hát a láda csak úszott, úszott csöndesen, hol lemerült, hol felmerült, mígnem beleakadt egy vén halász hálójába. Hazaviszi a halász a ládát, felnyitja a feleségével, de bezzeg örültek, mikor meglátták az aranyhajú gyermekeket! A halásznak nem volt gyermeke, csak akkora sem, mint egy ütés tapló, örültek hát nekik erősen, édes gyermekükként ápolták, dajkálták az aranyhajú gyermekeket, s mikor akkorára nevedtek, iskolába is járatták.

Telt-múlt az idő, egyszer a halászné a kisleányt a kútra küldötte, de alig indult el, a korszó kiesett a kezéből, s puff! ezer darabba tört. Sírta a kisleány keservesen, de a halászné nem bántotta, meg sem is dorgálta, hanem más korszót adott a kezébe. Az ám, elindul ezzel a kisleány, s ámbátor úgy vigyázott rá, mint a szeme világára, hogy, hogy nem, ez a korszó is kiesett a kezéből, s eltörött.

Hazamegy a kisleány nagy sírással, rívással, de a halászné most sem bántotta, csak annyit mondott:

- Na, ha az én leányom volnál, most megvertelek volna!

Ámult-bámult a kisleány, a szava is megfogyott a nagy csudálkozásban, mert eddig azt hitte, hogy a halászné az ő édesanyja. Este, mikor hazajött a testvére az iskolából, mondja neki, hogy mit hallott. Csudálkozott a fiú is erősen, s azt mondta a testvérének:

- Bizony, ha nem apánk a halász, s nem anyánk a halászné, menjünk világgá, s addig járjunk-
keljünk, míg édes szülénket meg nem találjuk.

Egyszeribe elhatározták, hogy világgá mennek, s meg is mondták a halásznak s a feleségének az akaratjukat.

Hiába kérték az öregek, maradjanak, hiába sírtak, az aranyhajú gyermekek megköszönték az öregeknek az irántuk való igaz szeretetét, elbúcsúztak keserves könnyhullatások közt, s világgá eredtek.

A halászné sütött nekik három pogácsát, a halász adott három krajcárt: ezzel indultak világgá.

Mentek, mendégéltek, de még a falu határából ki sem értek, egy öreg koldus megállította:

- Jó gyermekek, adjatok valamit isten nevében.

A királyfi kivett a tarisznyájából egy pogácsát s egy krajcárt, a koldusnak adta, s azzal továbbmentek. De egy puskalövésnyire sem mehettek, megint egy öreg koldus jött eléjük, s az is kért valamit.

A királyfi ennek is adott egy pogácsát s egy krajcárt.

Tovább mentek, mendegéltek, s hát megint megállítja egy öreg koldus:

- Adjatok, adjatok, amit isten adott.

Már csak egy pogácsa volt meg egy krajcár, s a királyfi ezt is odaadta.

Tovább mentek, mendegéltek. Egyszer megszólal a leányka:

- Jaj, de éhes vagyok, édes testvérem. Nézd meg, hátha van a tarisznyában egy kis morzsa!

Belenéz a királyfi a tarisznyába, s hát - halljatok csudát! - mind a három pogácsa ott volt a tarisznyában, de még a három krajcár is!

Leülnek egy fa tövébe, falatozni kezdenek, s egyszerre csak elejbük áll egy ősz öregember.

- Hát ti mi járatban vagytok? - kérdi az ősz öregember.

Felelt a fiú:

- Édesapánkat s anyánkat keressük, öregapám.

- No, hallottam, hogy három öreg koldussal jót tettetek, hát most jótét helyébe jót várjatok.

Az ősz öregember félrenézett, s nagyot kiáltott:

- Hé, Jankalovics, gyere elő!

Abban a pillanatban egy kicsi emberke termett ott, akinek földig ért a szakálla.

- Mit parancsolsz, uram?

- Azt parancsolom, hogy ezt a két gyermeket két lélekért vidd abba a városba, ahol az apjuk lakik.

Jankalovics keresztülbucskázott a fején - s halljatok ide, aranyszőrű paripa lett belőle.

- Üljetek a hátamra - mondotta a gyermekeknek.

A gyermekek egyszeribe felültek. Jankalovics pedig hirtelen felszállott a levegőégbe, repült, mint a gondolat, még annál is sebesebben, s egyszerre csak leszállott a király városa mellett. Ott Jankalovics ismét visszaváltozott emberré, hamarosan sátort ütött a város alatt, s azt mondta a gyermekeknek:

- Menjetek a templomba, de a templom előtt ne tegyétek azt, amit a népek, hanem csak menjetek be szépen a templomba. Ott lesz a király is, s ha meglát, vacsorára hí titeket. Nagy szeretetében azt ad nektek, amit a szívetek kíván, de ti ne kérjétek egyebet, csak akkora helyet a város mellett, amekkorát a ti inasotok egy fertályóra alatt cigánykerekrezeve körülkerít.

Elmennek a gyerekek, s ím, látják, hogy a népek mint köpdösnek a templom előtt egy asszonyt, aki derékig volt a földbe ásva, de ők szomorúan elmentek mellette, világ kincséért le nem köpték volna. Ahogy beléptek a templomba, megvilágosodott a templom, csak úgy fénylett, ragyogott. A király alig várta, hogy megszólíthassa a gyermekeket:

- Hallottam, hogy ti nem köptétek le a bivalybőrbe varrott asszonyt. Tudjátok-e, hogy azt én megparancsoltam?

Felelt a fiú:

- Bizony nem tudtuk, mert idegen országból jöttünk, de különben sem tennők azt, mert nekünk az az asszony nem vétett.

Tetszett a királynak ez a felelet, s mondta mindjárt:

- Gyertek a palotámba, nálam vacsoráltok!

Mentek a gyermekek a királlyal, de bezzeg az nem győzte nézni őket, s mind csak sóhajtozott magában: „Istenem, istenem, bárcsak az enyém volna ez a két gyermek!”

No, vacsorához ül a király meg a két gyermek, de közbe legyen mondva, a királyné s a vén banya nem jött be, mert a vén banyát, mikor meglátta az aranyhajú gyermekeket, hétszer rázta ki a hideg, de még a leányát is. Jól van, a király nem bánta, inkább azt gondolta, bárcsak sohase is látná őket. Vacsora közben jókedve kerekedett a királynak, etette-itatta a gyermekeket, a legjobb falatokat tette a tányérjukra, s mikor a vacsorának vége volt, azt mondta nekik:

- No, gyermekek, jókedvemben vagyok, kérjetek akármit, megadom.

A gyermekek nem kértek egyebet, csak amit Jankalovics mondott.

- Nem bánom én - mondotta a király -, ha három óráig cigánykerekezik is, van föld elég!

Visszamennek a gyermekek Jankalovicshoz, lefeküsznek, alusznak édesen, s ím, reggel, mire felkeltek, már ott volt a király a feleségével s az anyósával.

- No, fiam - kérdezte a fiút -, hol az inasod?

A királyfi füttyentett egyet:

- Hé, Jankalovics, gyere elő!

Jankalovics abban a szempillantásban előperdült. Akkor azt mondta a király:

- Hallod-e, Jankalovics, amit három óra alatt körülcigánykerekezel, az a föld a te gazdádé lesz! Hát csak neki!

Mondta Jankalovics:

- Elég lesz egy fertályórára való is, felséges uram.

Azzal cigánypurdévá változott, elkezdett cigánykerekezni, forgott, mint az ördögkerék, aki látta, a szeme is káprázott belé s egy fertályóra alatt háromszázkilencvenkilenc mérföldet cigánykerekezett körül.

De megijedt erre a vén banya, s súgta leányának:

- Hallod-e, ez a törpe ember eszi meg a te fejedet is s az enyémet is, ha nem vigyázunk. Azt mondom hát neked, hogy vagy dicsértél meg valakit világeletemben, vagy nem, dicsérd meg ezt a két gyermeket. Mondjad nekik, hogy sohasem láttál olyan két szép gyermeket s ilyen szép földet, mint amit a királytól kaptak, de még csak akkor lenne igazi szép, ha a Forró-tengerek közül ide hoznák az aranyvárat.

Szóról szóra ezt mondta a királyné a gyermekeknek, s azzal visszamentek a palotába mind. Mikor elmentek, kérdi Jankalovics:

- Ugyan bizony, mit beszélt a királyné?

Mondja a fiú, hogy mit.

- Ejnye, a beste lelkét - dörmögött, mormogott Jankalovics -, tudom, miben sántikálnak. El akarnak titeket pusztítani, de későn keltek fel. Még ma éjjel elhozzuk az aranyvárat!

Amint esteledett, alkonyodott, Jankalovics a fején keresztülbucskázott, aranyszőrű táltos lett belőle, hátára ültette a királyfit, s egyet ugrott, kettőt szökött, ott volt a Forró-tengerek közt, az aranyvár mellett, egyet rúgott a vár kapuján, s abban a pillanatban aranyalma lett a várból.

- Tedd a zsebedbe, kicsi gazdám!

Zsebbe dugta a királyfi az aranyalmát, s reggelre nemcsak hogy hazakerültek, de ott is tündökölt, ragyogott az aranyvár.

Amint meglátta a vén banya az aranyvárat, hétszer rázta ki a hideg, s mondta a leányának:

- Hallod-e, az a Jankalovics eszi meg a te fejedet is s az enyémet is. Eredj oda, s vagy dicsértél meg valakit világéletedben, vagy nem, dicsérd meg azt a két gyermeket, s mondjad nekik, hogy: szép, szép az aranyvár, de még szebb lenne, ha előtte állana az a huszonnégy aranyalmafa, amelyik a Veres-tengerben vagon.

Elmegy a királyné, s az anyjának minden szavát elmondja háromszor is, s a királyfinak nem volt többet nyugodalma.

- Sebaj, kicsi gazdám - mondotta Jankalovics -, elhozzuk a huszonnégy aranyalmafát is, ámbátor huszonnégy sárkány őrzi.

Keresztülbucskázott a fején, aranyszőrű táltos lett belőle, a királyfi rápattant, s hipp-hopp, ott voltak a Veres-tengerben. A sárkányok tüzlángot fújtak rá, de Jankalovics altató szelet fújt rájuk, attól egyszerűen elaludtak, vihették az aranyalmafákat, azt sem mondta senki: nézz vissza, hé!

Haj, teremtőm, amikor a vén banya meglátta a huszonnégy aranyalmafát, kirázta a hideg hetvenhétszer, de megint csak feltápáskodott az ágyból az ördögadta boszorkánya, s mondta a leányának:

- Hallod-e, ez a Jankalovics többet tud, mint én, bizony mondom, megeszi a te fejedet s az enyémet is. Eredj, próbálj még egyet. Dicsérjed azokat a kölykeket, hogy a bőr is suvadjon le az arcukról a nagy dicsérettől, s mondjad nekik, hogy vagy volt szép eddig, vagy nem a földjük, de akkor lesz csak igazán szép, ha a Fekete-tengerek közül a huszonnégy zengő fáról elhoznak huszonnégy ágat, s azt a huszonnégy almafára akasztják.

A királyné ezt éppen úgy megmondta, s most már csakugyan nem volt a királyfinak nyugvása, maradása.

- Hej - mondotta Jankalovics -, nehéz ennek a sora, kicsi gazdám, mert a zengő fák Világ-vámján túl vannak, s azon még ember nem ment át elevenen. No, hanem ezt is megpróbáljuk.

Táltossá változik Jankalovics, ráül a királyfi, repülnek, repülnek országokon-világokon keresztül, s egyszerre csak leszáll Jankalovics:

- No, kicsi gazdám, szállj le rólam, innét három mérföldre áll Világ-vámja, aki, tudd meg, magasabb a legmagasabb hegynél, akinek két szája van, elől is, hátul is, s akkora fogai, mint tizenkét vaslapát együtt. Ezen kell neked keresztülmenned. Hallgass ide. Én most mákszemmé változom, s tégy a zsebedbe, mert ha tudná, hogy én is veled vagyok, mákszemnél kisebbre, szetemnyi szemre morzsol téged is, engem is. Ám, hogy téged áteresszen a száján, dicsérd meg úgy Világ-vámját, ahogy még senkit világéletedben meg nem dicsértél.

Ezt mondotta Jankalovics, s tüstént mákszemmé változott. A királyfi jó gondosan zsebébe tette a mákszemet, s elindult Világvánjához. Hej, látott, amit látott a királyfi, látott már huszonnégy fejű sárkányt is, de még Világvánjához hasonló szörnyeteget nem!

No, mindegy, ahogy lesz, úgy lesz, ha megesz, megesz, egy életem, egy halálom, gondolta a királyfi, s nagy bátran Világvánja elé állott, köszöntötte illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öregapámuram!

- Hozott a szerencse, fiam.

- Jaj, lelkem öregapám - mondotta a királyfi, s összecsapta a kezét -, világeletemben sok szép öregembert láttam, de kegyelmedhez hasonlatost nem! Hej, ha megláthatnám a másik felét is!

Mondta Világvánja:

- Márpedig én nem fordulhatok meg, fiam, hanem mássz fel a szájamhoz, ott áteresztelek, mert szó, ami szó, én is sok szép ifjút láttam világeletemben, de hozzád hasonlatos szépet nem!

Azzal egy kicsit meggörbítette a lábát, s az egész testet félig hanyaték vetette, hogy könnyebben mászhasson fel rá a királyfi. Uccu! a királyfi sem tévovázott, egy szempillantásra felmászott, be a rettentő nagy szájba, végigsétált a lapátfogak közt, át a másik szájba, onnét ki, le a másik oldalon, s mikor vagy három mérföldre szaladt, kiugrott a mákszem, ismét lóvá lett, a királyfi ráült, s hipp-hopp, ott voltak a Fekete-tenger partján. Ott lakott Jankalovicsnak a bátyja, akit háromszázkilencven esztendeje nem látott, mert Világvánján egyik sem tudott keresztül menni.

- Hát te hogy tudtál idejönni? - kérdezte az öreg.

- Ahogy jöttem, úgy jöttem, bátyja, azt most ne kérdezze, hanem hozzon nekem a huszonnégy zengő fáról egy-egy ágat, mert sietős az utunk visszafelé.

- Jól van, öcsém, csak feküdj le. Feküdjön le kicsi gazdád is, amíg egy órát alusztok, elhozom a zengő ágakat.

Azzal beleült egy csónakba, s akkorát lökött azon, hogy a Fekete-tenger túlsó partján még két mérföldet szaladott a csónak. Ott volt a huszonnégy zengő fa, huszonnégy sárkány őrzött minden egyes fát, de áldott szerencsére, a sárkányok aludtak, s csak akkor ébredtek fel, mikor mind a huszonnégy ágat leszakította, amire megzendült az aranyerdő, zengett-zúgott a tenger is, de még az ég is.

De bezzeg kiment a sárkányok szeméből az álom, nosza, utána, de mikor éppen nyomába értek, az öreg beleszökött a csónakába, s akkorát rúgott rajta, hogy még tizenhárom mérföldet csúszott a túlsó parton. Felköltötte az öccsét s a királyfit, azok meg mindjárt útnak eredtek. De Világvánjától három mérföldre megint mákszemmé változott Jankalovics, a zsebében vitte tovább a királyfi. Már messziről mondta Világvánjának:

- No, lelkem öregapám, nagy földet bejártam most is, de olyan szép öregembert, mint amilyen kegyelmed, igazán nem láttam.

- Jó, jó - mondta Világvánja -, de nem csúfságból mondod-e?

- Dehogyan abból, dehogyan abból, lelkem öregapám!

- Hát jó, eredj át rajtam, járj békével.

Átmegy a királyfi Világvánján, s mikor három mérföldet haladt, a mákszem kiugrott a zsebéből, ismét lóvá változott. Ahogy a királyfi ráült, mondta neki Jankalovics:

- Most nézz vissza, kicsi gazdám, s kiáltsad Világámjának, hogy sohasem láttál olyan csúf embert, amilyen ő!

A királyfit nem kellett biztatni, visszafordult:

- Hé, Világámja! Sohasem láttam hozzád hasonlatos csúf embert!

Hej, megmérgeződött Világámja, dúlt-fült, reszketett, s megfenyegette Jankalovicsot:

- Hadd el, Jankalovics, hadd el! Hej, ha tudtam volna, hogy szájamban vagy, ízzé-porrá morzsoltalak volna!

Úgy elöntötte a méreg s a bosszúság, hogy rettentő nagy szél kerekedett belőle, széllé változott maga is, annak is maradt, s azóta nincs Világámja.

Reggelre hazaértek, s mire a vén banya felébredt, már zengett a huszonnégy ág, kicsődült az egész város, csak a vén banya meg a leánya nem ment oda: kirázta a hideg hetvenhétszer mind a kettőt.

Mondja Jankalovics a királyfinak:

- No, kicsi gazdám, most hívjuk meg a királyt vacsorára egész háza népével s udvarával.

Azzal megrúgta a konyhán a tűzhely oldalát, s csak kiugrott belőle huszonnégy szakács, azok miből, miből nem, elég az, hogy főztek-sütöttek minden jót. Aközben este lett, s jött a király a háza népével, az udvarával, s Jankalovics mindenkit leültetett a maga helyére. A fő-fő helyre ült a király, a királyné meg a banya kétfelől, de ahogy le akartak ülni, mind a kettő alatt nagyot ugrott a szék, s elterültek a földön, hogy még a király is hasát fogta nevéttében.

Mondta Jankalovics:

- Felséges királyom, mindjárt hozok én ide egy asszonyt, aki alatt nem ugrál a szék!

Szaladt a templom elé, ott az igazi királynét kifejtette a bivalybőrből, ölébe emelte, úgy vitte az aranyvárba, s leültette a király mellé.

- Ez az asszony tehozzád illendő, felséges királyom! Mert úgy tudja meg minden ember, hogy nem kopókölykök az ő gyermekei, hanem imhol ez a két aranyhajú gyermek!

S elmondta szépen, rendjében, mi történt velük. De még csak most rázta ki cudarul a hideg a vén banyát és a leányát. A király meg szót sem szólhatott szertelen nagy örömeiben, Jankalovics keresztülbucskázott a fején, kecskebakká változott, az egyik szarvára felkapta a banyát, másikkra felkapta a leányát, s azt mondotta: ezt a két lelket nekem ígérték, ez az enyém, viszem!

Mintha csak a föld nyelte volna el, úgy eltűnt velük, s meg sem állott a pokol tornácaig: ott bedobta őket.

No, ott éppen jó helyen voltak.

Mire Jankalovics visszajött, állott a vígság, a hejehuja az aranyvárban, zengett a huszonnégy zengő ág, a fiatalok táncre kerekedtek, döngött a padló, majd leszakadt, pedig színarany volt a deszkája. Mondjam, ne mondjam, úgysem hiszitek, én is ott voltam, szívem szerint táncoltam, azzal hazaszaladtam, s nektek ezt a mesét mondtam.

Holnap a két aranyhajú gyermek legyen a ti vendégeitek.

A KERÉK KŐ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon innen, az Óperenciás-tengeren túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egy szegény halászember. Ennek a szegény embernek nagyon sok gyermeke volt. Bizony, mikor volt kenyér az asztalfiában, mikor nem. Hiába kelt a szegény halász kakasszóval, hiába feküdt le késő éjjel, hiába hordozta a hálóját reggeltől estig folyóvízről folyóvízre, betelt rajta a mondás, hogy: halász, vadász, madarász, üres tarisznyában kotorász - kevés isten áldása volt a munkáján.

Hanem amilyen ágrólszakadt szegény volt a halász, éppen olyan gazdag ember volt a bátyja. Ennek meg egy gyermeke sem volt. Mikor aztán a szegény halász házánál egy falat nem sok, annyi sem volt, mindig csak a bátyjához küldött: adjon egy vacsorára való puliszkalisztet. De ahhoz ugyan küldhetett, azt üzente vissza mindig: ád szívesen egy vékát is, ha cserébe neki adja valamelyik fiát.

- Azt már nem teszem - mondta a szegény halász -, ahány gyermekem van, mind egyformán kedves énnekem, egytől sem tudnék megválni.

Egyszer, amikor már vagy egy hétig alig volt egy betevő falatjuk, elment a halász, s azt mondta a feleségének, hogy addig vissza sem jön, amíg egy jó tarisznya halat nem fog.

Leült jókor reggel a víz partjára, hol betette, hol kivette a hálóját, de csak akkora hal sem akadt belé, mint a kisujjam. Már be is esteledett, s kerülte a szerencse, mintha csak félt volna tőle.

- Látom - mondta magában a halász -, hogy mégis hal nélkül kell hazamennem. Istenem, mit vacsoráznak ártatlan gyermekeim!

Megemelintette nagy búsán a hálót, s hát - olyan nehéz, mintha csak egy nagy kő akadt volna belé. Hiszen nem is volt egyéb. Kő volt az, egy kerek kő. Visszafordította nagy haraggal a követ, belenyomta ismét a vízbe a hálót, s hát, amikor kiemeltené, megint csak az a kerek kő van benne. Most már kivette a követ a hálóból, s jó messzire bedobta a vízbe, hogy többet a hálóba ne kerülhessen. De hiába dobta messzire, a kő harmadszor is a hálóba került.

Mérgelődött a szegény halász, de nem dobta vissza a követ a vízbe, hanem ledobta a víz partjára, s aztán nagy búsán elindult hazafelé. Hanem alig lépett egyet-kettőt, meggondolta magát: ha már halat nem vihet, hazaviszi azt a kerek követ, hadd karikázzanak vele a gyermekek.

Fölvette a követ, betette a tarisznyájába, s hazaballagott. Elébe szaladtak a gyermekek, közrefogták s kérdezték:

- Mit hozott, édesapám?

- Egy kerek követ, fiaim, semmi egyebet. Nesztek, játsszatok vele, s felejtsetek a vacsorát.

A szegény halász már lefeküdt, le a felesége is, de a gyermekek nem tudtak lefeküdni, úgy belemelegedtek a karikázásba. Gurították a kerek követ föl és le a szobában, s nagyokat sikoltottak örömben, mert a kő mind fényesebb, fényesebb lett. De ezt a halász nem látta, mert a falnak volt fordulva, s úgy sóhajtozott. Egyszer mégiscsak megfordult, s rászólt a gyermekekre: fekdjete le, már elég volt a játékból. Hanem amint kifordult a szoba földje felé, hirtelen be is hunyta a szemét, mert olyan erősen fénylett, ragyogott a kerek kő, hogy majd megvakult a nagy ragyogástól. Aztán megint felnyitotta a szemét, nézte, nézte a követ, szólítja a feleségét is:

- Nézd, asszony, valami csudakő, úgy ragyog, mint a gyémánt.

- Jaj, lelkem uram - csapta össze a kezét az asszony -, ez igazán gyémánt.

Mindjárt megegyeztek, hogy másnap az asszony elviszi a királyhoz a követ, hátha megvennie jópénzen. Felkelt pítymallatkor az asszony, kendőbe takargatta a kerek követ, s ment a király színe elé. Ott mindjárt, ahogy a palotába ért, vitték a király elé. Köszön a szegény asszony illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, felséges királyom.

- Adjon isten, szegény asszony, mi szél vetett hozzám?

Előveszi az asszony a kerek követ, s mutatja a királynak.

- Hát ezt te hol találtad, szegény asszony? - kérdi a király nagy álmélkodással.

Mondja az asszony, hogy az ura találta a vízben.

- No, te szegény asszony, add nekem ezt a követ, adok érte ezer pengőforintot. Mert úgy tudd meg, hogy igazi gyémántkő ez.

A szegény asszony nem szólt semmit, csak köhintett. Azt hitte a király, hogy nem elég neki az ezer pengőforint. Szavát sem várta, mondta a király:

- Ha nem elég ezer pengő, adok kétezret.

A szegény asszony megint csak köhintett, úgy meg volt zavarodva, hogy egy szót sem tudott szólni. Dehogy kevesellte az ezer pengőt! Hanem a király megint azt hitte, hogy keveselli, azt mondta hát a szegény asszonynak:

- Hallod-e, te szegény asszony, nem sokallok én ezért a kőért három zsák aranyat sem. Adod-e ennyiért?

Akkor már az asszony sem köhintett, hanem biccentett a fejével.

A király egyszeribe töltetett három zsák aranyat, még szekeret, lovat is adott az asszonynak, hogy hazavigye az aranyat.

Hazamegy az asszony nagy örömmel, de bezzeg volt öröm a háznál is! Most már gazdagok voltak, nem éheztek többet.

- Hanem, hallod-e, feleség - mondja a halász -, meg kéne mérnünk az aranyat: hány véka lehet.

- Igaza van kendnek, meg kellene mérnünk.

Az ám, de véka nem volt a háznál. Nosza, átszalasztanak egy fiút a gazdag bácsihoz vékáért.

- Hát nektek ugyan mire kell a véka? - kérdi a gazdag ember csúfondárosan,

- Az édesapám pénzt akar mérni - mondta a fiú.

Hej, de nagyot kacagott a gazdag ember.

- Nesze, fiam, itt a véka, majd utánad megyek én is, hadd látom azt a pénzmérést.

Megy a gazdag ember az öccséhez, s hát csak szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól. Ennyi pénzt még ő sem látott egy csomóban. Kérdi az öccsét:

- Hol kaptad ezt a rengeteg aranyat, édes öcsém?

Bezzeg most édes öcsémnek szólította.

„Megállj - gondolta magában a halász -, most megréállak.”

- Hm - mondja a halász -, ezt nekem a király adta három macskáért.

- Hát ez hogy lehet, édes öcsém?

- Bizony úgy, édes bátyám, hogy a király palotájában temérdek sok egér van, de annyi, hogy a király s felséges családja nem tud tőlük sem ebédelni, sem vacsorálni. Meghallottam ezt én jártomban-keltemben, s három macskát elvittem a királynak ajándékba. Hej, ha látta volna kigyelmed, de megörült a király a három macskának! Mindjárt szólította a hopmestert, s megparancsolta, hogy ennek a derék embernek három zsák aranyat adjon a három macskáért.

Ahogy ezt hallotta a gazdag ember, nem volt maradása, ment haza, s mondja a feleségének, hogy mit hallott.

- No bizony - mondta az asszony -, ha az az ágrólszakadt három macskát vitt a királynak, viszünk mi három zsákkal.

- Én is amondó vagyok, feleség.

Azzal uccu neki, végigjárták a falut, de még a szomszéd falukat is, s ami macskát találtak, mind megvették jó drága pénzen. Amikor három zsákra valót összeszedtek, befogatott a gazdag ember négy lovat, a három zsák macskát feltette a szekérre, s nagy ostopattogatással elindult a király városába.

Megérkezik a városba, ottan is a király palotája elé, megállítja a lovakat, a kocsist otthagyja, maga pedig felmegy a királyhoz. Bevezetik a király színe elé, s köszön illendőséggel:

- Adjon isten jó napot, felséges királyom.

- Adjon isten, gazdag ember, hát téged mi szél vetett ide?

Mondja a gazdag ember:

- Egy kevés ajándékot hoztam, felséges királyom. Hallottam, hogy az öcsémnek, a halásznak a felesége is hozott, s jó szívvvel fogadta felséged.

- Jól van, te gazdag ember, de hol van, amit hoztál?

- Mindjárt felhozom, felséges királyom. Ott áll a szekéren a kapu előtt.

Lemegy a gazdag ember, hátára veszi a három zsák macskát, s viszi fel a palotába. Eközben a király összegyűjtötte egész háza népét, hadd lássanak csudát.

No, jött is a gazdag ember, s ahogy belépett az ajtón, abban a szempillantásban kioldotta a három zsákot.

Hej, uram, istenem, mi lesz most! Az a tenger sok macska ahány, annyifelé szaladt, nekiugrottak a földig érő tükröknek, ablakoknak, fel az almáriumokra, onnan leverték a drága aranyos poharakat, tányérokat, összetörtek azok mindent; kiabált a király, sikoltozott a királyné, de még jobban a királykisasszonykák, s egy szempillantásra becsődültek a katonák, hogy lássák, mi történt.

- Fogjátok meg! - kiáltott a király.

A katonák azt hitték, hogy a macskákat kell megfogni, pedig a király a gazdag embert értette. Hanem a gazdag ember sem tátotta el a száját, kapott a jó alkalmon, futott le a palotából, s szaladt világgá.

Ha meg nem állt, talán még most is szalad.

TÖBBSINCS KIRÁLYFI

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy öreg király, akinek Salamon volt a neve. Ennek a királynak annyi országa volt, hogy maga sem tudta, hány. Nem is ismerte valamennyi országát: azt hitte, ahány ország csak van a világon, az mind az övé, hogy nincs is rajta kívül király. De hiába volt Salamon királynak az a rengeteg sok országa, nem talált abban semmi örömet, mert nem volt sem fia, sem leánya.

Sokat tűnődött, búslakodott Salamon király, de még a felesége is, hogy ha ők meghalnak, kire marad az a sok ország. Egyszer kimegy Salamon király a feleségével a kertbe, sétálgatnak, gyönyörködnek a fában, a virágokban, s amint mendegélnek, az öreg királyné hirtelen megállapodik egy túskebokor mellett, s azt mondja az urának:

- Nézzen ide, kigyelmed, milyen csuda ez! Ebből a túskebokorból kinőtt egy fehér liliom, s nincs sehol megsérülve, pedig csupa túske fogja körül.

- No, ez igazán csuda - mondja a király is.

Sokáig nézik a liliomot, gyönyörködnek benne, s amint nézik, nézdegélik, egyszerre csak kiröppen a túskebokorból egy madár. Lenéznek a bokor aljába, s hát ott egy fészek van, s a fészekben négy madárfióka. Nézi, nézi a királyné a madárfiókákat, s amint nézi, kicsordul a könny a szemeiből, aztán nagy búsan felsóhajt:

- Ó, édes jó uram, lám ennek a madárnak is van gyermeke, csak nekem nincs. Pedig elég lenne nekem, ha akkora is, mint ez a kis bogárka, mely itt mászkál a bokor tövében!

No, hogy történt, hogy nem, a következő reggel, mikor felébredett a királyné - mit látnak szemei! -, egy aranyhajú gyermek gügyög az ágyában. Hej, lett erre öröm, de olyan nagy öröm, hogy el nem tudom mondani. Salamon király egyszeribe összehívatta az ország bölcseit, s megparancsolta nekik, hogy üljenek be egy szobába, és ottan tanakodjanak, hogy mi legyen a fiú neve.

- De olyan nevet találjatok - mondta a király -, amilyen több nincs a világon.

Összeülnek a bölcsek, gondolkodnak, tanakodnak. Egyik egyet mond, a másik mást mond, ajánlják a királynak, hogy ez a név is jó volna, ilyen sincs, olyan sincs. De a királynak egyik sem tetszett. Otthagya a bölcseket, hadd tanakodjanak tovább, ő meg nagy búsan kimegy a palotából, sétál az udvaron, gondolkozik, töri a fejét. Amint ott sétálgat, bejön egy öreg koldusasszony, kinyújtja a kezét, alamizsnát kér, de a király ráfordul:

- Hagyj engem, te koldusasszony; nem látod-e az arcomon, hogy nagy gondom, nagy bánatom van?

- Ugyan bizony mi gondja s bánatja van, felséges királyom? - kérdi a koldusasszony. - Hátha én tudnék segíteni.

- Te tudnál segíteni, te koldusasszony, mikor ide hívtam a világ minden bölcsét, s azok sem tudnak tanácsot adni?

- Mondja meg felséged, hátha én tudok tanácsot adni.

- Hát jól van, te koldusasszony. Hallod-e, fiam született, s azt akarom, hogy annak olyan neve legyen, amilyen több nincs a világon.

Azt mondja a koldusasszony:

- Felséges királyom, eressen be a bölcs urak közé, hadd beszéljek velük.

„Isten neki” - gondolja a király. Beereszti a koldusasszonyt, s mondja a bölcseknek, hogy mit akar, hallgassák meg.

Megáll a koldusasszony a bölcsek előtt, s mondja:

- Hát olyan nevet akarnak adni a királyfinak, amilyen nincs több a világon? No, bizony kár azon törni s fejüket. A királynak egyetlenegy fia van, akkor annak Többsincs az illendő neve.

Összenéznek a bölcsek, elmosolyognak, hajtogatják a fejüket, s mondják:

- Ez bizony jó név.

Mondja a király is:

- Szívem szerint szólta, te koldusasszony, legyen a fiam neve Többsincs.

Annyi aranyat s ezüstöt adott nagy örömeben a koldusasszonynak, hogy holtig urasan élhetett belőle.

Aztán teltek-múltak az esztendő, nőtt, nevelkedett a királyfi. Amikor úgy tíz-tizenkét esztendő forma lehetett, elkezdett gondolkodni, hogy vajon van-e az ő apján kívül több király a világon; van-e több ország az apja országain kívül.

Egyszer megszólítja az apját:

- Édesapám, én már sokat gondolkoztam azon, hogy van-e kigyelmeden kívül több király, s nekem úgy tetszik, hogy vannak még nagy s hatalmas királyok. Azok egyszer majd eljönnek ide, elfoglalják a mi országunkat. Jó volna, ha egy kicsit széjjelnéznek a világban, hadd látom, hogy mi van a mi országunkon túl.

- Ó, édes fiam - mondta a király -, tedd le erről a gondolatról az eszedet. Hidd el nekem, hogy rajtam kívül nincs több király, én legalább rajtam kívül senkinek sem hallottam a hírét. Ha én meghalok, tied lesz az egész világ. Ne félj, senki meg nem támad téged!

De a királyfit nem nyugtatta meg a király beszéde, tovább tűnődött, tovább gondolkozott.

Egyszer aztán álmában megjelent egy galamb, s az mondta neki a következőket:

- Ha a te apád azt hiszi, hogy rajta kívül nincsen király, rosszul hiszi, mert van még sok király, s azok között különösen egy, akinek éppen annyi országa van, mint a te apádnak. Ennek a királynak Absolon a neve. Van neki három fia s három leánya. Ez a három fiú folyton készülődik, hogy elfoglalja a te apádnak a földjét. Azt mondom én neked, hogy ne maradj itthon, készülj, s menj Absolon udvarába. Ha ottan megmutatod a vitézségedet, majd elmegy a kedve Absolon fiainak, hogy beüssenek a te apád földjére, s talán a tied lesz Absolon legkisebb leánya is, aki tehozzád egészen illendő.

Megy reggel a királyfi apjához, s mondja neki, hogy mit álmodott.

- Most már megyek, apám, addig nem nyugszom, míg Absolon király udvarát meg nem találom.

Hiába beszélt Salamon király, hiába sírt, könyörgött a királyné, a királyfinak nem volt maradása.

- Hát jól van, fiam - mondotta a király -, ha csakugyan elhagysz öreg napjainkra, menjen veled legalább a legvitézebb ezer katonám.

Mondotta a királyfi:

- Egy katona sem kell nekem, édesapám! Elég, hogyha velem jön az én hűséges szolgám, Habakuk.

- Akkor vigy magaddal aranyat, ezüstöt elegendőt. Megrakatok tizenkét szekeret. Elég lesz-e?

- Nem kell nekem, édesapám! Elég lesz száz tallér, abból is megélünk az én hűséges szolgálommal, Habakkukkal.

- No, ha sem katonák nem kellene, sem pénz nem kell, csak az a száz tallér, válaszd ki legalább a legszebb aranyszőrű paripát ménesemből.

Mondotta Többsincs királyfi:

- Nem kell nekem, édesapám, aranyszőrű paripa. Van egy sovány deres csikóm, az kell énnekem. Habakkuknak is jó lesz az a vén fakó, amelyik a ménes után sántikál.

Mindjárt ki is ment a rétre Többsincs királyfi, vele ment Habakuk is, és hazavezették a deres csikót meg a vén fakót. Volt a padláson két régi kantár, azzal kantározták fel a lovakat. A pince hetvenhetedik vasablakában pedig két nyereg. Lehetett mind a kettő hatszáz esztendő. Azzal nyergelték fel. A kardok közül meg a legrozsdásabbat választotta ki Többsincs királyfi.

Akkor aztán elbúcsúzott apjától, anyjától keserves könnyhullatások közt. Szép csendesen kimentek az udvarból, ki a városból. De amint a városból kikerekedtek, egyszerre csak két hátsó lábára állott a deres csikó is, a vén fakó is, aztán nekiiramodtak, vágattak hegyen, völgyön, bokron át, mint a sebes szélvész, rengeteg erdőn keresztül, erdőből pusztaságra, pusztaságból erdőbe; reggeltől estig keresztülvágattak vagy három országot.

Mikor már vagy hét napja volt, hogy elindultak hazulról, beértek egy rengeteg erdőbe. Éppen besötétedett. Néztek erre-arra, hogy hol verhetnének szállást. Megszólal Többsincs királyfi:

- Nézd, Habakuk, amoda nem messze valami tűzvilágot látok, menjünk oda, hátha szállást találunk.

Mennek a tűzvilág felé, s csakugyan egy kis házhoz érnek. De amint közelébe kerülnek, szalad velük szembe egy kilencfejű sárkánykutyá rettentő ugatással, csak úgy szakad ki a torkából a tüzláng, hogy majd összeperzselte őket is, a lovakat is. De bezzeg Többsincs királyfi sem vette tréfára a dolgot, kirántotta rozsdás kardját, s úgy odavágott, hogy a kilencfejű sárkánykutyának egyszeribe leszakadt hét feje. De a sárkánykutyának még ez sem volt elég, még megvolt két feje, s rászökött a Többsincs királyfi lovára.

Még egyszer nekivágott Többsincs királyfi. Arra leszakadt a megmaradt két feje is a sárkánykutyának, hogy még vakkantani sem tudott.

Akkor szépen leszállottak a lóról, bementek a házba. Egy öregasszony ült az asztal mellett, éppen vacsorázott. De olyan öreg volt az az asszony, hogy az orra a földet verte. Köszönnek:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

- Adj' isten - fogadja az öregasszony. - Hát ti hogy tudtatok idejönni, hiszen aki még erre járt, mind szerteszaggatta az én sárkánykutyám?

Többsincs királyfi nem mert szólni. Az öregasszony kiszaladt az ajtón, elkezdte kiáltani a kutyáját. Azt mondja Habakuk:

- Felséges királyfi, jobb lesz, ha megmondjuk az igazságot, mert különben ez a vén boszorkány végére jár az életünknek.

A királyfi meg is fogadta Habakuk tanácsát, s utána szaladt a vénasszonynak.

- Ne hívja hiába a kutyáját, öreganyám, mert mi tőrés, tagadás, én bizony levágtam mind a kilenc fejét.

- No - mondja az öregasszony, szerencséd, hogy megmondtad az igazat, mert különben szörnyű halálával haltatok volna meg mind a ketten.

Azzal visszament a házba, jó vacsorát főzött Többsincsnek és Habakuknak.

Aztán kikérdezte mindenről, hogy hova indulnak, mi jóban járnak.

Mondja Többsincs királyfi, hogy Absolon király udvarába törekednek.

- Hej, fiam, hallottam a híret Absolon király országának. Azt is tudom, hogy merre van, de hogy hol, azt már igazán nem. Hanem most csak feküdjetek le s aludjatok. Reggel majd beállítlak benneteket az útba, s addig meg ne álljatok, míg hét erdőn s hét pusztaságon keresztül nem mentek. A hetedik pusztaság után egy nagy fekete erdőbe értek. Annak a közepében lakik az én néném, aki egy híján kilencszáz esztendő. Járt ez a világnak minden szegeletjén; bizonyosan tudja azt is, hogy hol lakik Absolon király.

Ott maradtak éjszakára, s reggel aztán továbbindultak. Abból az útból, amelybe az öregasszony beállította, ki nem tértek, úgy mentek keresztül hét erdőn, hét pusztaságon, s a hetedik pusztaság után értek abba a rengeteg erdőbe, ahol az egy híján kilencszáz esztendő öregasszony lakott. Csakugyan ott volt ennek az erdőnek a közepében az öregasszony háza. Látták messziről az ablakban a gyertya világát, de azt a házat is sárkánykutya őrizte, mégpedig tizenkét fejű. Mikor egy puskalövésnyire közeledtek a házhoz, felszökött a sárkánykutya, s szaladott elébük szörnyű ugatással. Ömlött a száján a láng mind a tizenkettőn, de ömlhetett, mert Többsincs királyfi nekivágott a kardjával, s egy vágásra kilenc feje esett le, mintha ott sem lett volna.

A sárkánykutya megfordult keserves vonítással, nagy véresen beszaladt a házba. Aközben a házhoz ért Többsincs királyfi Habakukkal. Leszálltak a lóról, megkötötték egy fához, aztán bementek a házba, s köszöntötték az öregasszonyt:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

- Adjon isten, fiam. De mondjátok meg, mit csináltatok a kutyámmal, hiszen máskor tizenkét embert is szerteszaggatott egyszerre! Hogy tudtatok idejönni?

- Hát bizony, öreganyám - mondotta Többsincs királyfi -, nem csináltam egyebet, csak kirántottam a kardomat, egyszer nekivágtam, s mindjárt leesett kilenc feje.

- Jól van, jól! - dörögött az öregasszony. - Látom, hogy vitéz legény vagy, s nem is lesz nálam semmi bántódásod, de ugyan mondd meg, hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Mondja Többsincs királyfi, hogy Absolon király udvarába igyekezik, ha odatalálna.

- Az Absolon király udvarába?! Ennek előtte öt-hatszáz esztendővel jártam arrafelé - mondotta az öregasszony -, de most ugyan nem tudnék odatalálni. Azért ne búsulj fiam, holnap reggel itt lesznek az én népeim, amennyi csúszómászó s szárnyas állat van a világon, azok közül valamelyik majd csak eligazít.

No, ott maradnak éjszakára. Az öregasszony jó vacsorát adott. Vacsora közben elmondta Többsincs királyfi, hogy ki s mi ő, miért igyekezik Absolon király udvarába. Aztán lefeküdtek, aludtak reggelig, mint a bunda. De tovább nem is aludhattak, mert jött a tenger sok csúszómászó, szárnyas állat; volt krákogás, sivitás, brekegés, hogy azt hitte Többsincs királyfi, vége van a világnak.

Kimegy az öregasszony a házból, Többsincs királyfi is, Habakuk is utána, s kérdi az öregasszony az ő népeit:

- Melyik ismeri közületek Absolon király udvarát?

Hallgattak mind.

- Hát egy sem ismeri?

- Mi nem - mondták -, hacsak a sánta sas nem tudja, de az valahol elmaradt tőlünk.

- No - mondja az öregasszony -, takarodjatok, s ahol látjátok, találjátok, mondjátok meg neki, hogy egyszeribe itt teremjen.

Eloszlanak az öregasszony népei, ki erre, ki arra, s hát még egy óra sem telt belé, jött az öreg sas nagy lassan; húzta maga után az egyik lábát, a szárnya meg lecsüngött, seperte a földet mind a kettő.

- Hallod-e, sánta sas - kérdi az öregasszony -, ismered-e az Absolon király udvarát?

Felelt a sas:

- Hej, ismerem biz én. Ismerem az udvarát, ismerem minden országát, országainak minden szegeletjét. Sok bárányt ragadtam én el Absolon király országaiból. Ott lőtték el a fél lábamat is, a tollamat is erősen megtépázták egyszer; még azt is tudom, hogy az én tollammal írják azokat a verseket, hogy el kell menni s el kell venni Salamon király országát.

- No bizony, ha tudod, hol van Absolon király országa, indulj, s mutasd az utat Többsincs királyfinak, mert ő oda igyekszik.

Megköszöni Többsincs királyfi az öregasszonynak az ő nagy jóságát, elbúcsúzik tőle illendőképpen, s mentek, amerre a sánta sas vezette. Hét nap s hét éjjel meg sem állottak, s akkor egy olyan magas hegy tetejére értek, hogy a fejük szinte beleütődött a csillagos égbe. Ott a hegy tetején azt mondta a sánta sas:

- Nézz arrafelé, Többsincs királyfi. Ennek a hegynek az aljában van Absolon király városa, a város közepén a gyémántpalotája. Én tovább veled nem mehetek, hanem húzz ki a jobb szárnyamból egy tollat, azt a tollat szorítsd meg jól, s három zsírcsepp cseppen a tenyeredre. Azt a három cseppet jól kend rá, s mondd: „Ott legyek, ahol akarok”, s ott léssz mindjárt, ahol akarsz, mégpedig olyan madár képében, amilyenben kívánod. Húzz ki a bal szárnyamból is egy tollat. Ez a toll olyan toll, hogy akármikor írhatasz vele, sohasem kell tintába mártanod.

Kihúz Többsincs királyfi két tollat a sánta sas két szárnyából. Azzal a sánta sas elkészönt, s visszasántikált hazájába. Ahogy elment a sas, mondja Többsincs királyfi Habakuknak:

- Édes szolgám, Habakuk, te csak maradj itt a lovakkal. Ne félj, nem sok idő múltán visszajövök.

- Jól van, édes gazdám. Én itt maradok, kísérjen szerencse a te utaidban.

Elbúcsúznak egymástól, s Többsincs királyfi jól megszorítja a sas tollát, a tenyerét alája tartja, rácsöppent három zsírcseppet, széjjeldörzsöli s mondja:

- Ott legyek Absolon király palotáján fehér galambnak képében.

Még jóformán ki sem mondta, fehér galambná változott, egyszer-kétszer összecsatoltatta a szárnyát, s egy szempillantás alatt ott repkedett az Absolon király gyémántpalotáján, a palotának éppen a fedelén, s elkezdett ott búgni, burukkolni, szépen turbékolni.

Hallják az udvarbéliek a fehér galamb turbékolását, s mind a palota elé csődülnek. Lejön a király is az udvarba, le a három leánya is, s különösen a királykisasszonyok nem tudom, mit adtak volna azért, ha valaki szépmódúlag megfogja a galambot. De hiába várták, hogy a galamb lejön magától. Megfogni sem tudták. Mit csináljanak?

Akkor a király odahívatta a leghíresebb vadászát, s azt mondta neki:

- Hallod-e, lödd meg ezt a galambot, de úgy, hogy meg ne haljon.

Célba veszi a vadász, rálő egyszer, kétszer, háromszor, még tízszer is, de a galamb mindig továbbroppent, s nem tudta eltalálni.

- Hiszen majd lejön - mondták a királykisasszonyok -, hozzunk ki búzát.

Beszaladtak a királykisasszonyok a palotába, hoztak a kötényükben piros búzaszemet, lehintették a földre, s hívták, hívogatták szép szóval:

- Gyere le, gyere le, te szép fehér galamb!

S hát csakugyan, a galamb egyszeribe leröppent a palota tetejéről. Szedegette a csőrével a piros búzaszemet. Aztán próbálta megfogni a legidősebb királykisasszony, de amint utána kapott a kezével, egyszeribe tovaröppent. Próbálta a középső királykisasszony, az sem tudta megfogni, attól is továbbroppent. Akkor a kicsi királykisasszony szólt hozzá:

- Gyere ide, te szép fehér galamb! - íme, a galamb mindjárt a karjára röppent, s a kicsi királykisasszony karján elkezdett bűgni, burukkolni, szépen turbékolni.

De bezzeg volt öröm!

Felvitték a fehér galambot, aranykalickába tették. Hanem amint a kalickát felakasztották a király szobájának a falára, a fehér galamb elhallgatott. Beadtak neki búzaszemet, beadtak neki vizet, de az sem nem evett, sem nem ivott. A fejét lecsüggesztette, magát búnak eresztette.

Eltelik egy nap, eltelik kettő, de nem jött meg a fehér galamb kedve. Hanem a kicsi királykisasszony azt álmodta, hogy addig meg sem jön a kedve a fehér galambnak, míg az ő szobájába nem teszik a kalickát. S amint felkelt, ment az édesapjához, elmondta az álmát.

Mondta a király:

- Hát csak vidd a szobádba a kalickát, édes leányom.

Vitte is a királykisasszony. Mindjárt letette a kalickát az aranyasztalára, s hát abban a szempillantásban megszólalt a galamb. Elkezdett bűgni, burukkolni, szépen turbékolni. Na, eltelik ez a nap. Este a királykisasszony magára hagyja a galambot, megy a nagy ebédlőszobába. Ott vacsorázott az egész királyi család, vacsora után meg mindegyik visszament a szobájába, a kicsi királykisasszony is a magáéba.

Hát, teremtőm, mit lát a kicsi királykisasszony! Ragyogott, tündökölt a szobája a nagy fényességtől. Pedig nem ragyogott ott egyéb, csak a Többsincs királyfi gúnyája. A kalicka üres, a galamb sehol.

Még szót sem szólhatott a kicsi királykisasszony, azt mondotta Többsincs királyfi:

- Ne ijedj meg, szép királykisasszony. Többsincs királyfi vagyok, Salamon király fia; fehér galamb képében jöttem ide, hogy észre ne vegyenek, mert tudom, hogy a te bátyáid el akarják venni az én apám földjét.

- Jaj, istenem - mondotta a kicsi királykisasszony -, igazat beszélsz, Többsincs királyfi. Az én bátyáim már rég készülnek, hogy elfoglalják a te apád földjét.

- Hiszen csak jöjjenek - mondotta Többsincs királyfi -, nem bánom, csak te gyere velem, szép királykisasszony. Eljössz-e?

Mondotta a kicsi királykisasszony:

- Elmennék én veled a világ végére is, Többsincs királyfi, de hogy menjünk ki innét a palotából, mikor minden kaput két strázsa őriz.

Na, ettől ugyan nem félt Többsincs királyfi. Elővette a tollat, melyet a sánta sastól kapott, s mutatta a királykisasszonynak:

Nézz ide, ebből a tollból csak három cseppet kell cseppenteni a tenyerünkre, s ott leszünk, ahol akarunk.

- Hiszen ez jó - mondotta a királykisasszony -, de mielőtt elmennénk, szeretném megírni az édesapámnak, hogy hová megyünk.

- Ha meg akarod írni, nesze, itt egy másik toll, nem kell tintába mártani, írhatsz vele akármit.

Ott mindjárt megírta a levelet a kicsi királykisasszony. Ekkor a másik tollból három cseppet cseppentettek a tenyerükre, jól széjjeldörzsölték, s azt mondta a királyfi:

- Ott legyünk, annak a hegynek a tetején, ahol vár énreám hű szolgám, Habakuk.

Azt is gondolta, hogy fehér galambbá változzanak mind a ketten, azzá is változtak, s mire hajnalodott, ott voltak a hegy tetején. Visszaváltoztak igaz formájukra, a királyfi felült a lovára, ölébe vette a királykisasszonyt; Habakuk is felült a lovára, s úgy indultak szépen hazafelé.

De még egy jó futamodásnyira sem lehettek, hallják, hogy vágat valaki utánuk. Visszanéz a királykisasszony, megijed szörnyen:

- Jaj, istenem, ez az én legidősebb bátyám, vége az életednek, Többsincs királyfi!

Abban a pillanatban már ott is termett mellettük Absolon király legidősebb fia, kirántotta a kardját. De kirántotta Többsincs királyfi is, s csak egyszer vágott a királyfinak, mindjárt ledöndült a földre.

Nagy nehezen feltápáskodott a királyfi, felült a lovára s vissza sem tekintett többet, úgy vágatott haza.

Na, édesapám - mondta otthon -, én ugyan megjártam. Salamon király földje nem lesz a mienk, mert Többsincs királyfi keményebb legény, mint én.

- Hiszen majd meglátom, hogy keményebb-e, mint én! - kiáltott a középső királyfi, s utána vágatott Többsincs királyfinak.

Hiszen ha utána vágatott, meg is bánta, mert éppen úgy járt a legkisebb királyfi is.

Most már mehetett Többsincs királyfi, nem állotta útját senki. Odahaza az öreg király s az öreg királyné százszor, ezerszer elsiratták, s azt hitték, hogy többé soha nem látják egyetlen fiukat. No, az igazán isten csudája, hogy meg nem haltak nagy örömben, amikor megérkezett Többsincs királyfi az ő mátkájával. Bezzeg hogy mindjárt nagy lakodalmat laktak, hét hétig folyton szólt a muzsika, folyt a bor s mindenféle jó lé.

Aki ott járt, jól járt, szénásszekéren hált.

AZ ELRABOLT KIRÁLYKISASSZONY

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy király, s annak egy szépséges leánya.

A királyfik és a hercegek egymásnak adták az ajtókilincset, s éppen arra került a sor, hogy a királykisasszony jövendőbélit válasszon magának, de mikor gyülekezni kezdtek a királyfik s a hercegek, hirtelen nagy fergeteg kerekedett, benyargalt az udvarba két sárkány, megragadták a királykisasszonyt, s elvitték nagy Sárkányországba.

Hej, lett nagy búbanat és szomorúság a palotában. A király egyszeribe kihirdette országvilágon, hogy annak adja leányát s melléje fele királyságát, aki visszahozza nagy Sárkányországból.

Hiszen próbálták is a szerencsét sokan, minden rendű és rangú legények, de egy sem tudta visszahozni a királykisasszonyt.

Volt a király városában egy szegény ember, s annak két fia. Jancsinak hívták az egyiket, Pistának a másikat.

Azt mondja Jancsi:

- Édesapám, én elmegyek, szerencsét próbálok, hátha visszahozom a királykisasszonyt.

Mondta a szegény ember:

- Jól van, fiam, eredj isten hírével.

Feltarisznyálják a legényt, elindul hetedhét ország ellen. Ment hegyeken-völgyeken át, s egyszer egy rengeteg erdőbe ért. Leül egy fa alá, előszedi az elemózsiát, elkezd falatozni, s amint falatoznék, körülveszi egy nagy sereg hangya.

Megszólal a legöregebb hangya:

- Te legény, adj ennünk! Három napja nem ettünk semmit.

De a legény, még ami morzsa a földre hullott, azt is összeszedte, még rá is taposott a hangyákra, s azzal továbbment.

Ment, mendegélt keresztül az erdőn, s ért egy nagy tóhoz. Abban a tóban volt tizenkét kacska, s amint a legényt meglátták, mind kiúsztak a tó szélére, nyújtogatták a nyakukat, tátogatták a szájukat: ennivalót kértek a legénytől, de a legény ezeknek sem adott. Még felkapott a földről egy nagy darab fát, s nagy haraggal a kacsák közé vágott.

Továbbmegy, s hát még egy hajításnyira sem ment, egy nagy fekete várhoz ért. Gondolja magában, hátha itt van a királykisasszony. Megy a vár kapujához, s jól megdöngeti. Abban a pillanatban kinyílik egy ablak, kinéz rajta egy öregasszony, s kérdi a legénytől:

- Hát te mit akarsz? Minek jöttél ide?

- Én a királykisasszonyt keresem, akit a sárkányok elraboltak. Itt van-e?

- Itt van - mondotta az öregasszony -, várj egy kicsit.

Azzal hirtelen visszafordult, hozott egy zsák kását, kiöntötte az ablakon, a zsákot utána vetette, s lekiáltott a legénynek:

- Előbb ezt a kását szedd belé a zsákba.

A legény szedni kezdi a kását, de amint öntötte a zsákba, azonmód ömlött is ki hangya képében. Hiába kínlódott, hiába erőlködött, ami kását felszedett s a zsákba öntött, mind hangyává lett, s kimászott a zsákból.

Egész nap s egész éjjel egyebet sem csinált a legény, mint szedte a kását. Akkor kijött az öregasszony, hozott magával tizenkét kulcsot, azt belevetette a tóba, s mondta a legénynek:

- Ezt a tizenkét kulcsot keresd meg, ha meg akarod szabadítani a királykisasszonyt.

A legény egész nap kereste a tizenkét kulcsot, de egyetlenegyét sem talált meg. Harmadnap reggel megy a várkapuhoz, s nagy mérgesen elkezdi dőngetni.

Kinéz az öregasszony az ablakon, s kérdi:

- Mit akarsz ?

- Eresszen be! Meg akarom szabadítani a királykisasszonyt.

- Én beereszthetlek, de azt nem köszönöd meg - mondotta az öregasszony. - Egy zsák kását nem tudtál összeszedni, a kulcsokat nem tudtad megtalálni, hogy tudnál bírni két sárkánnyal?

Hanem a legény addig dőngette a kaput, hogy a vénasszony mégis beeresztette.

Bemegy az udvarra, s mondja neki az asszony:

- Látod-e, ott ül a két sárkány s a királykisasszony fehér lepedővel betakarva. Eredj oda, s ha eltalálsz, hogy melyik a királykisasszony, viheted.

Odamegy a legény, s azt mondja:

- A középső a királykisasszony!

Abban a pillanatban a két sárkány nagyot dobbantott a lábával, de akkorát, hogy a föld megnyílt belé, s a legény eltűnt, mintha nem is lett volna.

Otthon csak várták, várták a legényt, de hiába várták. Eltelt egy kerek esztendő, s csak nem került vissza. Azt mondja a szegény ember a kisebbik fiának, Pistának:

- Eredj, fiam, indulj útnak, s vagy hozod vissza a királykisasszonyt, vagy nem, de a bátyádat hozd vissza.

Feltarisznyalják Pistát, elindul, megy, mendegél éppen azon az úton, ahol a bátyja ment. Beért abba a rengeteg erdőbe, leült egy fa alá, s elkezdett falatozni.

Hát őt is körülveszik a hangyák, s kérik, adjon nekik valamit isten nevében.

- Hogyne adnék - mondta Pista. - Tudom, sokat éheztek, sokat sanyarogtok, legyen egyszer jó napotok.

Egy jó marék kenyérmorzsát hintett a hangyáknak, s mikor ezt megették, még egy marokkal, s úgy ment tovább. Elér a tóhoz, s hát a tizenkét kacsá kiúszik mindjárt a tó szélére. Nyújtogatják a nyakukat, tátogatták a szájukat: ennivalót kértek ők is. Ami kenyere volt, mind odaadta a kacsáknak.

Továbbmegy, a várhoz ér, szép csöndesen kopogtat a kapun. Az öregasszony mindjárt kihajolt az ablakon:

- Mit akarsz?

- A bátyámat keresem s a királykisasszonyt, akit a sárkányok elraboltak.

- A bátyádat keresheted, mert azt a föld elnyelte, de a királykisasszonyt itt találod, csak várj egy kicsit.

Azzal leöntött egy zsák kását, s azt mondta a legénynek:

- Ha meg akarod szabadítani a királykisasszonyt, ezt a kását mind egy szemig szedd belé a zsákba.

Szedni kezdi a legény a kását, hát egyszerre csak tenger hangya lepi el a földet, s azok szedik össze a kását, hordják a zsákba, s egy szempillantás alatt tele volt a zsák, egy szem kása sem maradt a földön.

Kinéz az öregasszony az ablakon, s összecsapja a kezét:

- No, fiam, még ilyen csodát sem láttam világon való életemben.

Azzal ledobta a tizenkét kulcsot is a tóba, s azt mondta:

- Ha még ezeket is kihalászod a tóból, jöhetsz bátran.

Hiszen összeszedte hamar a kulcsokat, bele sem kellett mennie a tóba.

A tizenkét kacska egy szempillantásra kihalászta a kulcsokat, vitték a legénynek. Megy a legény a kapuhoz, kopogtat, s kiszól az öregasszony:

- Megtaláltad-e a kulcsokat, fiam?

- Megtaláltam, öreganyám! Itt van mind a tizenkettő!

- No, most bejöhetsz.

Bemegy a legény az udvarra, ott ül most is a két sárkány s a királykisasszony az udvar közepén, fehér lepedővel földig letakarva.

Mondja az öregasszony:

- Eltalálnád-e, hogy a három közül melyik a királykisasszony?

Mondja a legény:

- Ha jól szemlélem, ott ül jobb felől. Igaz-e, öreganyám?

- Igazad van, édes fiam. Nesze, itt egy kard, szúrd keresztül mind a két sárkányt, amíg észrevennének.

Hiszen kétszer sem mondatta magának ezt a legény. Fogta a kardot, úgy keresztülszúrta mind a két sárkányt, hogy egyszeribe fűbe harapott mind a kettő.

Aztán szépen hazavitte a királykisasszonyt, de bezzeg volt nagy öröm! A király nem nézte, hogy a legény ki fia-borja, neki adta leányát s fele királyságát. De jó szívvvel ment a királykisasszony is hozzá, mert szemrevaló volt a legény. Hét nap s hét éjjel tartott a lakodalom, hanem akkor azt mondta a legény:

- Feleség, nekem nincsen maradásom, amíg bátyámat meg nem találom.

Gondolja magában, visszamegy nagy Sárkányországba, hátha az öregasszony útba tudja igazítani. De bezzeg most nem ment gyalog. Felült legszebb és legjobb lovára, repült, mint a gondolat: reggel indult, s este már ott volt a fekete várban.

Bemegy az asszonyhoz, fogadja az nagy örömmel:

- Bátyádat keresed, ugye?

- Azt keresem, öreganyám. Míg meg nem találom, nincs addig nyugvásom. Ugyan bizony, nem tudna-e útbaigazítani?

- Én megmondhatom, fiam, hogy hol van a bátyád, de nem hiszem, hogy meg tudnád szabadítani. Van itt az erdőben egy óriás, olyan magas, mint egy torony; olyan széles, mint egy ház; a szája akkora, mint egy kemence. Annak az óriásnak a hasában van a te bátyád. Ha meg akarod szabadítani, neked is be kell kerülnöd az óriás hasába, aztán a te dolgod, hogy kerülsz ki onnét.

Gondolkozik a legény, gondolkozik az öregasszony is, hogy s mint lehetne ezt megcselekedni.

Azt mondja egyszer az öregasszony:

- Hallod-e, csináltass magadnak tiszta acélgúnyát; tetőtől talpig rakasd tele tűvel, mikor aztán az óriás ide jő a tóra inni s lehajlik, ugorj bele a szájába, a kardoddal vágd ki a hasát, s szépen bújjatok ki belőle.

Megköszöni a legény a jó tanácsot, bevágtat a városba, csináltat magának acélgúnyát; tűvel jó sűrűn kirakatja, azzal vissza a tóhoz, meglesi az óriást, mikor éppen lehajlik, hogy igyék: hopp, bele a szájába, be a hasába, s hát ott a bátyja.

- Adj' isten, bátyám! Hát te mit csinálsz itt?

- Én bizony itt vagyok, minden nappal eltelik egy nap. Hát te hogy kerültél ide?

- Én úgy, ahogy, csak gyere utánam.

Azzal kiharította az óriás hasát, szépen kisétáltak, felültek a paripára, hazavágtattak, apjukat, anyjukat, minden nemzetiségüket magukhoz vették, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

JÉGORSZÁG KIRÁLYA

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi fia volt, mint a rosta lika, még eggyel több. Éjjel-nappal búslakodott szegény, hogy mit csináljon ezzel a teméntelen sok gyermekkel. Annyian voltak, hogy nem is talált valamennyinek más-más mesterséget. A legidősebből mészáros lett, de ez elvette a többinek a kedvét a mesterségtől, s valamennyi úgy megszólta a maga mesterségét, hogy ahány, annyifélébe fogott. Az ám, csakhogy a legkisebbnek, semmiféle mesterség sem maradt.

Azt mondta az apja:

- Légy, fiam, csizmadia, a csizmának mindig van keletje.

- Nem leszek én! - mondta János, mert így hívták a legfiatalabbat. - Elég egy csizmadia egy családból.

- Hát aztán mi lesz belőled?

- Vagy király, vagy a halál fia - felelt János.

Nagyot kacagott a szegény ember:

- Ó, te oktondi, hát azt hiszed, hogy olyan könnyű királynak lenni?

- Már vagy könnyű, vagy nem, de én király leszek, ha addig élek is.

Hát bizony János nem tréfált, sokáig nem is teketóriázott, a kovács bátyjával csináltatott három vasbocskort, az anyjával süttetett három hamuba sült pogácsát, azzal elbúcsúzott mindenkitől, s indult szerencsét próbálni.

Ment, mendegélt, hegyeken, völgyeken átal, hetedhét ország ellen, s addig ment, amíg egy nagy fekete városba ért. Itt lakott Feketeország királya.

Nem sokáig gondolkozott, bement a palotába, egyenest a hopmesterhez. Köszönt illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, hopmester úr, hát hogy s mint szolgál a drága egészsége?

- Isten hozott, te szegény legény. Én megvolnék úgy, ahogy, de te mi jóban jársz itt?

- Én bizony - felelt János - azért jöttem, hogy megkérdezzem, nem volna-e szükség királyra.

Nagyot nézett a hopmester, szeme-szája tátva maradt, de úgy, hogy besétálhatott volna rajta egy regiment katona.

- Ne csodálkozzék, hopmester úr - mondta János -, ez nem tréfabeszéd.

De most már a hopmester akkorát kacagott, hogy a palota megcsendült belé.

- Na hiszen, éppen jó helyen jársz itt. Tudod-e, hogy a királynak annyi gyermeke van, mint a rosta lika, még eggyel több? Azt sem tudjuk, melyiket tegyük meg királynak.

- Hát hiszen jól van - mondta János -, akkor az isten áldja kigyelmedet, hopmester uram, én megyek egy országgal tovább.

Egy pár vasbocskor már elszakadt volt, most felkötötte a másikat, úgy indult tovább. Ment, mendegélt, s addig meg sem állott, míg Vörösországba nem ért. Azért hítták ezt Vörösországnak, mert itt ember, állat, minden vörös volt. De ő ezt szemügyre sem vette, ment egyenest a király városába, ott is a király palotájába, de most már nem ment a hopmesterhez,

hanem egyenest a királyhoz. Mert azután jutott eszébe, mikor már eljött volt Feketeországból, hátha lóvá tette a hopmester; hátha nincs is gyermeke a királynak, s a hopmester foga vásik a királyságra.

Bebocsátást kért, s a király mindjárt el is fogadta.

- Adjon isten jó napot, vörös király öfelsége! Hát hogy s mint szolgál a drága egészsége?

- Köszönöm kérdésedet, fiam - felelte a király -, én csak megvolnék, mint öregember, de hát ugyan bizony mi szél vetett az én országomba, mert látom, hogy nem országombéli vagy?

- Hej, felséges királyom - felelte János -, életem halálom kezébe ajánlom, ha én azt úgy egy szuszra elmondhatnám! Akár hiszi, akár nem, Székelyországból jöttem ide, hogy szerencsét próbáljak, mert annyian vagyunk testvérek, mint a rosta lika, még eggyel több, s nekem már mesterség sem jutott, mind elszedték előlem a bátyáim.

- Hát aztán mi szeretnél lenni? - kérdezte a király.

- Én bizony azt gondoltam, hogy jó volna királynak lenni.

- Ú-úgy-e, te! Azt hiszed, az olyan könnyű? Hej, fiam, nehéz hivatal az. Csak az tudja, aki próbálja.

- Az már igaz - mondta János -, de én azért megpróbálnám.

- Jól van - mondta a vörös király -, mondok neked valamit. Nekem nincs fiam, csak egyetlen leányom, de erre nem szeretném hagyni az országot, mert gonosz a szomszédunk. Hallottad-e már híret Jégországnak? Ott van az a világ végén, még azon is egy sánta arasszal túl. Ennek az országnak a királya már sok borsot tört az orrom alá. Egész életemben arra törekedtem, hogy elfoglalmam az országát, de nem lehetett, mert ahány katonát odaküldtem, az mind jéggé fagyott. Egy egész ármádiám áll ott megfagyva, egy tapodtat sem tudnak mozdulni helyükből. Hej, hány herceg vállalkozott már, hogy így, hogy úgy elfogják a jégkirályt, minden katonáját, de még egy sem tért vissza.

- No, hát majd visszatérek én! - mondta János.

- El se menj, fiam, hiába. Nem ismered te a jégkirályt. Jég annak minden porcikája, s ha bosszantani akar engem, az országunk felé fordul, egyet fúj a szájával, s a legrekkenőbb nyárban fű, fa, virág, gabona, minden, de minden csonttá fagy az országban.

- Már egy életem, egy halálom - mondta János -, én megyek, az isten áldja meg, felséges királyom.

A második pár bocskor már elszakadt volt, s János felkötötte a harmadikat is. Azt gondolta, amire ez leszakad a lábáról, vagy király lesz Jégországban, vagy a halál fia!

Ment hegyeken, völgyeken átal, s estére egy kis házikóhoz ért. Gondolja, beszél ide, s szállást kér. Bemegy, s hát egy vénséges vénasszonyt talál. Volt legalább százezer esztendő, ha nem több.

Köszön neki:

- Adjon isten jó estét, öreganyó, hát hogy s mint szolgál az egészsége?

- Szolgál, ahogy szolgál - felelt az öregasszony -, csak lassabban beszélj, mert ha felébreszted a fiamat, vége az életednek.

- Nye, te, nye! - rikkantott János. - Hát ki s miféle az a kend fia?

- Az bizony a Nap, te szerencsétlen!

No, megijedt János. Hiszen ha ő azt tudta volna, bizony mindjárt suttogóra fogta volna a beszédet.

- Jaj, lelkem, öreganyám, ha én azt tudtam volna! De ki is gondolhatta, hogy ilyen kicsi kalibában lakik a Nap!

Szerencsére a Nap nem ébredt fel álmából, s semmi baja sem történt Jánosnak. Mikor aztán olyan mélyen aludt a Nap, hogy ágyúszóval sem lehetett volna fölébreszteni, megszólalt az öreganyó:

- No, most mondd meg, hogy mi járatban vagy?

Elmondja János, hogy miben jár.

- Hej, édes fiam, nagy fába vágta a fejszédet. Terajta csak az én fiam segíthet egyedül. Hiába is mégy oda, mert jéggé fagsz, mint a többi, ha az én fiam egyszer arra nem veszi útját.

Gondolta János, már csak megvárja, míg fölébred a Nap, akkor megkéri szépen, hogy legalább egyszer vegye útját Jégország felé is.

Aztán egy kicsit elszundorított. Hajnal felé a Nap a sötét oldaláról a világosra fordult, s felszedelőzködött, hogy induljon el világjáró útjára. De mikor éppen indulóban volt, elejébe állott János, s köszönt illendőséggel:

- Adjon isten jó reggelt, áldott Napom! Szerencsés visszajövetelét kívánom.

Megáll a Nap nagy csudálkozással, hogy hát miféle ember jár itt a világ végén, amin túl már csak Jégország van.

- Adj isten - felelt a Nap -, hát te ki s mi vagy, öcsém?

Elmondja János, hogy ő bizony szegény székely legény; hogy az apja azt szerette volna, ha csizmadia lesz, de ő inkább királyságra adta a fejét, történjék vele akármi.

- Ó, Napom, édes áldott Napom! - mondta János. - Tekints reám kegyesen, s ragyogj fel egyszer Jégországban is.

Azt mondta a Nap:

- Hm! öcsém, János, nem megy az olyan könnyen. Nagyobb úr is kérte már ezt tőlem. Hányszor könyörgött, istenkedett a vörös király, s mégsem ragyogtam föl Jégországban, mert nem kedvem szerint cselekedett. Én előbb kipróbálom az embereket, s ha látom, hogy érdemesek rá, akkor segítek rajtuk.

- Köszönöm, áldott Napom, a szép beszédet - mondta János -, majd meglátod, hogyha rám sütsz, nem sütsz hitvány emberre.

Azzal szépen elbúcsúztak egymástól. A Nap ment kelet felé, János észak felé.

- No, te bocskor - mondta János a harmadik pár bocskornak, mikor felkötötte -, csak addig tarts ki, míg Jégországba nem érek, aztán lesz, ahogy lesz!

S ment, ahogy csak győzték a lábai. Addig ment, mendegélt, míg egyszer csak olyan magas hegy elé ért, hogy a teteje éppen az eget verte.

- Hej, szegény világ, vetett ágy! - fohászodott föl János. - Mikor érek én ennek a hegynek a tetejére! Hat pár vasbocskor sem lesz annak elég.

Amint így gondolkoznék magában, egyszerre csak nagy nyöszörgést hall. Megy a nyöszörgés felé, s hát egy bokor tövében ott fetreng egy jegesmedve.

Kérdi János:

- Hát neked mi bajod, jegesmedve koma?

- Jaj, segíts rajtam, te jó legény, s bizony nem bánod meg. A jégkirály nagy vadászatot tartott, s hogy megmentsem az életemet, annak a hegynek a tetejéről ide leszktem. Nézz csak ide, ahogy lezuhantam, egy szárártövis ment a talpamba, s most nem tudok innen megmozdulni, ha valami kegyes jó lélek ki nem húzza.

- No, ne búsulj, kihúzom én - mondta János, s egy rántással ki is vette a szárártövist a medve lábából.

A medve mindjárt talpra ugrott, s azt mondta Jánosnak.

- Az isten áldjon meg jótételedért, te szegény legény. Ne félj, meghálálom. Csak húzz ki egy szálat a bundámból, s ha bajba kerülsz, húzd végig ezt a szájadon, s mindjárt ott leszek melletted.

János hitte is, nem is, hogy lesz annak majd valami haszna, de kihúzott egy szálat a medve bundájából. Gondolta, ez ugyan nem nehéz, s elbírja. Aztán elbúcsúzott a medvétől, s nekiindult a hegynek.

Hét nap s hét éjjel mindig ment, s még csak a közepe táján volt a hegynek. Akkor azt mondta János magában:

- Na, már elég volt a tréfából, egy kicsit ledülök.

Leheveredett egy fa alá, s úgy elaludt, mint a bunda. De egyszer csak arra ébredt föl, hogy valami erős melegség süti a hátát. Megfordul, s hát valaki nagy tüzet rakott melléje. Csak félig nyitotta ki a szemét, s úgy nézte, hogy vajon miféle emberek vetődhetek ide. Nézi, nézi, s hát három törpe ember, mind a három tetőtől talpig nagy bundában. Volt szakálluk is, mégpedig hétsinges, csupa jégből.

A törpék elkezdtek diskurálni.

Azt mondta az első:

- Hej, de jó ez a tűz, meglátjátok, hogy mindjárt leolvad a szakállam.

Azt mondta a másik:

- Csak már leolvadna, de én attól félek, hogy a tűz nem olvasztja le.

Azt mondta a harmadik:

- Boldog ember lehet, aki itt alszik, annak nincs semmilyen szakállja.

- Vajon merre iparkodhatik ez az ember? - kérdezte az első.

- Van esze, hogy nem Jégországba - mondta a második.

- Na, én ott király sem szeretnék lenni! - mondta a harmadik.

De már erre János felugrott, s rájuk rikkantott:

- Pedig az akarok lenni, atyafiak, akármit beszéltek! Hát ti is odavalók vagytok?

- Csak voltunk, de megszóktunk - mondták a törpék.

- Ejnye, pedig szerettem volna, ha visszajöttök velem, s kalauzoltok.

A törpék azt mondták, hogy a világ kincséért sem, hanem ha a szakállukat leolvasztja, akkor éppen odáig kalauzolják.

- Hiszen ha csak az kell, nincs annál könnyebb - mondta János, s felkapott egy darab tüzes fát, magyarosan megtapogatta vele a törpék szakállát, s hát egyszer csak, preccs! - híre, pora sem volt a jégszakállnak.

- No, te legény - mondta a legidősebb törpe -, szolgálid leszünk életre-halálra, amiért megszabadítottál minket a szakállunktól. Nesze, adok neked egy sípot, s ha bajba kerülsz, csak füttyents, ott leszünk melletted.

János elvette a sípot, tarisznyájába tette, s ment tovább még hét nap s hét éjjel, s akkor aztán fölért a hegy tetejére. De olyan közel volt az éghez, hogy hasra kellett feküdnie, s úgy csúszott át a hegy másik oldalára.

Hát, teremtmőm, ott kezdődött Jégország. Csupa sima jég volt a hegy oldala, s amerre a szem ellátott, jég volt minden, de minden. A fűszál is jég volt, csupa jéghegyek, jégmezők, jégházak.

Nagyot fohászkozott János:

- Hej, édes istenem, minnek is jöttem én ide! Mit érek veled, ha király is leszek itt! Apám, apám, mért nem hallgattam a tanácsodra, s lettem volna csizmadia!

De már most mindegy - gondolta -, vissza nem megy, ha addig él is. S amint nézdegélt jobbra-balra, megpillantott egy ármádia katonát jégbe fagyva. Na, ez bizonyosan a vörös király ármádiája! Ha ezt ő feltámaszthatná! De mivel? Itt nem lehet tüzet gyújtani. Már egy élete, egy halála, ő indul. Az ám, ha tudott volna. De a lába nem fogta a jeget, s a vasbocskor már miszlikbe szakadt volt. Gondolkozik, mit csináljon, eszébe jut nagy kínjában a jegesmedve. Előveszi a szőrszálát, s nézegeti. Hát egyszerre csak odatoppan a medve, s kérdi:

- Mit parancsolsz, lelkem gazdám?

- Azt, hogy vigy le engem a hegyoldalra.

- Hej, édes gazdám, én leviszlek, ha parancsolod, de tudd meg, mihelyt a hegy aljába érünk, jéggé fagysz.

- Mindegy - mondta János -, egy életem, egy halálom, csak végy a hátadra, s vigy le.

A medve nem ellenkezett többet, fölvette a hátára, s vitte. Amint lejjebb-lejjebb haladtak, mind erősebb-erősebb hideg lett. Mikor aztán a hegy aljába értek, úgy megfogta a hidegség, hogy csak lefordult a medve hátáról János. Még talpra állott, de érezte, hogy vége az életének. Először a lábujjhegyei fagytak jéggé, aztán az egész lába szára, mind föllebb-föllebb. Mikor már a fagyás az övéig ért, eszébe jutottak a törpék, hátha ezek segíthetnének rajta valamit, kivette a sípját, s füttyentett. Mindjárt ott termelt a három törpe.

Kérdezte az idősebb:

- Mit parancsolsz, te szegény legény?

- Azt, hogy menjetek el az áldott Nap szállására. Ott van Vörösország szélén. Mondjátok meg neki, köszöriüljön rajtam, mert különben halál fia vagyok.

Ahogy ezt a szót kimondta, a fagyás a szájához ért, aztán a feje tetejére, s ott maradt egy helyben, mintha odacövekelték volna. A jegesmedve lefeküdt melléje, s úgy búsult szegény, hogy az ő jólelkű gazdájának így kell elvesznie.

Ezalatt a törpék addig mentek, addig keresgéltek, míg rá nem találtak a Nap szállására. Mondják a Napnak János üzenetét.

Azt mondta a Nap:

- Jól van, jól, csak ne alkalmatlankodjatok annyit. Azt hiszitek, olyan könnyű kitérni az utamból? Előbb alszom egyet rá, s majd megvállik, mit álmodom.

Mit álmodott a Nap, mit nem, no, én azt nem tudom, elég az, hogy mielőtt elindult volna világjáró útjára, egy kis kanyarodót csinált, elkerült Jégország felé.

Hej, mi más világ lett Jégországban, amint az áldott Nap rásütött! Olvadásnak indult az a rengeteg sok jéghegy, a jégmezők, jégházak mind elolvadoztak, de még a vörös király ármádiájáról is leolvadt a jéguniformis, s mind életre keltek.

Az ám, leolvadt Jánosról, de ottmaradt a fején egy jég aranykorona, a kezében egy jég arany kormánypálca. Csak törülte, törülte a szemét János, azt hitte, hogy álmodat lát, pedig mind igaz volt, ami történt. Ahol ni, jön az ármádia is! János mindjárt az élére állott, fölült a medve hátára, s vezette a katonákat a jégkirály városa ellen. Na hiszen, vezethette! Mire odaértek, nyoma sem volt a jégkirály városának: elolvadt, tenger lett belőle, s a jégkirály annyit ivott belőle, hogy még a másvilágon se kívánja az ivást.

Jánost mindjárt kikiáltották Jégország királyának, s ő el is fogadta, de még visszament Vörösországba, hogy hírül adja a királynak a nagy dicsőséget. A vörös király úgy megörült ennek, hogy egyetlen leányát s egész királyságát Jánosnak adta. Most már két országa volt Jánosnak, s mint a nagy urak szokták, nyáron Jégországban, télen pedig Vörösországban lakott. Bezzeg, hogy az udvarába vitette az apját, anyját, testvéreit, minden atyafiságát, s nagy urakká tette valamennyit.

Aki nem hiszi, járjon utána. Majd megtudja Vörösországban, ha ott nem, hát Jégországban.

KONDÁS JANKÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember s annak három fia. De olyan szegény volt ez az ember, mint a templom egere. Mikor ettek, mikor nem. Azt mondja egyszer a szegény ember a legidősebb fiának:

- Eredj, fiam, az erdőbe, s vágj fát, majd talán megáld valaki.

Elmegy a legény az erdőbe, vágja a fát, hogy csak úgy csurgott róla a verejték. Amint ott kínlódik, izzad, odamegy egy ősz öregember, s mondja neki:

- Hát te mit kínlódsz, fiam?

- Én bizony fát vágok, öregapám, talán megáld valaki.

Mondja az öregember:

- Hagyd azt a favágást, fiam, eredj haza, van az apádnak egy szántóföldje, azon a szántóföldön egy diófa, a diófa alatt egy lyuk, nézzetek bele, majd találtok ott valamit.

Hazamegy a legény, mondja az apjának, hogy mit hallott az ősz öregembertől, mennek mindjárt a szántóföldre, s hát csakugyan a diófa alatt van egy nagy lyuk. Bekukucskálnak, s látják, hogy odalent egy nagy kamara van, s az a kamara tele van liszttel, szalonnával s mindenféle jó elemóziával. Ott mindjárt fölszednek, amit felszedhetnek, viszik haza, s nagy vendégséget csapnak. Mondja másnap a szegény ember a középső fiának:

- Eredj, fiam, te is az erdőbe, hátha téged is megáld valaki.

Kimegy a középső legény is, vágja, rója a fát, s hát jön az ősz öregember, megszólítja a fiút:

- Ugyan mit kínlódsz, fiam? Eredj csak haza, van az apádnak egy szántóföldje, a szántóföldjén egy akácfa, az akácfa alatt egy nagy pince, tele van az boroshordókkal.

Hazamegy a legény, mondja az apjának, hogy mit hallott. Mennek a szántóföldre, s hát csakugyan igaza volt az ősz öregembernek. Volt abban a pincében száz boroshordó is. Mindjárt csapra ütöttek egy hordót, jól ellátták magukat, aztán szekeret fogadtak, s a sok hordót hazavitték.

Harmadnap azt mondja a szegény ember a legkisebb fiának:

- No, Jankó fiam, eredj ki te is az erdőbe, hátha téged is megáld valaki.

Kimegy Jankó, vágja a fát, izzad erősen. De egyszer, mit gondol, mit nem, eldobja a fejszét: ő bizony többet nem kínlódik, úgymint van otthon enni- s innivaló elég. Tüzet gyújtott, szalonnát vett elő a tarisznyájából, nyársra húzta, s úgy sütögette a szalonnát.

Amint a tűz mellett ül, odajön az öregember, s kérdi Jankót:

- Hát te, fiam, mit csinálsz itt?

- Én bizony, öregapám, szalonnát sütök. Az apám ugyan azért küldött, hogy fát vágjak, de én egyet se kínlódom többet.

- Jól teszed, édes fiam, ne is kínlódjál. Nesze, adok neked egy pálcát, ennek még hasznát veheted.

- Hát ezzel ugyan bizony mit csináljak? - kérdezte Jankó.

- Hej, fiam, csak jól vigyázz erre a pálcára, mert ez olyan pálca, hogy egy suhintásra agyon-
üthetsz vele akár egy regement katonát. Hazamegy Jankó, otthon a fejszét nagy mérgesen
ellódítja, s mondja az apjának, hogy ő többet nem kínlódik, ne küldje az erdőbe.

Megharagudott a szegény ember:

- Mit beszélsz, te macskabéka, te? Az én házamnál én parancsolok! Ha nem akarsz dolgozni,
ki a házamból, fel is út, le is út.

- Jól van - mondta Jankó -, ne haragudjék édesapám, elmegyek, ha úgy kívánja.

Azzal elindult világgá, nem vitt magával semmit a világon, csak a pálcát. Megy, mendegél
hetedhét ország ellen, s addig meg sem állott, míg a király városába nem ért. Bemegy a király
udvarába, ottan volt egy nagy szemétdomb, arra fölment, elkezdett benne kotorászni a pálcá-
val. Meglátja a király, lemegy hozzá, s kérdi:

- Hát te ki vagy, fiam?

- Én az, aki - mondta Jankó nagy hetykén.

- Hol lakol?

- Ingben s nadrágban - felelt Jankó.

- Hogy hívnak?

- Jankónak.

- Hát mit keresel a szeméten?

- Szolgálatot, felséges királyom.

- No bizony, ha szolgálatot, állj be hozzám, megfogadlak kondásnak.

Még jól meg sem nyugodhatott Jankó, kezére adtak száz darab disznót. Azt mondta neki a
király:

- No, Jankó, itt van száz darab disznó, hanem azt megmondom neked, nehogy az ólomerdőbe
hajtsd, mert szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Hiszen Jankónak sem kellett egyebet hallani, egyenesen az ólomerdőbe hajtotta a disznókat,
hadd lám, mi van ott. Bemegy az ólomerdőbe, a disznókat ott elcsapja, hadd járjanak, amerre
tetszik. Ő meg leült egy fa alá, tüzet rakott, volt egy darabka szalonnája, s elkezdte sütni.

Hát egyszer jön nagy dérrrel-dúrral a hétfejű sárkány, nagyot kiált:

- Hé, emberizink, hogy mered pusztítani az én erdőmet?

Azt mondja Jankó:

- Ne veszekedjék kend, hanem üljön ide a tűz mellé, süssön szalonnát kend is.

- De ilyen-olyan teremtette, majd sütök én neked szalonnát! - s nekiszaladt Jankónak, kitétotta
mind a hét száját, hogy szerteszaggassa.

- Úgy ám - mondta Jankó -, hiszen mindjárt becsületre tanítlak én! - olyat húzott a pálcájával a
sárkányra, hogy egyszeribe leszakadt mind a hét feje.

Nézi, vizsgálja a sárkány fejét, s a hetedikben egy nagy kulcsot talált.

- Hiszen ha itt kulcs van - mondja Jankó magában -, akkor itt valahol ház is van.

Elindul az erdőbe, néz erre, néz arra, még egy jó hajításnyira sem ment, hát előtte áll egy rengeteg nagy ólomvár. Próbálja a kulcsot, szépen belétalál a vár kapujába, kinyitja, bemegy, végigsétál a szobákon. Az egyikben talál egy ólombokrétát, s azt mindjárt a kalapjára tűzi, aztán kimegy az udvarra, ott talál egy kutat, belenéz, s hát abban egy ólomparipa lóg fejjel lefelé. Megszólal a paripa:

- Isten hozott, Kondás Jankó, édes gazdám, üss rám a pálcáddal, s bizony nem bánod meg.

Jankó szépen meglegyinti a ló farát, s abban a pillanatban kiugrik a kútból.

- Köszönöm, Kondás Jankó, hogy megszabadítottál. Nesze, itt van a kantárom, tedd el, s ha valamikor szükséged lesz rám, csak rázintsd meg. De addig el ne menj innét, csináltass az udvari szabóval egy ólomruhát, akkorát, hogy egy dióba beférjen, s azt tedd a fülembe.

Csináltatott Jankó mindjárt ólomruhát, beletette egy dióba, a diót beledugta a ló fülébe, s azzal a lovat szépen bekötötte az istállóba. Aztán továbbmegy, jár-kei az udvaron, betéved a disznóólba, hát ott van száz darab disznó, a király régi kondásával. A hétfejű sárkány zárta ide. Kieresztette a kondást s a disznókat, aztán felment a palotába, ott egy kád ólompenzt méretett a kondásnak, s azt mondta neki:

- Eredj, öcsém, isten hírével, amerre a szemed lát.

Elmegy a kondás nagy örömmel, Jankó meg a száz darab disznót kitereli a várból az erdőbe, a másik százhoz csapja, s úgy hajtotta haza a kétszáz disznót.

A király már kint állt az ajtóban, úgy várta Jankót, s olvasta egyenként a disznókat, hadd lám, hogy vagy egy nem veszett-e el.

Dehogyan veszett, kétszáz volt a száz helyett.

Örült is a király, de nagyon, s mondta nagy örömeiben Jankónak:

- No, fiam, megengedem, hogy az inasokkal vacsorálj.

- Nem eszem én senki fiával - mondta Jankó -, adják külön az én vacsorámat.

Jól van, kiadják neki a vacsorát külön. Hanem a legidősebb királykisasszony észrevette az ólombokrétát, odasompolygott Jankóhoz, s kérte szépen:

- Jankó, add nekem ezt a bokrétát.

- Nem adom én - mondta Jankó -, szerezzon magának a kisasszony.

De addig kért, addig könyörgött s olyan szépen, hogy Jankó mégis odaadta a bokrétát.

Másnap, mikor Jankó kieresztette a disznókat, a király erősen meghagyta neki, nehogy az ezüsterdőbe menjen.

De beszélhetett a király, Jankó egyenest az ezüsterdőbe hajtotta a disznókat, ott elcsapta, hadd menjenek, amerre tetszik, leült egy ezüstfa alá, szalonnát vett elé, nagy tüzet rakott, s úgy sütögette. Hát egyszer jön a tizennégy fejű sárkány, s rákiált nagy mérgesen:

- Hogy mersz az erdőben járni? Most vége az életednek!

Jankó ennek is eleget mondotta szép szóval, hogy üljön le a tűz mellé, jobb, ha ő is szalonnát süt, de a sárkány még mérgesebb lett, Jankónak rontott:

- No, ilyen-olyan adta, majd eszem én veled szalonnát!

De többet aztán egy kukkot sem szólott, mert Jankó úgy odalegyintett a pálcájával, hogy a sárkánynak mind a tizennégy feje leesett. Akkor aztán rendre nézte mind a tizennégy fejet, hátha itt is talál valamit. Az ám, talált is egy ezüstkulcsot.

- No, ez bizonyosan az ezüstvár kulcsa lesz - mondja Jankó magában, s elindult, hogy megkeresse az ezüstvárat.

Megy, mendegél erre-arra, s egyszerre csak rátalál az ezüstvárra, próbálja a kulcsot, hát jól talál a kapuba. Bemegy a várba, végigjárja a szobákat, egy asztalon talál egy ezüsbokrétát, a kalapjába dugja, aztán kiment az udvarra, ennek is a közepén volt egy kút, belenéz, s hát egy ezüstparipa lóg fejjel lefelé.

Megszólal az ezüstparipa is:

- Isten hozott, Kondás Jankó, kedves gazdám. Űss rám a pálcáddal, bizony nem bánod meg.

Jankó ráütött az ezütló farára, a ló egyszeribe kiugrott, s neki adta a kantárát.

Azt mondta az ezüstparipa:

- Vigyázz jól erre a kantárra, s ha szükséged lesz rám, csak rázintsd meg. Van itt egy udvari szabó, avval csináltass magadnak egy ezüstruhát, de olyant, hogy egy dióba beleférjen, s azt a diót dugd a fülembe.

Úgy tett Jankó, ahogy a paripa tanácsolta, aztán benézett a disznóólba, s hát ott is volt száz disznó a kondással, ez is a királyé volt. Kieresztette ezt a száz disznót is, a kondásnak méretett egy kád ezüstpénzt, s elküldte hadd menjen, amerre a szeme lát. Ő pedig a száz disznót kiterelte az erdőbe, s estére háromszáz disznót hajtott haza.

A király most is ott állt a kapuban, várta Jankót, számlálta egyenként a disznókat, s majd megölte a csodálkozás, mikor kétszáz helyett háromszázat számlált.

- No, Jankó - mondotta a király -, még ilyen kondásom nem volt világon való életemben, megengedem, hogy a vezéreimmel vacsorázzál.

- Nem vacsorázom én senki fiával - mondotta Jankó. - Adják ki az én vacsorámat külön.

Hát jól van, kiadják a vacsoráját külön, de mikor éppen vacsorázott, hozzá sompolygott a középső királykisasszony, s kérte:

- Jankó, add nekem az ezüsbokrétádat.

- Nem adom én - mondotta Jankó -, szerezzon a kisasszony, ha ezüsbokréta kell.

De addig kérte, s olyan szépen kérte, hogy mégiscsak odaadta.

Másnap reggel megint kihajtja Jankó a disznócsordát, s a király most azt mondta neki, hogy mindenüvé mehet, csak az aranyerdőbe ne menjen, mert otthagyja a fogát.

„Hiszen majd meglátom” - gondolta magában Jankó, s egyenesen az aranyerdőbe hajtotta a disznókat.

No, ott éppen úgy járt, mint az ólomerdőben s az ezüsterdőben. Csakhogy az aranyerdőben huszonnégy fejű sárkány lakott, annak vágta le mind a huszonnégy fejét. Az aranyvárban aranybokrétát talált, a vár kútjában aranyszőrű paripát, s az aranykantárt adott neki. Ott is talált száz disznót, azt is kiterelte a várból, s estére négyszáz disznót hajtott haza.

Hej, uram, teremtőm; megörült a király. Mondta Jankónak:

- No, Jankó fiam, megengedem, hogy este velünk vacsorázz.

- Nem vacsorázom én senkivel, felséges királyom, adják az én vacsorámat külön.

Kiadják a vacsoráját külön, de a kicsi királykisasszony meglátta kalapjában az aranybokrétát, Jankóhoz ment, elkezdte cirókálni, morókálni, s Jankó egy szóval sem mondotta, hogy, nem adja oda. Kivette a kalapjából a bokrétát, s szépen a kicsi királykisasszony kezébe tette.

Negyednap, amikor Jankó éppen indulóban volt a disznókkal, hallja, hogy a király kihirdette az egész országban, hogy férjhez akarja adni a három leányát. Egy magas fának a tetejére kitűzetett három bokrétát, s kihirdették, hogy azé a három legényé a három királykisasszony, aki a lovával felugrat s a bokrétát lekapja.

No, jöttek is mindenféle hercegek, grófok, bárók, válogatott cigánylegények szerencsét próbálni, de a fának fele magasságára sem tudott egy sem ugratni.

„Hiszen majd felugratok én” - gondolta magában Jankó. Megrázta az ólomkantárt, egyszeribe ott termett az ólomparipa, felöltötte az ólomruhát, bevágta a király udvarába, s egy ugrásra lekapja a legidősebb királykisasszony bokrétáját.

Bezzeg örült a legidősebb királykisasszony, hogy neki már van mátkája. De nem sokáig tartott az öröme, mert Jankó úgy elvágta a bokrétával, mint a sebes szél. Akkor megrázintotta az ezüstkantárt, s jött az ezüstparipa; másodszor is bevágta a király udvarába, s egy ugrással lekapta a középső királykisasszony bokrétáját.

Hiszen lett erre nagy öröm, de lett a nagy öröme mindjárt nagy szomorúság is, mert az ezüstruhás vitéz is egy szempillantás alatt eltűnt a szemük elől, mintha a föld nyelte volna el.

Hanem egy perc, kettő még bele sem telt, Jankó megint ott termett a király udvarában, de most aranszörű paripán, egy ugrással lekapta a kicsi királykisasszony bokrétáját, azzal, hopp, elnyargalt.

Bezzeg volt sírás-rívás, sírt a három királykisasszony, mint a záporosó. Lám, mind a hármuk bokrétáját elvitte egy-egy vitéz, s most már sem bokréta, sem vőlegény. Azt mondta a király:

- Ne sírjatok, édes leányaim. Van itt az udvarban királyfi s herceg elég, válasszatok közülük kedvetek szerint valót. Nesztek, adok nektek egy-egy aranyalmát, dobjátok annak, akinek tetszik, az lesz az uratok.

A két idősebb királykisasszony csak egy kicsit körültekintett, s mindjárt odadobta egy-egy királyfinak. Hanem a kicsi királykisasszony nem dobta senkinek.

- Hát mit akarsz? - kérdezte a király nagy mérgesen. - Talán bizony több legényt hívassak?

- Csak hívasson, édesapám, mert nincs itt, akinek én az aranyalmát dobnám.

Előhívadják mind az udvarbéli legényeket, de egynek sem dobta az aranyalmát a kicsi királykisasszony. Csak Kondás Jankó nem volt köztük.

- Hívjátok elő Kondás Jankót! - kiáltott a király.

Szaladnak az inasok Kondás Jankóért, mondják, hogy hívhatja a király. De Jankó azt üzenete, hogy addig nem megy, míg minden disznó mellé egy embert nem állít a király, mert ő a disznókat nem hagyja őrizetlen.

Mit volt, mit nem tenni, küldött a király négyszáz embert a négyszáz disznó mellé. Akkor aztán Kondás Jankó megrázintotta az aranykantárt, felöltözött aranyruhába, s aranszörű paripán bevágta a király udvarába. Ott volt a kalapjában a három királykisasszony három bokrétája is.

- Itt vagyok, felséges királyom - jelentette magát Kondás Jankó.

De abban a pillanatban már repült is az aranyalma Jankó felé.

- No, Jankó - mondotta a király -, országot-világot bejártam, de még hozzád hasonlatos legényt nem láttam. Isten neki, neked adom a leányomat, s vele az egész királyságomat.

Egyszeriben megeresztették minden hordóban a csapot, volt hejehuja, lakodalom, amilyen még nem volt sem ezen, sem a másvilágon.

Itt a vége, fuss el véle.

AZ EMBER A LEGERŐSEBB

Szomorúan kullogott a farkas az erdőben, fülét-farkát leeresztette, s mind csak a földet nézte. Észre sem vette, hogy szembejön a medve, csak akkor nézett fel ijedten, mikor a medve köszöntötte:

- Jó reggelt, farkas koma.

- Adjon isten, medve koma - fogadta búsan a farkas.

- Hát neked mi bajod? Olyan szomorú vagy, mint a háromnapos esős idő!

- Hagyd el, medve koma, ne is kérdezd! Nem látod: fejem, nyakam, oldalam csupa vér?

- Az ám, farkas koma! Talán bizony verekedtél valamelyik atyádfiával?

- Dehogyan azzal, dehogyan azzal. Az emberrel akadtam össze, de meg is jártam. Cudarul megtépázott.

A medve nagyot kacagott.

- Szégyelld magad, farkas koma! Hát még az ember is valami? Na, nekem a fél fogamra sem volna elég.

- Ne bízd el magadat, medve koma - mondta a farkas. - Bizony mondom neked, hogy az ember a legerősebb „állat” a világon. Én tudom, mert én próbáltam.

- Hogyhogy?

- Hát úgy, hogy bementem a faluba, hátha akad egy kis báránypecsenye. Az ám, csak hogy a kutya észrevett, s ámbátor atyafiságban volnánk, elárult a gazdájának, az embernek. Az ugatásra kijött a gazda, s valami fokossal vagy mivel úgy eldöngetett, hogy alig tudtam elvánszorogni.

- Már én mégiscsak azt mondom - erősködött a medve -, hogy fél fogamra sem elég az ember.

- Én meg azt mondom, hogy az ember a legerősebb állat.

- Szeretném látni!

- Azt ugyan megláthatod.

Erre a medve kitépett egy bokrot, s miszlikbe tépte-szaggatta.

- Nézd, farkas koma, így tépném össze az embert.

- Meghiszem azt, komám, csak hogy az ember nem hagyja magát, mint a bokor.

- Hiszen ne hagyja, úgyis összeszaggatom.

- Nem hiszem, komám.

- Nem-e? Fogadjunk!

- Itt a lábam, nem disznóláb!

- Itt a talpam, ez sem disznóláb!

Fogadtak egy nyúlba, s azzal meghúzódtak egy bokor mögé, úgy várták, hogy jön-e arrafelé ember.

Amint ott vártak, várahoztak, leskelődtek, arra jött egy gyermek. Kérdi a medve:

- Ember-e ez, farkas koma?

- Nem.

- Hát mi?

- Ez még csak lesz ember.

Tovább vártak, várakoztak, leskelődtek, s ím, arra jött egy öreg koldus.

- Hát ez ember-e?

- Nem.

- Mi hát, ha nem ember?

- Ez csak volt ember - mondta a farkas.

Tovább vártak, várakoztak, leskelődtek, s arra jött egy asszony.

- Hát ez ember-e?

- Ez sem ember. Ez csak asszony.

Tovább vártak, várakoztak, leskelődtek, s ím, egyszerre csak jön egy huszár a lován.

- Hát ez mi? Ez csak ember?

- Ez már ember! - mondotta a farkas.

A medvének sem kellett több, kiugrott a bokor mögül, s útját állotta a huszárnak.

- Ejnye, aki áldója van! - rikkantott a huszár. - Félre az utamból! Király katonája vagyok!

A medvének ugyan mondhatta, nem állott az félre. Bizony, ha nem állott, a huszár előrántotta a kétsövű pisztolyát a nyeregkápájából, s piff-puff! kétszer a medvére lőtt. Találta is mind a kétszer, de ez a medvének csak annyi volt, mintha vakkorral dobták volna meg: meg sem mozdult a helyéről, csak egy kicsit megrázta a bundáját.

- Hiszen megállj - rikkantott a huszár -, mindjárt megberetvállak én!

Azzal kihúzta a kardját, s vágta-szabta, beretválta a medvét, amerről találta, jó éles kardjával.

A medvének ez éppen elég volt, szörnyű bögéssel-ordítással megfutamodott, nem nézett árkot-bokrot, futott az erdön át, mintha szemét vették volna, s meg sem állott, míg a barlangjába nem ért.

Sok-sok idő telt el, míg megint talpra állott, s kimozdult a barlangjából. Amint ment, mendegélt, hát először is kivel találkozik? Bezzeg, hogy a farkassal.

- No, komám - mondotta a farkas -, megnyertem a fogadást!

- Megnyerted, koma, meg; ne félj, amint erőre kapok, megadom a nyulat.

- No, ugye, hogy az ember a legerősebb állat?

- Igazad van, farkas koma, az ember a legerősebb állat. Azt már csakugyan nem hittem volna, hogy csúffá tegyen. Az igaz, hogy furcsa állat az ember. Mire észrevettem volna magamat, kétszer a szemem közé köpött. No, hiszen ettől még nem ijedtem meg, de mikor kirántotta azt a fényes nyelvét, s azzal elkezdett nyalogatni - már ennek fele sem volt tréfa. Szégyen a futás, de hasznos, elszaladtam biz én!

VAS LACI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, annak három fia meg három lánya. A legkisebb fiút Vas Lacinak hívták, mert az olyan erős volt, mint a vas.

No, nemcsak erős volt Vas Laci, de csintalan is; hét ördög lakott benne.

Egyszer, amikor az iskolából jött hazafelé, nekiszaladt egy öregasszonynak, aki a feje tetején egy kosár tojást vitt. Leütötte a fejről a kosarat, s a tojás mind összetört. Azt mondta az öregasszony:

- No, te fiú, neked rosszért jót kívánok. Azt kívánom, hogy amit legelőbb kívánsz, azonnal teljesedjék.

Vas Laci nagyot kacagott, amint szaladt hazafelé, gondolta magában: ejnye, de bolond asszony ez, még jót kíván nekem, mikor a tojását mind összetörtem. No, csak hazamenjek, mindjárt valami jót kívánok.

Hazamegy a fiú, hát a néneji éppen labdázna. Közéjük áll ő is, de a királykisasszonyok összeegyeztek, hogy mind csak Lacit üssék, legalább így visszafizetik neki a kölcsönt, mert őket is sokat bosszantotta a csintalanságával.

Hej, mérgelődött Laci, mikor látta, hogy mind csak őt püfölik a labdával, s nagy mérgében odakiáltott a lányoknak:

- Ó, hogy a föld nyeljen el!

Abban a pillanatban megnyílt a föld, eltűnt a három királykisasszony.

Nagy volt a szomorúság a király udvarában. Keresték a királykisasszonyokat mindenfelé az egész világon, de sehol sem találták, nem is tudták, hogy merre keressék, mert Vas Laci egy szóval sem mondta, hogy a nénejit a föld nyelte el. Utánuk ment a legidősebb királyfi, utánuk a középső királyfi, de eltelt egy esztendő, eltelt kettő, három, még több is, és a királyfik még nem kerültek vissza, valahol elpusztultak bizonyosan.

Aközben Vas Laci felcseperedett, nagy, erős legény lett belőle, s ezt mondta a királynak:

- Édesapám, elmegyek én is a néneim után, úgyis én vagyok az oka a szerencsétlenségüknek.

- No bizony, ha te vagy - mondotta a király -, indulj, s addig ne kerülj a szemem elé, míg a néneidet meg nem találod s vissza nem hozod.

Elindult Vas Laci, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, hegyeken, völgyeken át, s mikor már hét nap s hét éjjel folyton ment, beért egy rengeteg erdőbe. Amint megy az erdőn keresztül, látja, hogy egy öregasszony éppen a hátára akar emelni egy csomó száraz ágat, próbálja kétszer is, háromszor is, de nem tudja felemelni. Odamegy Vas Laci, s az öregasszonynak szépen a hátára emeli az ágakat. Mondja az öregasszony:

- Köszönöm, Vas Laci, hogy segítettél nekem, jóért jóval fizetek. Tudom én, hogy miben jársz te. A három néneidet keresed, akiket a föld nyelt el. De ne búsulj, ha te segítettél rajtam, én is segítek rajtad.

Azzal az öregasszony rátoppintott a földre, a föld egyszeriben megnyílt, kipattant belőle egy nagy vasláda. Azt mondta az öregasszony:

- Csak bújj belé bátran ebbe a ládába. Ez levisz téged a föld alá, s ott megtalálod a legidősebb nénédet s a másik kettőt is.

Belefeledt Vas Laci a ládába, a láda pedig ment lefelé, hét nap, hét éjjel folyton-folyvást mehetett, aztán leért az alvilágba, s fölpattant a födele. Hát istenem, egy ezüstvár volt ott, egy hajításnyira tőle, az ezüstvár előtt egy folyó, de a folyón keresztül beretvából volt verve a híd, s azok a beretvák úgy táncoltak, ugráltak, hogy azon halandó ember által nem mehetett.

Elszomorodott Vas Laci, nagyot sóhajtott:

- Ide eljöhettek, de ezen a hídon soha, míg ez a világ, keresztül nem mehetek!

Mert úgy tudjátok meg, hogy a hídnak a túlsó vége éppen az ezüstvár kapujáig nyúlt, s másként a várba nem lehetett bekerülni. Akkor megszólalt a láda:

- Ne búsulj, Vas Laci, én a víz alatt szépen átalviszlek, a várba is beviszlek, a többi aztán a te gondod.

Bebújt Vas Laci a ládába, a láda meg szépen átalúszott a víz alatt, bevitte Lacit a várba, aztán szépen visszaúszott, otthagya Lacit a várban.

Meglátja Lacit a nénje, összecsapja a kezét, elébe szalad:

- Jaj, lelkem öcsém, hogy jöttél ide? Vége az életednek! Nem tudod hogy a hétfejű sárkányé ez a vár, s ha hazajő, megöl téged?

- Ne félj, néném - mondotta Vas Laci -, csak adj nekem egy kardot, a többit bízd rám.

Bementek a fegyveres szobába, ott Vas Laci leakasztott egy kardot. Hát, uram, teremtőm, abban a pillanatban nagyot döndült az ezüstvár. A hétfejű sárkány hajította haza a buzogányát hetvenhét mérföldről.

- Jaj, lelkem öcsém, mindjárt itt lesz a hétfejű sárkány, készülj a halálra!

- Ne félj, néném, ne félj!

Jött is a sárkány rettentő nagy haraggal.

- Hát te mit akarsz itt? - kérdezte Vas Lacit.

- Meg akarok küzdeni életre-halálra - mondotta Vas Laci.

- Ó, nem küzdök én meg akárki fiával. Előbb hadd látom, mit tudsz.

Kivett az asztalfiából egy kőkenyeret meg egy vashécskát, s azzal leszelt egy karéj kenyeret.

- No, lássuk, mit tudsz te?

Vas Laci fogta a kenyeret, s a vashécskával kettészelte.

- No, most megküzdhetünk - mondotta a sárkány -, látom, hogy hozzám való vagy. Gyere velem a vascsűrbe.

Mennek a vascsűrbe, birokra kelnek. A hétfejű sárkány felkapja Vas Lacit, s térdig vágja a vasba. Nosza kiugrik Vas Laci, felkapja a hétfejű sárkányt, jól megkerengeti a levegőben, azzal úgy levágja, hogy derékig süppedt a vasba. De kiugrik a hétfejű sárkány is, és levágja Vas Lacit, hogy mellig süppedt a vasba. Nekirugaszkodik Vas Laci, kiugrik a vashécskából, fölkapja a hétfejű sárkányt, még jobban megkerengeti a levegőben, s úgy levágja, hogy nyakig süppedt a vasba. Akkor kirántotta a kardját, s a sárkánynak mind a hét fejét levágta.

- No, édes néném - mondotta Vas Laci -, most már gyere velem, mehetünk.

- Jaj, dehogyan mehetünk, dehogyan mehetünk, a beretvahídon nem tudunk mi keresztül menni. Itt kell elpusztulnunk.

Gondol ide, gondol oda Vas Laci, mit is csináljon hamarjában. Ő bizony egyet gondolt, kiásta a földből a sárkány testét, lenyúzta a vastag bőrét, beterítette vele a beretvahídat, s úgy átsétáltak, hogy még a lábukat sem vérezték meg. Hát amint keresztül mentek a hídon, ott van az öregasszony, s mondja Vas, Lacinak:

- No, fiam, ezt a nénédet szerencsésen megszabadítottad. Én a vasládában fel is viszem. Te pedig menj most az én kovács bátyámhoz, ide nem messze lakik. Mondd meg neki, tisztelem, amit lehet, segítsen rajtad.

Elválnak egymástól. Az öregasszony ment a királykisasszonnyal a ládában fölfelé - ment Vas Laci is, amerre az öregasszony utasította. Megy, mendegél Laci is, megérkezik a kovácsműhelybe, de az olyan kovácsműhely volt, amilyent ő még világéletében nem látott. Tiszta csupa acél volt a fala, a födele, kívül-belül. Bemegy a műhelybe, hát a kovács is tetőtől talpig csupa acél.

Köszön Laci illendőképpen, elmondja, miben jár, s mit üzent az öregasszony.

- Jól van, fiam - mondotta a kovács -, ismerem a dolgot, hiszen erős legény vagy, amint látom, vasból van a tested, de megacélozlak tetőtől talpig, hogy kard ne fogja testedet.

Azzal mindjárt meg is acélozta Vas Lacit, s azt mondta neki:

- No most, fiam, mehetsz, állj belé ebbe az útba a műhely előtt, s ki se térj belőle. Egyenesen az aranyvárhoz érsz, abban lakik a középső nénéd, a tizennégy fejű sárkány tartja szomorú rabságban.

Megköszöni Vas Laci a kovács jóindulatát, elbúcsúzik tőle, s meg sem áll, míg az aranyvárhoz nem ér. Az aranyvár előtt nem volt beretvahíd, de úgy forgott egy kacsalábon, mint a veszedelem. Hiszen foroghatott, nem forgott sokáig. Odszökött Laci, s úgy megfogta a kacsalábat, hogy a vár egyszeriben megállott a forgásában, a másik kezével pedig bedöntötte a kaput, s belépett a várba.

Éppen jókor érkezett, jött elébe a tizennégy fejű sárkány.

- Hát te mit akarsz itt? - kiáltott rá a sárkány.

- El akarom vinni a nénémet.

- Megállj, öcsém, előbb küzdjünk meg.

- Én nem bánom - mondotta Vas Laci -, küzdjünk meg - s nekigyürkőzött.

- Nem úgy, öcsém, nem úgy. Legyen belőled vaskerék, énbőlőlem papiroskerék. Menjünk ki két hegy tetejére, s úgy ütközzünk össze.

Mondotta Laci:

- Csak légy te vaskerék, én a papiroskerék, úgy sem félek én tőled.

Kimentek a hegy tetejére. Vaskerék lett a tizennégy fejű sárkányból, papiroskerék Vas Laciból, gurultak lefelé, mint a sebes szélvész, de egyszerre csak kiesett a vaskerékből egy küllő, azzal a kerék elkezdett forogni maga körül, mint a kergeteges juh, s felfordult. Az a küllő a tizennégy fejű sárkánynak a feje volt.

Feltápaszkodik a vaskerék, s mondja a papiroskeréknek:

- Nem jól van ez így. Belőlem lesz kék láng, belőled vörös láng, s úgy csapjunk össze.

- Nem úgy, komám - mondotta Vas Laci -, te légy a vörös láng, én meg a kék láng.

- Nem bánom - mondotta a sárkány -, nekem mindegy, akárhogy.

Vörös láng lett a sárkányból, kék láng Vas Laciból, s úgy csaptak össze, de egyik sem bírt a másikkal. Egyszerre csak egy holló repült el felettük, s felkiált a sárkány:

- Te holló, csöppents egy csepp vizet a kék lángba, egy fejet adok érte.

Felkiáltott Vas Laci is:

- A vörös lángba cseppents egyet, te holló, s én tizennégy fejet adok érte.

Hát bezzeg, hogy a vörös lángba cseppentett vizet a holló. Ki is aludt mindjárt, vége volt a tizennégy fejű sárkánynak, a hollóé lett mind a tizennégy feje. Vas Laci pedig szaladott fel az aranyvárba, s vitte a néjjét a kovácshoz. Az meg vitte az öregasszonyhoz, s az öregasszony a vasládában szépen felvitte a középső királykisasszonyt is.

Ezalatt Vas Laci ment tovább, hogy megkeresse a harmadik néjjét is.

Amint ment, mendegélt, rengeteg erdőn keresztül, látja, hogy egy nagy szénaboglya ég, s a boglyában egy kicsi kígyó vergődik. Megszólítja a kicsi kígyó Vas Lacit:

- Mentsd meg az életemet, s jótétel helyébe jót várj.

Odaszalad Vas Laci, s kikapja a kicsi kígyót az égő boglyából. Hej, istenem, hálálkodott a kicsi kígyó, s mondotta Vas Lacinak:

- Megmentetél a tűzhaláltól, jótétel helyébe jót várj! Gyere velem az édesapámhoz, aki a kígyók királya, tudom, meghálálja a te jószágodat, ad mindent, amit csak kívánsz, temérdek aranyat, ezüstöt. De én azt mondom neked, akármilyen drágát, szépet kínál az apám, el ne fogadd tőle, csak kérjed tőle a legrosszabbik lovát, a legrozsdásabb kardját s a legszennesebb ingét.

Megérkeznek a kígyókirály palotájába, ott a kicsi kígyó, aki, hogy a szavam össze ne keverjem, kígyókirálykisasszony volt, elmondja, hogy mi történt. Bezzeg, hogy volt becsülete Vas Lacinak, tejbe-vajba fűrésztötték, el sem akarták engedni, maradjon ott egész életére.

Mondotta Vas Laci:

- Köszönöm a jószágodat, felséges királyom, de nekem mennem kell, hanem visszatérek még hozzád.

- Hát vigy magaddal az útra ezüstöt, aranyat, s mindent, ami kell.

- Nem kell nekem sem arany, sem ezüst, felséges királyom, add nekem a legrosszabb lovadat, a legrozsdásabb kardodat, legszennesebb ingedet, s az elég lesz nekem.

„No - gondolta a király -, ezt bizonyosan a leányom tanácsolta neki, de jól van, neki adom.”

Azt mondta Vas Lacinak:

- Mindent jobb szívvvel adtam volna, fiam, de megmentetted a leányom életét, hát legyen a tiéd a ló is, a kard is, az ing is.

Azzal kimentek a ménesbe, kiválasztották a legrosszabb lovát. Olyan bogos volt, olyan sánta volt, alig tudott lépni. Aztán kiválasztották a legrozsdásabb kardot s a legszennesebb inget. A kardot mindjárt az oldalára kötötte Vas Laci, az inget pedig felvette. Amikor elbúcsúzott, a kígyókirálykisasszony megsúgta neki:

- Hallod-e, te királyfi, jól vigyázz erre a lóra, mert táltos. Jól a kardra is, mert amíg ilyen rozsdás, megölhetsz ezzel akárkit. De jól vigyázz az ingedre is, nehogy kimossák, mert amíg szennyesnek marad, kard ezt az inget nem fogja.

Elindult Vas Laci, s meg sem állott, míg a gyémántvárhoz nem ért. Ott volt a legkisebb nénje, szomorú rabságban a huszonegy fejű sárkánynál. Fölmegy Laci a gyémántvárba, s ím, elébe szalad a nénje nagy örvendezéssel:

- Jaj, lelkem öcsém, édes öcsém, hogy találtál ide?

De mindjárt el is szomorodott, hullott a könnye, mint a záporosó, s mondta Lacinak:

- Fordulj vissza, édes öcsém, lelkem öcsém, mert elpusztít a huszonegy fejű sárkány. Itt vannak a bátyáid, s füstre kötötte mind a kettőt, s úgy aszalja, téged is odaköt.

Azt mondta Laci:

- Ne félj, néném, van nekem olyan kardom, hogy azzal megölöm a sárkányt, ha százfejű is, s olyan ing van a mellemen, hogy a kard azt nem fogja.

- Ó, édes öcsém, lelkem öcsém, hiába a kardod, hiába az inged, a huszonegy fejű sárkányt még meg is ölheted, de a felesége ördögös asszony, az bizonyosan elpusztít téged. Jobb lesz, ha szépszerivel kiváltasz minket.

Azt mondta Laci:

- Nem bánom, megpróbálom szépszerivel.

Fölmennek a palotába, ott ült aranylócán a huszonegy fejű sárkány, mellette az ördögös felesége. Az asszony csak ránézett Vas Lacira, s tudta, hogy ki s mi, tudta, hogy miben jár; azt is tudta, hogy milyen kardja s milyen inge van.

- A nénédért jöttél, ugye, Vas Laci? - kérdezte az ördögös asszony.

- A nénémért jöttem és a bátyáimért - mondta Vas Laci.

- Jól van, elviheted a nénédet is, a bátyáidat is, csak add az uramnak azt a rozsdás kardot s azt a szennyes inget, ami a melleden van.

Egy szóval sem ellenkezett Vas Laci, leoldotta kardját, levette magáról a szennyes inget, s odaadta a sárkánynak.

Nagyot kacagott az ördögös asszony, de még a huszonegy fejű sárkány is.

- No, te világbolondja - mondotta a sárkány -, most kezembem az életed.

Mondotta Vas Laci:

- Igazad van, huszonegy fejű sárkány, világbolondja vagyok, látom, hogy vége az életemnek, csak addig kegyelmezz az életemnek, amíg elbúcsúzik a lovamtól.

A sárkány megengedte jó szívvvel, s Laci kiment az udvarba, nyakába borult a lovának, s elmondotta neki keserves könnyhullatások közt, hogy mi történt.

- Szerencséd - mondotta a táltos -, hogy csak a kardodat s az ingedet kérte, s én nem jutottam az eszébe. Kérd meg a sárkányt, hogy ha összevagdolja a testedet, tegye belé egy zsákba, akassza fel a nyereg kápájára, s én majd hazaviszlek a kígyókirályhoz, hátha az még segíthet rajtad.

Visszamegy Laci a palotába, s kérdi a sárkányt:

- Na, elbúcsúztál a lovadtól, Vas Laci?

- Elbúcsúztam, huszonegy fejű sárkány, most már megölhetsz, miszlikbe vagdalhatod a testemet, csak arra kérek, tedd belé egy zsákba minden porcikámat, akaszd föl a lovamra, hadd menjen vele világnak.

- Megteszem jó szívvel - mondotta a sárkány.

Azzal csak kirántotta a rozsdás kardot, ezer darabra vagdalta Vas Lacit, aztán minden csontját-bontját fölszedte, egy zsákba belé rakta, a zsákot felakasztotta a ló hátára, s a ló elnyargalt, mint a szélvész, még annál is sebesebben.

Egyszer csak a kígyókirály valami nagy zúgás-búgást hall, s mondja a leányának:

- Valami nagy szerencsétlenség történhetett Vas Lacival, leányom, mert hallom, hogy jó a táltos. Hamar szólj a legényeknek, hogy tegyenek nagy tüzet a kapu elé, hogy a tűz lángjával hűtse le magát, mert hallom, hogy nagy haraggal vágtat hazafelé.

Hirtelen nagy tüzet raknak a kapu elé, akkorát, hogy a lángja s a füstje felcsapott a magas levegőégbé. Hát jó a táltos, vágtat, mint a gondolat, neki a tűznek, s egy szempillantásra mind elnyeli a lángot, és attól egy kissé lehüledett.

Lejő a király s a királykisasszony az udvarra, kérdik a táltost:

- Mi baj, mi történt?

Mondja a táltos:

- Hazahoztam Vas Lacit, miszlikbe vagdalta a huszonegy fejű sárkány.

Levették a zsákot a nyeregről, felvitték a palotába, aztán belefűjt a sípjába a kígyókirály, s jöttek a kígyók mindenfelől, csak úgy nyüzsögtek az udvaron, s várták a kígyókirály parancsolatját.

- Eredjetek - parancsolta a király -, hozzatok mindenféle forrasztófüveket.

Amennyi kígyó volt, erre a szóra mind eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Elszéledtek erdőn, mezőn, szedték a forrasztófüveket, vitték a király udvarába. A forrasztófüvekkel a királykisasszony megkenegette Vas Laci húsát, csontját, minden porcikáját összeforrasztotta, s hát, uram, teremtöm, hétszerte szebb és erősebb lett, mint volt annak előtte. Aztán ott tartották egy hétig, kettőig, s megtanították mindenféle bűbajos mesterségre. Úgy indult el ismét Vas Laci a gyémántvárba. Hanem most nem ment ám fel oda. Volt a huszonegy fejű sárkány kertjében egy nagy halastó, odament Vas Laci, annak a partján keresztülbucskázott a fején, aranykacsa lett belőle, belement a tóba, s ott úszkált egész nap. Arra megy egyszer a huszonegy fejű sárkány felesége, látja az aranykacsát, s mindjárt gondolta; hogy az a kacsa Vas Laci lehet. Jött a huszonegy fejű sárkány is, s nézte nagy gyönyörűséggel a kacsát.

- Jaj de szép kacsa, jaj de szép, ilyet még nem láttam - mondotta a sárkány. - No, ennek jó gondját viseljük.

Mondotta az ördögös asszony:

- Bizony ne viseld te annak semmiféle gondját, mert én úgy megkívántam a máját, hogy ha nem ehetem belőle, szörnyethalok.

- Jól van - mondta a sárkány -, hát ha megkívántad, egyél belőle. - S elővette a nyilát, rálőtt a kacsára. Rálőtt százszor is, de egyszer sem találta, mert a kacsa mindig a víz alá bukott.

- No, megállj! - kiáltotta a sárkány. - Ha meg nem tudlak löni, megfoglak!

Ledobta a tó partjára a rozsdás kardját, le a ruháját, s a ruhájával a szennyes inget is, beleugrott a tóba, úszott a kacsá után. De amint beleugrott, a kacsá kiröppent a tó partjára, átalbucskázott a fején, ismét Vas Laci lett belőle, fölkapta a kardot, felvette a szennyes inget, s azt mondta a sárkánynak:

- No, most gyere ki!

Hát hiszen kijött a sárkány, de ha kijött, fűbe is harapott mindjárt. Az ördögös asszony ijedtében felült egy seprűre, s elvágatott, Laci pedig ment nagy örömmel fel a palotába, ott a fűstről levette a bátyjait. Meg voltak aszalva szegények, mint a szilva. Aztán elindult a nénjével, föltek egy szekérre a bátyjaik testét, s mentek a kígyókirály udvarába.

Felmennek a palotába, de Lacinak szeme-szája tátva maradt, mikor a kígyókirály mellett meglátja leányát. Nem volt az többé kígyó, hanem gyönyörűséges szép leány, akinek egy fényes csillag ragyogott a homlokán.

Mindjárt hoztak is mindenféle csodafüveket, megkengették a két idősebb királyfi testét, talpra állították őket, s aztán mentek haza a leánytestvéreikkel. Csak Vas Laci maradt ott a kígyókirály udvarában, mert ott mindjárt feleségül vette a kígyókirálykisasszonyt. Az öreg kígyókirály átadta neki egész országát s rettentő nagy gazdagságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A SÓ

Volt egyszer egy öreg király s annak három szép leánya. A fél lába már a koporsóban volt a királynak, szerette volna mind a három leányát férjhez adni. Hiszen ez nem is lett volna nehéz, mert három országa volt, mind a három leányára jutott hát egy-egy ország. Hanem amiképpen nincs három egyforma alma, azonképp a három ország sem volt egyforma. Azt mondta hát egyszer a király a leányainak, hogy annak adja a legszebbik országát, amelyik őt legjobban szereti.

Sorba kérdezte a leányokat, kezdette a legidősebbiken:

- Felelj nekem, édes leányom, hogy szeretsz engem?

- Mint a galamb a tiszta búzát - mondta a leány,

- Hát te, édes leányom? - kérdezte a középsőt.

- Én úgy, édesapám, mint forró nyárban a szellőt.

- No, most téged kérdezlek - fordult a legkisebbikhez -, mondjad, hogy szeretsz?

- Úgy, édesapám, ahogy az emberek a sót! - felelte a kicsi királykisasszony.

- Mit beszélsz, te haszontalan lélek! - förmedt rá a király. - Kitakarodj az udvaromból, de még az országomból is! Ne is lássalak, ha csak ennyire szeretsz!

Hiába sírt, könyörgött a királykisasszony, hiába magyarázta, hogy az emberek így meg úgy szeretik a sót - nem volt kegyelem: világgá kellett hogy menjen a kicsi királykisasszony.

Elindult keserves sírás közt a kicsi királykisasszony, s betévedt egy rengeteg erdőbe. Onnan nem is tudott kivergődni, szállást vert egy odvas fában, s ki-kijárt az erdőbe, szedett epret, málnát, szedret, mogyorót, s amit csak talált, úgy éldegélt egymagában.

Egyszer, mikor már egy esztendő is eltelt volt, arra vetődött a szomszéd királyfi, s ez megpillantotta a királykisasszonyt a málnabokrok közt. De a királykisasszony is észrevette a királyfit, s nagy ijedten beszaladt a fa odvába.

Utána megy a királyfi, s beszél:

- Ki van itt?

A királykisasszony meghúzódott az odúban, reszketett, mint a nyárfalevél, s egy szó nem sok, annyit sem szólt. Újra kérdi a királyfi:

- Hé! ki van itt? Ember-e vagy ördög? Ha ember, jöjjön ki, ha ördög, menjen a pokol fenekére!

A királykisasszony most sem mert szólani.

Harmadszor is kérdi a királyfi:

- Hé! ki van itt? Szóljon, ember-e vagy ördög, mert mindjárt belövök!

De már erre megijedt szörnyen a királykisasszony, s kibújt a fa odvából nagy szipogvaszepegeve. Rongyos, piszkos volt a ruhája, szégyellte magát erősen, s keserves könnyhullatás közt mondta el a királyfinak, hogy ki s mi ő. Megtetszett a királyfinak a királykisasszony, mert akármilyen rongyos volt, akármilyen piszkos volt a ruhája, szép volt, kellemetes volt az arca. Szép gyöngén megfogta a kezét, hazavezette a palotájába, ott felöltöztette drága aranyos-

gyémántos ruhába, s két hetet sem várt, de még egyet sem, azt gondolom, hogy még egy napot sem, de talán még egy órát sem, megesküdtek, s csaptak akkora lakodalmat, hogy no.

Telt-múlt az idő, a fiatal pár nagy békeségben élt, úgy szerették egymást, mint két galamb. Azt mondta egyszer a király:

- No, feleség, én akkor, amikor először megláttalak, nem is igen firtattam, hogy miért kergetett el az apád. Mondd meg nekem a tiszta valóságot.

- Lelkem uram - mondja a királyné -, én másként most sem mondhatom. Azt kérdezte az édesapám, hogyan szeretem őt, s én azt feleltem: mint az emberek a sót.

- Jól van - mondta a király -, majd csinálok én valamit, tudom, visszafordul az édesapád szíve.

Hogy s mint fordítja vissza, arról semmit sem szólt a feleségének, hanem csak befordult a másik szobába, levelet írt az öreg királynak, s abban meghívta délebedre. Hát el is ment a levél másnap, s harmadnap jött a király hatlovas hintón. Fölvezette a fiatal király az öreg királyt a palotába, a palotájának a legszebb szobájába, ottan már meg volt terítve az asztal két személyre. Leülnek az asztalhoz, hordják az inasok a finomabbnál finomabb ételeket, de hogy szavamat össze ne keverjem, a fiatal király megparancsolta volt, hogy az öreg király számára minden ételt külön főzzenek, süssenek, s abba sót ne tegyenek.

No, ez volt csak az ebéd! Megkóstolja az öreg király a levest, merít belőle egy kanállal, kettővel, de le is tette mindjárt a kanalat, nem tudta megenni a levest, olyan sótalan volt. Gondolta magában az öreg király: ebből bizony kifelejtették a sót, de a sóbafőttben majd csak lesz. Nem volt abban annyi sem, mint egy mákszem. Hordták a pecsenyét szép sorjában, de vissza is vihették, mert a vén király csak megnyalintotta, s bele sem harapott, olyan cudar sótalan, ízetlen volt mind a sok drága pecsenye.

De ezt már nem állhatta szó nélkül az öreg király:

- Hallod-e, öcsém, hát miféle szakácsod van neked, hogy só nélkül süt-főz?

- Sóval süt-főz ez máskor mindig, felséges bátyámuram, de én azt hallottam, hogy bátyámuram nem szereti a sót, megparancsoltam hát, hogy fejét vétetem, ha egy mákszem sót is tesz az ételekbe.

- No, öcsém, azt ugyancsak rosszul tetted, mert én erősen szeretem a sót. Kitől hallottad, hogy nem szeretem?

- Én bizony éppen a kigyelmed leányától, felséges bátyámuram - mondta a fiatal király.

Abban a szempillantásban megnyílik az ajtó, belépett a királyné, az öreg király legkisebb leánya.

Hej, istenem, örült az öreg király! Mert még akkor megbánta volt szívéből, hogy elkergette a leányát, s azóta ország-világ kerestette mindenfelé. Bezzeg, hogy most a legkisebbik leányának adta a legnagyobbik országát. A fiatal király mindjárt kezére vette azt az országot is, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

MELYIK ÉR TÖBBET?

Arra, arra, lefelé, egy kicsit felfelé, Tiszán túl, Dunán túl, hol a kurta farkú tarka malac túr, volt egyszer egy király s annak három fia. Mikor mind a három fiú annyira felcseperedett, hogy serkedezett a bajuszuk, azt mondta nekik a király:

- No, édes fiaim, most már menjetek, lássatok országot, világot.

Elindult a három királyfi három szép paripán, s mentek hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön keresztül, hol lefelé, hol felfelé, de mindegyre csak elfelé.

Addig mentek, mendegéltek, míg egyszer csak egy rengeteg nagy városba értek. Kérdik a város végén egy fiútól:

- Hé, fiú, miféle város ez a falu?

Feleli a fiú:

- Ez a fehér király városa.

Megörültek a királyfiak, hogy a király városába értek, mentek egyenest a királyi palotába, ott is a király elé, s elmondták, hogy kik s mik ők.

Örvendett a fehér király a fiúknak, mert erős barátságban volt az apjukkal. De hát még a királyfik örültek csak igazán, amikor meglátták a fehér király leányát. Sok szép leányt láttak a hazájukban, de ilyen szépet nem. Bezzeg közrefogták mind a hárman, kellették magukat, s ahogy a vacsorának vége volt, mind a hárman bementek a király szobájába, s megkérték a leányát mind a hárman.

- Hát én most melyiknek adjam? - tépelődött a király. - Hej, hej! csak volna még két leányom!

Mit csináljon? Egyiket sem akarta magára haragítani, hát azt mondta:

- Halljátok, fiúk, én most egyiknek sem adom a leányomat, hanem menjetek tovább, s amelyik mához esztendőre a leghasznosabb dologgal tér vissza, azé lesz a leányom. Itt a kezem, nem disznóláb.

A fiúk kezet csaptak, s még hajnalban útra kerekedtek. Együtt mentek, amíg egy nagy rengetegbe nem értek, itt az út háromfelé ágazott, megegyeztek hát, hogy hárman háromfelé mennek, s majd egy esztendő múlva találkoznak ezen a helyen.

Elváltak békességgel, s ment ki-ki az útjára. Sok országot bejárt mind a három fiú, mindent jól megnéztek, vizsgáltak, egy s más dolgot megvettek, aztán ismét eldobták, mert még többet érőre akadtak. Hanem telt-múlt az idő, vissza is kellett már fordulni, egy-egy dologban mégiscsak megállapodtak mind a hárman, s mire az esztendő letelt, visszakerültek abba a rengeteg erdőbe, ahol egymástól elszakadtak.

Bezzeg, hogy mindjárt azt nézték, melyik mit hozott. A legidősebb azt mondta:

- Nézzétek, én egy olyan messzelátó üveget vettem, hogy a világ végére lehet vele látni.

A középső azt mondta:

- Én egy olyan köpenyvet vettem, hogy csak belé kell bújni, s odarepít egy szempillantásra, ahová parancsolod.

A harmadik azt mondta:

- Én meg egy olyan narancsot vettem, hogy a halottnak, ha még nem telt el huszonnégy óra a halála után, csak az orra alá kell tartani, s egyszerre fölébred.

Ahogy ezt mondják egymásnak, a legidősebb belenez a messzelátóba, s hát csak kiejti a kezéből ijedtében.

- Talán bizony valami rosszat láttál? - kérdezték a testvérei.

- Jaj, ne is kérdjétek, halva fekszik a királykisasszony!

Belenéz a másik kettő is a messzelátóba, s hát csakugyan igaz: halva feküdt a szép királykisasszony.

- Hamar, hamar - kiáltott a középső királyfiú -, bújjatok a köpönyegembe, egyszeribe ott leszünk, s hátha még fel lehet támasztani.

Belebújtak a köpönyegbe, s hopp! már ott is voltak a király palotájában.

A legkisebb királyfi előveszi a narancsot, a királykisasszony orra alá tartja, s lám, egyszeribe felpattan a szeme, mosolyog a szája!

Na, volt nagy öröm. Volt ám, de nem sokáig. Mert a királyfiak összevesztek a leányon. A legidősebb azt mondta:

- Engem illet, mert én láttam meg, hogy meg van halva.

A középső azt mondta:

- Azt bizony megláthattad volna, mert ha nincs az én köpönyegem, még most is az erdőben volnánk. Engem illet a leány.

- Úgy? - mondta a legkisebb. - Hát aztán mit értünk volna azzal, hogy az egyik meglátta, a másik ideröpített, ha nincs az én narancsom?

Nem tudott igazságot tenni a király köztük, össze kellett hogy hívassa az ország bölcs embereit, hadd tegyenek azok igazságot. Ezek aztán összeültek, hét nap, hét éjjel tanakodtak, az egyik erre beszélt, a másik arra, míg a hetedik éjjel mégis megegyeztek, hogy a legkisebb királyfit illeti meg a királykisasszony.

Ebben megnyugodtak az idősebb fiúk is, s úgy járták a kállai kettőst az öccsük lakodalmán, hogy döngött belé a palota földje. Egyszerre csak, a nagy vigasság közben, előveszi a legidősebb fiú a messzelátóját, s beléje kukkint.

- Gyere csak, gyere - mondja a köpönyeges öccsének -, nézz bele, s mit láatsz?

- Látok - mondja az - két szép leányt, olyan szépek, mint két ragyogó csillag.

- No, ha láatsz, bújjunk a köpönyegbe, s nézzük meg őket közelebről.

Még meg sem gondolták jól, már ott is voltak. Az ám, a szomszéd király leánya volt az a két leány. Megkérték a kezüket: adták, vitték a köpönyegben. Meg sem álltak hazáig. Hazaért akkorra az öccsük is a feleségével.

Még csak most volt víg lakodalom. A sánták is rúgták a port, ahogy tudták. Tál, tányér elég volt, étel, ital kevés volt, mégis minden jól volt.

A SÜNDISZNÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy boltos, egy király meg egy szegény ember. Ez a boltos eljárógatott az erdőbe vadászni, de egyszer úgy eltévedt az erdőben, hogy három nap egymás, után járt-kelt, bolyongott, s nem tudott kitalálni. Már a lábán is alig állott a nagy fáradtságtól és éhségtől, s nagy keservesen felkiáltott:

- Istenem, istenem, ha valaki engem innét kivezetne, három lányom közül a legszebbet annak adnám, s három zsák pénzt is adnék melléje.

Abban a pillanatban megszólalt mellette valaki, s azt mondta:

- Kivezetlek én, csak gyere utánam.

Néz a boltos mindenfelé, nem lát senkit, aztán lenéz a földre, s hát ott hentereg egy kis sündisznó. Mit volt mit nem tenni, a boltos megígérte a sündisznónak, hogy neki adja a legszebb leányát, s ad még három zsák pénzt is, csak vezesse ki. Azzal a sündisznó elindult előre, a boltos utána, s egy fél óra sem telt belé, kivezette az erdőből. Ott elváltak egymástól, a boltos ment haza, a sündisznó vissza az erdőbe.

Másnap a király ment abba az erdőbe vadászni, az is éppen úgy eltévedett, mint a boltos. Már vagy hat napja bolyongott az erdőben, s mikor látta, hogy nincs szabadulása, föltekintett az égre, nagyot sóhajtott:

- Istenem, istenem, csak valami lelkes vagy lelketlen állat kivezetne az erdőből, nem bánám, akárki s akármi légyen, három leányom közül a legszebbet neki adnám, de még három szekér pénzt is adnék neki.

- Gyere csak utánam, én kivezetlek - szólalt meg valaki.

Néz a király mindenfelé, vajon ki beszél, hát egy kicsi sündisznó van a lába alatt, az beszél. Nem bánta ő, akármi, akárki, a szavát meg nem másolta. Indult a sündisznó után, s hamarosan kijutott az erdőből. Az erdő szélén elváltak egymástól, a király ment haza, a sündisznó vissza az erdőbe.

Éppen az idő tájt egy szegény ember is eltévelyedett az erdőben, az is már vagy hat napja bolyongott szegény feje, nem tudott kivergelődni, pedig gyermekkor óta mindig itt gyűjtögette a száraz gallyat.

- Istenem, istenem - sóhajtott fel a szegény ember -, nekem nincs semmim ezen a világon, de ha egy undok féreg vezetne is ki az erdőből, azt is gyermekemnek fogadnám.

- No, hát akkor gyere utánam - szólalt meg valaki.

Bezzeg, hogy a kis sündisznó volt. Indult is mindjárt előre, a szegény ember utána, egy szempillantásra kivezette az erdőből.

Az erdő szélén elváltak egymástól, a szegény ember hazament, a sündisznó vissza az erdőbe.

Telik-múlik az idő, eltelt egy hét, eltelt kettő, a kicsi sündisznót már kezdték is felejtteni. A boltos, a király, a szegény ember, mind azt gondolták, hogy valami csodálatos álmot láttak, nem is volt igaz, ami velük történt. De bizony nem volt álmom, mert egy este, amikor a szegény ember már lefeküdt, bekopogtatott a sündisznó az ablakon.

- Apámuram, nyissa ki az ajtót.

Hm, álmélkodik magában a szegény ember, hát ez ugyan ki lehet? Hiszen neki sohasem volt gyermeke.

Fölkel a szegény ember, kinyitja az ajtót, s hát csak behöngörődik a küszöbön a kicsi sündisznó.

- Adjon isten jó estét, apámuram, hazajöttem.

- Fogadj isten, édes fiam, hát megjöttél?

- Meg biz én, apámuram, de az anyámasszonyt költse fel, hogy vessen nekem ágyat.

Felkölti a szegény ember a feleségét, s az asszony nagy duzzogva, ímmel-ámmal ágyat vet, a kicsi sündisznó meg lefekszik, elalszik.

Fölkelnek reggel, a szegény ember a feleségével asztalhoz ül, de a sündisznót csak a kemencepadkához ültetik, s egy fatányérban adnak neki ennivalót. Nézi, nézi a sündisznó az ételt, de hozzá nem nyúlt.

- Hát te, fiam, miért nem eszel? - kérdi a szegény ember.

- Azért, édes apámuram, mert én nem vagyok afféle jöttment szélházi, ültessenek az asztalhoz, s cintányéron adjanak nekem ételt.

Jól van, mit csináljanak, odaültetik az asztalhoz, és cintányéron adnak neki ételt. Mikor az asztaltól fölkelnek, kérdi a sündisznó:

- Apámuram, van-e kigyelmednek két csizmadiatallérja?

- Van, fiam, van.

- No, ha van, adja nekem, majd visszafizetem urasan.

Kiveszi a szegény ember a ládafiából a csizmadiatallért, oda akarja adni a sündisznónak, de ez azt mondja:

- Ne adja ide nekem, apámuram, hanem menjen be a városba, ott a piacon egy vénasszony egy fekete kakast árul, azt vegye meg. Ha egy pénzre tartja, adjon kettőt érte. Onnét menjen a szíjgyártóhoz, annál van egy rongyos nyeregszerszám, vegye meg azt is. Ha egy pénzre tartja, adjon kettőt érte.

Elmegy a szegény ember, megveszi a piacon a fekete kakast meg a szíjgyártónál is a rongyos nyeregszerszámot, hazaviszi, s hát a sündisznó fölnyergeli, kantározza a fekete kakast, rápattan, s úgy elnyargal, mint a sebes szél, még annál is sebesebben. Meg sem állott, amíg a boltos házához nem ért.

Bevágta a boltos udvarára, bekiált az ablakon:

- Hé, boltos uram, nyissa ki az ajtót!

Kijön a boltos, de majd hanyatt esett ijedtében, mikor meglátta a sündisznót. Na, mit csináljon, be kellett hogy vezesse a házba, előhívta a három leányát, s elmondta nekik, hogy ami igaz, igaz, ami nem igaz, hazugság, ő bizony ennek az undok féregnek ígérte a legszebbik leányát.

Hej, lett nagy sírás-rívás, de a sündisznó bizony nem bánta. Kiválasztotta a legkisebbet, a három közül a legszebbet, s mondta lelkes szóval:

- Te az enyém, én a tied, ásó-kapa s nagyharang válasszon el minket.

No, bezzeg a leány nem mondotta, az csak sírt, hullott a könnye, mint a záporosó, még a földhöz is verte magát. Verhette, mégiscsak el kellett hogy induljon a sündisznóval. A boltos befogatott egy üveges hintóba, abba beleültette a leányát, egy másik szekérre föltette a három zsák pénzt, s azzal elindult a hintó, lovagolt mellette nagy büszkén a sündisznó a fekete kakason.

Útközben benéz a sündisznó a hintó ablakán, s látja, hogy sír a leány.

- Hát te meg mindig sírsz?

- Sírok biz én - mondotta a leány -, sírok is halálomig.

- No bizony, ha sírsz, nem is léssz az én feleségem. Eredj vissza az apádhoz.

Azzal visszafordította a hintót, hanem a három zsák pénzt nem küldötte vissza. Azt elvitte a szegény embernek, neki ajándékozta, de olyan gazdag is lett belőle, hogy nem volt párja hét pusztá faluban.

Telik-múlik az idő, mit gondol, mit nem a sündisznó, föl pattan a fekete kakasra, s mint a sebes szél, elvágat a királyhoz fölmege a palotába, s mondja a királynak, hogy miért jött. Emlékszik-e, hogy mit ígért?

- Emlékszem, emlékszem - mondja a király -, bárcsak ne emlékezném, inkább haltam volna meg, de hát amit mondtam, mondtam; szavamat meg nem másolom. - Behívátja a három leányát, s elmondja nekik nagy szomorúan, hogy így meg úgy járt, most már itt ez az undok féreg, oda kell hogy adja közülük azt, amelyik neki megtetszik.

- De bizony - mondotta a legidősebb királykisasszony -, én megtetszhetem, nem leszek az ő felesége.

S kiszaladt a szobából.

- De bizony én sem, inkább meghalok - mondotta a második, s az is kiszaladt a szobából.

- Biz én - mondotta a legkisebb királykisasszony -, akármilyen undok féreg, örömmel leszek az ő felesége, mert az édesapámmal olyan nagy jót cselekedett.

Hej, istenem, örült is, búsult is a király. Örült, hogy ilyen jószívű a leánya, s búsult, majd megszakadt a szíve, hogy ezt a jószívű gyermekét el kell hogy veszítse.

Hát bánat ide, bánat oda, megrakat három szekeret arannyal, ezüsttel, gyémánttal színültig, befogat hat lovat egy aranyos, gyémántos hintóba, aztán beleültetik a királykisasszonyt, de a sündisznó ebbe sem ült bele, lovagolt a hintó mellett a fekete kakason. Egyszer, mikor a várostól már jó messzire voltak, benéz a hintóba, s hát a királykisasszony nem sír, sőt inkább jókedve van. Még mondta is a sündisznónak:

- Ugyan minek lovagolsz azon a kakason, ülj ide mellém a hintóba.

- Hát nem félsz tőlem? - kérdezte a sündisznó.

- Nem félek biz én, nem bántasz te engem.

- Nem is undorodol tőlem?

- Nem én.

Ím, halljatok csudát, abban a pillanatban megrázkódik a sündisznó, s olyan gyönyörűséges szép dali királyfi lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

Akkor megrázkódott a fekete kakas is, s lett belőle aranyszőrű táltos paripa, s az a rongyos nyeregszerszám ragyogott, tündökölt a tenger aranytól, gyémánttól, rubinttól.

Tovább nem is mentek, megállították a hintót, kiszállt belőle a királykisasszony, megölelik, megcsókolják egymást, aztán egyszerre csak a földre néz a királyfi, gondolkodik magában, mond valamit, ím, azon a helyen kerekedik egyszeribe egy ragyogó gyémántpalota, a gyémántpalotába fölsétáltak szépen, tele volt az mindenféle drága bútorokkal, gyémánt volt a fala, gyémánt az ablaka is. Bezzeg, hogy egyszeribe küldöttek a királyért, küldöttek a szegény emberért, küldöttek ide, küldöttek oda, jöttek mindenfelől a vendégek, s csaptak olyan vendégséget, lakodalmat, hogy híre ment hetedhét országon. Itt a vége, fuss el véle.

A DESZKAVÁRI KIRÁLYFI

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király s annak egy szép kis fiacskája, akit Dánielnek hívtak. A királynak egyszer háborúba kellett menni, s a kicsi Dánielt az udvarmester gondjára bízta, mert a királyné nem élt, éppen azon az éjen halt meg, amikor Dániel született. De, hogy szavamat össze ne keverjem, csudálatos dolog történt akkor éjjel, mert amely órában meghalt a királyné, abban az órában dögölt meg a legkedvesebb paripája is, annak is árván maradt a kicsikája.

A kicsi királyfi s a kicsikó egyidősek voltak, s a kicsi királyfi, amikor csak lehetett, hátrament az istállóba, mindig a csikót simogatta, ölelgette, s amikor senki sem látta, siratta az ő maga s kedves kicsikájának árvaságát. De még akkor sírt csak igazán, amikor az édesapja elment háborúba, s apa nélkül, anya nélkül maradt a rengeteg nagy palotában. Mert az udvarmester gonosz lelkű ember volt, s mind azon járatta az eszét, hogy elpusztítsa a kicsi királyfit. Abban reménykedett, hogy hátha a király is elesik a háborúban, s akkor majd megteti magát királynak. Arra határozta magát, hogy egy kardot szúr a kicsi királyfi ágyába, de úgy, hogy a hegye se lássék, éjjel majd a kicsi királyfi belefekszik a kardba, s bizonyosan elpusztul szörnyű halálnak halálával.

A kicsi királyfi az alatt az idő alatt is, míg az udvarmester a kardot az ő ágyacskájába szúrta, kint volt az istállóban, ölelgette, cirógatta a lovacskáját, s siratta a maga s lovacskája árvaságát.

Amint így sírdogálnak, megszólal a lovacska, s mondja Dánielnek:

- Ne sírj, édes kicsi gazdám, hanem eressz ki engem az udvarba, hadd nyargaljak körül háromszor, aztán ülj fel a hátamra, és menjünk innét, amerre a szemünk lát, mert különben elpusztít az udvarmester téged is, engem is.

A kicsi királyfi megfogadta a jó tanácsot, kieresztette a csikót az udvarba, s az körülnyargalta háromszor rettentő nagy sebesen, aztán megállott Dániel előtt, s azt mondta neki:

- Ülj fel a hátamra, kicsi gazdám!

Dániel felpattant a csikóra, s hopp! a csikó keresztülugrott a palota kapuján, elvágatott hetedhét ország ellen.

Meg sem állott, amíg egy rengeteg nagy városba nem ért, s ott azt mondta Dánielnek:

- No, édes kicsi gazdám, én most téged itt hagylak. Fogadd meg, amit mondom, és akkor ennek az országnak te leszel a királya. Azt tanácsolom neked, hogy akárki akármit kérdezzen tőled, csak azt válaszold: nem tudom.

Elment a lovacska, egyedül maradt a kicsi királyfi, járt-kelt a városban, s akárki akármit kérdezett tőle, mindig csak azt válaszolta: nem tudom.

Hírül vitték a királynak is, hogy van a városban egy szép kis fiúcska, aki minden kérdésre azt válaszolja: nem tudom.

A király egyszeribe megparancsolta, hogy hozzák a fiút a palotába. Tüstént vitték Dánielt a király elé, de hiába faggatta a király is, hiába kérdezte: ki vagy s mi vagy, hová való vagy, fiacskám - Dániel minden kérdésre azt válaszolta: nem tudom.

Máskülönben megtetszett a királynak a fiú. A főszakács mellé adta inasnak, s megparancsolta mindenkinek, akiket illet, hogy ne merjék bántani ezt a fiút, akármit csinál.

Telik-múlik az idő, s egy vasárnap az udvarbéliék mind elmentek a templomba, csak Dániel maradt otthon. A főszakács meghagyta neki, hogy amíg a templomban lesz, rakjon tüzet, s tegye fel a húst, hadd puhuljon.

Dániel tüzet gyújtott, föllette a húst, s aztán hamut hintett rá. Jön haza a főszakács, látja, hogy a hús csupa hamu, dúlt-fült mérgében, de nem merte bántani a fiút, csak kérdezte:

- Miért hintettél hamut a húusra, te boldogtalan?

Felelte Dániel:

- Nem tudom.

Az udvarbéliék erre elnevezték Nemtudomkának.

Dániel, akarom mondani Nemtudomka, annyi mindenféle kárt tett a konyhában még ezután, hogy a főszakács már nem tudta tovább tűrni, s panaszra ment a királyhoz. De a király nem haragudott Dánielre, hanem hogy az ételeket többször el ne rongyosítsa, a főkertész mellé rendelte inasnak.

Következő vasárnap az udvarbéliék ismét mind elmentek a templomba, csak Dániel maradt otthon, s a kicsi királykisasszony, mert annak erősen fájt a foga.

Amint Dániel a kertben fel s alá sétált, honnét, honnét nem, elejébe toppan a lovacskája, s megkérdezi:

- Hogy vagy, kicsi gazdám?

Mondta Dániel:

- Hál' istennek, jól, édes lovam.

- No, csak vigyázz magadra - mondta a csikó -, meg ne feledkezzél magadról, mindenre azt válaszold ezután is: nem tudom.

Egyben adott neki egy rézkantárt, s mondta, hogyha valamire szüksége van, ezt csak rázintsa meg. Azzal a lovacska eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Dánielnek most éppen nem volt semmire sem szüksége, de kíváncsiságból megrázintotta a kantárt, s abban a pillanatban egy rézszőrű paripa ugrott elejébe, hozott magával egy rend rézgúnyát is, azt Dániel hirtelen felhúzta, aztán fölpattant a paripára, benyargalta a kertet, összetapostatott, összerúgatott mindent, de úgy, hogy egy szál virág nem sok, annyi sem maradt a földben. Akkor a paripa megrázkódott, Dániel leugrott róla, a rézgúnyát rádobta a ló hátára, a ló kiugrott a kertből, Dániel pedig hátraszaladt az istállóba, ott elbújt a jászol alá, mert most már csakugyan félt, hogy ha hazajönnek a templomból, megtépázzák.

A kicsi királykisasszony mindent jól látott az ablakból, de nem szólt semmit.

Jön haza a főkertész, látja a rettentő nagy pusztulást, felfordítja az udvart, keresi Dánielt, tüvé tesz mindent, aztán megtalálja a jászol alatt, kihúzza onnét, s meg akarja ütni, de a kicsi királykisasszony lekiáltott az ablakból.

- Kertész bácsi, ne bántsa azt a fiút, mert az nem oka semminek.

Úgy-ahogy, visszaültették a virágokat. A királynak jelentést tettek, de a király is azt mondta:

- Ne bántsák szegény fiút, nem tehet arról, hogy olyan boldogtalan.

Következő vasárnap megint elmentek a templomba mind, csak Dániel maradt otthon, meg a kicsi királykisasszony. Most ugyan nem volt semmi baja, de betegnek tette magát, mert gondolta, hogy ismét lát valami csudálatos dolgot.

Hát csakugyan történt is.

Dániel megrázta a kantárját, s abban a pillanatban elejébe toppant egy ezüstszőrű paripa, s ez már ezüstgúnyát hozott magával.

Hirtelen felrántotta magára Dániel az ezüstgúnyát, fölpattant a lóra, s úgy összerúgta a virágos kertet, hogy nem maradt épen egy szál virág, aztán eltűnt a paripa, Dániel pedig elbújt a kocsiszínbe.

A kicsi királykisasszony most is mindent jól látott, de nem szólt semmit. Jönnek haza az udvarbéliek, jön a főkertész, látja a szörnyű pusztítást, ordít torkaszakadtából:

- Hol vagy, Nemtudomka? Gyere elő, te akasztófáralaló!

De bezzeg nem jött Dániel, úgy kellett előhúzni a kocsiszínből, hanem mikor ütni akarta a főkertész, a kicsi királykisasszony lekiáltott az ablakból:

- Kertész bácsi, ne bántsa Nemtudomkát, nem oka az semminek!

Harmadik vasárnap éppen ugyanez történt, csak most aranyszőrű paripával rúgatta szét a kertet. Na, még egyéb is történt. Mikor a kertet széjjelrúgatta, odaugrott az ablak alá, megölelte a kicsi királykisasszonyt, s megcsókolta.

Volt a királynak még két leánya, idősebbek a kicsi királykisasszonynál.

Azt mondja egyszer a király:

- Na, édes leányaim, most már elég nagyok vagytok mind a hárman, férjhez is mehetnétek.

Még aznap ki is hirdette ország-világszerte, hogy jöjjenek az udvarba mindenféle hercegek s királyfik, hadd válasszon közülük a három leánya.

Nem kellett nagy hívás, jöttek a világ minden tájékáról, annyian jöttek, hogy belepték az udvart. A két idősebb királykisasszony első nap választott magának férjet, de a kicsi királykisasszonynak egy sem tetszett.

- Jól van - mondta a király -, ha neked nem tetszenek hercegek, királyfik, jöjjön ide minden legény, akinek kedve van, s válassz azok közül magadnak szíved szerint valót.

Jöttek az udvarba gazdag s szegény legények mindenféle rendből, de a kicsi királykisasszony ezek közül sem választott, egy legényen sem akadott meg a szeme.

Előhívatta a király az udvarbéli cselédeket is, csak éppen Dániel nem volt köztük, de a királykisasszony rájuk se nézett.

- Van-e még valaki az udvaromban? - kiáltott a király nagy haraggal.

Mondták, hogy nincs itt senki más, csak az a félkegyelmű Nemtudomka.

- Hát hívjátok elő!

Egyszeribe előhívták Dánielt, s hát amint eléjött, nevetésre változott a kicsi királykisasszony arca, ragyogott a szeme, mint két fényes csillag, s mondta nagy örömmel:

- Ezt választottam uramnak, édesapám!

Ámult-bámult minden ember, a király pedig erősen szégyellette a dolgot. De ha már szavát adta, meg is tartotta, s még aznap összeeskettette a kicsi királykisasszonyt Dániellel.

Egyszerre tartották meg a három lakodalmat, de Dániel került-fordult egyet a palotában, s egyszerre csak eltűnt a lakodalmas népek közül. Lement az udvarba, s ott járt-kelt egymagában. Hiába hívták vissza, hogy menjen föl a palotába, s ha már így van, ahogy van, táncoljon egyet a menyasszonyával. Ő most is csak minden szóra azt válaszolta:

- Nem tudom.

Na, eltelik, elmúlik a lakodalom. Dánielnek a palotával szemben építettek egy deszkaházat, ott kellett hogy lakják a feleségével. Még ebédre meg vacsorára is csak nagy ritkán hívták föl a palotába, mert a király erősen szégyellette ezt az atyafiságot.

Így telt-múlt az idő. Egyszer a király két idősebb veje vadászni megy, s hívják Dánielt is.

- Na, Nemtudomka sógor, gyere velünk vadászni.

Azt mondta Dániel:

- Nem tudom.

De alighogy elmentek a sógorai, megrázintotta a kantárját, elejébe toppant a rézszőrű paripa, s úgy elvágatott rajta az erdőbe, hogy mire a sógorai odaértek, ő már jött is visszafelé.

Találkozik a sógoraival, hanem azok nem ismerték meg, s szóba állottak vele. Azt hitték, hogy valamelyik külföldi királyfi. Hívták, hogy forduljon meg, és menjen velük vadászni.

- Nem megyek - mondta Dániel -, mert éppen vadászatról jövök. - S hát csakugyan ott lógott a nyeregkápáján egy arany vadkacsa.

Na hiszen, mindjárt közrefogták a sógorai, hogy adja nekik azt a vadkacsát.

- Én szívesen - mondta Dániel -, ha ti meg nekem adjátok a mátkagyűrűtöket.

Azt gondolták a sógorai: miért ne adnák, gyűrű helyett majd más gyűrűt csináltatnak.

Odaadták a gyűrűt a vadkacsáért, aztán visszafordultak, de elébb megkérdezték Dánielt, ki s mi légyen ő.

Azt mondta Dániel:

- Én a deszkavári királyfi vagyok.

Azzal elváltak egymástól, de Dániel elejbük került, s mire a sógorai hazaérkeztek, ő már ott álldogált a deszkaháza előtt a rendes gúnyájában.

Megérkeznek a sógorok is, s rászólnak nagy hetykén Dánielre:

- No, Nemtudomka, miért nem jöttél velünk? Látod-e, mit lőttünk?

Felelt Dániel:

- Nem tudom.

- De mi tudjuk, te bolond, ha te nem tudod - kacagtak a sógorok, s aztán fölmentek a palotába, és eldicsekedtek az apósuknak, hogy milyen szép arany vadkacsát lőttek.

Másnap megint elmentek vadászni, s hívták Dánielt, de ő most is visszamaradt.

Hanem ahogy elmentek hazulról, megrázta a kantárt, s most az ezüstszőrű paripa toppant elejébe, s hozott Dánielnek ragyogó ezüstműgyát.

Mire a sógorok az erdőbe értek, ő már visszatérőben volt, és egy aranyszarvas lógott a nyeregkápáján.

Közrefogták ismét a sógorai, hogy adja nekik azt az aranyszarvast, de ő azt mondta:

- Nektek adom, ha megengeditek, hogy az aranygyűrűmet a homlokotokra süssém.

A sógorok ezt sem bánták, csak eldicsekedhessenek otthon az aranyszarvassal. Gondolták, szépen lefésülik hajukat a homlokukra, soha senki meg nem tudja, hogy milyen nagy gyalázat érte őket.

Dániel most is hamarabb ért haza, s a deszkaház előtt várta sógorait, akik nagy hetykén mondták:

- Na, Nemtudomka, miért nem jöttél velünk, látod-e, most megint mit lőttünk!

- Nem tudom - mondta Dániel.

- Bezzeg, hogy nem tudod - mondták a sógorok -, mert bolond vagy, nincsen eszed, s ami volt is, mind elveszett.

Hej, volt nagy öröm a palotában. Csaptak nagy vacsorát. Csak úgy ragyogott a szeme az öreg királynak. Örvendett a szíve, hogy ilyen derék két veje van, de sajtott is egy kicsit, a harmadik veje miatt. Hej, haj, ha az is ilyen derék, ügyes ember volna!

Harmadnap reggel ismét vadászni mentek a sógorok. Hívták harmadszor is Dánielt, de ő csak azt mondta:

- Nem tudom.

- No, ha nem tudod, hát maradj - csúfolódtak vele a sógorok, s elvágattak, mint a sebes szél.

De Dániel is megrázintotta a kantárt, jött az aranyszőrű paripa az aranygúnyával, s elvágatott ő is a sebes szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben, s mire a sógorok az erdőbe értek, ő már jött is visszafelé, s hozott a nyeregkápáján egy aranytúzokot.

Már messziről meglátták a sógorai, s mondta az egyik:

- Nézd a deszkavári királyfit, most már aranyszőrű paripán jár. - Közrefogták, hízelkedtek neki, hogy adja nekik az aranytúzokot is.

- Jól van - mondta Dániel -, nektek adom szívesen, ha megengeditek, hogy a hátatokra akasztófát süssék.

Egy kicsit húzódoztak a sógorok, de gondolták, csak nem hálnak bele, s azt már aztán csakugyan emberi szem meg nem látja, hogy akasztófa van sütvén a hátukra. Szépen lefeküdtek a földre, hátukra süttették az akasztófát, s mintha semmi sem történt volna, hazanyargaltak az aranytúzokkal.

Dániel már ott állott a deszkaház előtt, várta az ő híres vadász sógorait. Jöttek is azok mindjárt. Táncoltatták a lovukat nagy kényesen, s kérdezték Dánieltől csúfondáros hangon:

- No, te vitéz Nemtudomka, ma sem jöttél velünk. Ugye, most sem tudod, mit lőttünk?

- Nem tudom - mondta Dániel.

Volt nagy vigasság fent a palotában. Dániel pedig üldögélt a feleségével a deszkaházban nagy szomorúságban. Mennyit sírt a felesége, mennyit könnyörgött neki, hogy beszéljen már valamit, mert ő bizonyosan tudja, hogy többet is tud annál a két szónál.

De Dániel csak a kicsi lovára gondolt, s ámbátor fájt a szíve erősen, minden szóra azt mondta:

- Nem tudom.

Hát - amint mondtam - nagy volt a vigasság a palotában, s volt a fiatal pár nagy szomorúságban. Hanem amint üldögélnek, látja Dániel, hogy az ő kicsi lovának az árnyéka végiglibben a falon. Kiszalad az udvarra, s hát csakugyan ott volt az udvaron az ő kedves lovacskája.

- Jó estét, kicsi gazdám - köszönt a lovacska -, jól megtartottad eddig a próbát, csak tartsd meg ezután is, s ne félj, megsegít az isten.

- Hát otthon mi újság? - kérdezte Dániel.

- Hej, nagy a szomorúság otthon, édes kicsi gazdám. Az édesapád háborúba vészett, s a gonosz lelkű udvarmester elfoglalta az országot, ő most a király. De nem elég neki egy ország. El akarja még foglalni a te apósod országát is. Itt lesz holnap rettentő nagy sereggel. De te ne búsulj ezen, kicsi gazdám, mert csak ezután ragyog fel a te fényes napod. Nesze, adok neked három tarisznyát. Az egyikből annyi katona jön ki, amennyit csak kívánsz. A másikkól annyi puskapor s golyóbis, amennyi csak kell. A harmadikból annyi étel s ital, hogy elég lesz három ország katonájának. Ez órától fogva melletted maradok, s holnap együtt megyünk háborúba.

Haj, volt reggel szörnyű ijedelem a palotában! Megjött az üzenet az udvarmesterből lett királytól, hogy jön nagy sereggel, s ha szépen átal nem adják neki az országot, nem hagy élő lelket.

Felkészülődött az öreg király s két idősebb veje. Dánielnek nem is szóltak semmit, úgy mentek a háborúba. De hiszen ha elmentek, vissza is jöttek estére, s még áldott szerencse, hogy élve jöttek vissza. Hírmondónak is alig maradt a seregből.

Nagy volt a szomorúság a palotában, sírtak-ríttak az asszonynépek, de legfőképpen a Dániel felesége.

- Istenem, istenem, mi lesz árva fejünkkel, ha kikergetnek az országból!

Ekkor Dániel megfogta a felesége kezét, s intett neki, hogy vezesse az édesapjához. Fölmentek a palotába, leültek ők is vacsorázni, s Dánielnek nagy erős kedve kerekedett. Bezzeg megharagudtak mind, hogy ennek a boldogtalannak éppen most fakadt olyan virágos kedve, amikor mindenki szomorkodik. De Dániel csak tovább mutatta nagy jókedvét, hadonászott, verte a mellét, fenyegetőzött, mintha azt mondta volna: - Hej, ilyen-olyan teremtette, majd széjjelverem én az ellenséget, hogy hírmondónak sem marad belőle!

Hát jól van, reggel, hogy ismét indultak a háborúba, bekiáltottak a sógorok Dánielhez:

- No, Nemtudomka sógor, tegnap ugyancsak vitézkedtél, gyere velünk a háborúba!

De Dániel arca olyan szomorú volt most, mint a háromnapos esős idő, megrázta a fejét nagy búsán, s azt mondta:

- Nem tudom.

Elmentek a sógorok nagy bosszúsággal, de abban a szempillantásban Dániel elé toppant a lovacskája, s azt mondta neki:

- Na, édes kicsi gazdám, kiállottad a próbát becsülettel. Beszélhetsz ezután szíved szerint, amennyit akarsz.

No, ez volt az öröm. Szaladt a feleségéhez. Megölelte, megcsókolta s mondta:

- Lelkem, édes feleségem, ne búsulj, szabad beszélnem ezután!

Aztán mindjárt el is búcsúzott a feleségétől. Nyakába vette a három tarisznyát, felpattant a kicsi lovára, kivágtatott a városból, s ott a város végén elővette az első tarisznyát, kifordította,

s hát uram, teremtőm, annyi katona omlott ki belőle, hogy a föld megremegett alattuk, s az ég elfeketedett.

Ahogy éppen indult rettentő nagy seregével, szaladott szembe vele az apósa, szaladtak a sógorai, utánuk néhány katona, s kergette cudarul szegényeket az ellenség. De még csak most ijedt meg igazán az öreg király! Azt hitte, hogy elől is, hátul is ellenség. No, a nagy ijedtsége szertelen nagy örömmé változott. Elébe ugratott Dániel, s jelentette:

- Felséges királyom, én a deszkavári királyfi vagyok, ne félj, mert én a segítségre jöttem.

Azzal neki az ellenségnek, s egy óra sem telt bele, még hírmondónak sem maradt belőle, miszlikbe vágta az udvarmesterből lett királyt is.

Mikor aztán vége volt a háborúnak, Dániel a kardjával keresztülszúrta a csizmáját, lehajolt a földre, onnét vérral megtöltötte a csizmáját, mert volt ott annyi vér, hogy folyt, mint a patak, azzal visszament az apósához, s jelentette:

- Felséges királyom, levágtuk az ellenséget egy szálig.

Örvendett az öreg király, de meg is ijedett mindjárt, mert észrevette, hogy a deszkavári királyfi csizmájából folyik a vér. Hívták mindjárt a doktorokat, hogy kössék be a vitéz deszkavári királyfi sebét, de Dániel azt mondta:

- Nem kell nekem doktor, felséges királyom, csak hasítson az ingéből egy darabot, azzal bekötöm, s tudom, hogy meggyógyul.

Hiszen az öreg király odaadta volna szívesen az egész ingét, hogyne adta volna! Aztán hívta, könyörögve, rimánkodva hívta, menjen vele az udvarába, maradjon ott, fiának fogadja, ráhagyja a királyságát, de Dániel megköszönte szépen, azt mondta: nem kíván ő semmit ezért a kevés segítségért, s úgy eltűnt a seregével, mintha a föld nyelte volna el. Hanem mikor az apósáék hazaértek, otthon volt már ő is, várta őket a régi rossz gúnyájában. De a feleségének erősen lelkére kötötte, hogy ne szóljon semmit, csak hagyjon mindent a maga mentire.

Aközben megjött az öreg király a két vejével s a megmaradt kicsi seregével, s volt dínomdánom, de milyen! Fölment Dániel is a feleségével, de bezzeg bosszantották a sógorai.

- No, te gyáva lélek, nem mertél eljönni a háborúba, pedig hogy vitézkedtél tegnap este!

Dániel most sem mondott egyebet: nem tudom. De aztán csak eltűnt a palotából. Kiment az udvarra, ott a tarisznyát kifordította, s tele lett az udvar huszárral, bakával, mindenféle katonával. Ő maga felöltözött csillogó-villogó ruhába, felült kicsi lovára, s úgy állott a palota elébe.

A felesége, mintha semmiről sem tudna semmit, kinéz az ablakon, összecsapja a két kezét:

- Jaj, nézzenek ide, tele van az udvar ellenséggel!

Hej, lett nagy ijedtség a palotában! Mit csináljanak, merre forduljanak?

Azt mondta Dániel felesége:

- Küldje le, édesapám, az udvarmestert, kérdezze meg az szép szóval, hogy mit akarnak, hátha nem is ellenség.

Lemegy az udvarmester, de reszketett az ina, mint a miskolci kocsonya, s kérdi Dánielt, hogy ellenség vagy jóbarát légyen-e.

Azt mondja Dániel:

- Azt én neked meg nem mondom, jöjjön le a király, majd megmondom neki.

Fölmegy az udvarmester, s jelenti a királynak, hogy mi választ kapott. Mit volt, mit nem tenni, le kellett hogy menjen, s hát ahogy lement, leszállott Dániel a lovacska-járól, letérdelt az öreg király előtt; s azt mondta:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, nézz meg jól, ismersz-e?

- Hogyne ismernék - mondta a király -, te vagy az a vitéz deszkavári királyfi, aki az ellenségtől megszabadítottad az országomat. - Azzal megfogta Dániel kezét, s vitte föl a palotába. Ott éppen arról beszéltek:

- Hej, ha megint eljönne a deszkavári királyfi, nem kellene félnünk!

No, ha csak ez kellett, itt volt a deszkavári királyfi. De csak akkor volt még nagy álmélkodás, amikor a kicsi királykisasszony elébe szaladt, a nyakába borult, s mondta nagy fennszóval:

- Édes uram, lelkem uram, drága Nemtudomkám!

Megrökönyödtek erre a sógorok, mert megismerték, hogy ez a vitéz volt az, akinek a gyűrűjüket adták, akinek engedték, hogy gyűrűt süssön a homlokukra s akasztófát a hátukra. Nem akarták hinni, hogy ez a vitéz legyen Nemtudomka.

- No, ha nem hiszitek - mondta Dániel -, mindjárt bebizonyítom.

Elővette a két gyűrűt.

- Kié ez a két gyűrű?

- Ez a miénk - mondták szégyenkezve a sógorok.

- Hát most mutassátok meg, hogy miféle jegy van a homlokotokon.

Meg kellett hogy mutassák, ott volt a gyűrűnek a helye.

- Hiszitek-e most, hogy én vagyok Nemtudomka? Hogyha tagadnátok, megbizonyítom a hátatokkal.

Hiszen semhogy ez a gyalázat is érje, inkább elhitték, hogy ez a dali szép vitéz Nemtudomka, akit ők annyit csúfoltak.

Az öreg király nem kívánta, hogy előmutassa az inget, anélkül is egyszeribe átadta neki az egész királyságot, s ez órától fogva két országa volt Dánielnek: hol az apósa, hol az apja országában lakott.

Még ma is él, ha meg nem halt.

A HAZUG LEGÉNY

Volt egyszer egy szegény ember s ennek egy nagy kamasz fia. Dolgozni nem dolgozott ez a legény, de annál többet hazudott. Csak úgy folyt ki a száján a hazugság. Azt mondta egyszer a szegény ember:

- Jobb volna, ha dolgoznál, fiam, mert hazugságból nem lehet megélni.

- Nem-e? - vágott vissza a legény. - No, én megmutatom, hogy urasan megélek a hazugságból!

Azzal fogta magát, még aznap elbúcsúzkodott az apjától, s elment szerencsét próbálni.

Amint ment, mendegélt az úton, találkozik egy magaszörű kamaszlegénnyel.

Köszöntik egymást, szóba ereszkednek, s hát a másik legény egy úton jár vele: ez is szerencsét próbálni indult.

Kérdi a hazug legény:

- No, pajtás, tudsz-e szót szóra mondani?

- Hogyne tudnék - mondja a másik.

- Hát akkor gyerünk együtt.

Egyszerre kezet csaptak, erős barátságot kötöttek, s mentek tovább. Még egy puskalövésnyire sem haladtak, jön feléjük a szolgabíró négylovas hintón. A szolgabíró csavargó betyároknak nézte a legényeket, megállította a hintót, s magához intette őket. Kérdi tőlük, hogy honnan jönnek.

- Mi egyenesen Budapestről - felelt a hazug legény.

- Hazudsz - rikkantott rá a szolgabíró -, hiszen Budapest felé mentek!

De a hazug legény feltalálta magát, azt mondta, hogy valamit Pesten feledtek, s azért fordultak meg.

- No, ha Pesten jártatok, mi újság van ott? - kérdezte a szolgabíró.

- Hej, tekintetes uram, nagy újság van ott. Egy talián akkora madarat mutogat, hogy az egyik szárnya Pest s a másik Buda fölött lebeg.

- Ejnye, ilyen-olyan füllentője - förmedt rá a szolgabíró -, ezért a nagy hazugságért huszonötöt veretek rád.

Mindjárt le is húzatta a legényt a tíz körméről, s a hajdú olyan huszonötöt vert rá, hogy csillagot rúgott a hazug legény.

- Hiszen megálljon a szolgabíró úr - fenyegetőzött a legény -, megyek egyenest a király színe elé, s bepanaszolom, hogy ilyen ártatlanul megbotoztatott.

A szolgabíró egy kicsit meghökkent, s kérdi a másik legénytől:

- Hát csakugyan van Pesten olyan nagy madár, te?

Feleli a szót szóra mondó legény:

- Hát biz én akkora madarat nem láttam, de láttam akkora madártojást, hogy huszonnégy ember emelgette rettentő nagy vasrudakkal.

„Hm - gondolja a szolgabíró -, hátha mégis igaza van annak a legénynek. Azt a nagy tojást csak olyan madár tojhatta, melynek az egyik szárnya Pest s a másik Buda fölött lebeg.” - Adott a hazug legénynek száz forintot csak álljon el a panaszától.

A két legény továbbment nagy vígan, s útközben megosztottak a száz forintot. A hazug legénynek volt már ötven forintja a zsebében, huszonöt pálcaütés a hátán.

Hanem még két puska lövésnyire sem haladtak, jön szembe velük egy másik négylovas hintó. A vicispán ült ezen a hintón, s ez is megállította a legényeket.

- Honnan, merről, hé?

- Pestről - felelt a hazug legény.

- Hazudsz, te kapcabetyár, mert most éppen Pest felé mentek.

- Jaj, lelkem, tekintetes uram, ottfelejtettünk valamit - toldotta meg a szót szóra mondó.

- Jól van, jól, hiszem, de hát mi újság Pesten?

- Hej, ne is kérdeje, tekintetes uram, mert a Duna meggyúlt, s fenéig kiégett a víz a medréből.

Szörnyű haragra lobbant a vicispán! Hogy így a szemébe hazudjon egy kapcabetyár! Nosza, parancsolja a hajdúnak, hogy húzza le a legényt a húsz körméről, s olyan huszonötöt verjen rá, hogy holta napjáig vakarja a helyét.

No, ezt meg is kapta a legény, egy sem hiányzott a huszonötéből. De a legény a vicispánt is megfenyegette, hogy egyenest a királyhoz megy panaszra, amiért őt ártatlanul megverette.

Meghökken egy kicsit a vicispán, hátha mégis igaza van a legénynek. Kérdi a másiktól:

- Hát csakugyan meggyúlt a Duna, hé, s elégett?

- Már azt nem láttam, ha mondanám, hogy láttam, hazudnék, tekintetes uram - felelt a szóra szót mondó legény -, de láttam az utcákon s a piacokon annyi sült halat, hogy a népek nem tudnak kijönni a házakból.

„Hm - gondolja a vicispán -, mégis igaza lehet a legénynek. Bizonyosan az égő Dunában sült meg az a tenger sok hal.” - Adott a hazug legénynek kétszáz forintot, csak álljon el a panaszától.

A hazug legény ezt is megosztotta a szóra szót mondó legénnyel, s most már volt százötven forint a zsebében s ötven pálcaütés a hátán.

No de ki látott s hallott ilyet? Három puska lövésnyire sem haladtak, jött velük szemben hatlovas hintón a főispán. Ez is megállítja a legényeket, s vallatóra fogja. Bezzeg, hogy a főispánnak is azt felelték, amit a szolgabírónak s vicispánnak.

- Jól van - mondta a főispán -, elhiszem, hogy Pestről jöttök, hát mi újság Pesten?

Feleli a hazug legény:

- Hej, nagyságos uram, nagy ott a gyász s a szomorúság. Az egész várost gyászfeketébe vonták, merthogy meghalt a Jézus Krisztus!

De olyat még nem látott a világ, amilyen szertelen haragra gerjedt a főispán. Hogy őt lóvá akarja tenni egy csavargó!

- Hé, Jancsi! - kiáltott a pandúrnak - huszonötöt erre a kapcabetyárra!

A hazug legényt lekapták a húsz körméről, s olyan huszonötöt vertek rá számolatlan, hogy az eget is bőgőnek nézte.

- Hiszen nem hagyom én ezt annyiban - kiabált a hazug legény -, megyek Budára a királyhoz, s elpanaszolom, hogy minden igaz ok nélkül verik a szegény legényt.

- Eredj, csak eredj - mondta a főispán, s aztán megkérdezte a másiktól: - No, hát te is ezt az újságot tudod? Csakugyan meghalt a Jézus Krisztus?

- Hát biz én, nagyságos uram - felelt a szóra szót mondó legény -, hazudnék, ha azt mondanám; hogy hallottam, amit a társam hallott, de azt magam is láttam, hogy lajtorják vannak támasztva az éghez, s csupa feketébe öltözött angyalok járnak fel s alá.

Szeget ütött a főispán fejébe ez a beszéd: hátha csakugyan igazat mondott ez a legény. Az angyalok csak nem gyászolhatnak akárkit. Elkezdte kérlelni a hazug legényt, s adott neki háromszáz forintot, csak álljon el a panaszától. Megijedt erősen, hogy a király elcsapja.

A hazug legény a háromszáz forintnak is a felét a szót szóra mondó legénynek adta, most hát volt már háromszáz forint a zsebében s hetvenöt pálca a hátán.

De ez éppen elég is volt neki. Azt mondta a pajtásának:

- No, pajtás, én hazamegyek, elég nekem, amit kerestem. Isten áldjon.

Azzal megfordult, s hazáig meg sem állott. A háromszáz forintot az apjának adta, a hetvenöt pálcaütést szépen magának tartotta. Aztán mégis meggondolta magát, s elkezdett dolgozni keményen.

Így volt, vége volt, igaz volt. Aki nem hiszi, járjon utána.

A TEJKÚT

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy király. Ennek a királynak egy olyan csodakútja volt, hogy csupa tejet forrott, s ha egy nap kimerték a tejet belőle, másnap reggel ismét telt volt csordultig. Nem is fürdött a király sohasem vízben, hanem tejben.

Egy reggel azonban nagy ijedten jelenti az inas, hogy egy csepp tej sincs a kútban.

Nagy haragra lobbant a király, s mindjárt megrendelte, hogy tizenkét katona álljon istrázsát, s fogják el, aki a tejet kiissza.

Kimennek a katonák a kúthoz, ottan állnak, álldogálnak, s hát, éjfélkor jön egy rettentő nagy óriás. Nem szól egy szót sem, csak nekidűl a kútnak, s egy szempillantás alatt mind egy cseppig kiitta a tejet.

A katonáknak a nagy csodálkozástól szemük-szájuk tátva maradt. Meg sem merték szólítani az óriást, csak beszaladtak a királyhoz, s jelentették, hogy mi történt.

- Jól van - mondta a király -, csak menjetek vissza a kúthoz, s töltsétek tele jó erős szilvapálinkával, attól majd lerészegszik, akkor aztán vessétek tömlöcbe.

A katonák úgy tettek, amint a király parancsolta. Teletöltötték a kutat szilvapálinkával, s várták az óriást.

Jött is az éjfélkor, s mintha ott sem lettek volna a katonák, nekihasalt a kútnak, s egy cseppe-dős cseppig megitta a szilvapálinkát. No, ha megitta, le is részegedett a sárga földig. Csak elterült a kút mellett, elaludt, s akkorákat horkolt, hogy a szelétől a király palotája is táncra kerekedett.

A katonák segítséget hívtak, mert az óriás olyan rettentő nagy volt, hogy egy-egy lábujjának is kellett egy ember, s nagy nehezen bevonszolták egy vasrácsos tömlöcbe. A vasajtót rázárták, s aztán jelentették a királynak nagy örömmel, hogy megfogták az óriást.

Örült a király, s nagy örömeiben összehívta az ország népét, hogy lássa minden ember ezt a csudát.

Aközben fölbredt az óriás, s próbálta mindenféleképpen, hogy kiszabaduljon a tömlöcből, de hiába próbálta, nem tudott kiszabadulni. Leült búsan a tömlöc földjére. Hát, amint ott üldögélne, egy kicsi nyílvesző esik le a földre, éppen elejébe. Azt a kicsi nyílveszőt a király fiacskája lőtte be véletlenségből.

Odament a rácshoz, kérte az óriást:

- Édes óriás bácsi, adja ki a nyílveszőmet.

- Szívesen, édes fiam - mondta az óriás -, ha kinyitod a tömlöc ajtaját.

A kicsi királyfiú nem tudta, hogy ezzel rosszat cselekszik, szaladt a kulcsért, s kinyitotta az ajtót.

- No, te királyfi - mondta az óriás -, te megmentettél a haláltól, jótétel helyébe jót várj. Ne félj, ha bajba kerülsz, megszolgálom jószágodat.

Éppen esteledett, s mire észrevették, az óriás hetedhét országon is túl volt.

Másnap összegyűltek a király udvarában az ország népei, s mentek a tömlöchöz, hadd lássák, mi csuda van ottan. Az ám, híre-pora sem volt az óriásnak.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király! Elővette mind a cselédeket, ütötte, verte, vallatta, hogy ki merte az ajtót kinyitni. De mikor éppen a legkisebb inasocskát kezdette ütni, odaszaladt a kicsi királyfi, s kérte az apját:

- Ne üsd, édesapám, én vagyok a bűnös, én eresztettem ki az óriást.

De még csak most lobbant igazi haragra a király. Hogy éppen tulajdon édes fia csúfolja meg így őt!

Egyszeribe összehívatta az országtartó tanácsos urakat, s kérdezte őket, hogy mit érdemel az olyan fiú, aki az édesapját így megcsúfolja.

Azt mondták, hogy halált érdemel az.

Haragudott a király, erősen haragudott a fiára, de mégiscsak fia volt, meghagyta hát az életét, de kitagadta mindenéből. Azt mondta neki: fel is út, le is út, mehetsz világgá!

Éppen csak hogy adott egy lovat, egy kevés pénzt; no meg melléje rendelt egy cigánypurdét, hadd kísérje.

Volt a kicsi királyfinak egy kicsi kutyácskája. Ez is utána szaladott, s úgy mentek együtt világgá.

Mentek, mendegéltek, estére egy rengeteg erdőbe értek.

Amint ott letelepedtek, megszólal a kicsi kutya (mert tudjátok meg, táltos volt ám!), s a fülibe súgja a királyfinak:

- Add a lovadat a cigánypurdénak, kicsi gazdám, mert az éjjel úgyis ellopná, s monddad neki, hogy többet ne kísérjen. Menjen, amerre neki tetszik.

A királyfi megfogadta a kicsi kutya tanácsát, a purdénak ajándékozta a lovat, s bezzeg, hogy ez kétszer sem mondatta magának: felpattant a lóra, s úgy elnyargalt, mint a sebes szélvész.

Abban a pillanatban, hogy a cigánypurdé elnyargalt, ott terem az óriás, akit a királyfi kiszabadított, s mondja neki:

- Elcsapott az apád, ugye, kicsi királyfi?

- El bizony - felelt a királyfi nagy búsan. - Most már sem országom, sem hazám.

- No, ne búsulj. Apád helyett apád leszek, velem jössz te mostan.

Ölibe vette a kicsi királyfit, zsebébe dugta a kutyácskát, aztán azt mondta a királyfinak:

- Hunyd be a szemedet, édes fiam!

A királyfi behunyta a szemét, az óriás pedig elindult. Lépett egyet, lépett kettőt, átallépett egybe hegyeket, erdőket, tengereket, s mikor ötöt-hatot lépett volna, azt mondta a királyfinak:

- No, most kinyithatod a szemedet, kicsi fiam, itt vagyunk az óriások országában. Tudd meg, ennek az országnak én vagyok a királya, s mától fogva fiamnak tekintelek.

Telt-múlt az idő. Dali szép legény lett a kicsi királyfiból. Mondja egyszer neki az óriás:

- No, fiam, most már meg is házasodhatnál.

- Igaza van, édes apámuram - mondja a királyfi -, de a kigyelmed országában nincsen hozzám való leány.

- Sebj - mondta az óriás -, menj el Fehérországba. Fehérország királyának van egy szép leánya, próbálj szerencsét nála. Hanem, hallod-e, ne menj te oda királyfi képében. Öltözz fel szegény disznópásztorlegénynek, s úgy keress szolgálatot a fehér királynál. Ne félj, gondom lesz reád.

Felöltözött a királyfi rongyos ruhába, hanem a rongyos ruha alá olyan drága, finom inget vett magára, hogy nem volt olyan, tudom, még a fehér királynak sem.

Elindul a királyfi, megy, mendegél, meg sem áll, míg a fehér király városába nem talál. Megy egyenest a királyhoz, s mondja, hogy szolgálatot keres, ha a király felfogadná.

- Éppen jókor jöttél - mondta a király -, most halt meg a kondásom, felfogadlak a helyébe.

Megalkudtak, kezet csaptak, s a király mindjárt megparancsolta a szakácsnak, adjon ennek a legénynek jó vacsorát.

Hát, amikor éppen falatoznék a konyhán, bejön a királykisasszony, s hogy, hogy nem, megakadt a szeme a kondáslegényen. Odamegy a legényhez, nézi, nézi az inge gallérját, s kérdi:

- Ki vagy te, mi vagy te? Mert látom, hogy nem vagy te szegény legény!

Felelt a királyfi:

- Nem vagyok én más, királykisasszony, szegény kondáslegény, mi más lehetnék én.

- No, ha az vagy, maradj annak - mondta a királykisasszony, s nagy dérrrel-dúrral kiment a konyhából.

De egy kicsi idő múlva megint csak visszajött, s hozott a legénynek egy szép ropogós cipót s egy kulacs bort, s azt mondta neki:

- Nesze, hoztam neked kenyeret s bort, hadd legyen mit egyél s igyál a mezőn.

A legény megköszönte szépen a cipót s bort. Reggel aztán kihajtotta a disznókondát a mezőre, de amint mentek kifelé a kapun, elővette a furulyáját, elkezdte fújni, s hát - halljatok csudát!
- amennyi disznó, mind tánkra kerekedett.

A király éppen ott ült az ablakban, s szól a feleségének, leányának:

- Gyertek, gyertek, lássatok csudát, ni, hogy táncolnak a disznók!

Azt mondja a királykisasszony:

- Én igazán nem tudom, édesapám, hogy miféle fajzat lehet ez a legény, mert olyan szép inge van, amilyen még magának sincs, nincs bizony!

Aközben a legény kiért a mezőre, s hát már várt reá ott az óriás.

Kérdi tőle:

- Na, fiam, kaptál-e valamit?

- Kaptam, édesapám, kaptam, adott a királykisasszony egy fehér cipót s egy kulacs bort.

Azt mondja az óriás:

- Azt a cipót vedd annak az egyenes farkú kannak, a bort megihatod magad.

A legény odavette a cipót, az óriás pedig odaszólt a kannak, hogy jól megőrizze a kondát, amíg ők odajárnak. Azzal felkapta ölébe a királyfit, s vitte haza az országába.

Estefelé ismét ölébe vette, visszavitte Fehérországba, s éppen a város végén tette le. Ott adott neki egy aranyguzsalyat, s jól a szájába rágta, hogy ha majd kéri a királykisasszony, oda ne adja neki, amíg meg nem mutatja, hogy milyen jegy van a bal füle mögött.

Úgy lett, ahogy az óriás gondolta. Mikor a királyfi este hajtotta a kondát be a király kapuján, a királykisasszony ott ült az ablakban, s mindjárt észrevette az aranyguzsalyat. Szaladott le az udvarba, s kérte a legényt szép, hízelgő szóval:

- Add nekem ezt a guzsalyat, te kondáslegény, s bizony nem bánod meg.

- Neked adom - mondta a legény -, ha megmutatod, hogy miféle jegy van a bal füled mögött.

- Jaj, azt nem szabad - mondta a királyleány -, azt apámon, anyámon s az öreg dajkámon kívül ember még nem látta, s nem is láthatja.

- No bizony, ha nem, nem is lesz tied az aranyguzsaly, szép királykisasszony.

Mit volt, mit nem tenni, a királykisasszonynak erősen megtetszett a guzsaly. Egy kicsit félrehúzta az aranyhaját, s azt mondta a legénynek:

- No, nézz ide!

De csak hogy meg nem vakult a legény a szertelen ragyogástól. Egy fényes aranycsillag ragyogott ottan. A legény odaadta a guzsalyat, s másnap egy aranymotollát kapott az óriástól. De meghagyta az óriás, hogy oda ne adja a királykisasszonynak, amíg meg nem mutatja, hogy miféle jegy van a jobb füle mögött.

Na hiszen, most nem is igen húzódozott a királykisasszony, azt mondta:

- Hát nézzed! Egy aranycsillag van itt is.

Az ám, egy aranycsillag volt ott is, de százszorta fényesebb, ragyogóbb, mint a bal füle mögött.

Harmadnap egy aranyorsót kapott az óriástól a királyfi, de erősen a lelkére kötötte, hogy addig oda ne adja a királykisasszonynak, amíg meg nem mutatja, hogy miféle jegy van a mellén.

- Jól van - mondta a királykisasszony -, megmutatom azt is, te kondáslegény.

Kigombolt egy gombot:

- Nézd meg!

Hát ott egy kicsi hold ragyogott, de hogy ragyogott, istenem! Majd megvakult a legény a nézésétől.

Telt-múlt az idő. A király férjhez akarta adni a leányát. Jöttek is királyfik, hercegek, amint neszét vették, de a királykisasszony még szóba sem állott velük. Megmondta az apjának, anyjának, hogy ő csak ahhoz megy feleségül, aki kitalálja, hogy a két füle mögött s a mellén miféle jegyek vannak.

Kihirdette a király mindenfelé, hogy csak jöjjön, aki a leányát akarja, annak adja feleségül, bárki fia legyen, aki a leánya kérdéseire megfelel.

Hiszen jöttek a világ minden tájékáról királyfik, hercegek, grófok, bárók s válogatott cigánylegények. Annyian voltak, hogy nem fértek el az udvarban, de még a városban sem, de még a város határán sem. De hiába jöttek. Összevissza feleltek mindent, egy sem találta el, hogy miféle jegyek vannak a királykisasszony testén. Előhívatta a király a cselédek is, azok sem tudták kitalálni.

- Van-e valaki még az udvaromban? - rikkantott a király nagy mérgesen.

Éppen akkor jött haza a kondáslegény, terelgette be a kapun a kondát.

Fújta, fújogatta szépen szóló furulyáját, s táncoltak a disznók, hogy aki látta, meg nem állotta a kacagást.

- Állj meg, kondáslegény! - kiáltott rá a király. - Felelj arra, amit a leányom kérdez.

Megállott a legény, s kérdezte a királykisasszony:

- Na, hadd lám, tudod-e, miféle jegyeim vannak?

- Tudom, királykisasszony, a bal füled mögött van egy aranycsillag, a jobb füled mögött is egy aranycsillag, s a melleden egy hold.

- Ördögadta legénye - mondta a király -, ez ugyan jól eltalálta. Na, fiam, a szavamat még nem másolom, neked adom a leányomat.

Ott mindjárt megtartották a kézfogót, csaptak nagy vendégséget, de egyszer csak, a nagy vendégség alatt, eltűnik a kondáslegény. Keresik mindenfelé, tűvé teszik a palota minden zegét-zugát, s nem találták sehol.

Hej, volt nagy bánat, szomorúság! Sírt a királykisasszony, mert szó, ami szó, szerette a kondáslegényt. A király már nagy haragjában máshoz akarta adni a leányát, amikor végre jött a kondáslegény, de nem gyalog ám, hanem aranyos hintóban, s nem rongyos ruhában, hanem olyan aranyos, gyémántos gúnyában, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem.

Bezzeg, hogy a nagy bánat nagy örömmé változott. Hát még mikor megtudták, hogy a kondáslegény igazi királyfi! A király egyben neki adta nemcsak a leányát, de egész királyságát, s csaptak hetedhét országra szóló lakodalmat. Folyt a bor s a pálinka Boncidától Hencidáig, táncolt még a sánta koldus is. Lakodalom után a fiatal pár dióhéjba kerekedett, a Küküllőn leereszkedett.

Holnap legyenek a ti vendégetek.

A VILÁGVÁNDORA HERCEG

Volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy dali szép aranyhajú herceg, akinek nem volt párja hét puszta határban. Csak akarta volna, hozzáment volna akármelyik királykisasszony, de hiába biztatták a herceget, nem házasodott meg. Folyton járt-kelt országvilágszerte, hétszer is megkerülte a világot, s el is nevezték a népek világvándora hercegnek.

Ám ne higgyétek, hogy jókedvéből járt-kelt annyit. Azért nem volt maradása a hercegnek, mert az öccsét még kicsi korában elrabolták, s ő megfogadta, hogy addig nem nyugszik, amíg az öccsét meg nem találja.

Mondom, hogy már hétszer körüljárta a világot, de az öccsének hírét-nyomát sem találta sehhol. Eleget mondták neki, maradjon itthon, ne keresse többet az öccsét, de a világvándora herceg újra nekiindult a világnak.

Vele ment az öreg inasa is, aki világjáró útjában soha el nem maradt tőle.

Mennek, mendegélnek, s egyszer beérnek egy olyan sűrű erdőbe, hogy sem eget, sem földet nem láttak. Ennek az erdőnek a közepén volt a világ óriás fája. Ez a fa olyan magas volt, hogy a felső ága az eget verte, s a legkisebbik ága is olyan vastag, mint egy mestergerenda, s olyan széles, hogy három nap ugyancsak vágthatott egy lovas legény, hogy megkerülje.

Hanem még mi volt a világ óriás fáján? Volt azon egy akkora tojás, mint egy hétemeletes ház, s rá volt pingálva szörnyű nagy betűkkel:

„Aki e tojásba be akar menni, annak legyen huszonnégy regement katonája.”

- Hiszen ha csak ez kell, van nekem huszonnégy regement katonám - mondja a herceg.

Belefűjt a kürtjébe, s abban a szempillantásban odamasírozik nagy trombita- és dobszóval a huszonnégy regement katona. Szalad a generális, s kérdi, hogy mi legyen a parancsolat.

- Azt parancsolom, hogy ezen a tojáson vágjatok egy akkora lyukat, hogy egy ember azon beférhessen.

Nekiestek a katonák karddal, buzogánnyal, faltörővel. Ütik-vágnak, döngetik a tojást, de csak hullanak a katonák, mint a legyek. Amint egy hozzáüt, mindjárt hátratántorodik s szörnyethal. Úgy elpusztult a huszonnégy regement katona, hogy még hírmondónak sem maradt belőle. Hej, megmérgeződik a herceg, kirántja a kardját, s egy csapásra olyan lyukat vágott a tojáson, hogy le sem kellett hajolni, szépen besétálhatott. Bemegy a tojásba, úszik-kúszik a fehérjében, aztán fölér a szikjához, s annak a közepén talál egy levelet. Az volt írva aranypapirosra:

*Aki engem megtalál,
Nem éri el a halál.*

Beteszi a levelet a zsebébe, kiúszik a tojásból, s hát, uram teremtem, úgy megerősödött a tojás szikjától, mintha csak karján, lábán, derekán, az egész testén páncélgúnya lett volna.

Ahogy kiért, belefűjt a kürtjébe, s egyszeribe ott termett száz katona. Azzal továbbindulnak, keresztül az erdőn, s egyszerre csak, halljatok csudát, mi történik? Akarnak menni keletre, hát hiába akarnak, mert mindig nyugatra mennek. Messze, messze, de olyan messze, hogy a szemükkel alig látták, volt egy rettentő magas hegy, s mind a felé a hegy felé húzta őket valami. Nem telt belé egy-két perc, ott voltak a hegynek az aljában. Hiába akartak onnan továbbmenni, meg sem tudtak mozdulni, akárcsak kötéllel kötötték volna meg kezüket-lábukat. Mondja az öreg inas a világvándora hercegnek:

- Hej, uram, innen, míg a világ s még két nap, el sem is megyünk. Hallottam én már híret ennek a hegynek. Ez a Mágnes-hegy. Aki a tájékára vetődik, búcsúzzék el a világtól, mert innen ugyan soha meg nem szabadul.

Szegény fejük, hát most mit csináljanak? Ami elemózsiát vittek magukkal, azt megették; boruk, ami volt, megitták; azután a lovukra került a sor. Egymás után leszúrták, s a húsát megették. S amikor már ló sem volt, sorban éhen haltak a szegény katonák. Nem maradt más élve, csak a világvándora herceg, az öreg inas s a hercegnek az aranyszörű paripája.

Azt mondja egyszer az öreg inas:

- Uram, egyet mondok, kettő lesz belőle. Én már öreg ember vagyok, elpusztulhatok, senki ezen a világon meg nem sirat engem. De te szép vagy, s fiatal vagy, kár volna meghalnod ilyen fiatalon. Leszúrom a paripádat, lerántom a bőrét, s abba téged belevarrlak. Ide jár mindennap egy saskeselyű, amely a halottakat elviszi, a lovad bőrében majd elvisz téged is.

A herceg megfogadta az öreg inas tanácsát, leszúrták az aranyszörű paripát, aztán keserves könnyhullatások közt elbúcsúztak egymástól, s az öreg inas bevarrta a herceget a lóbőrbe. Hát csakugyan jött a saskeselyű, mint egy nagy nehéz fekete felleg, akkora volt a szárnya, mint két nagy csűrkapu.

Leccsap a lóbőrre, felkapja, elrepül vele messze, messze, egy magas kősziklának a tetejére. Ottan leteszi, s ott hagyja a fiainak, ő pedig elrepült, hogy vigyen még eleséget, mert az a lóbőr meg se kottyant.

Nekiesnek a saskeselyűfiak a lóbőrnek, vágják, csipkedik, kikerül belőle a világvándora herceg, s éppen nekivágnak a sasfiókák, de ebben a pillanatban kerekedik rettentő fergeteg, szakadni kezd az égből a kénköves tüzes istennyila.

No - gondolja a világvándora herceg -, most vége neki is, vége a sasfiókáknak is. Egyet gondol, s a lóbőrt a sasfiókákra teregeti, ő maga is behúzódik alája: így kerülte el őket a tüzes istennyila.

Megy haza az öreg saskeselyű, mondják a fiai, hogy mi történt. De bezzeg, hogy nem bántotta most a herceget. Felültette a hátára, leszállott vele a kőszikla tetejéről, s egy vadon erdőnek a közepébe letette. No, továbbmegy a világvándora herceg, s hát, amint megy, mendegél, látja, hogy szörnyen viaskodik egymással egy oroszlán s egy hétfejű sárkány.

Odakiált neki a sárkány:

- Hallod-e te, világvándora herceg, ha segítesz nekem, az oroszlán bőrét neked adom.

Odakiált az oroszlán is:

- Nekem segíts, te világvándora herceg, s én egész életemben hűséges szolgád leszek.

Gondolja a herceg, ő bizony a kettő közül inkább az oroszlánnak segít, kirántja a kardját, neki a sárkánynak, s levágja mind a hét fejét.

Aztán mentek együtt, a herceg meg az oroszlán.

Ha megéhezett a herceg, az oroszlán mindjárt fogott valami vadat, azt megsütötték s megették. Hanem miért, miért nem, a herceg mégis félt egy kicsit az oroszlántól. Gondolta, hátha egyszer nem talál az oroszlán vadat, s majd őt eszi meg. Egyszer aztán, amint mentek, mendegéltek, elértek a Forró-tenger partjára. Gondolja a herceg, elküldi az oroszlánt vadászni, azalatt ő vesszőből dereglyét fon magának, átalevez a tengeren, s szépen megszabadul az oroszlántól.

Úgy is tett, ahogy gondolta. Hamarosan dereglyét font, olyat, amilyent tudott, nekiindult a Forró-tengernek, de mire a közepére ért, visszakerült az oroszán a vadászatból, látja a gazdáját, beleugrik a tengerbe, s úszik utána. A Forró-tenger forró vize lekopasztotta az oroszán bundáját, de ez csak úszott a gazdája után, addig úszott, amíg utol nem érte. Akkor belekapaszkodott a dereglyébe, s elkezdett szűkölni keservesen. A herceg rávágott a kardjával, de az oroszán nem eresztette el a dereglyét, szűkölt tovább keservesen.

Addig szűkölt, hogy a hercegnek megesett a szíve rajta, felvette a dereglyébe.

A dereglye csak haladt elébb, elébb, s ím, egyszerre valami gyönyörű énekszót hall a herceg. Arrafelé tereli a dereglyét, s hát egy szigethez ér.

Kiszáll a világvándora herceg a szigetre, ottan lefekszik egy cédrusfa alá, mindjárt el is szenderült, s aludt szépen, csendesen másnap reggelig. Ahogy felébredt, elindult a szigeten. Először is ért a rézerdőbe, ahol csupa rézmadarak énekeltek; onnan az ezüsterdőbe, ott meg ezüstfehér madárkák énekeltek szép, vidám nótákat. Ezüsterdőből ért az aranyerdőbe. Ottan aranymadarak énekeltek olyan szép nótákat, hogy a hercegnek a szíve felvidult belé. Ment tovább, s ért a selyemrétre, ahol aranykaszával vágta a füvet, aranyvillákkal s gereblyékkal gyűjtötték a puha selyemszénát. Selyemrétről ért a virágerdőbe, ahol aranyméhek döngicséltek a legszebb virágokon.

Ennek a virágerdőnek a közepén állott a sziget királyának a palotája. Hétszínű szivárvány volt ennek a palotának a bolthajtása, s annyi ablak rajta, ahány nap az esztendőben. S ím, emberek jöttek elejbe a világvándora hercegnek, szépen karon fogták, s úgy vezették fel a palotába. Ottan balzsamos fürdőben megfürdették, aranytörlővel megtörölték, aranyhaját szépen megfésülték, adtak rá bíboros bársonyköntöst, úgy vezették a király elé.

A király három rózsabimbóval ajándékozta meg a herceget. Adott neki egy sárga, egy fehér s egy piros rózsabimbót. Ezeket a rózsabimbókat csak meg kellett szagolni, egyszeribe kinyíltak, s olyan ruha hullott ki belőlük, hogy azon egy öltés nem sok, annyi nem látszott. A sárga rózsában volt tiszta színarany, a fehérben ezüst, s a piros rózsában bíborvörös gúnya.

Megköszönte a herceg a drága szép ajándékot, aztán elvezették a királyné színe elé. Fogadta ez is a herceget kegyes szóval, s adott neki egy szépen szóló ezüstfurulyát. Megköszönte ezt is a herceg, aztán elbúcsúzott illendőképpen, s ment tovább.

Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást ment, s ekkor elérkezett a Forró-tengernek a túlsó partjára. Amint megy, mendegél az úton, látja, hogy egy sovány, girhes-görhes csikó fekszik ott, szeretne lábra állni szegény, de nem tud. Megszólítja a csikó a herceget:

- Ne hagyj itt, világvándora herceg, inkább segíts, hogy talpra álljak.

A hercegnek megesett a szíve a csikón, s a farkánál fogva felemelte.

- No, ha felemeltél - mondotta a csikó -, húzz el még a selyemrétre. Hadd lakjam jól egyszer életemben.

Megtette a herceg ezt is jó szívvel. Nagy kínnal-bajjal a selyemrétre húzta a csikót, ez ottan nekiesett a puha selyemfünek, s evett, amennyi csak beléfért.

- No, te világvándora herceg, ha már megetted, itass is meg. Amott van a szivárványforrás, húzz oda engem, többet aztán semmit sem kívánok tőled.

Jól van, megtette a herceg ezt is. Odahúzta a csikót a szivárványforráshoz, hadd igyék. S hát ahogy elvette a száját a forrástól, megrázkódott a csikó, s olyan seregélyszőrű paripa lett belőle, amilyet még a világ nem látott.

Mondja a paripa:

- Hallod-e, te világvándora herceg, megetettél, megittattál, ülj fel most a hátamra. Hogy menjek? Úgy, mint a madár, vagy mint a villámlás, vagy még ennél is sebesebben, mint a gondolat?

- Akárhogy mehetsz, édes lovam, csak se tebenned, se énbennem hiba ne essék.

Felült a világvándora herceg a táltos lóra, egyet ugrott, kettőt szökött a táltos, s ott voltak egy városban.

Abban a városban lakott a világszép királykisasszony kakassarkon forgó gyémántpalotában. Gondolkozott a herceg, vajon mindjárt felmenjen-e, aztán arra határozta magát, hogy még nem megy fel.

Betért egy kicsi házba, egy öregasszonyhoz, s ottan szállást kért éjszakára. Hanem amint beesteledett, mégsem volt maradása: felöltözött rongyos ruhába, elment a világszép királykisasszony kertjébe, elővette szépen szóló furulyáját, s fújta olyan szépen, keservesen, hogy egyszerre csak kinyílt az ablak, kikönyökölt rajta a királykisasszony, s úgy hallgatta a nótát.

Meglátja a királykisasszony a herceget, szalasztja az inasát, hadd nézze meg: ki s miféle ember, aki az ő kertjében furulyázik.

De mire az inas lement, a világvándora herceg eltűnt a kertből: híre-nyoma sem volt. Visszament az öregasszonyhoz, ottan lekönyökölt az asztalra. Hiába kínálta az öregasszony tyúkkal, kaláccsal, paprikás szalonnával, se nem evett, se nem beszélt, le sem feküdt, egész éjjel ébren maradt.

Reggel a herceg elővette azt a sárga rózsát, amelyet a sziget királyától kapott, háromszor megszagolta, s hát csakugyan kinyílt a rózsza, s benne volt egy színarany sárga ruha. Hirtelen magára vette a ruhát, felült táltos lovára, s bevágtatott a királykisasszony udvarába.

Hanem hogy szavamat ne felejtsem, tele volt az udvar mindenféle hercegekkel s királyfiakkal, akik a világszép királykisasszonyért vetekedtek. Az ám, mentek oda a világ minden részéről királyfiak s hercegek, de a világszép királykisasszony azt mondta: annak lesz a felesége, aki a legvitézebb valamennyi között.

Éppen akkor kezdődött a viadal, amikor a világvándora herceg beugratott a palota udvarába. Nosza, ő is mindjárt kiállott, csattogtak a kardok, csak úgy szikráztak. Dőltek a királyfiak és hercegek, ki jobbra, ki balra, csak két vitéz maradt a lova hátán: a világvándora herceg s egy dali szép vitéz, aki szakasztott olyan volt, mint a herceg, mintha éppen egy anyának lettek volna gyermekei.

Hej uram, istenem, ez volt csak a viaskodás! Körbe állottak a hercegek, királyfiak, kint ült a tornácon a világszép királykisasszony is, s nézték a viaskodást nagy gyönyörűséggel. De hiába küzdöttek egész nap, feljött már a vacsoracsillag is, de egyik sem tudta legyőzni a másikat. Abban egyeztek meg a vitézek, hogy másnap folytatják a viaskodást.

Este a királykisasszony mind felgyűjtötte a királyfiakat és hercegeket a palotájába. Volt ott nagy dínomdánom, muzsikaszó, csak egy nem jött el, akire legjobban várt, a világvándora herceg.

Visszament ez az öregasszonyhoz, levetette színarany ruháját, de ismét csak nem volt maradása. Elment a királykisasszony kertjébe, ottan elővette a szépen szóló furulyáját, fújta szépen, keservesen. Egyszerre csak megszakadt a muzsikaszó, mind a furulyaszót hallgatták.

A világszép királykisasszony odaszaladt az ablakhoz, kinézett a kertbe, de mire a herceg után leküldött, eltűnt az, mintha a föld nyelte volna el.

Akkor éjjel sem aludt a világvándora herceg. Hiába kínálta az öregasszony, sem nem evett, sem nem ivott, le sem feküdt.

Jókor reggel elővette a fehér rózsabimbót, háromszor megszagolta, s ím, kipattant a bimbóból egy drága szép ezüstszín ruha. Felvette a ruhát, ráült a táltosra, s hipp-hopp! beugratott a világszép királykisasszony udvarába.

Reggeltől estig küzdött a két vitéz, de hiába. Nem tudták egymást legyőzni. Azt határozták, hogy harmadszor is megpróbálják a viaskodást, s azzal elváltak.

A világszép királykisasszony palotájában volt nagy dínomdánom, muzsikaszó ez este is, de a világvándora herceg csak a kertbe ment el, ottan elővette a szépen szóló furulyáját, s fújta szépen, keservesen. Most a királykisasszony maga szaladt le, de hiába. Mire leért, híre-nyoma sem volt a világvándora hercegnek.

No, elkövetkezett a harmadik nap is. Le sem hunyta a szemét a világvándora herceg, s reggel jókor elővette a piros rózsabimbót, megszagolta háromszor, s ím, kipattant belőle egy bíborvörös ruha, amilyent még emberi szem nem látott. Felvette magára, szépen megfésülte hosszú aranyhaját, aranyos törlővel megtörülte az arcát, aztán felpattant táltos lovára, s beugratott a világszép királykisasszony udvarába.

Ott voltak már mind a hercegek, királyfiak, szépen körbe állottak, s várt rá az udvar közepén az ismeretlen vitéz, aki szakasztott olyan volt, mint a világvándora herceg, mintha éppen egy édesanyának lettek volna gyermekei...

Megkezdik a viaskodást, csattogott a kard, döngött-rengett a föld alattuk, de hiába, egyik sem tudta a másikat legyőzni.

Hát egyszerre csak mi történt? Az történt, hogy az ismeretlen vitéz kebléből kifordult egy fekete zsinór, fekete zsinóron egy fél karikagyűrű. Leereszti kardját a világvándora herceg, s mondja:

- Megállj, vitéz! Kitől kaptad a fél karikagyűrűt?

Azt mondja az ismeretlen vitéz:

- Az édesanyám akasztotta a nyakamba, amikor még kicsike voltam.

Belenyúl a kebelébe a világvándora herceg, s kihúz onnan egy fél karikagyűrűt. Ott mindjárt összeteszik a két fél gyűrűt, s hát olyan szépen összetalálnak, hogy csupa csuda.

- Te vagy nékem, te vagy az én édes öcsém! - kiáltott a világvándora herceg. - Teéretted lettem a világ vándora!

Mindjárt hüvelyébe dugták kardjukat, összeölelkeztek, összecsókolóztak, s felsétáltak szépen a királykisasszonyhoz. Csak ámult-bámult a világszép királykisasszony, nem tudta elgondolni, hogy mi történt velük. No, mindjárt megtudta.

Mondta a világvándora herceg:

- Tovább nem küzdhetünk, szép királykisasszony, mert testvérek vagyunk. Válassz kettőnk közül.

Hiszen nem volt nehéz a választás, mert a világszép királykisasszony a szívében úgyis azt kívánta, hogy a világvándora herceg legyen a győztes.

Egyszeribe lakodalmat csaptak, hét országra szólót.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

FURULYÁS PALKÓ

Hol volt, hol nem volt; az Óperenciás-tengeren is túl, még az üveghegyeken túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény özvegyasszony, annak egy fia: Palkó volt a neve. Nagy szegénységben éltek: mikor volt mit egyenek, mikor nem. Nem volt egyebük, csak egy kidőlt-bedőlt falú házuk meg egy kertjük. Azt mondja egyszer Palkó az anyjának:

- Édesanyám, én nem éhezem itthon többet, elmegyek szolgálni, addig haza sem jövök, amíg legalább egy borjút nem szolgállok. A kertünkben majd felnövekedik, s lesz legalább egy kicsi gazdaságunk.

Elmegy Palkó szolgálatba, oda van egy esztendeig, szolgál egy borjat. Aztán megint elmegy szolgálatba, s megint szolgál egy borjat. A harmadik esztendőben is, a negyedik esztendőben is szolgált egy-egy borjat.

Volt már négy borjú, de kicsi volt a kert, és kevés széna termett benne, nem volt mivel tartásuk a borjakat. Ő bizony, gondolja magában, vásárra hajtja mind a négyet, s eladja. El is indul a négy borjúval, de amint az úton menne, szembejő vele egy ősz öregember, s azt mondja neki:

- Te legény, van nekem egy szépen szóló furulyám, neked adom, ha egy borjat adsz érte.
- Ugyan mit gondol, bátyámuram, csak nem adhatok egy borjat egy furulyáért.
- Csak adjad, ne félj, nem olyan akármilyen furulya ez, mint a többi. Majd meglátod, hogy nagy hasznát veszed még ennek.

Isten neki; gondolja magában Palkó, s odaad egy borjat a furulyáért. Azzal továbbmegy.

De még egy puskalövésnyire sem mehetett, megint elejébe kerekedik az az ősz öregember, s azt mondja neki:

- Te legény, adj még egy borjat, s nézd, ezt az egeret neked adom érte.

Nagyot kacag Palkó:

- Hát hogy adnék én borjat egy egéréért, mit gondol, bátyámuram? Van otthon egér elég, mindig bosszankodik az édesanyám miattuk.
- Jó, jó, de ez nem olyan egér, mint a többi.

Addig beszél az öregember, hogy Palkó odaad egy borjat egy egéréért. Most már két borjúval ment a város felé, de hogy, hogy nem, az égből esett-e le, vagy a földből bújt ki, megint csak elejébe állott az ősz öregember, s azt mondta neki:

- Te legény, van nekem egy futóbogaram, ez csak az igazi. Neked adom, ha egy borjat adsz érte.
- Nem adom én - mondta Palkó -, nem bolondultam meg. Elég bolond voltam, hogy két borjat már odaadtam egy furulyáért meg egy egéréért.
- Mondom neked, hogy adj egy borjat ezért a futóbogárért, mert bizony nagy hasznát veszed.

Mit gondolt, mit nem Palkó, odaadta a harmadik borjat is. Ment az egy borjúval, hajtotta nagy búsán a város felé. Mindegyre vissza akart fordulni, hogyha találkozhatnék valahogyan azzal az öregemberrel, mert erősen megbánta a vásárt. Na, nem kellett hogy visszaforduljon, mert amint nagy búsán mendegélt, tűnődött magában, csak elejébe került az ősz öregember, s azt mondja neki:

- Hallod-e, fiam! Add nekem ezt a borjat is, adok érette egy zacskót.

- Nem adom én - mondotta Palkó -, bár a többit se adtam volna. Nem tudom, hogy kerülök az anyám szeme elé.

- Csak add ide azt a borjat. Ne búsulj semmit. Nem akármilyen zacskó ez. Tudd meg, hogy ebbe a zacskóba álmom van kötve. Csak mondanod kell neki, hogy hány órát akarsz aludni, s annyit alszol, s ha mást akarsz elaltatni, azt is elaltathatod, csak szólj a zacskónak.

Azt gondolja Palkó:

„Ha már így van, minek menjek egy borjúval vásárra. Legyen az öregé a negyedik borjú is.”

Mikor a negyedik borjút is átadta az öregembernek, azt mondta ez:

- No, fiam, most menj haza. Otthon nem lesz maradásod, az édesanyád addig ver, amíg valaki ki nem szabadítja a keze közül. De ha kiszabadultál, szaladj, amerre a szemed lát, s kiáltsd vissza az édesanyádnak:

- Isten áldja meg, édesanyám, addig vissza nem jövök, amíg király nem lesz belőlem!

Hiszen volt otthon nemulass, mikor Palkó hazaért. Kérdezte az anyja:

- Eladtad a borjúkat, fiam?

- El, édesanyám, el.

- Hát hol a pénz?

- Nem pénzért adtam, édesanyám, hanem ezekért ni. - S előhúzta a tarisznyából a furulyát, az egeret, a futóbogarat s az álmzacskót.

Haj, megmérgeződött az özvegyasszony! Kapott egy husángot, ütötte Palkót, ahol találta, s ha által nem szalad a szomszédasszony, s ki nem szabadítja a keze közül, bizony mondom, hogy holtra veri.

Szaladott Palkó, amerre a szeme látott, de visszakiáltott az anyjának:

- Isten áldja meg, édesanyám. Addig vissza nem jövök, amíg király nem lesz belőlem!

Ment, mendegélt Palkó, hetedhét ország ellen, az Óperenciás-tengeren túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, s ért egy nagy városba. Abban a városban lakott a király. Ennek a királynak volt egy gyönyörűséges leánya, de ennek a leálynak nagy betegsége volt. Olyan nagy bánat nehezedett a szívére, hogy senki meg nem tudta nevetetni, s nem jött álmom a szemére, sem éjjel, sem nappal.

A király éppen akkor hirdette ki az egész országban, hogy annak adja a leányát és egész országát, aki a leányát megneveteti, s olyan orvosságot ad neki, hogy mikor elkövetkezik a rendes ideje, tudjon aludni. Bezzeg jöttek mindenféle hercegek, grófok, bárók, válogatott cigánylegények, mind szerencsét próbáltak. De a királykisasszonyt sem megnevetetni, sem elaltatni nem tudták.

Megy Palkó is a király udvarába, s jelenti, hogy ő is szerencsét próbál. Csak üljön ki a királykisasszony a palota tornácára, s majd az udvaron mutat valamit.

Kiül a királykisasszony a tornácba, kiül a király is, a felesége is, összegyűltek mind az udvarbéliek is, hadd lássák, mit tud ez a szegény legény. Akkor Palkó kivette a tarisznyájából az egeret s a futóbogarat, szépen letette a földre. Aztán fújni kezdte a szépen szóló furulyáját, s hát halljatok csudát! az egér derékon kapta a futóbogarat, s járták a táncot, hogy csak úgy

porzott az udvar. De uram, istenem, akkorát kacagott a királykisasszony, hogy a kacagástól csengett a palota. Kacagott a király is, a felesége is, kacagott az udvar népe is.

- No fiam - mondotta a király -, megkacagtattad a leányomat, most még csak altasd el.

Azt mondotta Palkó:

- Csak vigyék be, felséges királyom, a királykisasszonyt a szobájába, fektessék le az ágyába, s majd meglátják, hogy mindjárt elalszik.

Mikor a királykisasszonyt lefektették, Palkó bedugta a fejét a tarisznyába, s szólt a zacskónak:

- Aludjék a királykisasszony holnap reggel nyolc óráig.

Abban a pillanatban bekoppant a királykisasszony szeme, s aludott édesen másnap reggel nyolc óráig.

Aközben felöltöztették Palkót drága szép bíborvörös gúnyába, s amint a királykisasszony fölébredt, mindjárt nagy lakodalmat csaptak, s az öreg király átaladta a leánya kezével Palkónak az országot is.

Hét nap s hét éjjel húzták a cigányok, járták a legények és leányok.

Lakodalom után Palkó elment az édesanyja után, s hatlovas hintón a palotába hozta. Sóra, fára nem volt többet gondja.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A SZÁRNYAS KIRÁLYFI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy király s annak olyan szép leánya, mint égen a ragyogó csillag. Mikor a királykisasszony eladó sorba került, tízen-húszan is jöttek leánynézőbe, mind csupa királyfik, de a királykisasszonynak éppen a legszegényebb királyfin akadt meg a szeme. Az ám, csakhogy a király azt szerette volna, ha a leánya a leggazdagabb királyfit választja, s merthogy nem ezt tette, nagy haragjában bezáratta a palota legmagasabb tornyába, s ott tartotta szomorú rabságban. Hiszen zárhatta, mert a szegény királyfi minden alkonyatkor meglátogatta a királykisasszonyt úgy, hogy arról senki lélek sem tudott. Ugyan, hogy lehetett ez? Úgy, hogy a királyfinak volt egy ezermester inasa, ez szárnyat csinált a gazdájának, s amint esteledett, alkonyodott, felszállott a város szélén, s mint egy madár, úgy repült be a torony ablakán.

Hát ez így volt egy hétig, kettőig. Egyszer azonban eszébe jutott a királynak, hogy meglátogatta a leányát, hátha szép szóval másfelé fordítja a szívét. No, éppen jókor talált menni a toronyba: a szegény királyfi ott üldögélt a királykisasszony mellett, keseregték mind a ketten, hullott a könny a szemükből, mint a záporosó. Hej, szörnyű haragra gerjedt a király, mikor meglátta a királyfit. Kirántotta széles görbe kardját, de bezzeg a királyfi sem tátotta el a száját, meglebbentette-csattogtatta a szárnyát, s huss! kirepült az ablakon. Meg sem állott, míg abba az erdőbe nem repült, ahol ő egymagában lakozott kakassarkon forgó aranypalotában.

Nosza, a király mindjárt befogatott hatlovas hintóba, s indult az erdőbe, mert hallotta volt már, hogy az ő erdejében lakozik a királyfi, csak hogy közeliben lehessen a királykisasszonynak. Ment a hintó után egy regement huszár is, s ahogy a palotához értek, egyszeribe körülfogták, a király meg bement a palotába.

Bemegy az első szobába, nem volt ott semmi. Bemegy a másodikba, ott volt két ágy, két szék, egy asztal meg almárium. Bemegy a harmadikba, s hát abban nem volt egyéb, csak egy íróasztal, amellelt ült a királyfi, s szomorú verseket írt az ő nagy szívbeli bánatáról.

- Hé, szárnyas királyfi! - kiáltott a király szörnyű haraggal - te voltál a leányomnál?

- Én voltam, felséges királyom, nem tagadom. Ha tagadnám is, mi hasznát látnám?

- Bizony, ha te voltál, mindjárt agyon is lölek ebben az állító helyemben!

Azt mondta a királyfi:

- Ne lőjön meg, felséges királyom. Inkább vitessen vissza a toronyba, kötöztessen össze a leányával, s vettessen le a toronyból.

- No, ha ez a kívánságod, ez teljesedhetik - mondta a király. - Haljatok meg együtt, szívem szomorító!

Hát csakugyan úgy lett, ahogy a szárnyas királyfi kívánta: visszavitték a toronyba, ott összekötözték a királykisasszonnyal, s ledobták a toronyból. Le ám, csakhogy nem estek a földre, mert a királyfi szárnyát elfelejtették lekötni, s ahogy lelökték az ablak párkányáról, kieresztette a szárnyát, felszállott a magas levegőégbe, s repült a királykisasszonnyal, mint a gondolat, még annál is sebesebben.

Eleget kiabált a király utána, hogy csak jöjjön vissza, egyiknek sem lesz semmi bántódása, de bezzeg volt esze a szárnyas királyfinak, még a fejét sem fordította vissza; nem szállott földre, míg az apja udvarába nem ért. Ott aztán leoldották róluk a kötelet, s még aznap megesküdték

a fiatalok. Amire a király odaért, már rég megvolt a lakodalom, csak egy kevés maradék jutott neki a lakodalmi kalácsból.

No, ez így éppen jól volt, ahogy volt.

Itt a vége, fuss el véle.

AZ ARANYTULIPÁN

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer egy király, annak egy fia. Mikor ez a királyfi nagy legénnyé serdült, azt mondta az apjának:

- Édesapám, én elmegyek, s addig vissza nem térek, míg a világon a legszebb leányt meg nem találom; az lesz az én feleségem.

- Jól van, fiam - mondotta a király -, csak eredj isten hírével, szerencse kísérjen utadban.

Elindult a királyfi, ment, mendegélt hegyeken, völgyeken átal, egyszer csak beért egy rengeteg erdőbe, s rengeteg erdő között amint mendegélne, látja, hogy egy ökörnyomban kínlódik, vergődik egy kicsi halacska. Megszólal a halacska, mondja a királyfinak:

- Szabadíts meg innét, te jó legény, vígy a folyóba, mert itt meghalok.

A királyfi kivette a halacskát az ökörnyomból, s vitte, míg egy folyóhoz nem ért. Ott azt mondta a halacska:

- Végy le egy pikkelyt rólam, tedd el, s ha valahol valami bajod leszen, ezt a pikkelyt csak vedd a folyóvízbe, én mindjárt ott leszek, és segítek rajtad.

A királyfi levesz egy pikkelyt a halacskáról, azzal a halacskát beledobja a vízbe, s továbbmegy. Amint menne, mendegélne, látja, hogy egy fekete holló egy fának ága-boga közé szorult, vergődik a szárnyával, rángatja a lábát, de nem tud kiszabadulni. Leszólott a királyfinak nagy bánan:

- Szabadíts meg, te jó legény, bizony nem bánod meg.

Felmászik a királyfi a fára, kiszabadítja a hollót, az meg a csőrével kihúzza a szárnyából egy tollat, odaadja a királyfinak, s mondja neki:

- Jótétel helyébe jót várj, te legény. Ha nagy bajba kerülsz, csak rázintsd meg ezt a tollat, én mindjárt ott leszek.

Elbúcsúzik a királyfi a hollótól, továbbmegy, mendegél. Egyszerre csak látja, hogy egy ősz öregember ott áll a forrás mellett, szeretne lehajolni, hogy igyék, de nem tudott lehajolni.

Megszólítja a királyfit:

- Te jó legény, segíts rajtam, majd elepedek a szomjúságtól, s nem tudok lehajolni.

A királyfi lekapta a sisakját, telemerítette vízzel, megitta az öregembert.

- No, te legény - mondotta az öregember -, nagy jót tettél velem. Nesze, adok neked két hajszálat, s ha valahol bajba kerülsz, csak ereszd szélnek. Majd rám talál ez a két hajszál, s én a világ végéről is eljövök, hogy segítsek rajtad.

A királyfi eltette a két hajszálat, elbúcsúzott az öregembertől. Aztán továbbment, nemsokára kiért az erdőből, s túl az erdőn elért egy nagy városba.

Szeme-szája elállott a csodálkozástól: gyászfeketébe volt vonva az egész város.

Találkozik az utcán egy kicsi emberkével, akinek földig ért a szakálla, kérdi tőle:

- Ugyan bizony, bácsikám, kit s mit gyászol ez a város, hogy így gyászfeketébe borult?

- Hej, öcsém - mondja a kicsi ember -, nagy oka van annak. Van a királynak egy leánya, akihez hasonlatos szép nincs kerek e világon. S ez a lány a fejébe vette, hogy csak ahhoz megy feleségül, aki úgy el tud bújni előle, hogy ő meg ne találja. Háromszor lehet próbát tenni. Ha kétszer megtalálja, az még nem baj, de ha harmadszor is megtalálja, karóba kerül annak a feje, aki szerencsét próbál. Eddig kilencvenkilencen próbáltak szerencsét, karóba is került a feje mind a kilencvenkilencnek. Próbálj te is, öcsém, hadd legyen a te fejed a századik.

Mondja a királyfi:

- Már vagy lesz századik, vagy nem lesz, ha csakugyan olyan szép az a leány, szerencsét próbálok.

Éppen abban a pillanatban jött arra hatlovas hintón egy szépséges szép leány, amelyet még a királyfi sohasem látott. De olyan szép volt, hogy a szeme is káprázott, amikor ránézett.

Kérdi a királyfi a törpe embert:

- Ki ez a leány, bácsikám?

- Ez a királykisasszony - mondotta a törpe ember.

Hiszen több sem kellett a királyfinak, ment egyenest a király palotájába, a király színe elé.

Mondotta a királynak:

- Felsőleges királyom, hallottam, hogy kilencvenkilenc legény próbált szerencsét. Egy életem, egy halálom, a szerencsét én is megpróbálok.

- No, fiam - mondotta a király -, szívemből sajnállak, mert jóképű, derék szál legénynek látszol. De hiába, a leányomnak kedvében kell járnom. Nincs több gyermekem. Hát csak próbálj szerencsét, bújj el, ha tudsz, de úgy, hogy meg ne találjon.

Eközben hazajött a királykisasszony, és bejött a szobába, s mondta a királyfinak:

- Jobb lesz, ha nem is próbálsz szerencsét, királyfi, eredj haza, mert a te fejed is odakerül, ahova a többié.

- Nem bánom én - mondta a királyfi -, hadd kerüljön. Nálad nélkül úgyis pipadohányt sem ér az életem.

Azzal kiment a királyfi nagy búsan, s végigsétált a városon, aztán ki a mezőre, mezőről az erdőbe, egész úton azon tűnődött, hová tudjon elbújni, hogy a királykisasszony meg ne találja. Egyszerre csak eszébe jutott a halacska, hátha az tudna rajta segíteni. Megy a folyó partjára, ott előveszi a pikkelyt, s hát csakugyan jön a halacska, s kérdi:

- Mi bajod, királyfi?

Mondja a királyfi, hogy mi baja van.

- Ó, azért egyet se búsulj - mondotta a halacska -, mindjárt ideszólítom a legnagyobb halat, azzal elnyegetlek, ott ugyan meg nem talál a királykisasszony, míg a világ s még két nap.

Csak tért-fordult a halacska, s mindjárt jött utána egy rettentő nagy hal, kitátotta a száját, s abba beléugrott a királyfi. Szépen leballagott a halnak a hasába, s ott úgy sétált fel s alá, akár egy palotában.

Eközben elindult a királykisasszony, utána az udvarbeliek. Kereste a királykisasszony mindenfelé a királyfit, s mikor egy fél napig járt-kelt volna mindenfelé, egyszerre csak a folyóvíz partjára ért, s megparancsolta, hogy fogják ki a vízből a legnagyobb halat, mert annak

a hasában van a királyfi. Egyszeribe odarendelik az udvari halászokat, kifogják a nagy halat, felhasítják a hasát, s hát csakugyan kifordul belőle a királyfi.

Na, az első próbával szerencsétlen volt a királyfi, próbált másodszor is. Továbbment nagy búsán, s amint mendegélne az erdőben, eszébe jut a holló, megrázintja a tollát, s hát repül is az egyszeribe, s kérdezi:

- Mi baj, édes gazdám?

Mondja a királyfi, hogy mi nagy baja van. A holló erre elkezdett károgni, s ím, egyszeribe repültek a hollók mindenfelől, fekete lett tőlük az erdő, s kérdezték mind egyszerre:

- Mi baj, mi baj?

- Tudtok-e valami jó búvóhelyet? - kérdezte a királyfi hollója.

- Hogyne tudnánk, hogyne tudnánk - károgott a többi holló.

Azzal felszállott valamennyi, repültek az erdőn keresztül. A királyfi mindenütt utánuk, s felvezették egy olyan magas hegyre, hogy a teteje az eget verte.

Annak a hegynek a tetején volt egy mély gödör, abba beléállították a királyfit. De hiába állították, a királykisasszony ott is megtalálta.

Búsult a szegény királyfi, majd felvetette a búbanat. Na, bizonyosan karóba kerül az ő feje is! De gondolta magában, egy élete, egy halála, már csak harmadszor is szerencsét próbál. Elővette azt a két hajszálat, amit az öregember adott, s szélnek eresztette. Hát alighogy eleresztette a hajszálat, jön az öregember, s kérdi:

- Mi bajod van, édes fiam?

- Jaj, ne is kérdezze, bátyámuram, el kellene bújnom olyan helyre, ahol senki meg nem talál, máskülönben karóba kerül a fejem.

- Hiszen ha csak ez a baj, azon én könnyen segíthetek. Ki elől akarsz elbújni?

- A királykisasszony elől, bátyámuram.

- Nohát majd én megmutatom - mondotta az öregember -, hogy a szeme elé viszlek, s mégsem lát téged. - Azzal megfogta a királyfi nyakát, csavarintott rajta, s abban a pillanatban aranytulipán lett a királyfiból. Aztán felfűzte a tulipánt a kalapjára, s bement a király városába.

Éppen jött vele szemben a királykisasszony, akkor indult volt el, hogy megkeresse a királyfit, meglátja a ragyogó fényes tulipánt, s mondja az öregembernek szépen, nyájasan:

- Jaj de szép tulipán! Adja nekem.

- Nem adom én! - mondotta az öregember.

- Annyi aranyat adok érte, hogy úrrá lesz maga is s minden nemzetsége.

- Dehogy adom - mondotta az öregember -, a világ minden sűrű kincséért sem adom. Hiába kérte a királykisasszony, az öregember nem adta oda a tulipánt. Mit volt, mit nem tenni, továbbment nagy búsán a királykisasszony, s kereste a királyfit. De azt ugyan nem találta meg. Kereste másodnap, kereste harmadnap, akkor sem találta meg. Harmadnap letelt a keresés ideje, s akkor a király kihirdette, hogy előállhat a királyfi bátran, most már övé a királykisasszony.

Meghallotta ezt az öregember, egyet csavarintott a tulipánon, királyfi lett ismét. Azzal a királyfi felment a palotába. Mindjárt nagy lakodalmat csaptak, lakodalom után felkerekedtek, a királyfi hazájába mentek. Ott volt csak igazi hejehuja, dínomdánom.

Még tán ma is táncolnak, ha meg nem haltak.

A PELIKÁNMADÁR

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy öreg király. Ennek a királynak az egyik szeme mindig sírt, a másik meg nevetett. Csodálkoztak a népek, hogy ugyan mért nem nevet a királynak mind a két szeme, hiszen olyan szépséges szép leánya van, amilyen nem volt több kerek e földön; mi búja, baja lehet, hiszen ahány valamirevaló királyfi volt a világon, mind megfordult az udvarában, epekedett a királykisasszonyért, válogathatott bennük. De csodálkozott ezen a királykisasszony is, s egyszer aztán megkérdezte az apját:

- Édesapám, mi az oka, hogy az egyik szeme mindig sír, s a másik meg nevet?

Mondotta a király:

- Sokan kérdezték ezt, édes leányom, de még senkinek meg nem mondtam, minek mondtam volna, úgys tudom, hogy hiába mondanám.

- Ó, lelkem apám, mondja meg nekem, legalább segíték búsulni.

Addig kérte, s olyan szépen kérte, hogy megmondotta az öreg király:

- Azért sír az egyik szemem, mert volt nekem ifjúkoromban egy szépen zengő pelikánmadaram, ha annak az énekét hallottam, elfeledtem minden búmat, bajomat. Ezt a madarat valaki ellopta, s ámbátor bejártam utána az egész világot, meg nem találtam. Azóta sír az egyik szemem. A másik azért nevet, mert világjáró utamban sok szép leányt láttam, de hozzád hasonlatos szépet nem!

Azt mondta erre a királykisasszony:

- Bizony ha nem látott, édes apámuram, nem is megyek addig férjhez, míg a pelikánmadár elő nem kerül! Amelyik királyfi azt akarja, hogy a felesége legyek, induljon a pelikánmadár után, s anélkül ne is kerüljön a szemem elé.

Eleget mondta az öreg király, hogy ez hiábavaló kívánság, meg se próbálja, mert vénleány marad: a királykisasszony kihirdette ország-világ előtt, hogy annak lesz a felesége, aki a szépen zengő pelikánmadarat visszahozza. Bezzeg elindultak százan is, de elindulhattak ezen is, mert hírét-nyomatát sem találták a pelikánmadárnak.

- Látod, lányom, látod - mondotta a király -, hiábavaló a kívánságod! Bizony mondom, hogy vénleány maradsz!

De beszélhetett neki, azt mondta a királykisasszony:

- Akár hiábavaló, akár nem, amit fogadtam, amellet maradtam.

De már erre az öreg királynak mind a két szeme sírni kezdett. Haj, miért is szólt a leányának a pelikánmadárról!

Hanem hogy szavamat s mondásomat össze ne zavarjam, volt a király udvarában egy kicsi nemes legény, s ez, hogy látta s hallotta, mi nagy szomorúság van a palotában, mit gondolt, mit nem, hamuba sült pogácsát süttetett a szakácsnéval, s azzal, azt sem mondta senkinek, hová, merre, csak elindult toronyirányába.

Kimegy a városból, megy, mendegél az úton egy darabig, aztán letér az útról, nekivág az erdőnek, s hát amint a szélire ér, elejibe áll egy öreg koldus, s kenyeret kér tőle isten nevében.

- Jó szívvel - mondta a kicsi nemes legény, s benyúlt a kebelébe, kivette onnan a hamuba sült pogácsát, s felét a koldusnak adta.

- No, te kicsi nemes legény - mondotta az öreg koldus -, adj hálát az istennek, hogy nem sajnáltad tőlem a pogácsát. Tudom én, mi útra indultál. Sok királyfi vágtatott el itt aranyszőrű paripán, kértem is mindenkitől egy falást, de rám sem hallgattak, nagy büszkén továbbvágattak. No de vissza is jöttek szégyenszemre a pelikánmadár nélkül. Hát jótétel helyébe jót várj, fiam. Hallgass ide. Az a pelikánmadár túl van az Óperenciás-tengeren, s ha három ember életét összetennéd, még akkor sem érnél oda gyalogszerrel, de még lóval sem akármilyennel. Olyan ló kell oda, amelyik sárkánytejet szopott. Eredj keresztül ezen az erdőn, aztán menj tovább, még egy erdőn keresztül, annak a szélén lakik egy vén boszorkány, állj be hozzá szolgálatba. Három nap az esztendő, de még emberfia ki nem töltötte azt a három napot, mert két lovat kell őrizni, s az a két ló a boszorkány két leánya. Egyszer a föld alá, másszor a tenger alá bújik ez a két ló, de még a fellegekbe is, csak akkor kerülnek haza, mikor a három nap kitelt. Az ám, csak hogy akkor már jöhetnek, mert a vén boszorkány karóba húzatja a fejedet. No de ne búsulj te, fiam. Nesze, adok egy sípot. Ennek a sípnek három lyuka van. Ha az elsőt megfuvintod, előjő a szúnyogok királya; ha a másodikat, a halaké, ha a harmadikat, az egerek királya. Ezek előkerítik a lovakat, akárhova bújnak. Mikor az esztendő kitelik, a vén boszorkány kínál neked minden szépet, drágát, de te ne láss, ne hallj, akármit mutat, akármit beszél, csak kérd azt a csikót, amelyik a ganédombon kétölnyire el vagyon ásva, s amely félig el is vagyon rothadva. Ezt a csikót ásd ki, vedd a nyakad közé, s vigyed, meg se állj, míg a falu hídjához nem érsz, ott állj be a híd alá, mosd még jól a csikót. A többi a te dolgod.

Megköszöni a kicsi nemes legény a sípot s a jó tanácsot, elbúcsúzik az öregembertől. Mire esteledett, alkonyodott, keresztülment a két erdőn, ment egyenest a vén boszorkányhoz. Köszön illendőképpen, a boszorkány szívesen fogadja, leülteti.

- Mi jóban jársz, fiam?

- Szolgálatot keresek, öreganyám.

- Jól van, fiam, szerencsés órában jöttél. Nálam három nap az esztendő, s csak két lovat kell őrizned. De úgy őrizd, hogy ha elveszítéd, karóba kerül a fejed.

- Nem bánom én, öreganyám, csak adja kezemre a lovakat!

- Hiszen csak várj - mormogott magában a vén boszorkány, majd megbánod!

Asztalhoz ültette a legényt, adott neki jó vacsorát, bort is elegendőt, de a borba álomitalt csepegtetett. Vacsora után kimentek az istállóba, ott a legénynek kezére adta a lovakat, de ugyancsak lelkére kötötte, hogy a selyemrétre menjen velük, s reggelre jöjjön haza.

A kicsi nemes legény hamarosan felkantározta a lovakat, az egyikre felült, s úgy ment ki a selyemrétre. Ott eleresztette, s leheveredett a puha selyemfübe, el is aludt mindjárt. A nap a hasára süttött, akkor ébredt fel. Dörzsöli a szemét, néz erre, néz arra, mindenfelé, de nézhetett, híre-nyoma sem volt a lovaknak.

No ha nem, belefűjt a síp első lyukába, s hát abban a pillanatban ott termett a szúnyogok királya.

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt, hogy keresd meg a lovaimat.

- Hiszen ha a levegőben vannak, ne félj, visszahozom!

Azzal a szúnyogok királya elrepült, összecsődítette mind, ami szúnyog volt a világon, s hát egy óra sem telt belé, leszáll a selyemrétre két griffmadár. A kicsi nemes legény a kantárral fejbe vágta a griffmadarakat, s azok abban a pillanatban lóvá változtak. Egyszeriben felkantározta őket, s hazavágtatott velük, hogy csak úgy szakadt a hab róluk.

Isolygott-pisolygott a vén boszorkány, amikor meglátta a legényt, dicsérte is erősen, étellel, itallal jól megraktálta, de míg a legény evett, ivott, kiment az istállóba, s lapátnyéllal úgy megdöngönyözte a lovakat, hogy elterültek a hídláson.

Estig nem kellett a rétre menni, akkor megint jó vacsorát adott a vén boszorkány a legénynek, de most már annyi álomitalt cseppentett a borába, hogy még ki sem ért a rétre, lefordult a ló hátáról, s reggelig aludt, mint a fekete föld. Bezzeg, hogy volt ló, nincs ló. De ezen nem búsult a legény, belefűjt a síp második lyukába, s csak ott termett előtte a halak királya.

Mondja a legény, hogy mi baj.

- Ne búsulj, ha az én országomba tévedtek, előkerítem - mondotta a halak királya.

S hát csakugyan egy óra sem telt belé, egy nagy csukát vetettek ki a selyemrétre. Ennek a csukának a hasát a halak királya felhasította, s ím, két aranyhalacska fordult ki belőle. Ezt a két aranyhalacskát meglegyintette a legény a kantárral, s lóvá változott mind a kettő.

Hazavágtat a legény, isolyog-pisolyog a boszorkány, dicséri, de úgy, hogy majd lesuvad a legény arcáról a bőr a nagy dicsérettől, hanem míg a legény délebédelt, kiment a boszorkány az istállóba, s addig verte a lovakat, míg a hídláson el nem nyúltak.

Harmadik este több álomitalt vegyített a legény borába, s hogy jobban aludjék, még három bagolytollal töltött párnát is adott neki. Hiszen nem kellett a párna, elaludott anélkül is, dél volt, mire felébredt. A legény nem is kereste a lovakat, belefűjt a síp harmadik lyukába, s egyszeribe ott volt az egerek királya.

- Mit parancsolsz, kedves gazdám?

Mondja, hogy mit.

- Ne félj, ha a föld alatt vannak, előkerítem én - mondta az egerek királya.

Nosza, nekiindultak az egerek, felkajtottak minden zugot, lyukat a föld alatt, s hát mire a legény az álmot kitörülte a szeméből, hoznak elejbe két patkányt. Meglegyinti a kantárral, s egyszeribe lóvá változnak.

- No, fiam - mondotta a vén boszorkány, mikor a legény hazament a lovakkal -, ilyen szolgám még nem volt, mint te. Becsületesen kitöltötted az esztendőt, de nem is maradok adósod. Nesze, itt van három kulcs. Egy a pincébe nyit, ott káddal áll arany, ezüst; végy, amennyit elbírsz. Egy a ruháskamrába nyit. Vannak ott drágábbnál drágább aranyos, gyémántos ruhák, elveheted a legszebbet. A harmadik kulcs az istálló kulcsa, ott válaszd azt az aranyszőrű paripát, amelyik csak szemednek, szívednek tetszik.

Azt mondotta a legény:

- Nem kell nekem, öreganyám, sem a pénze, sem a ruhája, sem az aranyszőrű paripája. Kell nekem az a csikó, amelyik a ganédombban el vagyon ásva.

- Hej, fiam, fiam, ördöggel cimborálsz te - mondotta a boszorkány -, meglásd, hogy rossz végre jutsz!

- Nem bánom én, öreganyám, akármi végre jutok, de énnekem csak az a csikó kell.

Eleget mesterkedett a boszorkány, hogy kibeszélje a legényt a szándékából, de annak ugyan beszélhetett. Mit volt, mit nem tenni, adott a legénynek aranyásót, s ezzel ázni kezdett a kicsi nemes legény, ásott hét nap s hét éjjel szakadatlan, akkor akadt a csikóra. Megfogta a lábánál fogvást, szép gyöngén kihúzta, a vállára emelte, s úgy vitte a híd alá, s ott megmosta. Akkor kivezette a híd alól, s hát uram, teremtöm, színarany volt a csikó szőre, ragyogott, mint a nap. Kantár is volt a fejében, gyémántszegecses kantár, nyereg is a hátán, aranyos, ezüstös.

- No, édes gazdám - szólalt meg csikó -, ülj rám, hadd lám, hogy rám termettél-e.

Felpattan a legény a csikóra, az meg egyet ugrik, kettőt szökik, s fent volt a fellegek közt, onnét ugrott a holdba, a holdból a napba, a napból a fiastyúkba, abból meg le a hídra, s a kicsi nemes legény úgy ült rajta, mintha odaszegezték volna, meg sem tántorodott.

- Jól van, édes gazdám, most már mehetünk. Elviszlek az Óperenciás-tenger partjára, tovább nem, ott leteszlek. A tenger partján van innen is, túl is egy fa. Ez a két fa minden esztendőben kétszer összehajlik, tavasz elején s nyár végén: akkor átsétálhatsz rajta az Óperenciás-tenger túlsó partjára. Onnét gyalogszerrel még tovább, s minden házhoz beszólsz, minden embertől, akivel találkozol, kérdezősködöl, mert tudd meg, hogy „száján az ember messze elmehet”, s többet ér egy kérdezem száz keresemnél! Hanem ha szükséged lesz rám, csak fuvints bele a sípodnak mind a három lyukába, ott leszek mindjárt.

Ahogy ezt mondotta a táltos csikó, mindjárt fel is szállott a levegőégbé, vitte a kicsi nemes legényt erdők, mezők, tengerek felett, hét nap s hét éjjel folyton szállott, gondolatnál is sebesebben, akkor ért az Óperenciás-tenger partjára, ott leereszkedett a térdig érő selyemfübe.

- Itt vagyunk, kicsi gazdám. Vedd ki a szájamból a zabolát, te meg indulj, nézd, éppen most hajlik össze az a két fa.

Hopp, a kicsi nemes legény egy szempillantásra felmászott a fára, s futott, mint a gondolat, keresztül az összehajlott ágakon. Addig futott, míg a tenger túlsó partjára nem ért. Na, éppen jókor, mert ahogy a földre ugrott, elvált a két fa egymástól.

Elindult a kicsi nemes legény egymagában, ment, mendegélt, míg egy aranyerdőbe ért, de meg sem állott, míg az erdőn át nem ment. Az erdő túlsó szélén volt egy kis ház, abban lakott egy százesztendőss asszony, bement hozzá, köszönt illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

- Adjon isten, fiam! Hát te mi jóban jársz?

- Én a szépen zengő pelikánmadarat keresem, ha megtalálnám. Hallotta-e hírét, öreganyám?

- Hallani hallottam a hírét, de sohasem láttam, pedig én is szeretném hallani a hangját, mert azt mondják, hogy aki hallja, megfiatalodik. Eredj, fiam, az anyámhoz, az ott lakik az ezüst-erdő mellett, az talán többet tud róla.

Útbaigazítja az öregasszony a kicsi nemes legényt, megy ez az ezüsterdőn túl az öregasszony anyjához, kérdi ezt is, hallotta-e hírét a pelikánmadárnak.

- Hallottam, fiam, s azt is hallottam, hogy a templomban vagyon, de jobb, ha visszafordulsz, mert éjjel-nappal istrázsálják a barátok, s ha a világ minden kincsét ígérnéd nekik, úgysem adnák neked. Eredj különben az anyámhoz, az többet tud, mint én.

Eligazítja a legényt a rézerdőbe, annak a túlsó szélén lakott a mindentudó öregasszony.

- Adjon isten jó napot, öreganyám!

- Hozott isten, fiam. A pelikánmadarat keresed, ugye?

- Azt, öreganyám, azt.

- Azt mondta a leányom, hogy egy templomban van, ugye? Ott volt biz az a mai szent napig, de onnét ma reggel, míg a templomot seperték, elrepült, s meg sem találják, míg hozzám nem jönnek tanácsért.

Azt mondta a legény:

- Lelkem, öreganyám, mutasson nekem utat, mert az a pelikánmadár az én országombéli királyé, akinek az egyik szeme mindig sír a madár után.

- Tudom, fiam, tudom, én meg is mutatom neked az utat, csak embere légy. Hallgass ide. A pelikánmadár a vaserdőbe repült. A vaserdőben van egy akkora fa, hogy a felső ága az eget veri. Ennek az ágnak a kettős ága, az ikre közé akadt a pelikánmadár, ott vergődik, kínlódik, de hiába, nem tud kiszabadulni. Ha volna olyan ember, aki még a mai napon fel tudna mászni arra a fára, kiszabadíthatná a madarat, de már azt nem hiszem.

Haj, megszmorodott a legény, a könnye is kicsordult. Gondolt ide, gondolt oda, mit tudjon csinálni, merre facsarodjék. De bezzeg felvidult egyszerre! Előveszi a sípját, belefuvint a három lyukba, s hát csak zúgni-búgni kezd a levegőég, nagy szél kerekedik, s ím, abban a pillanatban elejbe toppan a táltos csikó.

- Mi baj, édes gazdám?

Mondja a legény, hogy mi.

- Ül a hátamra, fogódkodj jól a sörényembe. Ne nézz se jobbra, se balra, csak felfelé. Mikor a fejem az eget éri, hirtelen fogd meg azt a két ágat, húzd kétfelé, s abban a minutában fogd meg a madarat is, dugd a kebeledbe.

No, úgy is tett a legény, ahogy a táltos csikó mondta. Felszállnak a levegőégbe, hipp-hopp, be a vaserdőbe, vaserdőben az égig érő fa mellett szállanak feljebb, feljebb, mint a gondolat, s egyszerre csak kopp! nagyot koppan a táltos csikó feje. De a legény sem tátotta el a száját, egykettő, kebelében volt a szépen zengő madár.

Mondta a táltos:

- Fogóddz belém jól, édes gazdám, különben lefordulsz rólam!

No, jó, hogy ezt mondta, mert a kicsi nemes legény szemét-száját eltátotta a madár énekén.

S amerre elszállottak a levegőben, lent a földön, aki öregember hallotta az éneket, az mind megfiatalodott. Olyan szép fiatal leány lett abból a három öregasszonyból is, aki a kicsi nemes legényt útbaigazította, hogy csupa csuda.

Egy hét, kettő nem telt bele, hazaért a kicsi nemes legény, s amint ment végig a városon, kiveszi kebeléből a pelikánmadarat, biztatja:

- Énekelj, énekelj, szépen zengő pelikánmadár!

De bezzeg, egyszerre kicsődült az utcára minden ember, ki a király is, ahogy a pelikán elkezdett énekelni, s hát - volt öreg király, nincs öreg király, úgy megfiatalodott, hogy testvére lehetett volna a leányának.

Hiszen lett becsüje a kicsi nemes legénynek. A király egyszeribe nekiadta a fele országát, s fele országa mellé a leányát.

Holnap legyen a szépen zengő pelikánmadár a vendégetek.

SZÓLÓ SZŐLŐ, MOSOLYGÓ ALMA, CSENGŐ BARACK

Volt egyszer egy király s annak három szép leánya. Ez a király egyszer, mikor a vásárra ment, megkérdezte a leányaitól: na, leányok, mit hozzak nektek a vásárról?

Azt mondta a legidősebb:

- Hozzon nekem, édesapám, aranyruhát.

Azt mondta a középső:

- Nekem pedig ezüstruhát.

- Hát neked mit hozzak? - kérdezte a legkisebbiket.

- Nekem, édesapám - felelte a legkisebb királykisasszony -, szőlő szőlőt, mosolygó almát és csengő barackot.

- Hm - csóváltgatta fejét a király -, még ezt sem hallottam, de ha van ilyen a világon, majd hozok én neked, leányom.

Elment a király a vásárra, s vett is mindjárt aranyruhát a legidősebb leányának, ezüstöt a középsőnek, de szőlő szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot nem talált, pedig végigjárt minden boltot.

Búsult a király, hogy éppen a legkedvesebb leányának nem teljesítheti a kívánságát. „No - gondolta magában -, csak érjek haza, kihirdettem az országban, hogy akinek van szőlő szőlője, mosolygó almája, csengő barackja, csak hozza az udvaromba, annyi aranyat adok érte, hogy holtig úr lesz abból.”

Ahogy ezt éppen így elgondolá, nagyot zökken a hintaja, s úgy megragad a sárban, hogy a paripák meg sem tudtak mozdulni. Eleget rityegtetett, pattogatott a kocsis, de a paripák úgy állottak egy helyben, mintha odacövekeltek volna.

Mérgelődött a király, de nagyon. Hogy is ne mérgelődött volna, mikor a paripái máskor kis híja volt, hogy lerúgják a csillagot az égből, s most ezt a könnyű hintót sem tudták megmozdítani. Nosza, emberekért küldött a faluba, s szaladt is a falu népe lovastul, ökröstül, kutyástul, macskástul annak a hírére, hogy elakadt a király hintaja.

De bizony hiába csődült össze a falu, meg sem tudták mozdítani a hintót.

Egyszerre csak, amint ott kínlódnának, odasompolyodik egy disznó, s mondja a királynak:

- Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, add nekem a legkisebbik leányodat, s egyszeribe kiszabadítlak lovastul, hintóstul, mindenestül.

Szeme-szája elállt a királynak a nagy álmétkodástól: hát ez aztán mi az isten csodája!

De mit gondolt, mit nem, azt mondta a disznónak:

- Jól van, hadd lám, mit tudsz. Itt a kezem, nem disznólab, ha kiszabadítasz; neked adom a legkisebbik leányomat.

A disznónak sem kellett több, az orrát bedugta a kerékfentők közé, egyet lódított a keréken, s azzal hopp! csak úgy röpült ki a kocsis a sárból, nekiiramodtak a paripák, s egy pillantásra hazaröpítették a királyt.

Ahogy hazaért, előszedte az aranyruhát, ezüstruhát, s átaladta a két idősebb leányának. A legkisebbik leánynak azt mondta nagy búsán:

- Látod, látod, leányom, mért nem kívántál te is ruhát, mert szóló szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot nem találtam az egész vásárban.

De még jó kereken ki sem mondhatta ezt, hallja, hogy jön a disznó nagy rőfögéssel. Kinéz az ablakon nagy ijedten, s hát látja, hogy az csakugyan az a disznó, amelyiknek a legkisebbik leányát ígérte. S a beste állatja még taligát is hozott magával, bizonyosan abban akarja elvinni az ő legkedvesebb leányát.

Az ám, fel is rőfögött az ablakba mindjárt:

- Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, eljöttem a leányodért. Rőf, rőf, rőf, küldd le, hadd viszem a taligámon.

„Megállj - gondolta magában a király -, majd küldök én neked leányt.”

Nagy hirtelen felöltöztettek egy parasztleányt szép aranyos ruhába, s leküldték a disznóhoz. De hiszen nem volt ez olyan feje lágyára esett disznó!

Felrőfög a királynak:

- Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, ez nem a te leányod.

Hej, még csak most bánta meg igazán a király, hogy olyan nagy bolondot csinált, s még kezét is adott egy koszos disznónak.

Hát még a kicsi királykisasszony! Úgy sírt, úgy jajgatott, hogy zengett belé a palota, s azt mondta, inkább szörnyű halált hal, semhogy disznónak legyen a felesége.

De hiába sírt, hiába jajgatott, a földhöz is hiába vágta magát, a király azt mondta keserves könnyhullatások közt:

- Már hiába, édes leányom, neki ígértelek, menned kell.

Hanem közben megint gondolt egyet a király, felöltöztette a leányát rongyos, piszkos ruhába, s úgy küldötte le. Hátha így majd nem tetszik a disznónak.

No hiszen, ezt ugyan rosszul gondolta!

A disznó, mikor meglátta a királykisasszonyt, majd kiugrott a bőréből nagy örömeben. Felkapta a leányt, szépen a taligára ültette, s vitte nagy rőfögéssel:

- Rőf, rőf, rőf, ne sírj, királykisasszony, jó dolgod lesz nálam!

Sírt a királykisasszony keservesen, de a disznó csak rőfögött:

- Rőf, rőf, rőf, ne sírj, királykisasszony, mindjárt otthon leszünk.

De még csak akkor vette elé a sírás igazán a királykisasszonyt, mikor a disznó megállott egy ól előtt, abba bevezette, ott a piszkos szalmára leültette.

- Rőf, rőf, rőf, ez az én házam, királykisasszony!

Aztán megkínálta kukoricával:

- Rőf, rőf, rőf, egyél, királykisasszony!

A királykisasszony csak sírt, sírt, s addig sírt, míg az álom el nem nyomta.

- Rőf, rőf, rőf - mondta a disznó -, csak aludjál, királykisasszony, holnap a bánatod öröme változik.

Aludt, aludt a királykisasszony, s másnap délig fel sem ébredt. Déli harangszóra kinyitja a szemét, s hát - láss csodát! - majd megvakul a szertelen ragyogástól! Disznóólban feküdt le, s ihol, palotában ébredt föl. Szalmára feküdt, s ihol, most selyem derékaljon fekszik. S ahogy kinyitotta a szemét, egy sereg leány szaladott az ágyához, s kérdezték nagy alázatosan:

- Mit parancsol, felséges kisasszony?

Egyszeribe hoztak neki szebbnél szebb ruhákat, csak úgy csillogtak ezüstartól, aranytól, gyémánttól, s felöltöztették módisan. Aztán bevezették a szomszéd szobába.

Hát ott ül a terített asztalnál egy dali szép ifjú, szalad elébe, a kezét megfogja, s asztalhoz vezeti.

S mondja neki a dali szép ifjú:

- Ül le ide bátran, szép királykisasszony. Tied itt minden, amit a szemed lát. Tied vagyok én is, ha meg nem vetsz engem.

- Hát te ki vagy s mi vagy? - kérdezte a leány.

Azt mondja az ifjú:

- Majd elmondom neked, szép királykisasszony. Gyere most a kertbe.

Szépen a karjára vette a királykisasszonyt, s lementek a kertbe. S hát, amint lemennek, elejébe hajlik egy kis szőlőtöke, s szólnak a fürtjei:

- Szakíts le, szakíts le, szép királykisasszony!

- Ez a szőlő szőlő - mondja az ifjú.

Mentek tovább, s hát egy almafáról olyan szépen mosolyognak le rá a pici piros almák.

- Látod itt van a mosolygó alma - mondja az ifjú.

Továbbmentek, s csak megcsendül egyszerre az egész kert! Néz a királykisasszony erre-arra, s kérdi:

- Mi cseng olyan szépen?

- Nézd - mondja az ifjú -, ott az a barackfa. Csengő barack terem rajta!

Hej, megörült a királykisasszony, azt sem tudja, sírjon-e, nevéssen-e nagy örömeiben.

- Látod - fordult hozzá az ifjú -, van az én kertemben szőlő szőlő, mosolygó alma, csengő barack, amit te kívántál. Itt maradsz-e, leszel-e a feleségem?

Nem kérte másodszor a királykisasszony, nyakába borult a szép ifjúnak, s azt mondta:

- Itt maradok biz én, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el tőled.

Az ifjú aztán elbeszélte neki, hogy ő királyfi volt, de egy gonosz tündér disznónak varázsolta, s azzalátkozta meg, hogy mindaddig az maradjon, míg nem akad egy leány, aki szőlő szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot kíván.

Még aznap hírül adták a királykisasszony apjának, hogy csak jöjjön egész udvarával a lakodalomra. De bezzeg csaptak is hét országra szóló lakodalmat.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A HÁROMVADAS KIRÁLYFI

Volt egyszer egy öreg király, s annak egy fia meg egy leánya. Nagy beteg lesz a király, hivatja a fiát s mondja neki:

- Édes fiam, érzem, hogy meghalok, azt hagyom hát neked, hogy addig meg ne házasodjál, amíg a húgodat férjhez nem adod, de akárki kérje, annak add oda.

Meghal a király, a királyfi s a királykisasszony ketten maradnak. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, három, a királykisasszonynak nem akad kérője. Az igaz, hogy nem is volt erősen szép leány, s a lelke sem volt valami jó. Azt mondja egyszer a királyfi:

- Hallod-e, húgom, én többet nem istrázsállak, mert én országot, világot akarok látni.

Kéri a leány, hogy maradjon, ne menjen még egy esztendeig, hátha addig szerencséje akad.

Várt a királyfi még egy esztendeig, nem jött senki a királykisasszonyért.

- De már többet nem várok - mondotta a királyfi. - Eleget ültem itthon, lássak már én is világot.

Azt mondotta a királykisasszony:

- Vigy el engem is magaddal, legalább nem jársz egyedül.

A királyfi beleegyezett, az országot a miniszterekre bízta, vittek magukkal tenger kincset, aranyat, ezüstöt, s elindultak hetedhét ország ellen. Mennek, mendegélnek, s beérnek egy rengeteg erdőbe. Egyszerre csak nagyot sikolt a királykisasszony:

- Jaj, istenem, nézd, ott jó tizenkét zsvány! Vége az életünknek!

- Ne félj, húgom, itt a kardom - mondja a királyfi, s kirántja a kardját.

Ez a kard - közmént legyen mondva - olyan kard volt, hogy ez volt ráírva: Jobbra hatot, balra ötöt vágatsz.

Megsuhintja a királyfi a kardot bal felé, s öt suhintásra levágja hat zsvány fejét, suhint jobbra is hatot, s levágja még öt zsvány fejét. Csak egyetlenegy maradt életben, a zsványok vezére, egy dali szép legény. Mondta a zsványok vezére:

- Hagyd meg az életemet, s ihol itt a váram az erdőben, neked adom.

Jól van, a királyfi megkegyelmezett a legénynek. Mentek hárman a várba, sorba kinyitatta a szobákat. Volt éppen hetvenhét szoba, tele volt drága kincsekkel, minden szoba sarkában volt egy-egy kád, arannyal, ezüsttel színig tele. Ahogy a hetvenhetedik szobába érnek, azt mondja a királyfi a legénynek:

- Az életedet meghagyom, hanem a szabadságodat elveszem. Itt maradsz halálig ebben a szobában.

Nem szólt semmit a legény, beült a szobába, a királyfi rázárta az ajtót. A királykisasszony sem szólt semmit, de félrefordult, elpityeredett. Megakadt a szeme a zsványok vezérének, szívéből megsajnálta.

Telt-múlt az idő, a királyfi eljárt az erdőbe vadászgatni, mert hiába volt a tenger kincs, abból nem lehetett megélni. Egyszer, mikor a királyfi oda volt vadászni, dörömbölni kezd a legény az ajtón.

Odaszalad a királykisasszony, kérdi tőle:

- Mit akarsz?
- Nyisd ki, édes húgom, nyisd ki az ajtót.
- Nem lehet - mondotta a királykisasszony, félek, hogy megölsz.
- Dehogy öllek, dehogy - mondotta a legény -, csak eressz ki bátran.
- Nem lehet, megöl a bátyám.
- Akkor hát gyere az ablakhoz. Látod-e ott azt az eperfát, milyen szépen zöldül?
- Látom bizony, immár virágzik is - felelte a királykisasszony.
- Hallod-e, te leány, pusztítsd el a bátyádat, s csak ketten leszünk ebben a nagy várban. Te az enyém, én a tiéd, élünk együtt holtig boldogságban.
- Jaj, mit beszélsz - mondotta a királykisasszony -, hogy öljem én meg a bátyámat!
- Hát jól van, ne öld meg, hanem mondd neked valamit. Feküdj le az ágyba, s mondd, mikor hazajön a bátyád, hogy nagyon beteg vagy. A váron túl van egy forrás, mondd neki, hogy hozzon onnét egy korsó vizet, mert amíg abból nem iszol, meg nem gyógyulsz. De igaz, mondd csak nekem, virágzik-e az eperfa?

Felelte a leány:

- Érett eper is van rajta.
- No, akkor mindjárt hazajő a bátyád.

Hát csakugyan jött a királyfi, s a királykisasszony ott feküdt már az ágyban, s jajgatott, nyögött, hogy a bátyjának megesett a szíve rajta.

- Mi bajod van, édes húgom?
- Jaj, meghalok, édes bátyám, ha meg nem gyógyítasz. Az imént egy kicsit elszenderültem, s azt láttam álmomban, hogy a váron túl van egy forrás, s ha annak a vizéből egy cseppet ihatnám, mindjárt meggyógyulnék.

Hamar egy hordót keresett a királyfi, szaladott a forráshoz, telemeríti, de amikor el akar indulni, elejibe áll egy oroszlán, egy medve s egy farkas.

Megszólítja az oroszlán:

- Hé, ember, tudod-e, hogy ebből a vízből csak vadállatnak szabad inni?
- Én azt nem tudtam, honnét tudtam volna - mondotta a királyfi -, de ha tudtam volna, akkor is meríték, mert a húgom halálán van, s ettől meggyógyul.

A három vad összenézett, egyszerre megszelídültek, s azt mondotta az oroszlán:

- Jól van, látjuk, hogy jó szíved van, nem bántunk, sőt inkább adok neked egy sípot is, s ha valahol bajba kerülsz, csak fuvints belé: ott leszünk mind a hárman. Hanem ezt a vizet akár vigyed, akár ne, ettől nem gyógyul meg a húgod.

„Mindegy - gondolta magában a királyfi -, ha nem használ, nem is árt, én megpróbálom.”

Megköszönte a vadaknak a jóságát, elbúcsúzott tőlük, s ment a várba vissza. Amint ment visszafelé, kérdezte otthon a zsványok vezére a királykisasszonytól:

- Virágzik-e az eperfa, húgom?

- Már érett eper is van rajta - felelt a királykisasszony.

- No bizony, ha van érett eper rajta, mindjárt itthon is lesz a te bátyád.

Hanem te még nagyobb betegnek tetted magadat, s mondd neki, van a vár keleti oldalán egy szikla, ennek a sziklának a barlangjában van egy vaddisznó hét malacával, s addig meg nem gyógyulsz, míg a malacnak a húsából nem eszel.

Mármost igazán látta a királykisasszony, hogy a legény az ő bátyjának a vesztit akarja, de gonosz volt az ő lelke is, s mikor a bátyja hazajött, még keservesebben jajgatott:

- Jaj, jaj, ne hozd azt a vizet, mert a szagát sem állhatom. Eredj, van a vár keleti oldalán egy szikla, annak a sziklának a barlangjában lakik egy vaddisznó hét malacával, hozz el egy malacot, mert míg annak a húsából nem eszem, addig meg nem gyógyulok.

Meg sem állott a királyfi, levett a szegről egy nyilat, s vitt hét nyílvezzőt, gondolta magában: lelövi ő, ha kell, mind a hét malacot, csak a húga meggyógyuljon.

Elmegy a barlanghoz a királyfi, hát annak éppen a szélén hevert a vaddisznó a hét malacával, süttették magukat a jó meleg nappal. Megáll a királyfi, s célba vesz egy malacot. De mikor éppen löni akart, megszólalt a vaddisznó:

- Ne lőj ide, te vadászember, adok neked én jó szívvel egy malacot, ha szükséged van rá, de ha nem lenne szükséged, ereszd el, visszatál ide magától.

A királyfi leeresztette a nyilat. Nem lőtt a malacra. A vaddisznó odaadott egy malacot, s még egy sípot is adott neki, hogy csak fújjon belé, ha bajba kerül. Megy a királyfi a vár felé, s amíg ment, az alatt a zsványok vezére kérdezte a királykisasszonytól:

- Nézd meg, virágzik-e az eperfa?

- Érett eper is van rajta - mondta a királykisasszony.

- No, akkor mindjárt jön is a bátyád. Ne is tedd magadat többet betegnek, mondd, hogy meggyógyultál, süssél neki özcombból vacsorát, hozz fel neki sok bort a pincéből, itasd le. A hetvenedik szobában egy kicsi ládikában van egy arany karperec, azt vedd ki, tedd a bátyádnak a két karjára, s mondd neki tréfásan: próbálja meg, szakítsa ketté. Ő megpróbálja, de nem tudja kettészakítani, úgy el lesz gyengülve. Akkor te a kicsi ujjadat dugd be a kulcslyukán, erre az ajtó kinyílik, én kijövök, s egymásé leszünk halálig.

Hazajő a királyfi a malaccal, s hát a királykisasszonynak semmi baja. Vígan szalad fel s le a szobákban, énekel, készíti a vacsorát.

- No, hála istennek - mondja a királyfi -, hogy meggyógyultál, akkor ezt a malacot el is ereszttem.

S mindjárt el is ereszti a malacot, az meg nagy sebesen visszaszalad az anyjához.

Eközben elkészül a vacsora, asztalhoz ülnek, esznek, isznak. Biztatja a leány a bátyját:

- Igyál, bátyám, igyál - s az mikor jól leitta magát, elővette a karperecet.

- Tedd össze a két kezedet, bátyám - mondotta a királykisasszony tréfásan.

A királyfi összeteszi a két kezét, s a húga rácsatolja a karperecet.

- No, szeretném látni, ketté tudod-e szakítani?

Próbálja a királyfi, de hiába, nem volt már ereje.

A leánynak sem kellett több, szaladt a hetvenhetedik szoba ajtajához, a kisujját bedugta az ajtó kulcslyukán, arra kinyílt az ajtó, s kiszökött a zsványok vezére. Ment egyenesen a királyfi szobájába.

- No, te kutya, most ütött az utolsó órád.

A királyfi alig tudott megmozdulni. Nézte, hol a húga, de nem volt a szobában. De ha nem volt ereje, volt esze. Azt mondta a legénynek:

- Jól van, ölj meg, csak engedd meg, hogy elbúcsúzzam az én kedves testvéremtől.

Kimegy a királyfi, de nem a hűgához, hanem letántorgott az udvarba, ottan belefűjt a sűpűjába, s egyszeribe ott termett az oroslán, a medve s a farkas.

Kérű az oroslán:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Azt mondja a királyfi:

- Nem parancsolok semmit, csak annyit mondok, hogy van odafenn a várban egy ember, aki hitvány fortéllyal az erőmet elvette, s meg akar ölni. Ne hagyjatok elveszni.

Hiszen a három vadnak sem kellett egyéb. Felszaladtak a várba, s ott ízzé-porrá tépték, szaggatták a zsványok vezérét. Akkor a királyfi felment a hűgához, s azt mondkta neki:

- Hallod-e, hűgom, a zsványok vezérével cimboráltál, megérdemelnéd, hogy megöljelek, de nem öllek meg. Maradj itt a várban egyedűl, élj boldogul, velem többet egy úton nem jársz, engem többet az életben nem látsz. Azzal otthagya a hűgát, s indult világgá.

Azt mondkta az oroslán:

- Veleđ megyűnk mi is, királyfit, hűséges szolgálíđ leszűnk, jóban-rosszban el nem hagyűnk.

Elindultak négyen, mentek hetedhét ország ellen, hegyeken-völgyeken át, erdőkön-mezőkön keresztül. Egyszer egy városba érnek, s hát az a város fekete gyászba van borulva. Kérű egy öregasszonytól a királyfi:

- Mit gyászolnak, kit gyászolnak, öreganyám, talán bizony meghalt a király?

- Nem halt meg - mondkta az öregasszony -, hanem van a város szélén egy feneketlen tó, abban lakik a tizenkét fejű sárkány, ennek mindennap egy leányt kell adni, mert különben felsűjja mind, ami vize van a tónak, s szomjan pusztulűnk el. Ahány leány volt a városban, már mind odaadták a bestiának, ma került a sor a királykisasszonyra, ezért borult a város fekete gyászba. Hej pedig ha valaki a királykisasszonyt megmentené, a király annak adná a leányát s fele országát, s holta után az egész országát.

Azt mondja a királyfi:

- Öreganyám, van-e egy pohár vize?

- Nincs nekem, lelkem fiam, egy cseppet sem tudok adni, az éjjel mind megitta a tizenkét fejű sárkány, ami a kutakban volt, s addig nem is lesz, míg a királykisasszonyt ki nem viszik neki.

- Nem baj - mondkta a királyfi -, menjen a feneketlen tóhoz, hozzon onnét egy korsóval.

- Dehogy megyek, lelkem, hiszen megöl a sárkány.

- Csak menjen kend, s ha kérű a sárkány, hogy kinek kell a víz, mondkta, hogy a háromvadas királyfinak.

No, nekibátorodik a vénasszony, elmegy a tóra, merít egy korsó vizet, s ahogy indulni akar vele, kiugrik a sárkány, s rákiált:

- Hé, megállj, hogy mersz innét vizet vinni? Tudod-e, hogy nem szabad, amíg a királykisasszonyt ide nem hozzák?

Azt mondja a vénasszony:

- Tudom, de te is tudd meg, hogy a háromvadas királyfinak viszem a vizet.

- Jaj, csak vigyed - mondotta a sárkány -, mert senkitől a világon nem félek, csak a háromvadas királyfitól.

Hazaviszi a vénasszony a vizet, jót hajt belőle a királyfi, megitatja a vadakat is, azzal fölmegey a királyhoz, jelenti, hogy ő megverekszik a tizenkét fejű sárkánnyal. Egyet se sírjanak, egyet se búsuljanak a királykisasszony miatt.

Hiszen mondhatta, hogy ne sírjanak, ne búsuljanak, de bizony sírtak, búsultak. Keserves sírásuk felhatott a magas egekig. Fekete gyászba öltöztették a királykisasszonyt, úgy vitték fekete gyászhintón a tóhoz, ott a király s a királyné keserves könnyhullatások közt elbúcsúzott tőle: nem hitték, hogy többet látják ez életben.

Visszament a király és a királyné, vissza az egész város népe, csak a királykisasszony maradt ott, no meg a királyfi a három vaddal.

No, nem mondtam igazat, maradt ott még más is, csak ezt nem látta sem a királyfi, sem a királykisasszony. Egy cigánylegény, ez fölmászott egy fűzfára, s onnét várta, leste, hogy mi lesz.

Leülnek a tó partján, s kérdi a királyfi a királykisasszonytól:

- Miről ismerjük meg, hogy jó a sárkány?

Azt mondja a királykisasszony:

- Arról, hogy háromszor egymás után felzavarodik a víz színe.

- No, akkor én egy kicsit lefekszem s pihenek - mondja a királyfi -, de amikor a víz színe másodszor felzavarodik, költs fel, ha el találnék aludni.

Szépen a királykisasszony ölébe fekteti a fejét, s mindjárt el is alszik.

Hát egyszer csak felzavarodik a víz színe, hogy egészen megfeketedett belé, aztán megint kitisztul szépen. Egy kis idő múlva megint felzavarodik a víz színe, de a királykisasszony nem vette észre, úgy rajtafelejtette a szemét a királyfin. Hanem mikor harmadszor is felzavarodott a víz színe, nagyot loccsant, s abban a szempillantásban kiugrott a sárkány a tó partjára.

Megrázza a királykisasszony a királyfit:

- Kelj föl, kelj föl, háromvadas királyfi, itt a sárkány!

Fölugrik a királyfi, kirántja a kardját, egyet suhint, s leesik a sárkánynak két feje. Hanem aztán tovább hiába erőlködött, egy fejét se tudta levágni. Gyengült az ereje, szakadt a verejték a szegény királyfiról. Felsőhajtott keservesen:

- No, szegény királykisasszony, vége az életednek, vége az enyémnek is.

Hanem akkor megszólalt az oroszlán, azt mondta a társainak:

- Mozduljunk meg hé, mert különben vége a gazdánknak.

Azzal nekiestek a sárkánynak háromfelől, s ízzé-porrá szaggatták a tizenkét fejű sárkányt. Akkor a királyfi elővette a kését, levágta a sárkány hosszú körmeit, s beléttette a tarisznójába. De többre nem is volt képes, úgy el volt fáradva. Lefeküdt a tó partján, s egyszeribe elaludt.

Jönnek estefelé a népek, jön az egész udvar, hadd lássák, mi történt, s hát uram, teremtőm, semmi baja a királykisasszonynak, ott sétál a tó partján. Eszükbe sem jutott a királyfi, mi van vele. Fölkapták a királykisasszonyt, hintóba ültették, s vitték haza. A királyfi pedig aludt tovább, szépen, csendesen. Azt mondja az oroszlán a farkasnak:

- Hallod-e, farkas, mi most medve komával lefekszünk, s egy kicsit alszunk, te vigyázz addig, nehogy valami baja legyen a gazdánknak, mert látod-e, egy cigánylegény ül a fűzfán, annak valami rosszban jár az esze.

Elalszik az oroszlán, el a medve, s egy jó félóra sem telik belé, a farkast is elnyomja az álom. Alszanak mind a hárman.

No, egyéb sem kellett a cigánynak. Leszáll a fűzfáról, levágja a királyfi fejét, s vesz a sárkány körmeiből, amit a királyfi tarisznójában talált. Azzal elszaladt, fel a királyi palotába.

Egyszer fölébred az oroszlán, s látja, hogy a gazdájának a nyaka vérzik. Fölrzza a farkast, s jól eldöngeti:

- Hát te kutyának való, így vigyáztál a gazdánkra? Nézz oda, mi történt! Szaladj hamar forrasztófüért, mert különben ízzé-porrá szaggatlak!

Elszalad a farkas, vissza is kerül nagy hirtelenséggel, hozza a forrasztófüvet. A királyfi fejét szépen összeforrasztják a nyakával, s talpra állítják.

- Jaj de jót aludtam - mondja a királyfi.

- Bizony jót - mondja az oroszlán -, s aludtál volna ítéletnapjáig, ha mi itt nem vagyunk.

Elmondja, hogy mi történt.

Mindjárt gondolta a királyfi, hogy most bizonyosan a cigánynak adják a királykisasszonyt. Nem volt maradása, bemennek a városba, s kérdi az öregasszonytól, hogy hazavitték-e a királykisasszonyt.

- Ó, már lakodalmaznak is - mondja az öregasszony.

- Na hát csak lakodalmazzanak!

Azt mondja a királyfi az oroszlánnak:

- Eridj, szolgám, menj fel a palotába, mondd meg a királykisasszonynak, adjon neked is abból a lakodalmi kalácsból, talán megérdemled.

A nyakába akasztanak egy nagy kosarat az oroszlánnak, azzal megy a palotába, de az istrázsák nem akarják beereszteni a kapun.

Nagyot ordít az oroszlán, félrelódítja az istrázsákat, s fölment a palotába. Ott éppen javában folyt a lakodalom, táncoltak a legények s leányok. A cigánylegény tizenkét párnán ült, olyan nagy volt a becsülete. Hanem mikor az oroszlánt megpillantotta, egyszeribe kiesett alóla három párna.

Eleget mondotta a királykisasszony, hogy nem a cigány ölte meg a sárkányt, nem hittek neki, mert a cigánynál volt a bizonyosság. No, hanem azért a királykisasszony jól telerakta a kosarat kaláccsal, mindenféle jó peccsenyével, borral.

Visszamegy az oroszlán a királyfihoz, esznek, isznak, s egy idő múlva a királyfi felküldi a medvét. A cigánylegény alól megint kiesett három párna, s a királykisasszony a medvétől is küldött egy kosár ételt, italt.

Mikor ezt is megették, megitták, azt mondja a farkas:

- No, most én megyek el.

Fölmegy a farkas is, s a cigánylegény alól megint kiesik három párna.

Hanem mikor a farkas visszatért a sok étellel, itallal, az utcán megtámadták a kutyák, kirángatták a nyakából a kosarat, s nagy szégyenkezve vissza kellett mennie étel nélkül.

- Nem baj - mondotta a királyfi -, most felmegyünk mind a négyen.

Hej, istenem, ahogy beléptek a szobába, kiesett a cigány alól a három párna is, ami még alatta volt. Szaladt a királykisasszony a királyfihoz, a nyakába borult, s kiáltotta nagy örömmel:

- Ez mentett meg engem, édesapám!

Most már mutathatta a cigány a bizonyosságát, mert a királyfi elővette a sárkány körmeit, úgy, amint levágta. No, szegény cigány, meleg lett most a hely neki, egyszeribe kiszaladt a palotából, s meg sem állt hazáig.

Aztán a háromvadas királyfi nagy lakodalmat csapott a királykisasszonnyal, hét nap s hét éjjel szólott a muzsika, döngött a padló a táncról.

Lakodalom után a három vad elbúcsúzott a királyfítól, s a királyfi boldogan élt a királykisasszonnyal.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ARANYFOGÚ KIRÁLYFIAK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, annak két szép fia. De olyan két fiút még nem látott a világ. Aranyhaja s aranyfoga volt mind a kettőnek. Volt ennek a két királyfinak két aranyszőrű csikaja, azoknak is aranyfoguk volt, és táltos volt mind a kettő. S volt két kicsi kutyácskájuk: aranyszőrűk, aranyfoguk volt azoknak is, s táltos volt mind a kettő.

Egyszer, mi történt, mi nem, jön elő a kertből a két csikó, s hát mind a kettőnek véres a lába. Nem tudják elgondolni a királyfiak, hogy hol vérezhették el a lábukat a csikók; mennek a kertbe, s hát ahol az ösvény kétfelé válik, egy-egy kardot találnak a földben, hegygel voltak a földből kifelé, véres volt mind a kettő. No, bizonyosan ez sebesítette meg a csikók lábát. Kihúzzák a kardot a földből, mindjárt az oldalukra kötik, s azt mondja az idősebbik:

- No, öcsém, ha már leltem ezt a kardot, én elmegyek szerencsét próbálni, te maradj itthon. De látod-e ezt a rózsabokrot? Ha elkezd hervadozni, tudd meg, hogy bajba kerültem, s hogyha kiszárad, akkor meg is haltam. Ül fel a csikódra, s gyere utánam.

Azzal az idősebbik királyfi felnyergelte a maga csikáját, elbúcsúzott apjától, anyjától, öccsétől, szólította a kutyáját, s indult világgá. Megy, mendegél, hetedhét ország ellen, erdőkön, mezőkön, folyóvizeken keresztül, s elér egy sűrű rengeteg erdőbe. Találkozik az úton egy öreg koldusasszonnyal, s kéri az, hogy adjon neki valamit. A királyfi benyúlt a tarisznyába, pénzt adott a koldusasszonynak, s megkérdezte, hogy nem tud-e errefelé egy jó szállást.

- De bizony tudok - mondta az asszony -, csak menjen arra, vitéz úr, bal felé talál egy kocsmát, ottan van egy néma szolgáló, az ellátja étellel, itallal, mindennel.

Megy tovább a királyfi, hamar oda is ér a kocsmába, kiszalad elejébe a néma szolgáló, integet neki, hogy csak menjen utána; megy is a királyfi, de a kocsmá olyan piszkos volt, hogy mindjárt megfordult, felült a lovára, s meg sem állott, elvágtatott toronyirányába. Az erdőből ki sem ért, meglát egy gyönyörű szép palotát, a palota ablakában egy szépséges szép leányt. Köszön a királyfi, a leány fogadja, s híja, hogy menjen fel a palotába.

Leszáll a királyfi a lováról, bevezeti a lovát a márványistállóba, szénával, zabbal ellátja, úgy megy fel a palotába. Ott leülteti a szép leány aranylócára, beszélnek erről, beszélnek arról, s addig így, addig úgy, hogy egyszer csak azt mondja a szép leány:

- Te az enyém, én a tiéd, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Hát jól van, megtartják a lakodalmat, aztán eltelik egy hét, eltelik két hét, de a királyfi észrevette, hogy a feleségének az egyik szeme folyton nevet, a másik meg sír. Kérdi a királyfi:

- Ugyan bizony, feleség, mi az oka, hogy az egyik szemed mindig nevet, a másik pedig mindig sír?

- Hej - mondja az asszony -, az egyik szemem azért nevet, mert a te feleséged vagyok, a másik szemem azért sír, mert apám, anyám s húgom mind szörnyű halálnak halálával pusztultak el. Ide nem messze van egy kocsmá, abban lakik egy vén banya. Annak a vén banyának volt egy nagy kamasz fia. Azt akarta, hogy az én királyapám hozzáadja a húgomat. Szörnyű nagy bosszúságában, hogy az apám nem adta ennek a legénynek a leányát, a vén banya víz alá merítette az egész várost, békává változtatta a húgomat, s ott él most a víz alatt, béka képében.

Tudod-e most, hogy miért sír az egyik szemem? Azt mondom én tenéked, messziről elkerüld azt a kocsmát, mert aki még oda bement, élve nem jött ki.

Ígérte a királyfi, hogy ő ugyan tájékát is elkerüli annak a kocsmának, de ahogy ezt hallotta, nem volt többé maradása. Puskát vetett a vállára, mintha vadászni indulna, de nem ment vadászni. Ment egyenesen a kocsmába.

Ahogy odaért, kiszalad elébe a néma szolgáló, integet neki, hogy csak jöjjön be; ment is a királyfi, nem kérte magát. Leült egy asztal mellé, parancsolt egy icce bort, hoz is a néma szolgáló a pincéből mindjárt valami fekete üvegben. Felhajtja a királyfi, s ím, hallgassatok ide, abban a szempillantásban kővé változik. A kemencepadkán dorombolt egy fekete macska, ez, ahogy a királyfi kővé változott, leugrott a földre, vén banya lett belőle, éppen az a vén banya, akivel a királyfi az erdőben találkozott volt. Hopp, felkapta a királyfit, mint egy szalmaszálat, bedobta egy sötét szobába, s elkezdett számlálni: egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz... éppen kilencvenkilencet számolt.

- No - dörmögött magában a vén banya -, még csak egy hiányzik, de majd eljő az is.

Ezalatt a kicsi királyfi otthon éjjel-nappal nézte a rózsabokrot, hogy vajon nem hervad-e. Hát egy reggel bizony hervadni kezd a rózsabokor, s délre tövig kiszáradott.

Felnyergeli a királyfi nagy búsan a csikáját, felül rá, búcsúzik apjától, anyjától, szólítja a kutyáját, s indul világgá. De hogy szavamat össze ne keverjem, leszakasztott egy rózsát a kiszáradt rózsabokorról, azt a levegőbe eleresztette, s a rózsza mind szállott előbb, a királyfi meg vágatott utána.

Éppen az előtt a kocsmá előtt esett a földre a rózsza, ahol az idősebbik királyfi kővé változott. Megy a királyfi a szobába, szólítja a kutyáját, az is utána. Elejébe szalad a néma szolgáló, szépen hajtogatja magát, mutogatja, hogy üljön le, de a királyfi úgy nyakon teremtette, hogy egyszeribe az asztal alá fordult. A kemencepadkán ült a fekete macska, leugrik onnét, szalad az ablaknak, de a királyfi kutyája utána kap, s cudarul a földhöz vágja. Azalatt az asztal alól elétápszódik a néma szolgáló, s hát bezzeg nem volt most néma, összetette a kezét, s úgy könyörgött a királyfinak, hogy hagyja meg az életét, mert ő semmiben sem hibás. A fekete macska az oka mindennek.

No bizony, elpróbált a fekete macska mindent, hogy megszabaduljon a kutyától: változott kígyóvá, békává, de még farkassá is. Változhatott akármivé, nem eresztette a kutya. Mit volt mit nem tenni, visszaváltozott banyának, úgy könyörgött a királyfinak, hogy csak hagyja meg az életét, mert a bátyját feltámasztja, de még a többieket is, akiket kővé változtatott.

- Indulj hát előttem, vén boszorkány - rikkantott a királyfi.

Azzal a vén boszorkány a kemencepadka alól kivett egy színes üveget, abban volt valami csudaír, azzal megkente a kővé vált emberek homlokát, s ím, feltámadtak szépen egymás után, s jöttek ki a kamrából, elől a királyfi, s utána a többiek. Azt hitte a vén boszorkány, hogy no, most már megszabadult, de akkor az idősebbik királyfi vette elő:

- Hallod-e, te vén boszorkány, addig meg nem kegyelmezek hitvány életednek, amíg meg nem mondd, hol van az ereje a te teknősbéka fiadnak, aki víz alatt tartja a király legkisebb leányát.

Bezzeg, hogy ezt is megmondotta a vén boszorkány. Azt mondta:

- Erre meg erre van egy sóstó, annak a közepében van egy vízitök, ennek a vízitöknek a tövében lakik az én fiam, teknősbéka képében, s vele lakik a királykisasszony, az is békának képében. A vízitöknek a hetedik virágában van egy vas iskátulya, vas iskátulyában egy tojás, a

tojásban egy lódarázs. Ha ezt a lódarazsat megölik, meghal az én fiam is. De elég lesz, királyfi, ha csak üvegbe zárod a lódarazsat, azzal is elveszti erejét a fiam. Jól is teszed, ha nem ölöd meg, mert ha meghagyod az életét, leereszti a vizet a városról, feltámasztja az embereket és az állatokat, akiket a víz alá temetett.

No, most már eleget tudtak a királyfiúk. Vitték a vén banyát a palotába, ottan elzárták egy kamrába, aztán jóformán meg sem állottak, csak elbúcsúzott az idősebb királyfi a feleségétől, felnyergelték a lovukat, s mentek, hogy megkeressék a sóstavat.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, s a hetedik nap a sóstó partjára értek. Ott találtak egy öreg halászt, attól csónakot kértek, szépen beveztek a sóstó közepére, s ím, csakugyan ott volt a vízitök. Mindjárt leszakasztották a vízitöknek a hetedik virágát, kivették belőle a vas iskátulyát, iskátulyából a tojást, tojásból a lódarazsat, de nem ölték meg, hanem beletették egy üvegbe.

Hát egyszer csak jön a teknősbéka nagy erőtlenül, s kérdi a királyfiaktól:

- Mit akartok, látom, hogy kezetekben van az életem. Kívánjatok akármit, megteszem, csak meg ne öljetek.

Azt mondja az idősebb királyfi:

- Meghagyjuk az életedet, csak ereszd le a vizet a városról. Támaszd fel az embereket és állatokat, változtasd vissza leánnyá a királykisasszonyt, aztán élhatsz, míg a világ s még két nap.

- Leeresztem a vizet a városról, feltámasztom az embereket, s visszaváltoztatom leánynak a királykisasszonyt - mondotta a teknősbéka.

S ím, halljatok csudát! mi történt. Egyszeriben eltakarodott a sóstó vize, mind egy cseppig visszafolyt a kutakba, a folyóvizekbe, a földbe. Sóstó helyén volt újra szép város, s az utcákon jöttek-mentek az emberek, mintha csak az este feküdtek volna le, s most reggel felkelnének. Felébredt a király is, a királyné is, visszaváltozott leánnyá a királykisasszony, de milyen szép leány lett belőle! Úgy láttam, mint ma, hétszerte szebb volt, mint annak előtte.

Vitték a szép királykisasszonyt az édesapjához, s ott mindjárt eljegyezték a kicsi királyfival. Aztán az idősebb királyfi is elhozta a feleségét, s egyszerre tartottak két lakodalmat, hét országra szólót. Az öreg király nagy örömeiben az idősebbik királyfinak adta egész országát s királyságát; a kisebb királyfi pedig vitte haza a feleségét az édesapja országába.

No, éppen jókor jött. Azt hitték a népek, hogy elpusztult valahol mind a két királyfi, s királyt akartak választani, mert az öreg király meghalt, amíg a fia odajártak. Lett nagy öröm, hejehuja, lakodalom, két hónapig folyt a tánc, rostával hordották a bort, még tán ma is hordják. Holnap legyenek a ti vendégetek.

SZERENCSÉNEK SZERENCSÉJE

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren innét, hetedhét országon túl, volt egyszer egy király, s annak egy növendék fia.

A király éppen azon járatta az eszét, hogy a fiát megházasítsa, mikor a szomszéd ország királya erősen megsértette, s mit volt mit tenni, rettentő nagy sereggel elindult háborúba. Hanem a fiát otthon hagyta házőrzőnek, s erősen a szívére kötötte, nehogy megházasodjék; míg ő a háborúból haza nem kerül.

Elment a király, s a fia csakugyan otthon maradt, s ahogy tudta, igazgatta az országot. De telt-múlt az idő, esztendő esztendő után, s az apja csak nem került haza, még mindig háborúskodott a szomszéd királlyal.

Ő bizony - gondolta magában a királyfi - nem vár ítélet napjáig, talán öregember is lesz, mire hazakerül az apja - elindult leánynézőbe. Nagy sereget gyűjtött, s úgy indult világgá, hadd lássák idegen földön, hogy őt sem a gólya költötte. De még az országuk határáig sem érhettek, jó velük szembe a király, akarom mondani, szaladott, mert rútul megverték a seregét.

Bezzeg megörült a király, amikor meglátta, hogy jó a fia elejébe. Azt hitte, hogy híre ment a vereségének, s most jó a segítségére. De meg is mérgelődött szörnyen, mikor megtudta, hogy a királyfinak esze ágában sem volt, hanem házasságon jár az esze.

- Meghagytam, ugye, hogy el ne mozdulj hazulról, amíg vissza nem térek? - mondta a király. - Nem fogadtál szót, mehetsz, amerre a szemed lát, de a katonáimat el nem viszed, hallod-e!

Eleget kérte a fiú az apját, hogy így s hogy úgy, egyszer csak meg kell hogy házasodjék, de a király nem engesztelődött meg, s elvette tőle az egész ármádiát. Egyes-egyedül egy vadász maradt a királyfi mellett. Ez olyan hűséges embere volt a királyfinak, hogy még a királlyal is szembeszállott, s azt mondta:

- Felsőges királyom, egy életem, egy halálom, de én a királyfit el nem hagyom.

Elváltak nagy haraggal, s a király ment hazafelé, a királyfi pedig hűséges vadászával hetedhét ország ellen. Búsult erősen, hogy az apja még csak egy jó szót sem adott útravalónak, de még egy hét sem telt belé, elmúlt a nagy búbánatja. El bizony, mert addig mentek, mendegéltek hegyeken völgyeken, erdőkön, mezőkön által, hogy a hetedik nap elértek Aranyország aranyvárába, s ottan találtak egy aranyvirágot, de olyat, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. Közbe legyen mondva, s nehogy elfelejtsem, az aranyvárban a király lakott, s az aranyvirág a király egyetlen leánya volt. Éppen az ablakban ült Aranyvirág, amikor a királyfi megérkezett, s azt mondta magában:

- No, ez bizonyosan érettem jött, de ha érettem jött, bizony el is megyek veled.

Mert szép volt Aranyvirág, de a királyfi sem volt ám amolyan tedd el s elő se vedd legény; megakadt a szem rajta.

Fölmegy a királyfi a palotába, s nem sokat teketóriázik, elmondja a királynak, hogy ő ki s mi, s hogy becsületes szándékkal jött.

A királynak megtetszett a legény, s azt mondta:

- Jól van, fiam, legyen a tiéd a leányom, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el, ha szeretitek egymást.

Egyben hívatta Aranyvirágot, s ez is azt mondta:

- Én bizony szívesen megyek a királyfihoz, mert látom a szeméből, hogy igaz szeretettel van hozzám.

Mindjárt csaptak olyan lakodalmat, hogy folyt a bor Hencidától Boncidáig, s még azon is egy sánta arasszal túl.

Mikor a nagy vendégségnek vége volt, befogattak hat szép lovat egy aranyos, gyémántos hintóba, a fiatalok beleültek, s elindultak a királyfi hazájába. Még estére a királyfi országába értek, s megszállottak egy fogadóban. A fiatal pár egyszeribe le is feküdt, de a királyfi vadásza kint maradt a fogadó udvarán, s le nem hunyta a szemét, nehogy a gazdájának valami bántódása essék. Hát úgy éjfél tájban hallja a vadász, hogy a ház tetejére száll három varjú, s ott csak elkezdenek diskurálni.

Azt mondja az első varjú:

- No, halljátok-e, ilyen szép egy pár ember sem hált még ebben a fogadóban. Kár, kár, kár, hogy ilyen fiatalon el kell pusztulni szegény fejüknek.

Azt mondja a második varjú:

- Hogyne pusztulnának el, mikor holnap leszakad alattuk az aranyhíd?

Azt mondja a harmadik varjú:

- Hej, gonosz lelke lehet a királyfi apjának! Azt hallottam, hogy a király fűrészeltette be a hídlábat. Kár, kár, kár! De, hé, halljátok-e, aki ezt a mi beszélgetésünket elárulja - térdig sóbálvánnyá változik, akár állat, akár ember légyen.

- Nem bánom én, hadd változzak, mégis elárulom mondta hangos szóval a vadász, hogy a varjak jól hallották.

- Kár! Kár! Kár! - károgtak a varjak, s elrepültek a ház tetejéről.

De még egy jó hajításnyira sem repülhettek, három galamb szállott a ház tetejére, s - halljatok csudát! - ezek is beszélgetni kezdettek.

Azt mondja az első galamb:

- Hej, szegény fiatal pár! Hiába menekednek meg a hídnál, mégis el kell pusztulniuk.

- El bizony - mondta a második galamb -, mert a király megboszorkányozott hintót küld elejükbe.

- Csak belé ne ülnének - mondta a harmadik galamb -, mert ha beléülnek, rettentő forgószél kerekedik, felkapja az égig hintóstul, lovastul, mindenestül, s úgy lesuppannak a földre, hogy a hetvenhetedik porcikájuk is ízzé-porrá törik. Csak aztán ezt a mi beszélgetésünket el ne árulja valaki, mert egyszeribe derékig sóbálvánnyá változik.

- Nem bánom én, mégis elárulom - mondotta a vadász fennszóval, hogy a galambok is jól hallották.

Tovább is rebbentek a ház tetejéről nagy ijedten.

De nézz csak oda! Ahogy a galambok elröppentek, három sas szállott a ház tetejére. Bezzeg, hogy ezek is diskuráltak.

Azt mondja az első sas:

- Attól a hídtól s a hintótól még csak megmenekedhetnek ez a fiatal pár, de már azután nem tudom, mi lesz velük.

- No, azt én sem - mondta a második sas -, mert azt hallottam a városban, hogy a király egy pár arany- s ezüsthímes köntöst küld a fiának s a menyének is, hogy vegyék fel mindjárt.

Azt mondja a harmadik sas:

- Hiszen csak valahogy megsajdítanák, hogy amint felveszik a köntöst, egyszeribe porrá égeti őket. De mi meg nem mondhatjuk, s úgy árulja el a mi beszélgetésünket valaki, hogy merősmerejében sóbálvánnyá változik.

- Nem bánom én, akármi történjék velem - mondta a vadász hangos szóval -, de nem hagyom elpusztulni a gazdámat.

Reggel, mikor indulóban voltak, megszólítja a vadász a királyfit, s mondja neki:

- Az éjjel álmomban olyan álmod láttam, felséges királyfi, hogyha rám nem hallgat, bizony elpusztulunk. Meginstálom, felséges királyfi, tegye mindig, amit én mondom, amíg hazaérünk, s nem bánja meg.

Kacagott a királyfi s a felesége is:

- Ó, te bolond, te, miket nem álmodsz!

- Már akármiket álmodok, hallgasson rám, felséges királyfi - esenkedett a vadász.

Nem hagyott békét addig a királyfinak, míg meg nem ígérte, hogy mindent úgy tesz, ahogy ő mondja.

No, elindultak, s megérkeznek az aranyhídhöz. Azt mondja a vadász:

- Ezt a hintót hagyjuk itt!

- Hát ezt már hogy hagynók itt? - kérdezte a királyfi.

- Ezt bizony úgy, hogy egy szeg sem jó ebben a hintóban: letörik a hídon. Szégyen egy királyfinak ilyen hintóban vinni feleséget.

Leszállottak a hintóról, körülnéztek, vizsgálták, még a tengely alá is bebújt a királyfi, hanem csak úgy ragyogott még a kerékkendő is, mert hát folyó színarany volt az is.

- Hm! - mondja a királyfi - én nem látok ezen a hintón semmi hibát, de szavamat adtam, hogy hallgatok rád, hát hagyjuk itt.

Otthagyták a hintót, szépen átsétáltak a hídon, a vadász pedig a lovakkal átalúsztatott a vízen. Gyalog bementek a városba, ott hintót vettek, s úgy mentek tovább.

Még a város határán túl sem voltak, jön eléjük a hopmester szép aranyos hintón, s jelenti a királyfinak, hogy a felséges apjaura küldötte a hintót, hozzája illendőt, üljenek rája.

Színarany volt még a kerékszeg is, de a vadász úgy tett, mintha megvizsgálná alul, felül, kívül, belül, s azt mondta a királyfinak:

- Felséges királyfi, belé ne üljön ebbe a hintóba, mert amilyen cifra, éppen olyan rossz.

S hogy rá ne ülhessenek, előrántotta a kardját, s miszlikbe vágta a drága aranyhintót.

A királyfi csak csóváltgatta a fejét, csak hümgetett, de mit csináljon? Szavát adta, hogy engedelmeskedik.

Visszaültek a vett hintóba, s úgy értek a király városának a határába.

Ott is várta már egy követ, akinek az egyik karján királyfinak való köntös, a másik karján a feleségének való köntös volt. Aranytól, ezüsttől ragyogott mind a kettő.

Megörült a királyfi, de még inkább a felesége, s egyszeribe föl akarták venni a drága szép köntöst, de a vadász kikapta a követ kezéből, s mind a két köntöst diribbe-darabba szaggatta.

- Hát ezt ugyan mért tetted? - békétlenkedett a királyfi.

- Azért tettem, hogy még inasnak sem volt való, nemhogy királyfinak.

- De így s de úgy - mondta a királyfi, s erősen haragudott a vadászra.

A felesége meg sírt mérgében, hogy nem a királyfi parancsol, hanem a szolgálja.

Ezalatt pedig az öreg királyt csakhogy föl nem vetette a bosszúság, hogy nem tudta elpusztítani a fiát, aki dacolni mert vele. Hanem azért úgy tett, mintha erősen örülne, mikor a fia és a menyé megérkeztek. De nem volt nyugta, amíg ki nem tudja, hogy mi csudálatos módon kerülték ki háromszor a halálos veszedelmet. Azt mondta a fiának:

- No, édes fiam, nem hittem volna, hogy megvesd az apád ajándékát. Tőlem szebb nem telt.

- Ne haragudjék, édesapám - mondta a királyfi -, tetszett nekünk minden, de a vadásznak megígértem, hogy az úton mindenben ráhallgatok, s annak a bolondos legénynek sem a hintó, sem a köntös nem tetszett. Azt mondta, hogy elpusztulunk, ha nem hallgatunk a szavára.

„No, megállj, te vadász - gondolta magában a király -, ezt megkeserülöd!” - Különben is haragudott rá szörnyen, amiért a fiához jobban húzott, s elment vele leánynezőbe.

Egyszeribe összehívatta a törvénybírákat, s ezek halált mondtak a vadász fejére. Másnap hajnalban akasztófát ástak az udvar közepére, s a vadászt alája állították. Felolvasták egy nagy lepedő papirosból az ítéletjét, s azt is, hogy mivel szolgált az akasztófára.

- Jól van mondta a vadász -, nem bánom, ha meg is halok, csakhogy a gazdámnak az életét megmentettem!

S elmondotta, hogy mit hallott a varjaktól.

Hát abban a pillanatban sóbálvánnyá változott térdig.

Mondta tovább, hogy mit hallott a galamboktól, s abban a szempillantásban sóbálvánnyá változott derékig. Tovább mondotta, hogy mit hallott a sasoktól, s hát, halljatok csudát! - merős-merejében sóbálvánnyá változott.

Búsult a királyfi, helyét sem találta a nagy erős búbánattól. Istenem, istenem, hogy ilyen szomorú vége legyen az ő hűséges vadászának miatta, mikor éppen az ő életét mentette meg! Föltette magában, hogy elmegy világgá, s addig vissza sem jön, míg szerit, módját nem találja annak, hogy az a sóbálvány miként változzék vissza lelkes emberi állattá.

Meg is mondta még az este a feleségének:

- Mennem kell, asszony, mert a vadász miattunk halt meg.

Eleget kérte a felesége, hogy maradjon, ne induljon neki bolondjába, de nem tudta lebeszélni a szándékáról. Hallotta ezt az öregasszony, aki a királyfinak a dajkája volt, az is mondta:

- Ne menj el, lelkem gyermekem, maradj a feleséged mellett! - de beszélhetek neki, azt mondta:

- Egy életem, egy halálom, nem hagyom sóbálványnak a vadászomat!

- No, ha olyan erősen eltökélted magad - mondta az öregasszony -, keresd fel Szerencsének Szerencsáját, ez, ha segít rajtad, senki más ezen a világon.

Elbúcsúzott a feleségétől keserves könnyhullatás közt, s elindult világgá. Hét nap és hét álló éjjel ment, sok emberrel találkozott, sokat elhagyott, de senki lélek nem tudta megmondani, hogy hol lakik Szerencsének Szerencsája.

Egyszer egy malomnál esteledett meg, s bement a molnárhoz, szállást kért tőle.

Adott is a molnár szállást s jó vacsorát. Vacsora közben elmondta a királyfi, hogy ki s mi ő, miben jár. Azt mondja a molnár:

- Hej, felséges királyfi, ha megtalálod Szerencsének Szerencsáját, kérdezd meg tőle, mi az oka, hogy az én malmom hét kőre jár, van neki posztványolója, kásátörője is, s mégsem tudok boldogulni.

Megígérte a királyfi, hogy megkérdezi, csak feltalálja Szerencsének Szerencsáját.

Továbbment reggel, s estére egy faluba ért, de már mindenütt lenyugodtak, csak egy kicsi házban látott gyertyavilágot. Bement oda, s hát három leány ült a kemence előtt, s fonnak nagy serényen. Ezek is adtak szállást szívesen, s mikor megtudták, hogy mi járatban van, szívére kötötték, kérdezzé meg Szerencsének Szerencsáját, hogy mért nem viszik őket férjhez, pedig minden este fölfonnak egy-egy guzsaly csepűt.

A királyfi megígérte, hogy szívesen megkérdezi, csak rátaláljon.

Továbbment reggel a királyfi, ment hegyeken, völgyeken át, s egy nagy rengeteg erdőbe ért. Három nap s három éjjel kódorgott a rengetegben, s mikor egy kicsit ritkulni, nyiladozni kezdett, csak elejébe kanyarodik egy patak, megáll a folyásában, s megszólítja:

- Ugyan bizony, hol jársz itt, ahol a madár sem jár? Amióta a világ világ lett, még nem járt erre ember.

Mondja a királyfi, hogy mi járatban van.

- Ejnye, te királyfi - szólt a patak -, kérdezd meg Szerencsének Szerencsáját, hogy mért nincs bennem sem hal, sem rák, pedig olyan tiszta a vizem, mint a kristály.

- Jól van - mondta a királyfi -, megkérdezem, ha kétfelé nyílsz, s száraz lábbal átmehetek rajtad.

A patak egyszeribe kétfelé nyílt, s a királyfi szépen, száraz lábbal átsétált rajta.

- Ne búsulj - mondta a királyfi -, csak megtaláljam Szerencsének Szerencsáját, megkérdelem tőle, amire kértél.

Kiért a rengeteg erdőből, s egy szép virágos völgyön folytatta az útját. Nem volt ennek sem széle, sem hossza. Ment, mendegélt, s estére egy kicsi házacskához ért. Bement, hogy szállást kérjen.

Egy öregasszony ült a kemence mellett, de olyan öreg, hogy az orra a földet verte. Köszönt illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

- Adj' isten, fiam! Hát te mi jóban jársz erre mifelénk?

Mondja a királyfi, hogy Szerencsének Szerencsáját keresi.

- No bizony, ha őt keresed, jó helyen jársz, mert én az anyja vagyok.

Hej, megörült a királyfi! Mindjárt elmondta, hogy mit akar tőle.

Azt mondta az öregasszony:

- Jól van, édes fiam, csak az én leányom most kint van a szőlőben, még éjjelre sem jő haza. Reggel menj ki hozzá, vígy magaddal egy kapát, s ne szólj hozzá semmit, csak állj mellé, s kapálj te is. De jegyezd meg jól, hogy még ha kérdez, akkor se felelj neki déli tizenkét óráig. Délben én majd ebédet viszek nektek, s mikor ő leül az ebédhez, ülj le te is, s egyél vele. Ebéd után megkérdi, mi bajod, akkor aztán mondd meg, s majd segít rajta.

Megköszönte a királyfi a jó tanácsot, s reggel kiment a szőlőbe. Úgy tett, ahogy az öregasszony mondta. Odaállott Szerencsének Szerencséje mellé, nem szólt egy szót sem, csak kapált hűségesen. Délben kijött az öregasszony az ebédrel, leültek, ettek. Ebéd után megszólal Szerencsének Szerencséje:

- No, hallod-e, sok embert láttam, de még ilyent nem, amilyen te vagy. Talán bizony néma vagy, hogy nem szóltál eddig?

- Nem vagyok én néma - mondta a királyfi -, de nagy az én bánatom.

S elmondta, hogy mi bánat nyomja a szívét.

- Ne búsulj - mondta Szerencsének Szerencséje -, segíték rajtad, mert megérdemled te is meg a vadászod is. Csak menj haza békességgel. Mire hazaérsz, a feleségednek egy kicsi fia lesz, annak a kicsi ujjából eresz egy kicsi pohárba három csepp vért, azzal a vérrel kend meg a sóbálványnak a térdét, a derekát s a homlokát: egyszerűen az lesz belőle, ami volt.

- Ó, hogy az isten áldjon meg! - hálálkodott a királyfi, s indulni akart nagy örömmel hazafelé.

Az ám, de eszébe jutott, hogy még három dolgot meg kell kérdeznie Szerencsének Szerencsétől.

- Ugyan bizony, ha meg nem haragudnál, megkérdeznék tőled még három dolgot!

- Csak kérdezd - mondta Szerencsének Szerencséje -, válaszolok rá, ha tudok.

- Nem messze innét, a rengetegben, van egy patak. Mi az oka, hogy abban sohasem volt sem rák, sem hal?

- Mert senkit nem ereszt át ingyen - mondta Szerencsének Szerencséje.

- Te se mondd meg ezt neki, míg által nem mentél rajta, s akkor is, ha felmáshatál a legmagasabb fának a tetejére, mert különben halál fia vagy.

- Hát annak mi az oka, hogy van ebben s ebben a faluban három szép leány, mind a három szorgalmas, s mégsem viszik férjhez?

- Mert a szemetet a nappal szembe öntik.

- Nem értem - mondta a királyfi -, hogy s mint lehet ez?

- Úgy, hogy későn kelnek, s a nap már régen fent van, amikor kisöprik a házukat.

- No, még egyet. Mi az oka annak, hogy itt s itt az a molnár nem boldogodik, pedig hét köre jár a malma, van posztványolója, kásaórlója?

- Mert a molnár nem ad a szegényeknek. Neked is csak azért adott szállást, mert látta, hogy gazdag vagy, s remélt valamit tőled.

Megköszönte a királyfi a feleleteket, elbúcsúzott szépén, s elindult vissza azon az úton, amelyen jött.

Először a patakhoz ért.

- No, mit szólt Szerencsének Szerencséje? - kérdezte a patak.

- Eressz átal s megmondom.

A patak kétfelé nyílt, a királyfi pedig hirtelen felmászott a legmagasabb fára, annak is a tetős tetejébe. Onnan kiáltotta le, amit Szerencsének Szerencséje mondott.

Hej, láss csudát! Nekifortyan a patak, ahogy ezt hallja, elkezd dagadni, nőni, mind magasabbra, magasabbra, hogy már annak a fának is a derekát mosta, amelyiken a királyfi kucorgott. De hiába pezderkedett, erőlködött, a királyfinak csak lába száráig loccsant fel, s nagy mérgesen visszahúzódott a medrébe.

A királyfi leszállott a fáról, s ment tovább békességgel.

Útközben beszólt a leányokhoz is, a molnárhoz is, s elmondta nekik, amit hallott.

A leányok megfogadták a szót, többet nem öntötték a nappal szembe a szemetet, s mind a háromnak szerencséje akadt.

A molnár is ezután hűségesen adott a szegényeknek, s szemlátomást gyarapodott.

Na, most már csak az ő hűséges vadásza volt hátra. Hazafelé azon fohászzkodott csak, hogy legyen fiacskája, mire hazaér.

Volt is, de még milyen szép aranyhajú fia! Fájt a szívének, de isten neki, hirtelen megcsipentette a bicskájával a fiának a kicsi ujjacskáját, kibuggyant három csepp vér, s azzal, uccu, szaladt a sóbálványhoz, megkente térdét, derekát, homlokát - s hát csakugyan egyszeriben megelevenedett a hűséges vadász.

Az öreg király éppen az ablakban pipázott, s mikor látta, hogy a vadász megelevenedik, úgy megijedt, hogy a pipa kiesett a szájából, miszlikbe törött; ettől még jobban megijedt: hanyaték esett, s azt sem mondta: szervusz, világ! - „elment Földvára deszkát árulni”.

No bizony, ha úgy, hát eltemették nagy pompával, ott volt a fia helyette. Ezt mindenki szerette, mert igazságos, jó ember volt.

Még ma is él, ha meg nem halt.

AZ ARANYMOZSÁR

Volt egyszer a világon egy szegény öregember, annak a szegény öregembernek egy szép és erősen okos leánya. De olyan szegények voltak, mint a templom egere, talán még annál is szegényebbek. Mikor volt kenyér az asztalfiában, mikor nem. S amikor volt, akkor is csak hamuban sült kenyér volt.

Elmegy egyszer az öregember szántani, s amint kettőt-hármat térül-fordul a földön, nagyot csendül az ekevas, s kivet egy színarany mozsarat.

Hej, megőrül az öregember, félbehagyja a szántást, indul haza, de meggondolja magát: ha mozsár van itt, törőnek is kell lenni, s turkálni kezdi az ekevassal a földet, hátha megtalálja a mozsártörőt. De bizony hiába turkálta, nem találta meg. Hiszen, elgondolta, sokat ér ez törő nélkül is. Elmegy haza, s mutatja a leányának nagy örömeződéssel, hogy mit talált.

- Na, édes leányom, többet nem éhezünk, viszem ezt a mozsarat a királynak. Tudom, megveszi jó drága pénzen.

Mondja a leány:

- Ne vigye el, édesapám, mert meglátja kigyelmed, hogy a király majd megkérdi, hol a mozsár törője. Még azt hiszi, hogy lopta kigyelmed, s tömlöcbe vetteti.

Beszélhetett a leány, elment az öreg, s meg sem állott, míg a királyhoz nem ért.

Köszön illendőképpen, a király fogadja s kérdi:

- Mi járatban vagy, te szegény öregember?

- Én bizony, felséges királyom, amint a földcskémét szántottam, egy aranyozsarat találtam, s elhoztam felségednek ajándékba.

- Na, ez igazán szép portéka - mondja a király, s jól megnézte kívül-belül, hogy igazi színarany-e.

Az volt biz az, igazi színarany.

- Hát a törő hol van? - kérdi a király.

Mondja az öregember:

- Kerestem én azt is eleget, felséges királyom, de nem találtam meg.

- Bezzeg, hogy nem találtad meg, ilyen-olyan teremtette - pattogott a király -, mert bizonyosan loptad a mozsarat is!

Hiába mondta a szegény öregember, hogy így meg úgy, hogy a világon való életében nem lopott, hívatta a király a katonákat, ezek közrefogták a szegény embert, s vitték a tömlöcbe.

Amint kísérték a katonák az öregembert, elkezdett sírni keservesen:

- Hej, édes leányom, lelkem leányom, miért nem hallgattam a te szavadra! Nemhiába mondtam mindig, hogy nincs több olyan okos leány a világon, mint te.

Hallotta ezt a király belső inasa, fut a királyhoz, s jelenti, hogy mit mondott az öregember.

Egyszeribe parancsolja a király, hogy hozzák fel az öreget.

Viszik az öreget a király színe elé, s kérdi a király:

- Miféle okos leányod van neked? Igaz-e, amit mondtál, hogy nincs több olyan okos leány a világon, mint a te leányod?

- Mondtam, felséges királyom, s meg sem is másolom.

- Na, jól van - mondja a király -, majd meglátjuk. Hozd ide a leányodat, s ha megteszi azt, amit mondok neki, feleségül veszem.

Hazamegy az öregember a leánya után. Mondja neki, hogy mi történt, hogy mer-e szerencsét próbálni?

- Csak gyerünk, édesapám - mondja a leány -, majd megsegít az isten.

Fölmennek a királyhoz, s a király azt mondja a leánynak:

- No, te leány, azt hallottam, hogy a legokosabb leány vagy a világon. Hát ha úgy elmegy előttem, hogy se felöltözve, se levetkőzve, se kocsin, se gyalog ne légy, feleségül veszek.

- Jól van - mondja a leány -, megpróbálom, felséges királyom.

Azzal elment haza az apjával. Otthon levetette a ruháját, s magára vett egy hálót. Ennek a hálónak négy sarkát szépen odakötötte a kocsisaroglyához. Így indult el a királyhoz.

Jött a király is hatlovas hintón, szemben a leánnyal, s mikor meglátta, felültette a hintájába, vitte a palotába, ottan felöltöztette szép aranyos ruhába. Mondta neki:

- Amit kívántam, megtetted; te az enyém, én a tied, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Mindjárt nagy lakodalmat csaptak. A cigányok húzták; a legények rúgták. Táncolt az öreg is, táncolni kellett nekem is.

Így volt, mese volt.

GYÖNGYVIRÁG PALKÓ

Itt sem volt, ott sem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király, s annak egy akkora fiacskája, mint egy ütés tapló; Palkó volt a neve. Búsult a király éjjel-nappal, sóhajtozott:

- Istenem, istenem, kire hagyjam az országomat. Elveszik ettől a szetemnyi gyermektől, bizonyosan el.

Búsult a királyné is, sírt éjjel-nappal, s egyszer csak olyan beteg lett a sok sírástól, hogy hívták a csudadoktorokat: egy sem tudta meggyógyítani. Mikor a halála órája közeledett, hívatja a királyné az urát, s mondja neki:

- Lelkem uram, ha meghalok, temetess a kertbe, s a síromra ültess egy szál gyöngyvirágot. De őriztesd jól, nehogy ellopják, mert ha ellopják, még a sírban sem lesz nyugodalmam. - Azzal a királyné behunyta a szemét, s többé ki sem nyitotta.

Sírt a király, nagy volt a szomorúsága, eltemettette a királynét nagy parádéval, s a temetés után kihirdette az egész országban, hogy akinek van gyöngyvirága, csak hozza el, s amelyik legszebb lesz, azt majd elültetik a királyné sírjára, s nem feledkezik meg arról, aki a legszebbet hozza.

Na hiszen, hoztak erre gyöngyvirágot az ország minden részéből, de mennyit! Szekérszámra hozták a legszebbjét, s a király udvarában mozogni sem lehetett a sok gyöngyvirágtól. De melyik a legszebb?

Hét nap és hét éjjel folyton válogatta hetvenhét kertész, de nem tudtak megegyezni, mert mindegyik a maga választottját tartotta a legszebbnek. A hetvenhét kertész még hajba is kapott, s egymást vérbe köpülték.

Hallja a király a nagy veszekedést, lármát, kiszalad a palotából, s kérdi, mi történt.

A hetvenhét kertész egyszerre válaszolt:

- Felséges királyom, nem akarják hinni, hogy az enyim a legszebb gyöngyvirág.

Gondolkozott a király: hogyan tegyen most igazságot. Egyszerre csak előszólítja Palkó fiát. Azt mondja neki:

- Gyere, te babszem, hunyd be a szemedet, s válassz a hetvenhét gyöngyvirágból, hadd veszem legalább valami hasznodat.

Rosszul esett Palkónak, hogy az uraapja ilyen kevésre becsüli, de behunyta a szemét, s választott. Ahogy kiválasztott egyet, kérdi a király: ki hozta ezt a gyöngyvirágot?

Nagy későn előtipegett a tengernyi népből egy öreg anyóka, kinek az orra a térdét verte s mondja:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, ezt a gyöngyvirágot én hoztam Tündér Ilona kertjéből.

Nagyot nézett a király: higgyen-e, ne-e a vénasszony beszédjének, de amint kezében forgatta a gyöngyvirágot, egyszerre csillogó fehér gyémánttá változott minden gyöngye. Csuda, hogy meg nem vakult szertelen ragyogásától.

- Na - mondta a király -, elhiszem, hogy Tündér Ilona kertjéből való, de most már itt maradsz a palotámban, te vénasszony, te ülteted el, te gondozod ezt a virágot, s hogyha elvész, fejedet vétetem.

- Jól van, felséges királyom - szólt a vénasszony -, én elültetem, meg is őrzöm, csak azt az egyet kérem, hogy Palkó királyúrfi mellettem legyen minden éjjel.

- Bánom is én - mondta a király -, úgysem veszem semmi hasznát ennek a babszemnek. De hallod-e, te babszem, neked is a fejedet vétetem, ha csak egy gyöngyszem is elvész a virágról.

Azzal a vénasszony elültette a virágot, s többet el sem mozdult mellőle. Palkó pedig, mikor estére kelt az idő, nyakába akasztotta kis tarisznyácskáját, egy cipócskát tett bele, s lement a kertbe.

A vénasszony már ott ült a gyöngyvirág mellett, s fonogatott.

- Jó, hogy jössz - mondja Palkónak -, mert már elálmosodtam. Én most lefekszem, s ha tizenkettőt kondít az óra, kelts föl, mert akkor eljő Tündér Ilona, s ha nem leszünk ébren, visszaviszi a gyöngyvirágot.

Jól van, a vénasszony lefeküdt, s aludt, mint a bunda. De nem aludt Palkó. Elővette tarisznyájából a cipócskát, levágott belőle egy karéjt, s eddegélt, hogy ezzel is múlték az idő. Amint eddegélne, csak elébe áll egy kis törpe emberke. Még kisebb volt Palkónál is, de akkora szakálla volt, hogy hétrőfnyire húzódott utána.

- Jó estét, Gyöngyvirág Palkó - köszönt a törpe.

- Adjon isten - fogadta Palkó. - Hát te mi jóban jársz, te törpe ember?

- Azt mindjárt megmondom. Tudod-e, hogy ki az, akit te őrsesz? Ez a Törpeország királyának a leánya, gyöngyvirág képében. Tündér Ilona a törpék országában járt egyszer, s mikor meglátta a törpe királykisasszonyt, aki olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem, addig könyörgött Törpeország királyának, hogy csak egy hétre, kettőre adja a leányát az ő udvarába, mert nála még ezerszerte szebbé válik, hogy így s hogy úgy, mígnem a király csakugyan odaadta leányát Tündér Ilonának. Na, hiszen azóta sem látta. Tündér Ilona irigykedett a törpe királykisasszony szépségére, s oly gonoszul bánt vele, hogy a sok sírásban, évelődésben meghalt szegény. Az öreg dajkája, aki vele volt, mindig ott sírt, ott üldögélt a sírja mellett. Hát egyszer csak a sírból egy gyémánt gyöngyvirág nőtt ki.

S az a gyöngyvirág meg is szólalt egyszer, amint a vénasszony sírdogált:

- Ne sírj, öreg dajkám, hanem húzz ki innen tövestül, mert én vagyok az eltemetett királykisasszony. Az éjjel azt láttam álmomban, hogy meghalt Fehérország királynéja, s gyöngyvirágot kíván a sírjára. Vigy oda, mert azt is láttam álmomban, hogy addig nem lesz belőlem élő lélek, míg olyan anyának a sírjára nem ültetnek, aki sokat búslakodott a törpe fia miatt.

- Na, megörült a vénasszony - mondta a törpe -, mindjárt kihúzta a gyöngyvirágot, s ment vele, ahogy csak győzték a vén lábai. De van Tündér Ilona palotájában egy vén boszorkány, ez kihallgatta a vénasszony meg a gyöngyvirág beszélgetését, s elmondta Tündér Ilonának. Hát tudd meg, hogy Tündér Ilona addig meg nem nyugszik, míg ezt a virágot innét el nem lopatja. Vigyázz, Palkó, s bizony nem bánod meg!

Ezzel a törpe ember lába közé kapta hétrőfös szakállát, s úgy ellovagolt azon, hogy egy szempillantás alatt híre-pora sem volt.

„Hm! - gondolta Palkó - furcsa beszéd, amit ettől a törpe atyámfiatól hallottam. De már most csakugyan el nem alszom, ha addig élek is. Egy életem, egy halálom, csak azért is megmutatom az édesapámnak, hogy nem vagyok én olyan mihaszna babszem.”

Amint ott üldögélné, gondolkoznék magában, egyszerre csak nagy erős surrogás-burrogás kerekedett a feje fölött, mintha csak ezer meg ezer madár repkedett volna a levegőben. Még föl sem nézhetett, csak elébe toppant tizenkét tündérisasszony, valamennyi ragyogó aranyruhában, aztán közrefogták, s úgy táncoltak körülötte. Közbe-közbe még énekeltek is, de olyan szépen, mintha angyalok szállottak volna le a földre. Aztán hívták, csalogatták Palkót, hogy menjen velük. Azt mondták: jobb, ha megy, mert ha nem, úgyis elviszik.

- Na bezzeg! majd veletek megyek! - rikkantott Palkó. - Eltakarodjatok innét, mert mindjárt csúfot láttok!

Azzal oldalba lökte a vénasszonyt:

- Keljen fel, öreganyám, eljöttek a gyöngyvirágért.

A vénasszony egyszeriben talpra állott, csípőre tette a kezét:

- Hát itt sem hagytok békét ennek az ártatlan léleknek, gonosz tündérek? Mi? Na, megálljatok!

Fölkapta a guzsalyát, s azzal, supp! supp! ne neked is! úgy eldöngette a gonosz tündéret, hogy azok mind keserves jajgatással röpültek vissza Tündér Ilona országába.

Na hiszen, kaptak aztán otthon Tündér Ilonától! Hogy még egy vénasszonnyal meg egy babszemnyi gyerekekkel sem tudtak elbánni. Táncoltak, énekeltek, ahelyett, hogy kihúzták volna a gyöngyvirágot, s vitték volna szó nélkül!

Következő éjjel más tizenkét tündért küldött el Tündér Ilona, de ezek éppen úgy jártak, mint az előbbieik. Azt gondolták: már mért ne táncolnánk, énekelnénk, azért csak elbírunk egy vénasszonnyal meg egy babszem-gyerekekkel. De biz Palkó második éjjelre magával vitte a kis kardját is, s csakugyan megtáncoltatta a tündérek hátán. Ha a tündérek meg akarták fogni, meghúzódott egy-egy virág levele mögött, s nem találták meg.

- Na - mondta Tündér Ilona -, most magam megyek egyedül, majd meglátjátok, hogy elhozom én a gyöngyvirágot.

A vénasszony este lefeküdt, Palkó pedig ébren maradt. Egyszerre csak hallja, hogy valaki megszólítja. Néz mindenfelé, de nem lát semmiféle élő lelket.

- Hát nézz csak erre - mondja egy hang -, én beszélek, a gyöngyvirág, törpekirály kisleánya.

S ahogy ezt a szót kimondta: a gyöngyvirág visszaváltozott törpe királykisasszonnyá.

Haj! megörült Palkó, csak hogy táncra nem kerekedett nagy örömeiben. Most már jöhet Tündér Ilona, nem talál gyöngyvirágot, s mehet vissza nagy bosszúsan.

De a törpe királykisasszony tudta, hol jár Palkó esze, s azt mondta:

- Ne hidd, Palkó, hogy Tündér Ilona visszamegy nálam nélkül, ha itt talál éjfélkor. Hiába változtam vissza azzá, ami voltam, akkor még inkább elvisz magával. Hej, csak volna itt az én pillangós hintóm, búmat sem mondanám, egy szempillantásra otthon lennék az én apám országában.

Ahogy elsóhajta magát a törpe királykisasszony, egyszerre megvilágosodik a sötét éjszaka, s hát - lássatok csudát! - aranyos hintó szállt alá a magasságból, elébe fogva két tarka-barka

pillangó. A hintó körül egy sereg törpe, ki szárnyán, ki pillangón röpkedett, bukfencezett, szinte kibújtak a bőrükből nagy örömben, hogy újra feltalálták a kisasszonyukat.

- Na, Palkó - mondta a törpe királykisasszony -, jössz-e velem?

- De bizony megyek - felelt Palkó.

Azzal a hintóba kerekedtek, s repültek a pillangók, mint a sebes szélvész. Mikor aztán felszállottak jó magasra, hogy még a legmagasabb fa is alattuk volt, azt mondja a törpe királykisasszony Palkónak:

- Nézz le, Palkó, mit láatsz?

Felelte Palkó:

- Látom, hogy valami szörnyeteg okádja fölfelé a lángot.

- Ez Tündér Ilona táltos lova - mondta a törpe királykisasszony.

Csak a hold meg a nap közé érjünk, odáig már nem tud felrepülni a táltos. S repültek a pillangók, s utánuk a táltos.

- Nézz vissza, mit láatsz? - szólt a törpe királykisasszony.

- Azt, hogy mindjárt utolér Tündér Ilona.

S ahogy ezt kimondta, megcsapta hátba a láng, mely a táltos ló szájából hetven mérföldre előre csapott ki.

- No, még egyet iramodjatok, pillangóim! - biztatta a törpe királykisasszony a pillangókat.

Hipp! hopp! Repültek a pillangók, s mikor éppen a hintó utolsó kerekét csapta meg a láng, a hold fölé repültek.

Tündér Ilona nagy mérgesen visszafordult, Palkóék pedig repültek tovább, a hold és a nap között. Egyszerre csak megszólalt Palkó:

- Jaj istenem, odalent feledtük a vénasszonyt!

- Jaj, jaj - csapta össze a kezét a törpe királykisasszony -, bizony ottfeledtük, s most majd Tündér Ilona elviszi az országába, s meghalattja szörnyű halállal.

Sírt a törpe királykisasszony, hogy az ő dajkáját most már soha többé nem láthatja.

De Palkó megvigasztalta:

- Ne félj, majd elhozom én, ha addig élek is, csak hazaérjünk a te apádhoz.

Haza is értek szerencsésen. No de volt is öröm a törpekirály udvarában. Örült a vén törpekirály a leányának, de még Palkónak is. Azt mondta, hogy keresve se találhatott volna alkalmasabb vőt Palkónál! Mindjárt neki adta fele királyságát s a leányát. De a törpe királykisasszony azt mondta, hogy ő addig el nem járja a menyasszonytáncot, míg a dajkája haza nem kerül.

Búsult Palkó, mert sajnálta a vénasszonyt, de mégis gondolta, nem lesz olyan könnyű elhozni a Tündér Ilona országából. Azok a tündérek úgyis fenik rá a fogukat, s ha valahogy észreveszik, kitekerik a nyakát.

Amint így tűnődnek magában, beállít hozzá a törpe ember, kinek a szakálla hétrőfnyire húzódott a földön. Megkérdezi, hogy mi nagy bújja lehet, mikor olyan nagy lehetne az öröme. Mondja Palkó, hogy mi a bújja-baja.

- Hiszen azért egyet se búsulj - mondta a törpe ember. - Felülök a szakállamra, elrepülök Tündér Ilona udvarába, ott felkapom a vén dajkát, s vele hazarepülök.

Alighogy ezt mondta, már lába közé kapta a szakállát, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Na, éppen jókor érkezett Tündér Ilona udvarába, mert annak a kellős közepén egy magas fakazal volt rakva, s arra volt kikötve a vénasszony, hogy megégessék. Éppen akkor érkezett meg Plutó is az alvilágból, hogy alágyújtson a kazalnak. Már ki is vette a zsebéből a gyújtót, el is húzta a térdén, a gyújtó meg is villant, fa is tüzet fogott, de abban a minutában a törpe ember letoppant a kazal tetejére, feloldotta a vénasszonyt, felkapta, a szakállára ültette, s úgy elnyargalt vele, hogy a tündérkisasszonyok majd megpukkadtak mérgükben, mikor ezt látták. Hát még Tündér Ilona! Fel akart ülni a táltos lovára, hogy elfogja őket, de a táltos ló éppen akkor törte ki a lábát, s feküdt a jászla előtt, meg sem tudott mozdulni. Így aztán a törpe szépen hazaérkezett a vénasszonnyal,

Most már csakugyan volt nagy öröm, de mekkora! Csaptak olyan lakodalmat, hogy hetedhét országon túl is híre ment. Palkó a törpe embert megtette udvarmesterének, akinek a nagy örömtől még hét rőfre nőtt a szakálla.

Így volt, vége volt, igaz volt. Aki nem hiszi, járjon utána.

A CSÚNYA KIRÁLYFI ÉS A SZÉP KIRÁLYKISASSZONY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy király, s annak egy olyan szép leánya, mint égen a ragyogó csillag. A szomszéd ország királyának meg volt egy fia, s ez olyan csúnya volt szegény, mint a sötét éjszaka. Meghallotta a híret a királyfi annak a világhíres szép királykisasszonynak, fogta magát, elment leánynézőbe.

Felmegy a király palotájába, mondja a királynak szíve szándékát. Mindjárt hívatja a király a leányát, jött is a királykisasszony, de amikor meglátta a csúnya királyfit, azt mondotta:

- Ilyen legénnyel még a cipőmet sem takaríttatnám ki.

Búsult nagyon a szegény királyfi, kiment a palotából nagy szégyenkezve, de mehetett, nem tudta kiverni a fejéből a szép királykisasszonyt.

Azt mondta magában:

- Egy életem, egy halálom, enyém lesz ez a lány.

Gondolt erre, gondolt arra, mit gondolt, mit nem, színaranyból veretett egy tyúkot tizenkét csirkével, aztán egy aranyguzsalyt aranykenderrel s egy aranytükröt, olyant, hogy csak bele kellett nézni, s a tükör olyan szépen muzsikált, hogy az angyalok sem szebben. Akkor aztán felöltözött álruhába, visszament a királyhoz, s beszegődött hozzá inasnak. Az aranytyúkot s a csirkéket, az aranyguzsalyt s az aranytükröt bedugta az ágy alá.

De másnap elővette az aranytyúkot s az aranycsirkéket, kitette a szoba közepére. Ott meglátta a királykisasszony szobaleánya.

Szalad a szobaleány a királykisasszonyhoz, s mondja nagy lelkesedéssel:

- Felséges királykisasszony, jöjjön velem, olyan csudaszép dolgot mutatok, amelyet még nem látott.

Kimennek az inas szobájába, látja a királykisasszony az aranytyúkot s a tizenkét csirkét.

Összezsapja a kezét:

- Jaj de szépek, jaj de szépek! Add nekem ezeket! - mondta az inasnak. - Amennyit kívánsz, annyit fizettetek érte az édesapámmal.

Mondotta az inas:

- Pénzért nem adom, szép királykisasszony, adjon egy csókot, s legyen a magáé.

A királykisasszony egy kicsit tétozott, de aztán, isten neki, megcsókolta az inast. Azzal felszedte a kötényébe az aranytyúkot, a tizenkét csirkét, szaladott nagy örömmel a szobájába.

Másnap az inas elővette az aranyguzsalyt. Meglátja ezt is a szobaleány, szalad a királykisasszonyhoz, s jelenti:

- Felséges királykisasszony, szép az aranytyúk, szépek a csirkéi, de még szebb dolgot láttam az inas szobájában.

Futottak az inas szobájába, s amint beléptek, a szeme is káprázott a királykisasszonynak a szertelen ragyogástól.

- Jaj de szép guzsaly, de szép kender! De szeretnék ruhát fenni ebből! - mondotta a királykisasszony. - Kívánj akármit, megfizetem érte.

Mondotta az inas:

- Nem kívánok én sokat, szép királykisasszony, adj két csókot, s legyen a tiéd az aranyguzsaly.
Egy kicsit gondolkozott a királykisasszony, de bizony megcsókolta az inast, s szaladott vissza a szobájába.

Hanem volt, ami volt eddig, most jött csak az igazi. Harmadnap elővette az aranytükör, felakasztotta a falra, s csak várta, hogy jöjjön a szobaleány, bizonyosan tudta, hogy megáll előtte. Hát csakugyan jön a szobaleány, meglátja a tükör, odaszalad, belenéz, s abban a pillanatban elkezd a tükör muzsikálni, de gyönyörűségesen.

Szaladott a királykisasszonyhoz.

- Jöjjön, jöjjön, felséges királykisasszony, látott-e már muzsikáló tükör?

Mennek az inas szobájába; hanem mikor beléptek, a tükör nem muzsikált.

- Hiszen ez nem muzsikál - mondotta a királykisasszony.

Szól az inas:

- Csak állj elébe, szép királykisasszony, nézd meg magad benne!

Odament a királykisasszony, belenézett a tükörbe, egyszerre megzendült a muzsikája, s szólott olyan szépen, olyan keservesen, hogy a királykisasszonynak majd megszakadt belé a szíve.

- Add nekem ezt a tükör - könyörgött a királykisasszony.

- Neked adom - mondta az inas -, hogyne adnám, de három csók jár érte.

De most nem is gondolkozott a királykisasszony, megölelte és megcsókolta háromszor azt a csúnya legényt.

Éppen abban a pillanatban lépett be a király. Szörnyű haragra gerjedt, amikor látta, hogy az ő leánya, az a világhíres szép királykisasszony csókolja ezt az undok, csúnya legényt.

- Ki a házamból - ordított a király -, ha kedves az életed! - S világgá kergette a leányát, világgá az inast.

Kimennek a városból nagy búsan, de csak a királykisasszony búsult, a legénynek nagy volt az öröme. Világért meg nem mondta volna, hogy ki és mi ő, úgy mentek, mendégéltek keresztül az országon, mígnem eljutottak az inassá lett királyfi városába.

A város végén volt egy fogadó, bementek oda, s ott azt mondta az inassá lett királyfi:

- Most én megmosdom, s te addig takarítsd meg a csizmáimat, hogy mehessek be a városba. Aztán majd visszajövök, te csak várj reám.

Szót se szólott a királykisasszony, vette a csizmát, s szépen megtakarította. Azzal a királyfi bement a városba, fel az apja palotájába, ott magára vette aranyos, gyémántos gúnyáját, befogatott hat paripát bársonyhintóba, s úgy hajtattott a vendégfogadóba a királykisasszonyért.

Bemegy a királykisasszonyhoz, s ez csak nézi, nézi, nem akar hinni a szemének.

- Emlékszel-e - mondotta a királyfi -, amikor azt mondtad, hogy még a cipődet sem engedném velem kitakarítani? No látod-e, én nem voltam olyan kevély, megengedtem, hogy te kitakarítsd az én csizmámat.

Nagyot nevetett a királykisasszony, nyakába borult a királyfinak, s mondta lelkes szóval:

- Már akármit mondtam, te az enyém, én a tied, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Mindjárt a hintóba ültek, behajtottak a király udvarába, s még aznap lett nagy hejehuja, dínomdánom, lakodalom.

Ma is élnek, hogyha meg nem haltak.

TEDDNEKI JÁNOS

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy szegény ember, s ennek egy fia, úgy hívták, hogy Teddneki János. Ennek a legénynek akkora esze volt, hogy híre ment hetedhét ország ellen, még azon is túl. Azért hívták Teddneki Jánosnak, mert amit kigondolt az eszivel, azt meg is csinálta. Azt mondta egyszer János az apjának:

- Édesapám, nem maradok én többet a faluban, megyek, s pénzt szerzek az eszemmel.

Mondta a szegény ember:

- Ne menj, fiam, maradj itt, itthon is megélhatsz az eszeddel.

De hiába beszélt, a legény elindult világgá. A szegény ember kikísérte a faluból, ott elbúcsúzkodtak egymástól, s egyszer csak nagy keservesen felsóhajtott:

- Haj, haj, édes fiam, ki tudja, látlak-e többet?

Éppen egy száraz kút mellett állottak, s kiugrik abból egy kicsi emberke, s azt mondja:

- Itt vagyok, te szegény ember, a nevemen szólítottál, mit akarsz?

Mondja a szegény ember:

- Nem téged hívtalak, csak a fiamtól búcsúztam.

- Hát hová megy a fiad?

Elmegy világgá, szerencsét próbálni.

- No, akkor ne is menjen tovább, jöjjön velem. Megfogadom kocsisnak, s ha jól viseli magát, fizetek egy esztendőre egy véka aranyat. Jössz-e, fiam?

- Megyek én jószívvel, még a pokolba is.

Hiszen eltalálta, mert ez a kicsi emberke, akinek Haj-haj volt a neve, éppen az ördögök királya volt. Megfogta Jánost, beleugrott vele a kútba, s egy szempillantás alatt odalent voltak az ördögök országában.

Ahogy leérnek, Haj-haj király kezére ad két lovat Jánosnak, s azt mondja:

- No, fiam, nekem most el kell mennem, hogy széjjelnézzek az országomban. Te csak vigyázz a lovakra, s mindenre a ház körül: úgy veszed hasznát.

Volt Haj-haj királynak egy gyönyörű szép leánya, s ahogy Haj-haj király kitette a lábát hazulról, mindjárt felhívatta Jánost a palotába. A lovakat rábízta két ördöginasra, s Jánost magától el nem eresztette, amíg az apja haza nem került.

Hazajő egy esztendő múlva Haj-haj király, megy az istállóba, nézi a lovakat, hát azok olyan kövérek voltak, hogy majd kihaladtak, pedig János ügyet sem vetett rájuk.

- Hallod-e, te János - mondotta Haj-haj király -, egy esztendőre megint el kell mennem, te csak maradj itt, s ha ezután is jól viseled magadat, két véka aranyat fizetek.

Elment Haj-haj király, de János is ment fel a palotába. Álló esztendeig ki sem mozdult onnét. Ott volt mindig a királykisasszonnyal, aki mindenféle ördögös mesterségre tanította őt. De mire Haj-haj király hazajött, János lent volt az istállóban, s Haj-haj király nem is sejtette, hogy az ő kocsisa a palotában lakik. Pedig kérdezte Jánostól:

- Te János, mit csinált a leányom, amíg odajártam?

Felelte János:

- Nem tudom én, felséges királyom, még a színét sem láttam.

Jól van. Haj-haj király ott marasztalja Jánost harmadik esztendőre is. Ígért neki három véka aranyat, s meghagyta, hogy egy kicsit ügyelődjék a palota körül is, bizony nem bánja meg, mert neki megint el kell menni, hadd lássa, mit csinálnak a népei. Haj-haj király elment az országába, János pedig fölment a palotába.

Hanem a harmadik esztendő utolsó napján azt mondta a királykisasszony Jánosnak:

- No, János, eredj az istállóba, mert holnap hazajő az apám. Több esztendőre nem tart meg, de még jól meg is ver, hogy a csontod is ropog bele. Hanem nesze, adok én neked csudaírt, ezzel kend meg a testedet előre, s nem érzed a verést.

Hazajő Haj-haj király, s hát éppen úgy lett, ahogy a királykisasszony mondotta. Mit súgtak, mit nem az ördögök a fülébe, elég az, hogy Jánost jól megrakta, azután a hat véka aranyat kimérette neki, s fogta ami cókmókja volt, azzal együtt Jánost a száraz kúton felvitte a hazájába. Vitte volna János haza a sok pénzt, de nem bírta. Hazament az apjához, két ökröt befogtak, s úgy vitték haza a hat véka aranyat. A szegény embernek szeme-szája tátva maradt a tenger sok pénz láttára.

- No, fiam, szereztél pénzt eleget, most mit csinálsz vele?

- Mit? Építtetek egy olyan palotát, amilyen a királynak sincs, s olyan magas fallal, mint a templom, körülvétetem.

- Ó, fiam - mondotta a szegény ember -, jobb volna, ha földet és marhát vennél.

De hiába beszélt. János megvett egy nagy rétet, pallérokat hívott, s építtetni kezdte a palotát. Az ám, de még a fundamentumát sem rakták le, elfogyott a hat véka arany.

- Látod, fiam, látod - mondotta a szegény ember -, jobb lett volna, ha földet és marhát vettél volna.

- Ne búsuljon, édesapám, csak jöjjön velem. Hallom, hogy a városban sokadalom van, majd szerzek én pénzt ott.

Bemennek a városba, ki a baromfipiacra, ott egyszerre csak bukfencet vet János: gyönyörűség szép agár lesz belőle, még lánc is volt a nyakán, tiszta színarany.

Azt mondta az apjának:

- Apám, négy véka aranyon alul ne adjon, de a láncot még annyiért se.

Jön a piacra egy herceg, meglátja az agarat, megtetszik neki, kérdi, mi az ára.

Feleli a szegény ember:

- Négy véka arany az agár ára, hat véka a nyaklánc.

Szót sem szólt a herceg, kimérette a tíz véka aranyat.

- Nesze, szegény ember, vigyed.

A szegény ember elvitte a tíz véka aranyat, a herceg ment az agárral.

Amint mennek egy erdőn keresztül, uccu, felugrik előttük egy nyúl. Gondolja magában a herceg: „No, most megpróbálom, mit tud az agaram.”

Szalad a nyúl, utána az agár, eltűnnek egy sűrűségben, sűrűségből ki egy tisztásra. Ott bukfcencet vet a nyúl, s egy nagy juhnyáj lesz belőle, bukfcencet vet az agár is, s juhász lesz belőle, még bot is volt a kezében. Szalad arra a herceg nagy izzadva, kérdi a juhászt:

- Hallja kend, nem látott-e erre szaladni egy nyulat meg egy agarat?
- Dehogynem láttam - felel a juhász -, láttam én ezelőtt kétszáz esztendővel.
- Ostoba számár - förmedt rá a herceg -, azt kérdem, hogy most látott-e?
- Most nem láttam - mondotta a juhász.

A herceg mérgesen elment, János pedig behajtotta a juhokat a vásárra. Ott drága pénzen eladja a juhokat, hazamegy, s tovább építik a palotát.

No, fölépítik a falakat, de fedélre megint nem volt pénz.

Bemennek újra a városba, ki a piacra, ott bukfcencet vet János, és gyönyörű aranszörű paripává változik. Még kantár is volt a fejében, mégpedig tiszta színarany kantár. Mondja János:

- Apám, most hat véka aranyon alul ne adjon, de a kantárt még annyiért se.

Kicsődül a piacra a sok nép, bámulják az aranszörű paripát, bezzeg szeretné megvenni ez is, az is, de kinek van hat véka aranya? Hát még a kantár! Azért kilenc véka aranyat kér a szegény ember.

Egyszerre csak odavetődik Haj-haj király, kérdi a ló árát, mondják neki, s egyet sem alkuszik, kiméreti a tizenöt véka aranyat. Azzal felült az aranszörű paripára, hipp-hopp, levágtatott vele az ördögök országába. Ottan bekötötte a legszebb istállóba, tizenkét ördöginast rendelt melléje, azok aranykefével keféltek, aranyvakaróval vakarták, s eleven szénnel abrakolták.

No de Haj-haj király elmegy hazulról, s az aranszörű paripának sem kell több, bukfcencet vet, megint János lesz belőle, fölmegey a palotába. Mikor meg neszét vette, hogy jó Haj-haj király, visszaszaladt az istállóba, s megint paripává változott.

Hazajő Haj-haj király, s mit súgnak a fülibe, mit nem az ördögök, előveszi a leányát, vallatja, de hiába, a leány nem szól semmit.

- No, ha megnémultál - mondja Haj-haj király -, nem vagy többet az én leányom!

Behívatott tizenkét ördögöt, azt mondta nekik:

- Vigyétek a felső világba, ott építsetek egy várat a legmagasabb hegynek a tetején, de olyat, hogy onnét ki ne tudjon jönni.

Elviszik a szegény királykisasszonyt az ördögök, odafönn a felső világban a legmagasabb hegy tetején építenek egy várat, oda bezárják, s tizenkét ördög állott istrázsát, hogy senki se ki, se be ne mehessen.

Telik-múlik az idő, egyszer követ jön a felső világból Haj-haj királyhoz, s mondja:

- Felséges Haj-haj király, a te keresztfiad, a vörös király fia, hozzád küldött; emlékszel-e, hogy egyszer egy szép lovat ígértél neki?
- Emlékszem - mondotta Haj-haj király.
- Hát a királyfi most házasodni akar, kellene az a szép paripa, adj egyet neki.

Elmennek az istállóba, nézik a paripákat. Volt ott ezüstsörű, aranszörű, gyémántsörű paripa, de mennyi!

- Válassz közülük - mondotta Haj-haj király.

- Nem választok - mondotta a követ -, az én gazdámnak is vannak ilyen paripái.

Hanem véletlenül a követ bepillantott a szomszéd istállóba, s ahogy egyedül meglátta azt az aranyszőrű paripát, felkiáltott örömeiben:

- Ez már paripa, ez volna az én gazdám alá való!

Nem akarta Haj-haj király semmiképpen adni azt a paripát, de addig beszélt a követ, hogy azt mondta:

- Jól van, elküldöm az én kedves keresztfiának, de azt üzenem neki, hogy akármerre jár, vízbe ne eressze, hanem hidat veressen neki, mert különben megbánja.

Elviszi a követ a paripát, mondja a királyfinak az üzenetet, s a királyfi mindjárt ráül, indul a leányzóba. Hallotta hírért, hogy lakik egy várban egy idegen királykisasszony egyedül, magában, azt akarta feleségül venni.

Elindul a királyfi nagy sereg katonával, s amint egy vízhez érnek, megparancsolja, hogy verjenek hamar hidat. Mondja egy tiszt:

- Ugyan minek az, felséges királyfi, csak keresztül tud menni ezen a vízen ez a híres paripa?

Jól van, nem veretnek hidat, belemennek a vízbe, de ahogy a víz közepébe érnek, kiugrott a paripa a királyfi alól, s kicsi hallá változott. Hej, lett nagy lárma, kiabálás, nem tudták, mit csináljanak. Honnét, honnét nem, ott termett Haj-haj király, bukfencet vet, nagy hallá változik, s úszik a kicsi hal után. De a víz túlsó partján a kicsi halból nyúl lett, uccu, szaladt a réten. De bizony a nagy halból is agár lett, utána a nyúlnak. Hanem mikor éppen utolérte volna, bukfencet vetett a nyúl, s aranyszarvú szarvas lett belőle. De bizony bukfencet vetett az agár is, és medve lett belőle. Szaladt a szarvas árkon-bokron át, utána a medve, s mikor éppen az első lábát rá akarta vetni a szarvasra, az megint bukfencet vetett, galamb lett belőle. No bizony, ha galamb, a medvéből meg sas lett. Repült a galamb, repült egyenesen a felé a vár felé, ahol a királykisasszony lakott. A királykisasszony éppen ott ült az ablakban, jól látta, hogy mi történik, azt is tudta, hogy ki az a kis galamb, s ahogy a galamb berepült, hirtelen becsapta az ablakot, kívül maradt a sas. Üthette, vághatta csőrével az ablakot, nem eresztették be. Ott a galamb bukfencet vetett, s legény lett belőle megint. Na, többet nem is változott által semmivé, megmaradt legénynek. A király visszament nagy mérgesen a pokolba, János pedig felépítette a palotáját egészen, odavitte a királykisasszonyt. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A BÉKA-KIRÁLYKISASSZONY

Mikor volt, mikor nem volt - volt valamikor a föld kellős közepében egy cserfa, olyan magas, hogy a teteje az eget verte. Ennek a fának a legfelső ágán ült egy ősz öregember; akinek a szakála a földet verte. Ez mondta nekem ezt a mesét, hallgassátok meg.

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király, s annak három szép dali fia. Azt mondja egyszer a király a fiainak:

- No, édes fiaim, ti már meg is házasodhatnátok, mind a hárman jól kinőttetek az isten markából.

- Hiszen mi meg is házasodnánk - mondták a fiúk -, de hol találjunk hozzánk illőt?

- Ezen én is sokat gondolkoztam - mondta a király -, mert sem keletre, sem nyugatra, sem északra, sem délre, ahány ország vagy, egyben sincs olyan királykisasszony, aki hozzátok illő volna.

Gondolja a király, összehívhatja a tanácsosait, hátha azok kitalálnak valamit. Mindjárt összehívhatja, ahány bölcs ember van az országban, összeülnek, tanakodnak ezek, s azt határozzák, hogy a három királyfiat csináltassanak három nyilat s három nyílvevőt, álljanak ki az udvar közepére, onnét lőjék ki a nyílvevőket, s amely országnak a földjén leesnek, ki-ki abból az országból vegyen feleséget.

Megcsináltatják a három nyilat s nyílvevőt, a királyfiak ki is lövik hárman háromfelé, aztán elindultak a lövés irányában. A két idősebb fiúnak jó szerencséje volt, mert azoknak hét nap s hét éjjel sem kellett menni, megtalálták a nyílvevőjüket, az egyik egy, a másik más király udvarában, leányt is találtak szemrevalót, feleségül is vették, nagy lakodalmat is csaptak, s még tán ma is lakodalmaznak, ha meg nem haltak.

Hej, hanem a legkisebb bezzeg szerencsétlen csillag alatt született! Ment, mendegélt erdőkön, mezőkön, folyóvizeken által, de csak nem talált a nyílvevőjére. A hetedik nap már éppen vissza akart fordulni, mikor az Óperenciás-tenger partjára ért, s hát mit látnak szemei! A tengernek közepén van egy szép zöld sziget, s annak a szigetnek épp a kellős közepén van az ő nyílvevője. Búsult szegény királyfi, tünődött magában, még a könnye is kicsordult.

Hát ő most hogy tudjon odajutni, ahol a nyílvevője van?

Amint így tünődött magában, csak kiugrik a tengerből egy csúnya varas béka, s kérdi tőle:

- Mi bajod, te királyfi, miért adtad búnak árva fejedet?

Ránéz a királyfi:

- Hát te honnét tudod, hogy én királyfi vagyok?

Mondja a béka:

- Nemcsak azt tudom, hogy királyfi vagy, hanem azt is tudom, hogy mi a bajod. Ugye, szeretnél átalmenni a szigetre, hogy visszahozzad a nyílvevődöt? No, ne búsulj, én átalhozom neked, de csak azzal a feltétellel, ha feleségül veszel engem.

Nagyot kacagott a királyfi:

- Mit beszélsz te? Hogy én téged feleségül vegyelek?!

- Hát jól van - mondja a béka -, ne végy feleségül, menj, s keresd tovább a nyílvevődöt.

Mit gondolt, mit nem a királyfi, azt mondja a békának:

- No, te istennek förtelmes állatja, úgylis el vagyok keseredve, feleségül veszek.

Azzal felült a lovára, maga elé ültette a békát, s indult vele hazafelé az apja udvarába. Útközben elesteledtek egy erdőben, s ott megháltak, de a királyfi csak azt várta, hogy a béka elaludjék, fölkapott a lovára, s úgy otthagya, mintha ott se lett volna. Vágtatott, mint a szél, a szélnél is sebesebben, s örült, hogy megszabadult ettől a förtelmes állattól.

Az ám, ahogy visszanéz véletlenül, mit lát? Ott ül a béka a lovának a farán!

- Ugye, meg akartál szökni tőlem? - mondta a béka. - De megállj, ezt még megkeserülöd!

Hej, búnak ereszkedett a szegény királyfi! Mit tudjon csinálni? Megpróbálta másik éjjel, harmadik éjjel, ha valamiképpen meg tudna szabadulni a békától, de mikor azt hitte, hogy hetvenhét mérföldre van tőle, ahogy hátranézett, ott ült a béka a lovának a farán, s megfenyegette őt másodszor is, harmadszor is:

- Megállj, királyfi, ezt te még megkeserülöd!

Mit volt, mit nem tenni, haza kellett vinni a békát. Otthon még mindig lakodalmaztak a bátyjai, folyt a dínomdánom. Bemegy a palotába, s kérdi tőle az apja, kérdik a bátyjai:

- No, fiú, hoztál-e feleséget, hol van, merre van?

Mondja a királyfi nagy búsan:

- Menjetek ki az udvarra, s nézzétek meg!

Kimennek mind az udvarra, de ott bizony nem láttak semmiféle asszonyi állatot.

Kérdik tőle ismét:

- Hát hol az asszony?

- Itt van ni! - mondja a királyfi. - Ott ül a lovamon.

Haj, szörnyű haragra gerjedt a király! Hogy őt így megcsúfolta az ő legkisebb fia! Kitagadta a királyságból, ki az országból, ki mindenéből, azt mondta neki: fel is út, le is út, többet ne lássa.

Felült a királyfi a lovára, s keserves könnyhullatások közt elindult az apja udvarából. S az a csúf, fertelmes állat ott ült, üldögélt szépen a háta megett, nem szólt egy szót sem.

Ment, mendegélt a királyfi hetedhét ország ellen, s egyszer úgy estefelé egy rengeteg erdőbe ért. Annak az erdőnek a közepén volt egy szép tisztás. Ottan megállott, a lovát belecsapta a fűbe, maga pedig leheveredett egy fa alá, s elaludt.

Hanem reggel, amikor felébredt, szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól. Egy olyan palotában ébredett fel, hogy annak minden szege-köve gyémánt volt, s abból a fertelmes csúf békából olyan gyönyörűséges szép asszony lett, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

Bezzeg, hogy megváltozott most egyszerre a királyfi kedve, bezzeg, hogy megváltozott most a szíve indulatja, szép gyöngén megfogta a felesége kezét, s azt mondta:

- Te az enyém, én a tied, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Mosolygott a szép asszony, ő is azt mondta:

- Ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Hanem azért azt gondolta magában: „Megállj, mégis megbüntetlek azért, hogy háromszor elhagytál engem!”

Telt-múlt az idő. Éltek egymással nagy békességben, de az asszony sokszor el-elszomorodott, mert szerette az urát, de nem tudta felejteni, hogy háromszor elhagyta.

Észrevette a királyfi, hogy a felesége mindig szomorkodik, meg is kérdezte egyszer:

- Talán bizony nem is szeretsz, feleség, hogy mindig szomorkodol?

Azt mondja az asszony:

- De bizony szeretlek, édes férjemuram, hanem azt nem tudom elfelejteni, hogy egyszer olyan erősen gyűlöltél. Látod, uram, látod, nem voltam én mindig olyan förtelmes állat, mint amikor először láttál engem. Tündérkirály leánya voltam. Sok embert megvarázsoltam, csak meggondoltam valamit, már meg is csináltam. De egyszer mégis megjártam. Feleségül akart venni egy lidérc, s hogy nem mentem hozzá, békának varázsolt, s arra ítélte, hogy békának maradjak, amíg olyan királyfival nem találkozom, aki nyílveszővel keres magának feleséget.

- Hej, ha én ezt tudtam volna, lelkem feleségem! - mondta a királyfi - bizony, nem szomorítom meg a szívedet!

A szép asszony csak mosolygott, nem szólt semmit, de most is azt gondolta magában: „Azért mégsem felejttem el, hogy amikor béka voltam, megvetettél.”

Aközben hírül vitték az öreg királynak, hogy van az országában egy olyan fényes ragyogó vár, hogy az övé leülhet mellette. Hírül vitték azt is, hogy a kitagadott fia építtette azt a ragyogó várat. Azt hitte az öreg király, hogy bizonyosan az ő bosszúságára építtette a várat az a kitagadott fiú. Mindjárt üzent neki, hogy kitakarodjék az országából, mert különben így meg úgy.

Megszomorodott a királyfi, de a felesége azt mondta, hogy egy tapodtat se menjenek. Majd eligazít ő mindent annak rendje-módja szerint. Visszaüzent az öreg királynak: hát jöjjön ide, s kergesse ki, ha van szíve hozzá.

No bizony, az öreg király nem is várt második üzenetet: indult még aznap, akkora sereggel, hogy a föld rengett alatta. De a szép asszony sem dugta össze a kezét. Nemhiába volt tündérkirály leánya, egy minutára annyi katonát varázsolt elő, hogy az ég is elfeketedett belé. Úgy széjjelverte az öreg király seregét, hogy hírmondónak sem maradt abból. Csak az öreg királynak s a két idősebb fiának hagyták meg az életét: hadd menjenek haza isten hírével, de aztán őket többé meg ne háborítsák.

Hát ez így volt, ahogy volt, aztán telt-múlt az idő, eltelt egy esztendő, két esztendő, s élt a fiatal pár nagy békességben. Hanem a szép asszonynak még mindig nem ment ki a fejéből, hogy a királyfi csak akkor szerette meg, amikor szépséges szép leány lett belőle, de bezzeg, mikor béka volt, irtózott tőle, el is akarta hagyni, pedig segített rajta. Azt mondta egyszer az urának:

- No, lelkem uram, emlékszel-e, hogy mikor feleségül vettél, megesküdtél nekem, s utánam mondtad, hogy ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket?

Azt mondta a királyfi:

- Emlékszem, emlékszem, lelkem feleségem.

- Hát arra emlékszel-e, hogy háromszor akartál megszökni tőlem?

- Arra is emlékszem, nem is tagadom, lelkem feleségem.

- No bizony, ha emlékszel is, s nem is tagadod, most én is elhagylak téged. Nesze, adok egy gyűrűt emlékül, s isten áldjon.

Eleget istenkedett a királyfi, hogy ne hagyja el, ne bolondozzék, ami elmúlt, elmúlt, felejtse el: a szép asszony nem hallgatott rá, csak kikerült-fordult az ajtón, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Búsult a szegény királyfi, hogyne búsult volna! Még csak most volt igazi világ árvája. Sem apja, sem anyja, sem felesége, sem országa, sem hazája! Meghiszem azt! Reggelre még az a szép ragyogó vára sem volt, mert - halljatok csudát! - ott ébredt fel a rengeteg erdő közepén, azon a tisztáson, hol akkor éjjel megháltak volt, amikor az apja világgá kergette. Ott legelészett a lova is még a jó kövér fűben.

- No, édes lovam - mondta nagy búsán -, összekerültünk megint, most mehetünk ismét világgá.

Felült a lovára, s ment, amerre a szeme látott. Ment hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön át, ha valahol szolgálatot találna. Addig ment, mendegélt, míg rengeteg erdőben egy malom elé ért. Bemegy a malomba, s köszön a molnárnak, akinek olyan fehér volt a haja, mint a búzaliszt:

- Adjon isten jó napot, molnár gazda!

- Adj' isten, öcsém! Hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

- Én bizony szolgálatot keresek, bátyámuram, ha találnék.

- No bizony, ha igen, állj be hozzám molnárlegénynek. Nekem sem gyermekem, sem senkim a világon: ha jól viseled magadat, neked hagyom a malmomat s minden gazdaságomat.

Kezet csaptak, áldomást ittak, s a királyfi ott maradt a malomban. Ügyes legény volt, hamar kitanulta a molnárságot, de nem tudta elgondolni, hogy miféle malomba került, mert őrlenivaló volt mindig, hanem sem azt nem látta, hogy ki hoz őrlenivalót, sem azt, hogy ki viszi el a lisztet.

Meg is kérdezte egyszer az öregtől:

- Ugyan bizony, bátyámuram, hogy kerül ide a sok őrlenivaló, s ki viszi el innét, hogy én azt sohasem látom?

- Hej, öcsém, azt mindig éjjel hozza egy griffmadár, s éjjel is viszi el, amikor te alszol.

- Hát aztán hová viszi?

- Hm, öcsém, a királynénak viszi egyenest. Ide nem messze van egy kőszikla, annak a tetejében egy ragyogó fényes vár. Abban lakik a mi királynénk szomorú özvegységben.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb. Nem feküdt le este, s éjfélkor, ahogy jött a griffmadár a lisztért, belebújt egy liszteszsákba, s a griffmadár a többi zsák közt vitte őt is a királyné várába. Ott, amikor kioldották a zsákokat, kiugrott nagy lisztesen, hogy a szegény kenyérsütőt majd kitörte a „rossz”.

- Ne félj - szólt a királyfi -, nem vagyok kísértet. A malomból jöttem, hogy itt keressek szolgálatot.

- Jól van - mondta a sütőmester -, éppen szükség van sütőinasra, felfogadlak annak.

Hát bezzeg a királyfi kitanulta a sütőmesterséget is. Eleinte csak fekete kenyeret süttettek vele, de süttö aztán fehér cipót is, szép piros ropogóst. Hanem a királynét még egyszer sem láthatta, pedig amiatt jött ide.

Hetek múltak, hónapok múltak, s ím, egyszer, amint kitekint a sütő ablakán, látja, hogy éppen az ablak előtt sétál el egy szépséges szép asszony, éppen az ő felesége! Hej, istenem, nem találta a helyit. Mit csináljon, hogy kerüljön a felesége színe elé? Gondolt ide, gondolt oda, ő bizony azt gondolta, hogy a gyűrűt belekeveri egy cipóba, s majd megtudja erről a felesége, hogy itt van. Nem sokat teketóriázott: belekeverte a gyűrűt a tésztába, és süttö ebből olyan ropogós piros cipót, hogy még a sütőmesternek is tátva maradt a szája. Vitték is mindjárt a királyné asztalára. Ott az inas felvágja a cipót, s hát kigurul belőle egy gyűrű! Fölkapja az inas a gyűrűt, s jelenti a királynénak, hogy mi történt. Nézi, nézi a királyné, s a színében csak hol elhalványodik, hol kipirosodik. Hívátja a sütő mestert:

- Ki süttöte ezt a cipót?

Mondja a sütőmester:

- A sütőinas, felséges királyné.

- Küldje ide mindjárt.

Küldik a sütőinast, be is megy nagy lisztesen, de bezzeg nem nézte a királyné: lisztes-e, nem-e, a nyakába borult. Még aznap nagy lakodalmat csaptak, de olyant, hogy hét országra ment a híre.

Én is ott voltam, a griffmadáron mentem fel, s feneketlen kancsóból ittam a bort. Hazafelé adtak egy lovat, akinek tök volt a feje, viasz a dereka, kender a farka, kóró a lába, acél a patkója. Ahogy a földre ért, megbotlott a lovam egy békasóba, szikrát vetett a patkó, tüzet fogott a kender, elégett a kóró, elolvadt a viasz, leesett a tök, s hupp! - lepottyantam én is a földre, hogy nagyot nyekkentem belé.

Itt a vége, fuss el véle.

JAKAB ÉS A ZAB

Egyszer volt, hol nem volt, túlonnan túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egy gazdaember, s annak egy kicsi legény szolgálja, akinek Jakob volt a neve. Mondja egyszer a gazda Jakobnak:

- Eredj, fiam, Jakob, a mezőre, s arasd le a zabot.

Elment Jakob, de az ebadta kölyke nem aratta le a zabot. Nem ám, nem aratta le, de nem is dugta haza az orrát.

Megharagszik a gazda, küldi a kiskutyát, hogy harapja meg Jakobot. Na bezzeg, a kiskutya nem harapta meg Jakobot, Jakob sem aratta le a zabot.

Nosza, küldi a gazda a botot, hogy verje meg a kiskutyát. De a bot nem verte meg a kiskutyát, a kiskutya nem harapta meg Jakobot, Jakob sem aratta le a zabot.

Még jobban mérgeződött a gazda, s küldte a tüzet, hogy égesse meg a szófogadatlan botot. De bizony a tűz nem égette meg a botot, a bot nem verte meg a kiskutyát, a kiskutya nem harapta meg Jakobot, s Jakob sem aratta le a zabot.

- Ilyen-olyan, szedte-vette! - kiált a gazda - hiszen megálljatok!

Mindjárt küldte a vizet, hogy oltsa el a tüzet. Haj, de a víz nem oltotta el a tüzet, a tűz nem égette el a botot, bot nem verte meg a kiskutyát, kiskutya nem harapta meg Jakobot, s Jakob sem aratta le a zabot.

- Úgy?! Hiszen csak várjatok.

Egyszeribe küldte a bikát, hogy igya meg a vizet. De bizony a bika nem itta meg a vizet, a víz nem oltotta el a tüzet, a tűz nem égette el a botot, bot nem verte meg a kiskutyát, kiskutya nem harapta meg Jakobot, s Jakob sem aratta le a zabot.,

Küldi a mészáros, hogy vágja le a bikát. Ment a mészáros, de nem vágta le a bikát, bika nem itta meg a vizet, víz nem oltotta el a tüzet, tűz nem égette el a botot, bot nem verte meg a kiskutyát, kiskutya nem harapta meg Jakobot, Jakob sem aratta le a zabot.

Hiszen a gazdának sem kellett egyéb: küldte a szolgabíró, hogy csapassa meg a mészáros. Bezzeg a szolgabíró megcsapatta a mészáros, mészáros levágta a bikát, bika megitta a vizet, víz eloltotta a tüzet, tűz megette a botot, bot megverte a kiskutyát, kiskutya megharapta Jakobot, s Jakob mindjárt learatta a zabot, de úgy, hogy egy szál sem maradt.

Ha csak egy szál zab maradt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A CSUDAEREJŰ SÁR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl még az üveghegyeken is túl, volt egy szegény ember s annak három fia. Azt mondja egyszer az ember a fiainak:

- Menjete el, fiaim, lássatok országot-világot, próbáljatok szerencsét, mert itthon nincs a szegény embernek előmenetele.

A fiúk megfogadták az apjuk tanácsát, s elindultak szerencsét próbálni. Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen. Aztán, mikor erősen elfáradtak, letelepedtek egy helyen, elővették a tarisznyájukat, hogy falatozzanak egy keveset. Azt mondja a legidősebb fiú:

- Ne egyék külön-külön mindegyik a maga tarisznyájából, hanem előbb együk meg, ami egy tarisznyában van. Ha az kiürült, fogjunk a másodiknak.

Jól van, hát ebben meg is egyeznek. Először megették a legkisebb fiú elemózsiáját, aztán továbbmentek.

De mikor a középső fiú tarisznyájára került a sor, a legkisebb fiúnak egy falás nem sok, annyit sem adtak. Hiszen ha csak nem adtak volna, de mit tettek! Mikor az öccsük kérte, hogy adjanak neki is valamit, mert az a becsület, kiszúrták a szemét, s otthagyták a szegény fiút.

Elindult szegény vak fiú tapogatózva, ment jobbra, balra, eléfelé, hátrafelé, nem tudta szegény: merrefelé, egyszer csak beléesett egy kútba. No, áldott szerencséje volt, hogy beléesett. Nem volt ebben a kútban víz, színig sárral volt tele, mégpedig csuda erejű sárral. Ahogy beléesett ebbe a sárba, halljatok csudát! egyszeribe megjött a szeme világa. Megint látta a fényes napot, látta az egész világot. Fogta magát, aztán egy jó összetett marékkal felmarkolt a sárból, beletette a tarisznyájába, s ment tovább.

Még egy jó hajításnyira sem ment, jó vele szembe egy kicsi egérke. Le volt törve a dereka, sántított a lábára. Megszólította a fiút:

- Ó, te fiú, segélj rajtam, ha tudsz, bizony nem bánod meg.

A legény kivett a tarisznyájából egy kevés sárt, megkente vele az egérke, lábát, derekát, s hát abban a szempillantásban meggyógyult a sántasága, meggyógyult a dereka is, semmi baja sem volt.

- No, te fiú - mondja az egér -, jótétel helyébe jót várj. Tudd meg, hogy én az egerek királya vagyok. Nesze, adok neked egy sípot. Ha bajba kerülsz, csak fuvintsd meg, a világon ahány egér, mind a segítségére lesz.

Elveszi a fiú a sípot, a tarisznyájába teszi, megy tovább, és még egy hajításnyira sem ment, megszólítja egy méhecske: annak is össze volt törve a teste.

- Segíts rajtam, te jó fiú, ha tudsz, bizony meghálálom.

Segített ezen is, s a méh is egy sípot adott neki. Azt mondta:

- Tudd meg, hogy én a méhek királya vagyok, s ha bajba kerülsz az életben, csak fuvintsd meg a sípot, a világon amennyi méh, mind a segítségére lesz.

Továbbmegy a fiú, s hát az út szélén egy farkas fekszik. Össze volt törve minden csontja, porcikája, nem tudott megmozdulni. Kérte ez is a fiút:

- Segíts rajtam, te jó fiú, bizony nem bánod meg.

A fiú nem akarta meggyógyítani, mert attól félt, hogyha meggyógyítja, még összetépi őt a farkas. De addig könyörgött a farkas, hogy a fiú megkönyörült rajta. Ennek is bekente sárral a testét, s ím, abban a szempillantásban talpra szökött, nagy erős állat lett belőle.

- No, te fiú - mondta a farkas -, jótétel helyébe jót várj. Nesze, adok neked egy sípot. Ha bajba kerülsz, csak fuvintsd meg, s amennyi farkas a világon, mind a segítségére lépzen.

Most már a fiúnak három sípja volt, s ment, amerre a szeme látott, hegyeken, völgyeken átal. Addig ment, mendegélt, míg a király városába nem ért. Ott felment a királyhoz, s beszegődött hozzá inasnak.

No, itten jó helyre szegődött, ott voltak a bátyjai is szolgálatban. Bezzeg megijedtek, hogy kiderül a hitványságuk, s elkezdtek tanakodni, hogy s mint pusztíthatnák el az öccsüket. Ők bizony felmentek a királyhoz, s azt mondták:

- Felséges királyunk, akit most fogadott, azt mondta nekünk, hogy ami gabona van az országban, egy éjjel mind a felséged padlására tudja hordani.

- No, ezt szeretném látni - mondta a király. - Küldjétek ide azt az inast mindjárt.

- Igaz, hogy ezt meg ezt mondta? - kérdi a király.

- Nem mondtam én senkinek, felséges királyom.

- De így, de úgy, szél zúgatlan nem indul. Ha ma éjjel az ország gabonáját a padlásomra nem hordod, karóba kerül a fejed!

Kimegy a fiú nagy búsan, nem tudta, hogy mit csináljon: elszökjék-e, maradjon-e. Amint tűnődik, bucsálódik magában, eszébe jut, hogy az egerek királya mit mondott neki. Belefuvint a sípjába, abban a minutában ott volt előtte az egér, s kérdezte:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja a fiú, hogy mit kíván tőle a király.

- No, ha csak ennyit kíván, s nem többet - mondotta az egerek királya - feküdj le s aludj!

Azzal elszaladt az egerek királya, egy óra sem telt belé, jöttek az egerek a világ minden részéből, s hordották a búzát s a rozsot s mindenféle gabonát, egy szem nem sok, annyit sem hagytak, mind a király padlására vitték.

De bezzeg kellett támogatni a padlást vasrudakkal, gerendákkal, mert recsegett-ropogott a tenger gabona alatt.

Ámult-bámult a király, mert sok csudát látott, de még ilyet soha világon való életében. Hanem a legényeket majd megette a méreg. Megint összesúgtak-búgtak, felmentek a királyhoz, s jelentették:

- Felséges királyunk, azt mondta nekünk az a fiú, tud ám ő még többet is.

- Ugyan bizony, hogy tudhat még ennél többet? - kérdezte a király.

- Hiszen mi sem hisszük - mondták a legények -, de nekünk azt mondta, hogy a király palotájától a piacig egy viaszhidat épít egy éjjel.

- No, ezt igazán szeretném látni - mondja a király. - Mindjárt küldjétek ide azt a fiút!

Jő a fiú, kérdi a király:

- Igaz-e, hogy ezt meg ezt mondtad?

- Nem mondtam én semmit, felséges királyom.

- Csak ne tagadd, mert szél zúgatlan nem indul. Ha ma éjjel az én palotámtól a piacig viaszhidat nem építesz, bizony mondom, karóba kerül a fejed.

Kimegy a fiú, nagy búsán tűnődik, évelődik magában, már világgá is akar menni nagy bánatában. Hanem eszébe jut, hogy adott neki egy sípot a méhek királya is. Belefuvint a sípba, jön a méhek királya, s kérdi:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja, hogy mit parancsolt a király.

- Ó te jó fiú - mondja a méhek királya -, csak nagyobb bánatod ne legyen. Eredj s aludj, a többit bízd rám.

Lefekszik a legény, s azzal a méhek királya összegyűjti, ami méh van a világon, s éjfélig felépítik a viaszhidat. Kinéz reggel a király az ablakon, látja a viaszhidat, s hanyatt esett nagy csudálkozásában.

Mérgelődtek a legények, nem tudták már, hogy mihez fogjanak.

Harmadszor is felmentek a királyhoz, s azt mondták:

- Felséges királyom, ez az inas már megint járhatja valamin az eszét. Azt mondta nekünk, hogy reggelre elhozza a tizenkét legerősebb farkast.

Azt gondolták, hogy ezt már csakugyan nem tudja megtenni. Ha farkasokért megy, azok tépik össze, ha nem megy, akkor karóba kerül a feje.

- Küldjétek ide azt a fiút - mondotta a király.

Fölmege a fiú a palotába, kérdi a király:

- Igaz-e, amit rólad beszélnek?

- Nem szóltam én senkinek egy szót sem - mondotta a fiú.

- De ilyen-olyan ördögös legénye, szél zúgatlan nem indul. Az ország gabonáját összehordtad, a palotámtól a piacig viaszhidat építettél, elhozod nekem reggelre a tizenkét legerősebb farkast, mert különben halálnak halálával halsz meg.

De most búját sem mondotta a legény, gondolta magában: hozok én ide annyi farkast, amennyi katonája királynak még nem volt. Belefuvint a sípjába, jön a farkas, kérdi:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja, hogy mit akar a király.

- Ne búsulj semmit - mondotta a farkas -, hozok én ide nem tizenkettőt, idehozom, amennyi farkas van a világon. Te csak vigyázz, mikor megérkezünk, ülj fel a hátamra, végy egy ostort a kezedbe, s hajts mindenkit, akit a szemed előtt látsz.

Hát, halljatok csudát! Úgy éjfél tájban jönnek a farkasok, rettentő ordítással, de annyian jöttek, hogy a városban nem fértek. Ellepték a város határát, még azon túl is. Akkor felült a fiú a farkaskirály hátára, be a király udvarába, neki a farkasok a királynak, az udvarbéli népeknek, ki elszaladt, kit széjjeltéptek, senkit sem kíméltek, csak a királykisasszonyt.

Ezt a fiú mindjárt feleségül vette, elfoglalta az egész országot, ő lett a király, s még ma is él, ha meg nem halt.

A KIRÁLY NYULAI

Hol volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl, volt egyszer egy szegény asszony s ennek három fia. Olyan szegények voltak, mint a templom egere, vízzel főztek, s bottal reá rántottak, úgy éltek egyik napról a másikra. A legények bizony megelégtették ezt a keserves életet, s rászánták a fejüket, hogy már csak valamerre kimozdulnak hazulról, mert így nem lehet, míg a világ s még két nap.

Azt mondja egyszer a legidősebb az anyjának:

- Édesanyám, süssön nekem egy hamuba sült pogácsát, mert én elindulok szerencsét próbálni.

Süt is a szegény asszony, s a legény elindult világgá. Megy, mendegél ország-világ ellen, hegyen-völgyön átal, s egy aranyos kúthoz ér. Letelepedik melléje, előveszi a hamuba sült pogácsát, s falatozni kezd belőle. Amint ott eddegélne, csak elejbe szökik egy kis egérke, s azt mondja:

- Hallod-e, te legény, adj egy falást abból a pogácsából, éppen hét napja, hogy egy befaló falást sem ettem.

- Nem bánom én - mondja a legény -, ha hetvenhét napja nem ettem is, bár nekem legyen elég.

Csak elcincog nagy szomorúan az egérke, bebújt egy likba, a legény pedig továbbmendegélt. Addig ment, addig ment, hogy éppen a király városába ért. Egyenesen a király palotájának tartott, leült a kapu elejbe, s ott várta a jó szerencsét. Hát egyszer csak kijő a király maga, meglátja a legényt, még köszön is neki, s megkérdezi:

- Mi járatba vagy, te szegény legény?

- Én bizony, felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, szolgálatot keresek, ha valahol találnék.

Azt mondja a király:

- Gyere csak be, te legény, van az udvaromban száz darab nyúl, ezeket rád bízom. Hajtsd ki a mezőre, de úgy őrizd, hogy el ne találjon veszni egy is, mert aztán a nyulak s a fejed!...

Másnap reggel kihajtja a legény a száz darab nyulak, de bizony, ahogy kiértek a mezőre, százfelé futottak. Haj, megszontyolodik a legény, még nézni sem mert a király palotája felé, megfutamodott, s hazáig meg sem állott. Elbeszéli otthon, hol járt, merre járt, mi minden történt vele. Előáll erre a második legény, hogy most már ő próbál szerencsét, s erőst köpte a tenyerét, hogy ő - tudom istenem - megőrzi azt a száz nyulak, ha addig él is. Hanem az is úgy járt „kivilágos világra”, mint a legidősebb. Az aranyos kútnál ő is leült falatozni, az egérke tőle is kért egy falást a hamuba sült pogácsából, de ő bizony nem adott. Aztán addig ment, míg a király városába nem ért, beszegődött a királyhoz, de ahogy első reggel kicsapta a nyulakat a mezőre, a száz nyulak éppen százfelé futott.

Hazament ez is nagy szomorúan, s most már a legkisebb legény cihelődött neki: hátha neki jobban vált a szerencse. Süt az anyja egy hamuba sült pogácsát, akkorát, mint egy jó nagy taligakerék, s azzal elindul világgá. Megy, mendegél, s elérkezik az aranyos kúthoz. Amint ott eddegélne, csak elejbe fut az egérke, s igen szépen kéri, hogy adjon neki egy falás pogácsát, mert éppen tizennégy napja, hogy nem evett.

- Jó szívvel, te kicsi egérke - mondta a legény -, úgyis talán nem kell ebből a pogácsából sokáig élnem.

Megköszöni az egérke, s azt mondja:

- No, te szegény legény, jótétel helyébe jót várj. Két bátyádtól kértem már, egyik sem adott, de nem is volt szerencséje egyiknek sem.

Azzal befutott a likba, s egy kicsi kürtöt hozott magával.

- Ezt a kürtöt neked adom - mondta az egérke -, tedd el, még hasznát veheted.

- Ugyan bizony, mit tudok én ezzel csinálni? - kérdi a legény.

- Csak vidd el - mondta az egérke -, s akármi veszedelemben légy, fuvintsd meg, s minden rossz jóra fordul.

„No! - gondolja magában a szegény legény - ha nem használ, nem is árt, elviszem magammal”
- s bedugta a tarisznyájába, továbbindult, s meg sem állott a király városáig, s abban is a király palotájának kapujáig.

Megérkezik, letelepedik a kapuban, s hát egyszer jön a király.

- Mit keresel itt, te szegény legény? - kérdezi a király.

Elmondja, hogy miben fáradozik: szeretne valami jó helyen szolgálatba állani.

- Éppen jó helyen jársz - mondta a király -, van száz nyulam, ezeknek egy ügyes pásztor kéne, mert eddig még nem akadt kedvem szerint való.

Egyszeribe kezet adnak, de a király ugyancsak lelkére köti a legénynek, hogy el ne vesszen a nyulakból egy is, mert aztán a nyulak s a feje...

Jól van. A legény másnap reggel kimegy a mezőre a száz darab nyúllal, de még meg sem szagolják ezek a fűvet, ahány, annyifelé iramodik.

- Haj, haj! Álljatok meg, hé! - kiált a legény - mit csináljak most már? - Eszibe jut a kürt, előrántja, belefuvint, s hát a száz darab nyúl egyszerre megfordul, s úgy összefut, mint megannyi juh.

Látta ezt a király a palota tornácából, megcsavargatta a fejét, semmiképpen el nem tudta gondolni, hogy miféle ördögös praktikával gyűjtötte össze a legény azokat a nyulakat.

„No, megállj! - gondolta magában - azért ma mégis hiányzik majd legalább egy a százból. Ha nem, egyéb próbára teszek.”

Mindjárt megparancsolja egy szolgálónak, hogy menjen ki a mezőre egy zsákkal, s kérjen a pásztortól egy nyulat a király nevében.

Kimegy a leány, kéri a nyulat, de a legény azt mondja, hogy ő bizony nem ad, mert neki a feje drága.

- De így s de úgy - mondja a leány -, vendégség lesz a háznál, s a király mindkettőnknek fejit veteti, ha nem lesz nyúl az asztalon.

Amint így huzalkodának, honnét, honnét nem, csak ott terem a kicsi egérke, s odasuttint a legénynek:

- Csak adj oda egyet, ne félj, a többit bízd reám.

A legény hallgat az egérke szavára, fülénél fog egy nyulat nagy hirtelen, bedugja a zsákba, s a leány elindul vele. Abba a minutába csak felszökik az egérke a zsákra, s míg a leány százat lépne, kirágja a zsák végét, a nyúl kiugrik belőle, s úgy visszafut a többihez, mintha szemit

vették volna ki. Az egérke pedig leszökött a zsákról, hirtelen felkapott egy nagy darab tehéntrágyát, beledugta a zsákba a nyúl helyett.

Megy este a legény haza, bétereli a száz nyulat a nagy kapun. Hát jó elejbe a király, dúl-fúl, hogy reng belé az udvar.

- Gyere csak, gyere, te kötélrevaló, mit küldöttél nekem a zsákban!

Felel a legény:

- Én bizony nyulat, felséges királyom.

Hívják a szolgálót:

- Mit adott neked a pásztor, te leány?

- Nekem bizony, felséges királyom, életem-halálom a kezedbe ajánlom, igazán nyulat adott.

- Hm! - mondja a király - míg ilyet sem ettem világi életemben, hát most már hol a nyúl?

Számlálják a nyulakat egyszer, kétszer, háromszor, de csak mindig száz jött ki.

- No, hallod-e, te szegény legény - mondta a király -, még ilyen pásztorom sem volt, hogy küldjön is nyulat, s ne is hiányozzék. Hát mit kívánsz?

- Csak egy zsák pénzt, felséges királyom, mert nagy a szegénység otthon.

A király tüstént méretett egy istenes nagy zsák pénzt, hogy a legény tizenkét ökörrel húzatta haza. De bezzeg olyan erősen meggazdagodtak, hogy csudájára jártak messze földről.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

TAMÁS KOCSIS

Egyszer volt egy szegény ember s annak egy fiacskája. Még ölbeli volt a gyermek, s meghal a szegény ember meg a felesége, s árván maradt a fiúcska, apa nélkül, anya nélkül, minden nélkül.

A falubeliek adtak neki ételt-italt, dajkálták isten nevében. Hanem mikor kilencesztendő volt a fiú, akkor már meg tudta gondolni, hogy két kezével is megkereshetné a kenyerét.

Elbúcsúzott a falubeliectől, s indult toronyirányban, hogyha valahol szolgálatot találna. Még túl sem volt a falu határán, találkozik egy gazdaemberrel, s ez megkérdi tőle:

- Hová, merre, fiacskám?

Mondja a fiú:

- Én bizony szolgálatot keresek, bátyámuram.

- No, ha szolgálatot keresel, jó, hogy találkozunk, mert én meg szolgát keresek. Gyere, fiam, szegődj be hozzám, csak egy öreganyám van, senki más nincs a háznál, s aztán nálam csak három nap egy esztendő.

Megörült a fiúcska, ment a gazdaemberrel, azt sem kérdezte, hogy mi lesz a bére. No de a gazdaember megkérdezte:

- Hát aztán, édes fiam, mi bért adjak egy esztendőre?

Azt mondja a gyermek:

- Ne adjon nekem semmit, bátyámuram, csak étel, italom legyen elegendő, holtig elszolgálok kigyelmednél.

Jól van, gondolta magában a gazdaember, s közben szépen hazaértek. Mondja otthon az anyjának:

- Na, öregszülém, fogadtam szolgát.

Megnézi az öregasszony a fiút, s azt mondja:

- Bizony nem szolgát fogadtál te, édes fiam, mert az a gyermek még előbb-utóbb urad lesz neked.

- Ugyan bizony, édes szülém - mondja a gazdaember -, mit gondol kigyelmed, hogy ez a szegény gyermek, akinek sem apja, sem anyja, semmiféle nemzetsége, az én uram legyen valaha?

- Jól van, jól - dünnyögött az öregasszony -, majd elhiszed, ha meglátod.

Tovább ezt a beszédet nem folytatták, leültek az asztalhoz, adtak a gyermeknek ételt-italt elegendőt, hanem annyit megevett, hogy három nagy ember sem ehetett volna többet.

Mikor a vacsorának vége volt, kérdi a gazda:

- No, édes fiam, eszel-e még?

- Nem én, gazduram, mert én jóllakám, ha még volna, béraknám.

- No bizony, ha béraknád, csak egyél, fiam, én nem sajnálom. Ugye, kend sem, édes szülém?

- Nem, fiam, nem - mondta az öregasszony, s tett az asztalra túrót, szalonnát, ropogós cipót s minden jót, ami volt.

Mind egy falásig megette a gyermek, amit elejébe raktak.

- No, fiam, eszel-e még? - kérdezte a gazda.

- Nem, gazduram, nem. Én bizony jóllakám, s ami volt, azt bérakám.

- Ha jóllaktál, feküdj le!

Lefeküdt a gyermek, de már pitymallatkor föl is keltette a gazda, s vitte ki a mezőre kapálni. Beállította egy földbe, s mondta neki.

- Kapálj, fiam, amíg látsz, estig haza se jöjj!

Hát hiszen kapált is a fiú, de annyit, hogy negyven ember se kapálhatott volna többet. Kimegy este a gazda, nézi, hogy mit csinált a fiú, a szeme-szája tátva maradt a nagy csudálkozástól.

Mondta is otthon az édesanyjának:

- No, édes szülém, nemhiába eszik sokat ez a gyermek, de bizony sokat is dolgozik.

Aközben elmúlt a három nap, kitelt az esztendő, s kérdi a gazda:

- Hát, fiam, mit gondoltál, itt maradsz-e nálam még egy esztendőre?

- Itt biz én, bátyámuram, ha kigyelmed is úgy akarja.

- Jól van, fiam, csak maradj, de mondd meg, mi bért kívánsz, nehogy aztán a végén meg ne értsük egymást.

- Ne féljen, gazduram, nem kell nekem semmi, csak ételem-italom legyen elegendő.

Ott maradt második esztendőre is, és az is csak elmúlt hamarosan. Akkor megint mondja a gazda:

- No, fiam, kitelt az esztendő, itt maradsz-e nálam, vagy továbbmég?

- Nem megyek én semerre, gazduram, ha kigyelmed is meg az öreganyám is úgy akarja.

Azt mondja az öregasszony:

- Csak maradj, édes fiam, én nem bánom, hanem mégis mondanád meg, hogy mi bért kívánsz, mert mi bizony nem kívánjuk ingyen való szolgálatodat.

Ismét csak azt mondta a gyermek:

- Nem kívánok én semmit, csak ételem-italom legyen elegendő - s ott maradt a harmadik esztendőre is.

Hanem mikor a harmadik esztendő kitelt, mégis meggondolkozott, hogy ő már fickólegény is volna már vagy mi, nem ülhet mindig egy helyben, elmegy tovább szerencsét próbálni.

Kérdi utolsó este a gazda:

- No, fiam, mit gondoltál, itt maradsz-e jövő esztendőre?

Felelt a fiú:

- Majd megmondom, gazduram, ha jóllakom.

Mondja a gazda az anyjának:

- Ennek a mi szolgánknak adjon jó vacsorát, édes szülém, mert úgy vettem észre, hogy nem akar itt maradni. Nekem azt felelte, hogy csak akkor mondja meg, ha jóllakott.

Bezzeg, hogy adtak jó vacsorát. Felraktak az asztalra minden jót, ami volt. Jóllakhatott volna egy vendégsereg. Mikor aztán a vacsorának vége volt, kérdi az öregasszony:

- Hát, édes fiam, mit gondoltál, elmégy-e tőlünk, vagy itt maradsz?

Azt mondja a fiú:

- Ne haragudjék, lelkem öreganyám, de több esztendőre nem maradok itten. Elmegyek, hogy lássak országot-világot.

- Jól van - mondja az öregasszony -, eredj, édes fiam, szerencse kísérjen minden utaidban. De már most csakugyan mondd meg, mit fizessünk háromesztendei szolgálatodért?

- Ne fizessen semmit, lelkem öreganyám, ételem-italom volt itt elegendő, egyéb nem is kellett.

- De már én nem kívánom ingyen való szolgálatodat - mondja az öregasszony. - Adok mindennapra legalább hét garast, fogadd el szívesen.

Ott mindjárt ki is számították, hogy kilenc napra hány garas jár. Úgy számították, hogy hatvanhárom garas. Hát éppen jól számították!

Lefizették a hatvanhárom garast, adtak neki még egy bivalybőr nadrágot, s azzal útnak eresztették.

Elindult a legény (mert most már jó nagy legényecske volt), ment hetedhét ország ellen, egyenesen Magyarország kellős közepébe.

Hét napja ment már, s nem talált útjában sem falut, sem várost, csak hetedik nap este ért egy rengeteg nagy erdőbe. Ott nagy fáradtan lefeküdt egy fa alá, s elaludt.

Hát azon az éjen azt látta álmában, hogy azon az úton, amelyen elindult, vissza ne menjen, mert hogyha visszamegy, elveszti a hatvanhárom garasát, de még a bivalybőr nadrágját is, csak menjen előre, keresztül a nagy erdőn, s ha kiért az erdőből, forduljon jobb kézre, balra világért se. Ott meglát egy királyi palotát, menjen oda egyenesen, felfogadják bizonyosan, mert éppen most csapta el a király a parádés kocsisát.

Indult egyenesen a királyi palotához. Ott a kapu előtt megállott, s kérdi az istrázsát, hogy van-e szüksége a királynak szolgára.

- Bizony van, öcsém - mondta az istrázsa -, éppen jókor hozott a szerencse, mert a király most csapta el a parádés kocsisát.

Fölmegy a palotába, bevezetik a király színe elé, s mondja, hogy hallott, amit hallott, fogadja fel őt a király parádés kocsisnak, bizony nem bánja meg.

- Jól van, fiam - mondta a király -, látom, hogy szemrevaló legény vagy, de tudsz-e bálni lóval?

Feleli a legény:

- Nemigen próbáltam, felséges királyom, de most megpróbálom.

Hát a király felfogadta, levitte mindjárt az istállóba, s ott azt mondta a legöregebb kocsisnak, hogy míg ez a legény beletanul, addig csak ő legyen a parádés kocsis. Ennek az új kocsisnak pedig a legalávalóbb lovakat adják kezére. Hadd lám, mire tud menni azokkal.

Mindjárt kezére adták a legalávalóbb lovakat, a hozzá való szerszámokat: kefét, vakarót s mindent.

De hogy szavamat össze ne keverjem, minden kocsisnak külön istállója volt, s egy-egy kocsisnak három szál gyertyát adtak éjszakára.

A többi kocsis mind meggyújtotta estére a gyertyákat, de az új kocsis nem, és mégis olyan szertelen világosság volt az ő istállójában, hogy a csuda ölte meg a legényeket, miféle ördögös mestersége lehet az új kocsisnak.

Mindjárt összesúgtak-búgtak a cselédek, hogy bizonyosan összegyűjti a gyertyákat, s jó pénzért eladja. Fel is ment a legöregebb kocsis a királyhoz, s jelentette, hogy az új kocsis nem lehet becsületes legény, mert soha egy szál gyertyát sem gyújt, s mégis rettentő világosság van az istállójában.

„Hm - gondolja a király -, ezt már csak megnézem, hogy mi lehet.” - Lemegy éjszakának idején az istállóba, s hát csakugyan olyan világosság van ott, hogy majd megvakult belé, pedig egy szál gyertya sem égett.

De volt, ami volt csudálatos ebben, csak akkor ámult-bámult igazán a király, mikor a lovakat látta. Szébb volt egyik a másiknál, ragyogott a szőre valamennyinek. Megy a többi istállóba, nézi ott is a lovakat, s hát a kutyának való volt mind.

Hej, megmérgeződött a király. Hiszen csak még egy rossz szót halljon erre a legényre. Amennyi lova volt, mind az ő kezére adta, s most már csakugyan megtette parádés kocsisnak.

No, telik-múlik az idő. Mondja egyszer a király a feleségének:

- Hallod-e, feleség, befogatok a parádés kocsissal, hadd lám, mit tud.

- Az bizony jó lesz - mondja a királyné -, próbáljuk meg.

Egyszeribe leküldik az inast az istállóba, üzenik a kocsisnak: fogjon be hat lovat a parádés hintóba.

- Jól van - veti oda a kocsis -, tudtam én azt már előttem.

Visszamegy az inas, s jelenti a királynak, hogy a kocsis milyen gorombán felelt. Nagy haraggal mondta: jól van, tudtam én azt már előttem.

- Hadd haragudjék - mondta a király -, majd megbékül a maga kenyerén.

Eközben a kocsis kihúzza a hintót a szín alól, jól megvizsgálta a kerekeket, kerékszöveget, tengelyt s mindent. Aztán kivezetett az istállóból hat aranyszőrű paripát. Hanem az ördögadta legénye mind a hat lovat megfordítva fogta be.

Látja ezt a király az ablakból, megcsóválja a fejét, hívja a királynét is, hadd nézze, mit csinál az ő legényük.

- Bolond ez a legény, feleség - mondja a király.

- Hadd csináljon úgy, amint neki tetszik - mondja a királyné -, majd meglátjuk, hogy indítja el így a lovakat.

Azzal lementek, felültek a hintóra, egy szót sem szóltak a kocsisnak, csak várták, hogy mit csinál.

Hát bizony az azt csinálta, hogy felszökött a bakra, kieresztette az ostarát, nagyot rittyentett, hogy rengett belé az udvar, s uccu neki, kitáncolt a hat ló az udvarból olyan módosan, mintha

csak fejjel előre lettek volna fogva, s ahogy a kapun kiértek, repültek a hintóval sebes szélnél is sebesebben.

De bezzeg megcsodálta ezt mindenki, aki látta. Nagy híre ment a kocsisnak mindenfelé, s örült a király is, hogy neki olyan kocsisa van, amilyen nincs több kerek e világon. Ahogy hazaértek, a király nagy örömében egy véka aranyat ajándékozott a kocsisnak. A királyné pedig azt mondta, csak menjen fel hozzá reggel a palotába, majd ő megajándékozza valamivel.

Fölmegy reggel a kocsis a királynéhoz, s a királyné adott neki három arany hajszálat, s azt mondta:

- Tedd el, fiam, ezt a három hajszálat, s vigyázz jól rájuk, mert ezek neked mindig igazat jelentenek, ha nem tudnád, mit cselekedjél.

Megköszöni az ajándékot illendőképpen a kocsis, azzal lemegy az istállóba, ott elkúrálja a lovakat.

Hát egyszer csak jön az inas az üzenettel, hogy fogjon be mindjárt, azt parancsolja a királykisasszony.

Befog a kocsis éppen azonmódúlag, mint azelőtt való nap, s meghordozza a királykisasszonyt is. Mikor visszajöttek, kérdi a király:

- No, édes leányom, hogy esett a kocsikázás?

- Jólesett édesapám - felelt a királykisasszony -, csak azt szeretném tudni, hogy mi a neve a kocsisunknak.

Azt mondja a király:

- Én csak annyit tudok, leányom, hogy Tamásnak hívják, a másik nevét bizony nem kérdeztem, amikor beszegődött.

- Hát ha nem tudja, édesapám, akkor adok én neki nevet. Legyen az ő neve Oktalan Tamás, mert ilyen bolondul nem láttam még bánni lóval, pedig már sok kocsis megfordult az udvarunkban.

Jól van, ez ennyiben maradt.

Másnap reggel kimegy Tamás az udvarra, az istálló előtt egyet s mást eltisztogat, söpörget, de a királykisasszony is ott könyökölt az ablakon, s lekiált onnan:

- Tamás!

Néz Tamás erre-arra, mindenfelé, s nem lát senkit.

Lekiált a királykisasszony másodszor is:

- Tamás!

Tamás csak néz mindenfelé, hogy ugyan ki szólítja őt, de nem látott senki lelket.

Harmadszor már azt kiáltja a királykisasszony:

- Oktalan Tamás!

Most már Tamás egyenest az ablakra nézett, s úgy a királykisasszonyon felejtette a szemét, hogy az csak elfehéredett, mint a fehérített vászon, s mindjárt visszahúzódott az ablaktól.

Még ez órában halálos beteg lett a királykisasszony, hanem hogy mi okozhatta hirtelen nagy betegségét, a leghíresebb doktorok sem tudták kitalálni. Eleget faggatta a király s a királyné:

- Minek vagy a betegje, édes leányom?

De a királykisasszonynak a szavát sem lehetett venni, csak fehéredett, hervadozott szegény. Volt az udvarban egy öreg banya, aki még a királynak volt a dajkája, ez egyszer bemegy a királyhoz, s mondja:

- Felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, én azt gondolom, hogy a királykisasszony szerelem betegje, s meg nem gyógyul addig, míg annak, akit szeret, felesége nem lesz.

Mondja a király a feleségének, hogy mit hallott az öreg banyától, hátha igaza lesz.

- Biz az igaz lehet, édes uram - mondja a királyné.

Vallatóra fogták mindjárt a leányt: mondja meg, kit szeret, ne szégyellje tőlük. Az a leány sorsa, hogy előbb-utóbb főköttő alá kerüljön.

Előveszik, kérdezik, faggatják, de a királykisasszony nem vallotta meg, hogy kit szeret. Azt mondta: inkább meghal, mégsem mondja meg senkinek.

Búsult a király s a királyné is. Sírás volt éjjelük-nappaluk, hogy ím, most kifogynak egyetlen leányukból. Összehívták valahány bölcs ember volt az egész országban, hogy ezek adjanak tanácsot.

Összejöttek öreg bölcs emberek, táltosok, jóvendőmondók, éjjel- nappal tanakodtak, s egy sem tudta kitalálni, hogy kit szerethet a királykisasszony.

Ismét bemegy az öreg banya a királyhoz, s mondja:

- Felséges királyom, az a sok bölcs ember hiába tanakodik, mert úgysem találják ki, hogy kit szeret a királykisasszony. De én akármi legyenek, ha nem valamelyik udvarbeli legénynek a betegje. Én azt tanácsolom felségednek, hogy öntessen egy aranytulipántot, azt tegye ki az udvar közepén egy asztalra, sétáltassa el a tulipánt előtt, ahány legény van az udvarában, s amelyik előtt kinyílik a tulipánt, annak a betegje a királykisasszony.

- Jól van - mondja a király -, nem hinném, hogy így legyen, de megpróbálok.

Még aznap öntetett egy aranytulipántot, az udvar közepén kitette egy asztalra, azzal előrendelte mind az udvarbeli legényeket, hogy sétáljanak el a tulipánt előtt.

Ottan sétáltak minden rendű és rangú legények, úrfiak és cselédek, s hát amint Tamás kocsis elsétált a tulipánt előtt, abban a szempillantásban kinyílik.

Hej, uram, teremtóm, szörnyű haragra gerjedt a király. Hogy az ő leánya egy kocsislegényt szeressen! Ment föl a palotába, s kérdezte a leányát:

- Leányom, édes leányom, igaz-e, hogy Tamás kocsist szereted, s az ő betegje vagy?

Felelte a királykisasszony:

- Igaz, igaz, lelkem édesapám, s meg is halok, ha az övé nem lehetek.

- No hát inkább halj meg! - mondta szörnyű haraggal a király. - De meghal az a hitvány parasztlegény is!

Hiába sírt-rítt a királyné, hiába könyörögtek az udvarbeli fő-fő emberek, szörnyű nagy haragjában elevenen befalaztatta a leányát, s hívatta a hóhért, hogy Tamás kocsist akassza fel.

No, hanem Tamás is észrevett valamit, s amíg előkerült a hóhér, elszelelt az udvarból. Ment szegény feje, azt sem tudta merre, tele volt a szíve nehéz búbánattal, mert ő is szerette a királykisasszonyt.

Mind azon tűnődött, azon bucsálódott, hogy s mint tudja kiszabadítani a királykisasszonyt szörnyű sírjából.

Ment, mendegélt, beért egy rengeteg nagy erdőbe, s ottan talált egy kicsi házat.

Benéz oda, vajon ki lakik ott? Ott bizony egy öregasszony lakott, de olyan öreg, hogy az orra a térdét verte. Köszönt neki illendőképben:

- Adjon isten jó estét, öreganyám!

- Adjon isten, édes fiam. Hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

- Hej, lelkem öreganyám - mondja Tamás -, én halál ellen bujdosok.

Azzal elmondja az ő szomorú történetét.

Azt mondja az öregasszony:

- Ne búsulj, fiam, nesze, adok neked egy kalapácsot, ez majd összerontja azokat a kőfalakat. Neked csak azt kell mondani: „Üssed, verjed, kalapácsom!” Egyéb gondod ne legyen. Hanem előbb menj el még a nénémhez, nem messze lakik innen, az is ad valamit.

Megköszönte Tamás az öregasszony nagy jóindulatát, s ment a másik öregasszonyhoz. Annak is elpanaszolta az ő szomorú történetét, s ez az öregasszony adott neki egy aranyvesszőt.

Azt mondta:

- No, fiam, akárhol jársz, hegyen-rónán, ha bajba kerülsz, csak sújtsd meg ezzel a vesszővel a földet, s mindjárt akkora víz fakad a helyén, akárcsak a Duna. Hanem most menj el még a nénémhez, aki nem messze lakik innen, az is ad valamit.

Ment egyenest a harmadik öregasszonyhoz, de már annak a házat egy hétfejű sárkánykutya őrizte. Ahogy meglátja Tamást, nekiugrik, de áldott szerencséjére észrevette az öregasszony, s kikiált az ablakon:

- Hogy a farkasok egyenek meg! Nem látod, hogy vándorlólegény?

A kutya egyszeribe megjuhászodott, s Tamás bement a házba.

- Ne is mondd, hogy miben jársz - fogadta az öregasszony -, tudom, hogy a húgom igazított ide. Azt is tudom, hogy halál ellen bujdosol. Hát csak ne búsulj, édes fiam. Adok neked egy kardot, s ennek csak azt kell mondani: „Kard, ki hüvelyből!” S ha annyi ellenség támad rád, hogy ég és föld belefeketedik, akkor is megvéd ez. Most pedig fordulj vissza, fiam, ha jól sietsz, a királykisasszonyt még életben találod.

Megfordul Tamás, nyaka közé vette a lábát, szaladt vissza, s mire éjfél ütött az óra, odaért ahhoz a tornyocskához, amelyikbe a királykisasszonyt falazták, szólt mindjárt a kalapácsnak:

- Üssed, verjed, kalapácsom, hogy reggelre egy kő se maradjon a másón, s mondd meg a királykisasszonynak, hogy jöjjön utánam. Elmentem erre s erre, rengeteg erdőbe, ottan majd megtalál egy öregasszonynak a házában.

Azzal Tamás, nehogy a strázsák észrevegyék, visszafordult a rengeteg erdőbe, a kalapács pedig miszlikbe verte a tornyocskát, s megmondta a királykisasszonynak, hogy mit üzent Tamás. Mire hajnalodott, a királykisasszony ott volt az öregasszony házában. Hej, istenem! Volt öröm! Most már övék a világ. Úgy elmennek, hogy hírüket sem hallja senki.

Az ám, de reggel, mikor felébredt a király, kinézett az ablakán, s látja, hogy híre-pora sincs a tornyocskának. Összehívhatja nagy haraggal az udvarbélieket, vallatja, hogy ki szabadította ki a királykisasszonyt. De vallathatta, nem tudott senki semmit. Akkor előállott egy jövőendőmondó, s azt mondta:

- Felséges királyom, ez a Tamás mestersége, más ezt nem tehetted. De mondom is felségednek, hogy ezzel a legénnyel ki ne kössön, mert ha az egész ország népével ellene megy, akkor sem bír vele, s meglátja felséged, hogy előbb-utóbb ő lesz az úr ebben az országban.

Hiszen egyéb sem kellett a királynak. Hogy ő ne bírjon egy hitvány kocsislegénnyel! Mindjárt trombitát fúvatott, dobot veretett, s indult nagy sereggel Tamás után. Tamás az erdő szélén sétált a királykisasszonnyal, s hát egyszerre rettenetes porfelleg kerekedik, de akkora, hogy eget-földet, mindent beborított.

- No, lelkem - mondja a királykisasszonynak -, most mit csináljunk? Elfussunk vagy elbújunk? Látod, jó az apád szörnyű nagy sereggel!

- Bújunk el, bújunk el - mondta a királykisasszony, hanem Tamás egyet gondolt, s azt mondta, hogy ő bizony nem bújik el, nem fél két ország népétől sem.

S ahogy közeledett a király a sok katonával, megsújtotta a földet aranyvesszejével, s hát egyszerre akkora folyóvíz hasadt ki a földből, akárcsak a Duna, még annál is nagyobb.

Azzal leültek a folyóvíz partjára, s Tamás átkiabált a katonáknak:

- Na, gyertek, ha tudtok!

Hiszen átalmenni nem tudtak, de bezzeg lőttek puskával, ágyúval, csak úgy füttyült a fejük fölött a szörnyű sok golyóbis.

De most már Tamás sem vette tréfára a dolgot. Szól a kardjának:

- Kard, ki hüvelyből! Vágjad, ahol éred! Csak a királyt ne bánts!d!

S ím, lássatok csudát!

Átleröppent a kard a széles folyóvízen, aprította a katonákat, mint a torzsát. Jó, ha maradt kettő-három hírmondónak a királyon kívül.

Mikor a kard visszaröppent, Tamás felvette az aranyvesszőt, azzal a folyóvíz összecsapódott, eltűnt, mintha nem is lett volna, s Tamás a királykisasszonnyal szépen átsétált a királyhoz.

De bezzeg könyörgött a király, hogy hagyja meg legalább az ő életét, ha már elpusztította a sok szép katonáját. Azt mondta Tamás:

- Aki az édes leányát négy fal közé temetteti, kegyelmet nem érdemel. Hát te mit mondasz? - kérdezte a királykisasszonyt.

- Én azt mondom - felelte a királykisasszony -, hogy hagyj meg az édesapám életét.

- Jól van - mondta Tamás -, hanem előbb meglátom, hogy mit jelent az három aranyhajsza, amit egyszer nekem az édesanyád adott.

Elővett egy aranyhajsza, s mondta a királykisasszonynak:

- Csavarintsd az ujjad köré! Ha vér cseppen ki belőle, meg kell halni az édesapádnak, ha víz, akkor meghagyom az életét!

Ujja köré csavarintja a királykisasszony az aranyhajsza, s hát víz cseppent ki belőle.

- Csavarintsd az ujjad köré a másodikat, hadd lássam, mi cseppen ki abból.

Ujja köré csavarintja, s víz cseppent ki abból is.

- Most a harmadikat!

Ujja köré csavarintja, s víz cseppent ki abból is.

- Látom - mondja Tamás -, hogy meg kell bocsátani az apádnak, amit ellened vétett; no, nem bánom.

Hazamentek nagy szívbeli örömmel, s csaptak nagy lakodalmat, hét országra szólót. Azután a király Tamásnak adta az országát, egész királyságát, aminek a népek erősen örültek, mert ő aztán jó király volt, s még ma is él, ha meg nem halt.

A VÖRÖS TEHÉN

Volt egyszer egy szegény ember, annak a szegény embernek felesége, egy fia, s egy vörös tehene. Egyszer csak meghal a szegény ember felesége, s alig telt el egy hónap, kettő, azt mondja a gyermeknek a szomszédasszony:

- Te legényke, mondd meg az édesapádnak, hogy vegyen el engem feleségül, mert én téged tejbe-vajba fürösztetek, s hasábfával kenegetlek.

Mondja a gyermek az apjának, hogy mit üzent a szomszédasszony.

Gondolja magában a szegény ember: én bizony el is veszem. Ő is szegény, én is, az igaz, egy koldustarisznyából kettő lesz, de majd csak lesz valahogy.

El is vette feleségül a szomszédasszonyt, de az olyan mostohán bánt a gyermekkel, hogy mindig verte, s még amellettenni sem igen adott neki. A mostohának volt három leánya, de milyen három leánya! A legidősebbnek volt egy szeme, a másodiknak kettő, a harmadiknak három. Ezek meg mindig csúfolódtak a szegény gyermekkel.

Egyszer a legényke elviszi a vörös tehenet éjjelre legeltetni, s mikor estefelé elővette a tarisznyáját, hogy egyék belőle, hát kenyér helyett egy nagy darab téglavolt benne!

Megszomorodik a legényke, még a könnye is kicsordult. Ahogy ezt látja a vörös tehén, odamegy a legénykéhez, s azt mondja neki:

Ne búsulj, te legényke, hanem mondjad: „Aludjál el, egy szem”, mert a mostohád utánad küldte az egyszemű leányát, hogy lesse meg, mit csinálsz. Azután csavard ki az egyik szarvamat, abban elég tejet találsz.

Bezzeg, hogy egyszeribe mondta a legényke: „Aludjál el, egy szem”, s az egyszemű leány elaludt. Azzal kicsavarta a vörös tehén egyik szarvát, s abból a tejet mind kiitta.

Másnap, amikor hazament, csak elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a gyermek nem halt éhen. Este megint elment legeltetni, s amikor falatozni akart, megint csak téglát talált a tarisznyában. Odamegy a tehén, s azt mondja a megszorodott legénykének:

- Hallod-e, legényke, most a kétszemű leány leskelődik utánad, hát csak mondjad: „Aludjál el, két szem”, azután csavarintsd meg az egyik szarvamat, s annyi tejet igyál, amennyi csak beléd fér.

Úgy is tesz a legényke, azt mondja: „Aludjál el, két szem”, s a kétszemű leány mindjárt el is alszik, azután megcsavarintotta a tehén szarvát, s jóllakott tejjel.

Mikor reggel hazament, még jobban elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a „macska-béka” gyermek nem halt meg az éhségtől. Kérdi a lányát, mit látott, mit csinált az a gyermek, de a kétszemű leány nem tudott mondani semmit.

Harmadnap a háromszemű leány ment a legényke után leskelődni: de a legényke nem tudta, hogy ennek három szeme van, mert a harmadik a nyakcsigáján volt. Ő hát, amikor enni akart, csak azt mondotta: „Aludjál el, két szem.” A két szem el is aludt, de a harmadik ébren maradt, s a leány jól látta, hogy a legényke a tehén szarvából iszik.

Mindjárt hazafutott, s megmondta az anyjának, hogy mit látott.

Aj, megmérgeződik a gonosz mostoha, hogy az ő eszén így túljártak! Ahogy a legényke hazajött a tehénnel, rávette az urát, hogy ütse meg azt a dög állatot, mert egy csepp tejet sem ad. Meghallja ezt a legényke, kifut a pajtába, s nagy sírva elmondja, hogy mit hallott.

- Ne búsulj semmit - mondta a vörös tehén -, csak kérd meg az apádat, hogy te üthess le engem. Mikor kezdedben lesz a fejsze, üsd fejbe a gonosz mostohát, azzal szökjék fel a hátamra, s úgy elviszlek, hogy soha utol nem érnek ez árnyékvilágban.

Úgy is tett a legényke. Az apja megengedte, hogy ő üthesse meg a tehenet, ő pedig hirtelen fejbe ütötte a mostohát, a kötelet elvágta, felszökött a tehén hátára, s azzal, uzsgyi neki, vesd el magad! - úgy elnyargalt vele a vörös tehén, hogy meg sem állott a rézrétig.

Ezen a réten a rézbika volt a gazda. Amint megérkeztek, a vörös tehén elkezdett legelészni, a legénykének pedig azt mondta, hogy másszon fel a legmagasabb jegenyefára, s ha jó a rézbika, kiáltson neki.

Egyszer csak jó a rézbika, hogy hét singnyire szakadt ki a száján a láng. Lekiált a legényke:

- Jó a rézbika, vigyázz, vörös tehén!

A vörös tehén behúzódik az árokba, s a rézbika nem találja meg, de közben felpislant a fára, észreveszi a legénykét, s mondja neki:

- No, te vörös tehén fia, János! Mondd meg az anyádnak, hogy holnap megküzdünk életre-halálra! Készüljön rá!

Megijedt a legény, mondja a vörös tehénnek, hogy mit üzent a rézbika.

- Ne félj - vigasztalta a tehén -, csak ma jól ehessem, ihassam, holnap megölöm.

Másnap reggel el is jött a rézbika, bömbölt, hogy a föld is rengett belé.

- Állj ki, vörös tehén, ha az én rétemre mertél jönni!

Ki is állott a vörös tehén, neki a bikának, s egy öklelésibe úgy megdőfte, hogy egyszeribe vége volt.

- No, fiam, most már menjünk innét - mondta a tehén.

A legényke felült a tehén hátára, s másnapra kelve megérkezett az ezüstrétre. Amint odaértek, elkezdett legelészni a tehén, a legényke pedig felmászott a legmagasabb jegenyefára, s onnan nézte, hogy jő-e az ezüsbika, mert ez volt az ezüstrét gazdája.

Hát jött biz az egyszeribe szörnyű bömböléssel, szakadt a láng a szájából vagy tizennégy singre.

Kiáll a vörös tehén, összecsapnak. Küzdenek három teljes óráig, egyik sem tudja legyőzni a másikat. A fejük felett kárognak a varjak, s az ezüsbika felkiáltott nekik:

- Hé, varjak, adjatok egy csepp vizet, mert mindjárt dögöt adok.

Azt mondja a vörös tehén:

- Hozzatok nekem, hé, mert én kettőt adok!

A varjak a vörös tehénnek hoztak vizet, mindjárt erősebb lett, s megölte az ezüsbikát.

Az ezüstrétről indultak az aranyrétre. Hét nap s hét éjjel mind mentek, s akkor értek helybe.

A legényke megint csak felmászott a legmagasabb jegenyefára, a tehén pedig legelészett a réten. Egyszerre csak kiált a legényke.

- Vigyázz, vörös tehén, jó az aranybika!

Jött is, de úgy, hogy hetven singre szakadt a láng a szájából. A tehénnek, nem gyült volt elég ereje, behúzódott egy árokba. Az aranybika bömbölt szörnyűségesen, s felszólalt a jegenyefára:

- Hallod-e, te vörös tehén fia, János! Mondd meg az anyádnak, hogy holnap jó hajnalban megint eljövök, s akkor itt találjam, mert én küzdeni akarok vele életre-halálra!

Másnap jó hajnalban el is jött pontosan az aranybika, de most a vörös tehén sem bújt el előle. Összezsaptak, türkölöznek, vagy hat óráig küzdölődnek, de egyik sem tudta legyőzni a másikat.

Mikor már látták, hogy így semmire sem mennek, az aranybika keresztülbucskázott a fején, s lett belőle egy kerék, a vörös tehén nemkülönben, s abból is lett egy kerék. A két kerék kiment két hegy tetejére, onnét egyszerre megindultak s összeütköztek, de egyik sem tudott ártani a másiknak.

Azt mondja most az aranybika:

~ No, hallod-e, te vörös tehén, még próbáljunk egyet. Én leszek kék láng, s te légy vörös láng, s égessük egymást.

Úgy lett, amint az aranybika mondta, égetik, égetik egymást, de csak nem tudnak egymásnak ártani.

Amíg így kínlódnak, elrepül felettük három varjú. Felkiált a kék láng:

- Hé, varjak, hozzatok vizet, s öntsétek a vörös lángra, mert dögöt kaptok.

Azt kiáltja a vörös láng:

- A kék lángra öntsétek, mert én három dögöt adok.

A varjak hoznak is vizet, s kioltják a kék lángot. Most már a vörös tehén egészen szabadon legelészhetett a három réten, János pedig, mikor akkorára cseperedett - ott, az aranyrét túlsó felén, ni! lakott egy király, annak elvette a leányát, s ma is él, ha meg nem halt.

A SZALMA KIRÁLY

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király s annak három fia és három leánya. A fiúk szabadon járhattak-kelhetek erdőn-mezőn, mindenfelé, hanem a leányoknak sohasem volt szabad kimenni a palotából, még csak egy szempillantásra sem.

Sokat tündöttek ezen a fiúk, hogy miért kell a leányoknak rabságban élniük, de nem merték kérdezni az apjuktól, mert haragos, könnyen lobbanó ember volt.

Egyszer mégis megsokallották a szegény leányok rabságát, s elhatározták, hogy sorban bemennek az apjukhoz, s megkérdik, hogy legalább a kertbe miért nem ereszti a leányokat.

Bemegy a legidősebb királyfi, meg is kérdezi az apját, de abban a pillanatban a király nagy mérgesen feléje lódítja a buzogányát. Menten szörnyethal a királyfi, ha félre nem kapja a fejét.

Kiszaladt a királyfi, mondja a testvéreinek, hogy mi történt. Hanem azért bement a középső királyfi is, nehogy gyávának mondhassák a testvérei. Éppen úgy járt, mint a bátyja.

- De már nem bánom, ha megöl is - mondotta a legkisebb királyfi -, bemegyek én is.

Be is ment, köszönt illendőképpen; kérdezte, hogy szolgál a drága egészsége, aztán nagy bátran megkérdezte:

- Felséges apámuram, mi az oka annak, hogy a fiaidat szabadjára ereszted, járhatunk-kelhetünk, amerre nekünk tetszik, a leányaidat pedig szomorú rabságban tartod?

Felkapja a király a buzogányát, a fiának dobja, de az állott egy helyben, mint egy cövek, meg sem mozdult. A buzogány jól oldalba teremtette, de meg sem jajdult, hanem felvette szépen, visszavitte apjának, s mondotta bátor szóval:

- Itt vagyok, édesapám, megölhetsz, de én másodszor is kérdem, miért tartod rabságban az én húgaimat?

Mondotta a király:

- Látom, hogy bátor szíved van, hát én megmondom neked. Azért nem eresztem ki a leányaimat, mert ennek előtte több esztendővel megjövendölte egy ősz öregember, hogy amely pillanatban kilépnek a palotából, valaki elragadja őket, még ha amennyi katonám mind mellettük lesz, s többé soha az életben nem látom őket.

- De már ezt én nem hiszem annak az ősz öregembernek - mondotta a királyfi. - Szeretném látni azt az embert, aki a mi húgainkat elragadja, ha mi hárman fiútestvérek velük vagyunk.

Addig beszélt, addig könyörgött az apjának, hogy így, hogy úgy, csak egy fél órára eressze ki a szegény leányokat, ők majd hárman gondot viselnek rájuk, a kertből ki nem mennek, csak egyet sétálnak, aztán szépen visszajönnek, hogy a király azt mondta:

- Hát jól van, nem bánom, de azt előre megmondom, hogy ha a leányok vissza nem kerülnek, a fejeddel játszol.

Örült a királyfi, de még a testvérei is. Szaladtak nagy örömmel a leányok szobájába, s vitték ki a kertbe. Elöl ment a legidősebb királyfi a legidősebb királykisasszonnyal, s így egymás után. Hanem, uram, teremtőm! halljátok csak, mi történt! Még egy hajításnyira sem mehettek, a legidősebb királykisasszonyt felkapta a Nap, a középsőt a Hold, a legkisebbet a Szél.

Szörnyen megijedtek a királyfiúk. Nem tudták, mitévők legyenek. Mégiscsak igaza volt annak az ősz öregembernek, mert ha a király valamennyi katonáját a leányok mellé állítja, azok sem tudták volna megvédeni a Nap, a Hold s a Szél ellen.

Lett nagy lárma, sírás és jajgatás a palotában. Szaladtak erre-arra, mindenfelé az udvarbéli népek, a katonák. Hiszen szaladhattak: híre, pora sem volt a királykisasszonyoknak.

Rettentő nagy haragra gerjedett a király. Megfogatta a legkisebbik fiát, tömlöcbe vetette, s összehívatta a tanácsadó embereit, hogy mondjanak ítéletet: mit érdemel a királyfi.

Öszeültek a tanácsadó nagy urak, tanakodtak, okoskodtak.

Az egyik azt mondta: fel kell akasztani, a másik azt mondta: ló farkára kell köttetni, a harmadik azt mondta: a tengerbe kell dobni. Hanem a legöregebb tanácsadó azt mondta:

- Én azt tanácsolom, nem kell elpusztítani a királyfit; elég, ha kiűzik az országból, hadd menjen, amerre szeme lát, legyen világvándora, hátha megtalálja a királykisasszonyokat.

Helyeselték ezt az ítéletet valamennyien. Helyeselte a király is, mert mégis fájt volna apai szívének, hogy megölesse a fiát. Felhozatta a tömlöcből, s megmondta neki az ítéletet: fel is út, le is út.

Sírt-rítt a szegény királyné, de hiába könyörgött az urának, hogy ne űzze el a fiát, a király nem engedett. Hanem mikor a királyfi kiment a városból, titokban utána szalasztott egy inast, attól küldött a fiának egy tarisznya pénzt s egy aranyórát.

Hát jól van, a királyfi elteszi az órát, nyakába veti a tarisznyát, azzal nekiindul a világnak. Ment, mendegélt hegyeken, völgyeken át, s a hetedik nap beért egy rengeteg erdőbe, rengeteg erdőben ért egy nagy kősziklához, annak a sziklának az oldalában látott egy nagy lyukat. Benéz a lyukon, de hát olyan hosszú volt, hogy annak a végét nem lehetett látni. Gondolja magában, él-hal, neki mindegy, addig megy abban a nagy fekete lyukban, ameddig mehet. Ha valahol szabadba talál, úgy is jó, ha nem talál, úgy is jó.

Ment, mendegélt, mehetett már vagy két napot, s hát egyszerre csak mit lát! Egy nagy ház volt a hegynek a gyomrában. Benéz az ablakon, s hát bent a házban tizenkét szál gyertya ég az asztalon, s az asztal mellett ül egy olyan öregasszony, hogy az orra a földet verte.

Bemegy a királyfi, köszön illendőképpen, az öregasszony fogadja, s mondja neki:

- Jaj, te boldogtalan, hogy kerültél ide! Tudod-e, hogy itt vége az életednek?

Mondotta a királyfi:

- Nem bánom én, öreganyám, ha vége lesz is.

- Mert úgy tudd meg - mondotta az öregasszony -, hogy nekem tizenkét fiam van, s ha megtalálnak itt, ízekre tépnek.

Mondotta ismét a királyfi:

- Nem bánom én, öreganyám, úgysem kedves az én életem.

Az öregasszony megsajnálta a királyfit, s az ágy alá bújtatta, hátha nem veszik észre a fiai, de hiába bújtatta, mert amint beléptek, mindjárt megszólalt a legidősebb:

- Ki van itt, anyám? Valami emberszagot érzek.

Mondja az öregasszony:

- Egy szegény királyfi van itt, lelkem gyermekeim, de ne bántsátok, úgy lesoványodott a sok búbánattól szegény.

- Jól van, nem bántjuk - mondták a legények -, hát álljon elő, s vacsorázzon velünk.

A királyfi előbújt az ágy alól, megvacsorázott az óriásokkal; egy kicsit diskuráltak, aztán lefeküdtek mind. De még nem is pitymallott, az öregasszony felköltötte.

- Talpra, királyfi, mert reggel a fiaim szörnyű mérgesek szoktak lenni, s akkor majd hiába könyörgök nekik, széttépnek bizonyosan.

Felkel a királyfi, az asszony kivezeti a sziklaházból, ad neki egy táltos paripát s egy széllámpást.

Azt mondta neki:

- Ül fel erre a lóra, ez keresztülrepít a lyukon a hegy túlsó felibe. Ott a széllámpást akaszd a paripa nyakába, s ereszd vissza. Te meg indulj el onnét jobbra; balra sohase térj.

Megköszöni a királyfi az öregasszony nagy jóságát, elvágtat a hegy túlsó végire, ott a lovat visszaereszti, ő meg nagy bánan jobbra indult, s ment, amerre a szeme látott.

Ment, mendegélt, hegyeken, völgyeken, erdőkön, pusztaságokon keresztül, de egyszer úgy elővette a nagy éhség és szomjúság, hogy összerogyott, s elterült a földön. Nézett mindenfelé nagy keservesen, ha valahol egy csepp vizet látna, de nem látott sehol. Elővette az aranyórát, amit az édesanyja küldött utána, felpattintotta a fedelét, s hát, uram, teremtőm, mi történt? Az órából kiugrott egy inas, s kérdezte nagy alázatosan:

- Mit parancsol, felséges királyfi?

- Nem parancsolok én semmit - mondotta a királyfi -, csak egy csepp vizet, mert megtikkadok a szomjúságtól, s egy falás kenyeret is.

Abban a pillanatban aranyasztal termett a királyfi elé, tele volt az mindenféle drága ételekkel, italokkal, volt azon még víz is. Evett, ivott a királyfi, erőre kapott, aztán nagy örömmel útnak eredt. Addig ment, mendegélt, míg egy városba nem ért. Abban a városban lakott a fekete király. Gondolta magában: bemegy a királyhoz, szolgálatot keres, aztán onnét majd továbbigazodik. Felmegy a palotába, a király színe elé vezetik, elmondja, hogy szolgálatot keres, s a király mindjárt fel is fogadta kertészinasnak. Azt mondta neki:

- Tetszik a képed, öcsém, csak viseld jól magadat, még belső inas is válhatik belőled.

A fekete királynak három leánya volt, egyik szebb a másiknál. Ezek a leányok egyszer lejöttek a kertbe, de a szegény kertészinast észre sem vették.

- Hej, istenem - sóhajtott a királyfi -, ilyen három szép testvérem volt nekem is! Ha én azokat megtalálhatnám!

Különösen a legkisebb királykisasszony tetszett meg neki.

Egyszer, mit gondolt, mit nem, este, mikor a szobácskájában üldögélt, elővette az óráját, felpattintotta a fedelét, s hát csakugyan egyszeribe előugrott az inas.

- Mit parancsol, felséges királyfi?

- Azt parancsolom, hogy csinálj nekem egy szép aranybokrétát, ha tudsz.

Egy perc, kettő nem telt belé, kész volt az aranybokréta, s a tövére ráírta az inas cifra betűkkel: „Ennek a bokrétának egy ország az ára.” Mikor ezt beleírta, azt mondta az inas:

- No, felséges királyfi, most ezt a bokrétát küldd el a legidősebb királykisasszonynak.

Elküldi a királyfi a bokrétát, és a királykisasszony nem tudta, hová legyen szertelen nagy örömében. Csak azt nem értette, hogy mit akarhat azzal az írással a kertészinás. Na de mindegy, nem sokáig tűnődött rajta, hirtelen eldugta a bokrétát, hogy a testvérei meg ne lássák, majd aztán feltűzi a keblére, mihelyt bál lesz.

Hanem az inas még két aranybokrétát csinált, s írt azokra is. A másodikra azt írta: „Ennek a bokrétának két ország az ára.” A harmadikra pedig azt: „Ennek a bokrétának három ország az ára.” Ezt a két bokrétát is elküldte a királyfi külön-külön a középső s a legkisebb királykisasszonynak.

A királykisasszonyok világért sem szóltak volna egymásnak a bokrétáról, mind a három azt hitte, hogy csak neki van bokrétája. Bezzeg csudálkoztak, mikor a bálba léptek, s látták egymás kebelén az aranybokrétát.

De csudálkozott ott mindenki. Mert voltak ott sokan királyok, hercegek, grófok, bárók, de olyan ragyogó szép bokrétákat világon való életében egy sem látott.

Másnap a király tudtára adta mindenkinek, akik ott voltak a palotában, hogy férjhez akarja adni mind a három leányát, s mert hogy úgylis itt vannak mind a valamirevaló királyfik s hercegek, annak adja őket, akit kiválasztanak.

A két idősebb királykisasszony mindjárt első tekintésre kiválasztott két királyfit, de a legkisebb királykisasszony azt mondta az apjának:

- Édesapám, én ezek közül nem választok.

- Bizony, ha nem választasz ezek közül - mondotta a király -, összehívom a közrendbeli embereket, válassz azok közül.

Összehívták a közrendbeli embereket, de a királykisasszony azok között sem látta, akit az ő szíve kívánt. Csak egyedül a kertészinás hiányzott, előhívták azt is. Mondta a királykisasszony lelkes szóval:

- Ezt választom, édesapám!

- Jól van, leányom, ha ezt választod, ez legyen a tied.

Egyszeribe királyi ruhát adattak a kertészinásra, s megtartották a lakodalmat, egyszerre mind a háromét. Hat hétig tartott a nagy dínomdánom, lakodalom. Akkor aztán a két idősebb leányt elvitte az ura, csak a legkisebb maradt otthon.

Hanem volt a királynak egy ármányos lelkű minisztere, ennek semmiképpen sem tetszett, hogy a kicsi királykisasszony nem neki, hanem annak a semmiházi kertészinásnak adta a kezét. Folyton azon mesterkedett, hogy a királyt megharagítsa a legkisebb vejére. Felment egyszer a királyhoz, bánatos képet vágott, s azt mondta a királynak:

- Felséges királyom, ugyancsak hitvány embernek adta a legkisebbik leányát; hallottam, hogy tegnap is cudarul szidta a feleségit a kertben. Felséges leánya sírva fakadott, s azt mondta keservében: „Nem is hiszem, hogy nem valami ördöngösséggel nyerted meg a szívemet.” Erre azt mondta a felséged veje: „Hiszen abban igazad van, de tudok én annál különb ördöngösséget is. Látod-e azt a nagy sziklát a palota mellett? Azt én egy éjen elhordom, a helyét meg is szántom, búzával bevetem, a búza még azon éjen meg is érik, én learatom, kicsépelem, megörlöm, s reggelre olyan kenyeret sütök, amelyet még az apád sem evett.”

Felbosszankodik ezen a király, hívhatja egyszeribe a vejét, s mondja neki nagy haraggal, hogy mit hallott róla. Hiába mondta a királyfi, hogy abból egy szó sem igaz, a király azt mondta:

- Reggelre az a kenyér legyen az asztalomon, máskülönben a fejeddel játszol.

Kimegy a királyfi nagy búsan, de eszébe jutott az órája, előveszi, hátha az az ördögös inas ezt is meg tudja cselekedni. Elkeserű az inasnak, hogy mit kíván tőle az apósa, de az inas nagyot nevetett:

- Hát ez is valami? Feküdj le s aludj, reggelre ott lesz a kenyér a király asztalán.

S csakugyan reggelre híre-nyoma sem volt annak a rengeteg kősziklának. Mit csinált, mit nem az az ördögös inas, elég az, hogy reggelre ott volt a király asztalán egy ropogós, pirosra sült kenyér, amelynek búzája a kőszikla helyén termett. De az olyan kenyér volt ám, hogy amikor a király egyet harapott belőle, azt mondta:

- No, ilyen jót csakugyan még nem ettem.

Dúlt-fült nagy mérgében a miniszter; kirázta a hideg vagy hétszer, de nem tudott nyugodni. Amint a lábára állhatott, ment ismét a királyhoz, s rettentő nagy hazugságot mondott el ismét:

- Felsőges királyom - mondotta a miniszter -, életem-halálom kezedbe ajánlom, másodszor is azt mondom, hogy ördögökkel cimborál a te vejed. Az imént is hallottam, hogy összeszólalkozott a feleségével. Felsőged leánya ismét azt mondta: „Bizonyosan valami ördögösséggel szerezted meg a szívemet.” Erre meg visszavágott a felsőged veje: „Azzal hát, nem is egyébbel; tudok én annál különb ördögösséget is. Meglásd, reggelre azt a kősziklát, amelyet minap éjjel elhordottam, visszaállítom a helyére. A tetején szalmaszálra olyan palotát építék, amilyen nem volt semmiféle nemzetségednek, s attól a palotától aranyhidat húzok az apád palotájáig.”

- Ejnye, ördögös fattya! - kiáltott a király. - Küldjétek elémbé!

Mindjárt elejébe küldték a királyfit, s ráförmed a király:

- Mi beszéltél megint, te ördögös fattyú?

- Én semmit a világon - mondotta a királyfi.

- De így meg úgy, ezt meg azt mondtad. Holnap reggel helyén legyen a kőszikla. Ott legyen a tetején a szalmaszálon az a palota, s aranyhíd legyen a két palota között!

Kimegy a királyfi, de most nem is búszult oly erősen. Gondolta magában, majd megcsinálja ezt is az az ördögös inas. Előveszi az óráját, kiugrik az inas, mondja neki, hogy mit akar a király.

- Ez annak az ármányos miniszternek az esze - mondotta az inas -, de sebaj, én ezt is megcsinálom, hanem azt az ármányos lelkűt hetvenhétszer rázatom ki a hideggel.

Azzal az inas elment, a királyfi lefeküdt, aludt, s reggel, mikor kinézett az ablakon, már ott is volt a palota, a sziklának éppen a tetején, egy szalma szálon, s a két palota között aranyhíd. Kinézett a király, s majd hanyatt esett nagy csudálkozásában.

A királyfi még aznap átköltözött a feleségével az ő palotájába. Hanem amikor ezt a miniszter látta, rázni kezdte a hideg, s kirázta hetvenhétszer egymás után.

No de csak azt várta, hogy megint lábra álljon. Nem volt addig nyugodalma, míg a királyfit el nem pusztítja. Azt gondolta ki az ármányos lelkű, hogy a feleségét haragítja meg rá.

Elment a fiatal királynéhoz, s azt mondta neki:

- Már ne haragudjék, felsőges királyné, de ami igaz, igaz, meg kell mondanom. Az uráról mindenütt azt beszélnek, hogy az ördöggel cimborál, s ez még nem elég, szalmakirálynak

csúfolják, felségedet pedig szalmakirálynénak. Ha én felséged volnék, valami úton-módon kitudnám, hogy csakugyan az ördögökkel cimborál-e, s többet egy órát sem élnék vele.

No, hát amit akart, el is érte az ármányos miniszter. Éppen jött haza a királyfi. Az ármányos miniszter hirtelen a kemence mögé bújt, az asszony meg rátámadt az urára.

- Hallod-e, én ezt tovább ki nem állom! Mindenfelé azt beszélik, hogy az ördögökkel cimborálsz, ezért a szalmaszálon álló palotáért meg szalmakirálynak csúfolnak, engem szalmakirálynénak. Mondd meg igaz lelkedre, cimborálsz-e az ördögökkel?

- Hát ez miféle beszéd? - mondotta a királyfi. - Sohasem cimboráltam én ördögökkel. Várj csak, mindjárt megmutatom az én ördögömet.

Elővette az óráját, felpattintotta a fedelét, s mindjárt kiugrott belőle az inas.

- Mit parancsol, felséges királyom?

- No látod - mondotta a királyfi -, ez az inas az én ördögöm, ez csinált eddig mindent.

Ámult-bámult az asszony, de örült is erősen, hogy mégsem cimborál az ördögökkel az ő ura. Aközben beesteledett, lefeküdtek, a királyfi az óráját szegre akasztotta, s azzal szépen elaludtak.

Hiszen egyéb sem kellett az ármányos miniszternek. Lábujjhegyen elősompolygott, lekapta az órát a szegről, és felpattintotta a fedelét. Egyszeribe kiugrott az inas, s kérdezte:

- Mit parancsolsz, te ármányos miniszter?

- Azt parancsolom, hogy ezt a palotát vedd fel, s vígy el engem meg a királynét a palotával együtt, aztán tégy le valami alkalmas helyen, a királyfit pedig hagyd itt a kopasz sziklán.

Azt mondta az inas:

- Kezedben vagyok, te vagy most a gazdám, engedelmeskedem, de vigyázz az életedre!

Reggel kinéz az öreg király az ablakon, s hát híre-pora sincsen sem a palotának, sem az aranyhídnak. Összekiabálja az udvarbéli népeket, küldi fel a szikla tetejére, hadd lássák, mi van ott, mi történt.

Felmennek az emberek, s hát nem volt senki, semmi, csak egyedül a királyfi, ott feküdt a kopasz sziklán.

Behozzák a szegény királyfit, az meg felmegy nagy búsan a király palotájába, ottan együtt keseregnek, búslakodnak, nem tudják, mitévők legyenek, merre forduljanak.

- De már én itt nem maradok - mondotta a királyfi -, addig megyek, ha térdig vásik is a lábam, míg a feleségemet s a palotámat meg nem találom.

- Jól van, fiam - mondotta a király -, hát csak eredj, de ne menj gyalogszerrel, válaszd ki a legszebb paripámat, s hadd menjen veled vagy ezer katona. Adok még vagy hat szekér aranyat is, hogy pénzben szükséged ne legyen.

Úgy is lett, ahogy a király mondta. Elindul a királyfi, utána ezer katona, aztán hat szekér színültig arannyal minden szekér előtt ötven darab címeres ökör. Hanem amint az ország határából kiértek, a királyfi a hat szekér aranyat s a háromszáz ökröt elosztotta a katonák közt, azzal a katonákat visszaküldte.

Egyedül ment, egyedül vágott neki a világnak. Ment, mendegélt, erdőkön, mezőkön át, egyszerre csak egy olyan magas hegy aljába ért, hogy a teteje az eget verte. Gondolta magában,

nem fordul vissza, felmegy annak a hegynek a tetejére, hadd lássa, mi van azon túl. Hét nap s hét éjjel ment folyton-folyvást, akkor ért a hegynek a tetejére.

Hej, akkor látta csak, hova jutott! Ennek a hegynek a tetején lakott a Napnak az anyja, itt lakott a Nap is. Csak most nem volt odahaza, oda volt világjáró nagy útjára. Bemegy a Nap ragyogó szép palotájába, amilyent még emberi szem nem látott, s hát amint belép, ki jön elébe? Az ő legidősebb leánytestvére. Egyszeribe egymás nyakába borulnak, ölelik, csókolják egymást. De jött mindjárt a Nap anyja, s ráförmedt az asszonyra:

- Hogy mersz te idegen embert megölelni? Megállj, mindjárt hazajön a fiam, s vége az életednek.

- Ó, lelkem édesanyám - mondotta az asszony -, hiszen az az én testvérem. Hogyha ő nem lett volna, akkor a kegyelmed fia sohasem lát meg engem.

Na, amikor ezt hallotta a Nap anyja, nem haragudott többet; szíves szeretettel fogadta a királyfit, aranylócára ültette, s behozatott mindenféle jót, enni- és innivalót.

Aközben hazaért a Nap is. Ő már ismerte a királyfit, emlékezett rája, köszöntötte szeretettel:

- Isten hozott, sógor, hát te hogy kerültél ide? A húgodért jöttél, ugye? Nem adom vissza, de ő sem megy, tudom, jó helyen van itten.

Mondotta a királyfi:

- Látom én azt, hogy jó helyen van itt; nem is viszem vissza, elég nekem, hogy láttam, s jó egészségben találtam. Hanem egyéb bajom van nekem, sógor. Volt nekem egy szép palotám, amelynél csak egy van szebb, a tied, s ez a palota egy éjjel csak eltűnt a föld színéről, nem tudom, hova. Te bizonyosan tudod, hiszen te mindent tudsz.

Mondotta a Nap:

- Láttam én azt a palotát, gyönyörködtem is benne sokszor, hanem ha éjjel vitték el, honnét tudjam én, hova lett? Talán a Hold tud róla. Az is a te sógorod, annál van a középső húgod.

Na, lefeküsznek, alusznak. Reggel a Nap elindult világjáró nagy útjára, indult a királyfi is; elbúcsúzott a húgától keserves könnyhullatások közt, s ment azon az úton, amelyet mutattak neki, Hold sógorához. Hét nap s hét álló éjjel ment, amíg a Hold palotájához talált.

Bezzeg volt ott nagy öröm! Fogadták nagy szeretettel, volt nagy dínomdánom, de csak szomorúság lett a vége, mert a Hold sem látta, hogy merre tűnt el a királyfi palotája.

- Bizonyosan - mondotta - valami nehéz fekete felleg éppen akkor takarta el a szememet, azért nem láttam. Hanem a harmadik sógorod, Szél sógor, az talán látta, mert az éjjel-nappal jár. Minden zugba, szögletbe eljut, eredj csak hozzá, az bizonyosan eligazít.

Elbúcsúzott a királyfi a testvérétől, a sógorától, s addig meg sem állott, míg a harmadik sógorát is meg nem találta. Fogadják ott is nagy örömmel, traktálják mindenféle jóval, de a királyfinak csak nem akart megjönni a kedve.

Kérdi a Szél:

- Hát mi bajod, sógor? Miért ereszted olyan nagy bánatnak a fejedet?

Elmondja a királyfi, hogy mi búja-baja van. Azt mondja a Szél:

- Hát bizony nagy dolog ez, sógor, de talán útba tudlak igazítani. Láttam a palotádat több rendben, egyszer-kétszer meg is tépáztam a fedelét, mert nem tudtam, hogy te lakol benne, azt is láttam, hogy merre tűnt el azzal az ármányos miniszterrel. Nesze, adok neked egy arany-

vesszőt. Vidd el, s menj a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetjére, ott van egy kőszikla, azt az aranyvesszővel suhintsad meg. Arra a szikla megnyílik, menj be a sziklának a gyomrába, ottan az egérkirály palotájára találsz, az majd eligazít.

De bezzeg nem volt nyugodalma a királyfinak, felült a Szél lovára, s elvágatott a gondolatnál is sebesebben a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetjére.

Hát csakugyan ott volt egy rengeteg nagy szikla. Megsuhintja az aranyvesszővel, a szikla kétfelé nyílik, bemegy, s íme, egy ragyogó fényes palota van ott, de olyan szép, hogy három sem volt különb kerek e világon.

Bemegy a palotába, egyenesen az egerek királyához, köszönti illendőképpen, elmondja, hogy mi jóban jár, mit keres. Az egérkirály csóváltatja a fejét, hümmöget, s azt mondja:

- Hírét sem hallottam ilyen palotának, de mindjárt előhívom az egereket, ahány csak a föld színe alatt van, mind. Ezek mindent ismernek, valamelyik bizonyosan látta a te palotádat is.

Beléfűjt egy sípba, s egyszeribe megtelik a terem egerekkel, csak úgy nyüzsögtek, s kérdezték egyszerre:

- Mit parancsolsz, felséges király?

- Ki látta közületek a szalmaszálon álló palotát?

Felelik az egerek:

- Én nem! - Én sem! - Én sem!

- Mind itt vagytok? - kérdezte a király.

- Csak a kopasz egér nincs itt - jelentette a vezérük.

- Hívjátok ide a kopasz egeret!

Előhívják, jön a kopasz egér, s kérdi tőle a király:

- Láttad-e a szalmaszálon álló aranypalotát?

- Láttam, felséges királyom, ott súvadott le a bőr fejemről.

- Hát az hogy lehet? - kérdi a király.

- Az úgy lehet, hogy olyan szűk likon jártam oda, amilyenén még soha világeletemben. Nem is megyek oda többet.

- De bizony elmegy! - mordul rá a király. - Ha egyszer megjártad, megjárod másodszor is.

Mit volt, mit nem tenni a kopasz egérnek, indulni kellett, nem tréfálhatott a királlyal.

- Hát aztán mit csináljak ott? - kérdezte az egér.

Akkor előállott a királyfi, s azt mondta:

- Van abban a palotában egy aranyóra, hozd el azt nekem, édes kopasz egerem.

- No, jól van - mondotta a kopasz egér -, megpróbálom.

Azzal kiszaladt, s egy óra, kettő sem telt belé, szaladott nagy megizzadva az aranyórával.

Elveszi az órát nagy örömmel a királyfi, felpattintja a fedelét, s hát kiugrik belőle az inas.

- Mit parancsolsz, lelkem édes gazdám?

- Azt parancsolom, hogy a palotámat vidd vissza a helyére, s a minisztert hagyd abban a likban. Aztán hozz ide ezer zsák gabonát az egereknek.

Azzal eltűnt az inas, a királyfi is elbúcsúzott az egerek királyától megköszönte neki is, de különösen a kopasz egernek iránta való jóságát. Ismét felpattant a Szél paripájára, aztán a paripa egyet ugrott, kettőt szökött, csak annyi volt a futása, mint egy álomlátás: otthon volt a királyfi a szalmaszálon álló aranypalotában. De lett is nagy öröm, nagy vigasság, hejehuja, dínomdánom. Még csak most tartották meg az igazi lakodalmat. A lakodalom után felkerekedett a királyfi a feleségével, s meglátogatták apját, az öreg királyt, s ott elmondta a királyfi, hogy hol s merre járt; látta a három hűgát, ne búsuljon értük, jó helyen vannak; a legidősebb a Napnak, a középső a Holdnak, a legkisebb a Szélnek a felesége.

- Na, ha így van, akkor jól van - mondotta az öreg király -, nem búsulok többet.

Azzal a két idősebb fia között elosztotta a királyságát, a legkisebbik királyfi pedig visszament a felesége országába, annak lett a királya.

Holnap legyen a ti vendégetek!

MI VAN A LÁDIKÓBAN?

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény özvegyasszony s annak két nevendék leánya. Az egyiket Terkának hívták, a másikat Boriskának. Sokat búsult, sírt a szegény özvegyasszony, mert mikor volt kenyér a háznál, mikor nem. De nem bánta volna az éhezést sem, csak a nagyobbik leánykája ne lett volna olyan világrestje. Egész nap a porban üldögélt, játszadozott ez a leányka. Szép szó, csúf szó nem használt neki.

Na, hanem annál serényebb, dolgosabb volt a másik. Reggeltől estig a keze meg sem állott. Tett-vett, dolgozott, mint éppen egy nagyleány.

De hiába, mégiscsak nagy szegénységben éltek. Azt mondta egyszer Boriska az édesanyjának:

- Édesanyám, én elmegyek szolgálnak. Talán megsegít az isten, s a kigyelmed sorsa is jobbra fordul.

Sírt a szegény asszony, hogy inkább az idősebbnek kellene elmenni. Ő még nagyon kicsike a szolgálatra.

De Boriska addig kérte az édesanyját, hogy mégiscsak eleresztette:

- Hát csak eredj, édes leányom, eredj!

Ment, mendegélt Boriska hegyeken, völgyeken által, erdőkön, mezőkön keresztül, s amint menne, mendegélne, egyszerre csak keserves nyöszörgést, vinnyogást hall. Megy arrafelé, vajon mi lehet? Hát egy szegény kutya fetrengett a fűben, s mind csak a lábát nyalogatta. Ahogy meglátja Boriskát, megszólítja:

- Ó, te leányka, te, segélj rajtam, nézd, tövis ment a talpamba, húzd ki onnét.

Azt mondja Boriska:

- Kihúztam volna én, te szegény állat, ha nem is szóltál volna! - s szépen kihúzta a tövist a kutya lábából. Kendőjéből lehasított egy darabot, s a sebet bekötötte.

Hálálkodott a kutya:

- Köszönöm, te jó leányka, még majd meghálálom a te jóságodat.

- Jól van - mondta Boriska -, isten áldjon.

S amint továbbment, még mosolygott magában, hogy ugyan mi javára lehet neki egy kutya.

Amint ment, mendegélt tovább, halljatok csudát! az út szélén egy szőlőtőke szólította meg, amely úgy tele volt gizgazzal, hogy alig látszott tőle:

- Te, kisleány, te - mondta a szőlőtőke -, szedd le rólam ezt a sok gizgast, hadd teremjen énrajtam is szőlő, bizony nem bánod meg.

Boriska nem kérette magát. Megtisztogatta a szőlőtőkét, s ez egyszerre csak nekielevenedett a nagy tisztaságtól. Hálálkodott a szőlőtőke is, hogy majd így, majd úgy megszolgálja a jóságát, de Boriska jóformán rá se hallgatott ment, mendegélt tovább.

De alig ment egy hajításnyira, egy kúthoz ért, amely telis-tele volt szeméttel.

- Te, kislány, te - szólította meg a kút -, merd ki belőlem a szemetet, hadd ihassák a vizemet a vándor emberek.

Boriska egyszeribe kimerte a szemetet, s egyszeribe tele lett a kút friss forrásvízzel. Olyan tiszta volt a víz, hogy Boriska szépen láthatta a képét benne. Megköszönte a kút is a kisleány jóságát, s biztatta, hogy jótétel helyébe jót várjon, nem feledkezik meg róla.

Boriska nem szólt semmit, csak továbbment, s mosolygott magában: „Ugyan, mi segítségemre lehetne egy kút?”

De még jó futamodásnyira sem ment, egy összevissza repedezett kemencét talált, s kérte ez is: sikálja be a repedéseit, bizony megszolgálja.

Boriska egyet sem kérette magát, hamarosan megsikálta a kemencét, s csak mosolygott most is magában, mikor a kemence elkezdett hálálkodni:

- Köszönöm, te jó leányka, majd meghálálom a jóságodat.

Eközben estére járt az idő, s szegény Boriska megijedt erősen: jaj, istenem, mi lesz belőle, merre menjen a nagy sötétségben! Nézett erre, nézett arra, s egyszerre csak gyöngye világ villant meg a koromsötétségben: gyertya fénye egy ház ablakában. Megbátorodott szívvel sietett a ház felé. Mikor az ajtó elébe ért, egy kicsit megszeppent, hátha nem lesz jó bemenni.

- Mindegy - mondta a leányka -, egy életem, egy halálom, bemegek.

S bement. Hát a tűzhelyen egy olyan vénasszony kucorgott, hogy az orra a térdét verte! Megijedt Boriska, de összeszedte a bátorságát, s köszönt illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öreganyó!

- Adjon isten neked is, leányka. Ugyan bizony, hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Megmondta Boriska, hogy ő bizony szolgálatot keres.

- Na, éppen jókor jöttél, mert szolgálatot keresek - mondotta az öregasszony. - Nálam három nap egy esztendő. Egyéb dolgod nem lesz, csak főzz egyszer ennem mindennap, s kora reggel két szobát söpörj ki, de a harmadikba be ne tekints, mert jaj lesz akkor neked.

Jól van, Boriska ráállott, ott maradt szolgálónak. Reggel korán kelt, s mire a vénasszony fölbredt, már kisöpörte a két szobát. A harmadikban feküdt a vénasszony. Boriska nem is nézett a szoba felé. Még akkor sem, amikor a vénasszony elment hazulról. Odajárt, a jó isten tudja hová, de Mariskának eszébe sem jutott, hogy betekintszen a szobába: vajon mi lehet ott. Bizony, nem sok leányka állotta volna meg az ő helyében. De meg aztán egyéb gondja is volt Boriskának. Mert az öregasszony, mikor elment hazulról, azt mondotta neki:

- Hallgass ide, leányka. Estére nekem olyan pecsenyét készíts, hogy az sült is legyen, főtt is legyen, de azért nem készült sem kemencében, sem kemence előtt, sem tűzhelyen, sem tűzön, sem lángon.

Szegény Boriska! Búsult, töprenkedett, csak hogy sírva nem fakadt! Hogy tudjon ő ilyen ételt készíteni!? Inkább szép csöndesen elillan ebből a házból, úgyis látja, hogy itt egy krajcárért sem szolgálhat. Amint így búslakodik szegény feje, egyszerre csak mit gondoltok, mi történt?

- megszólal a kemence:

- Hallod-e, te kisleányka, te egyet se búsulj. Tudom én, hogy ki vagy te. Te vagy az, aki jót tettél egy társammal. Hát tedd föl csak a húst a hátamra, ott nem lesz sem bennem, sem előttem, sem tűzön, sem lángon, s mégis addig fő, míg a leve elpárolog, aztán pirosra, ropogósra sül.

Boriska úgy tett, ahogy a kemence mondta, s hát ennek csakugyan igaza volt. Estére olyan ropogós pecsenyét adott fel a vénasszony asztalára, hogy ennek szeme-szája tátva maradt a

nagy álmétkodástól. Mérgelődött is magában, hogy így kifogott rajta ez a csöpp leányka, s másnap már jó hajnalban fölkel, hátha ágyban talál, s valahogy beleköthetne. De Boriska már rég fölkel, s söpörte a szobákat. Estére ismét pompás pecsenyét adott fel, harmadnap este nemkülönben. Mikor aztán a vénasszony fölkel az asztaltól, azt mondta Boriskának:

- Na, Boriska, hozzád hasonló leányra még nem akadtam, akiben semmi hibát ne lehessen találni. Meg is érdeklődök, hogy a béreden felül még meg is ajándékozzalak. Ihol, itt van két kis ládikó, válaszd azt, amelyik neked jobban tetszik.

Ütött-kopott volt az egyik láda, cifra a másik.

Azt mondta Boriska:

- Nem választok én, öreganyó, magára bízom.

De most még jobban ámult-bámult az öregasszony.

- No, hallod-e, szerencséd, hogy nem választottál. Te bizonyosan a cifrát választottad volna, s akkor ugyancsak megjáród.

Még az éjjel ott hált Boriska, reggel pedig illedelmesen elbúcsúzott az öregasszonytól, s ment hazafelé. Nem is nézte, mi van a ládikóban. Amint ment, mendegélt hazafelé, útban találta ismét a kemencét, amelyet megsikált volt. Telides-tele volt az mindenféle pompás kaláccsal. De bizony nem engedte továbbmenni Boriskát, amíg egy jó csomót ki nem szedett belőle.

Továbbmenve a kúthoz ért. Ez is megszólította:

- Nézz belém, hadd hálálom meg jószágodat.

Boriska belenézett, s még százszor szebb lett, mint volt annak előtte. Pedig azelőtt sem volt ám csúnya.

Ment tovább, s most a szőlőtőke állította meg. Tele volt gyönyörűsége szép fürtökkel. Ez sem engedte továbbmenni, amíg le nem szedett róla egy kötényre valót. Már-már sok is volt a jóból, de még egyéb is várt rá. Ihol ni, szalad elébe víg ugrándozással a kutya (kutya baja sem volt a lábának), a szájában egy sült nyulat cepelt, s hiába szabadkozott Boriska, el kellett fogadnia.

Alig bírta haza a sok minden jót. Bezzeg volt otthon ámulás-bámulás, amikor betoppant a temérdek sok kaláccsal, szőlővel meg a sült nyúllal! De hát még amikor a ládikót felnyitották! Valami tündérséges ládikó lehetett ez, mert annyi sok drága kincs, gyűrű, fülbevaló, selyemruha, arany-, ezüstpénz került ki belőle, mintha csak egy nagy hombár lett volna, s nem amolyan icipici kis ládikó.

Hej, bezzeg örült a szegény özvegyasszony! Sírva-sírt szertelen nagy örömeiben. Hanem Terka, ő bizony nem örült. Pedig Boriska testvériesen megosztotta vele mindent. „Hiszen jól van - gondolta magában Terka -, amit hoztál, annak fele az enyém, de most majd én is elmegyek ahhoz az öregasszonyhoz, hanem én bizony nem osztom meg veled, s mégiscsak több kincsem meg ruhám lesz neked!”

S csakugyan, Terka még aznap útnak indult. Boriska jól megmagyarázta, hogy merre menjen, s Terka éppen azon az úton haladt. Hogy, hogy nem, elég az, hogy ő is talált egy kutyát, amelynek tövis volt a lábában. De hiába kérte, hiába vinnogott keservesen, nemhogy kihúzta volna a tövist a lábából, de még nagyot rúgott rajta. Rábukkant a gizgajos szőlőre, a szemetes kútra, az összevevő repedt falú kemencére, de bizony egyiknek sem hallgatta meg a kérését. Majd még ingyen dolgozik! Bár csak azt a három napot kibírja valahogyan az öregasszonynál.

Rá is talált az öregasszony házára, ez fel is fogadta szolgálónak, de már az első reggel a vénasszony korábban kelt föl, s Terka még javában horkolt. Mikor aztán nagy nehezen fölbredt, nem is hallgatott a vénasszonyra, hogy mit rendelt vacsorára. Azt hitte, elég, ha tüzet csinál, a húst meg fölébe teszi. Kész is volt már délre a pecsenyével, s délután föl s le sétálgatott az udvaron.

Jön haza este a vénasszony, de bizony nem ízlett neki a vacsora. Látszott rajta, hogy nem a kemence hátán sült. Az ám, de nem is szólalt meg a kemence Terkának úgy, amint megszólalt volt Boriskának.

Másodnap, harmadnap megint csak olyan pecsenyét adott föl Terka, hogy meg sem ízlelte az öregasszony. Hanem azért neki is elővett két ládikót, s azt mondta:

- Lusta voltál, rossz voltál, de azért csak válassz a két láda közül. Melyik kell: a kopott vagy a cifra?

Bezzeg, hogy a cifrát választotta. Gondolta, ha a Boriska ütött-kopott ládájában annyi sok kincs volt, mennyi lehet még ebben a gyönyörű szép ládikóban!

Sietett haza, ment, mint a szél. Útközben találta a kemencét, s az tele volt mindenféle jó kaláccsal. Mikor ki akart belőle szedni, a kemence jól összeégette a kezét; a kútból is akart inni, de ennek meg olyan forró volt a vize, hogy összeégette a száját; a szőlőtőkén is volt szőlő, de olyan magasan, hogy csak létráról lehetett volna fölélni, márpedig létra itt nem volt; a kutya is elejbe szaladt a sült nyúllal, de mikor el akarta venni, jól megharapta a kezét.

De Terka hamar megvigasztalódott. Feledte a keze, szája összeégését, feledte a kutya harapását, csak a ládára gondolt, csak az legyen tele, mint a Boriskáé. Még sebesebben neki-irramodott a menésnek, s estére csakugyan haza is ért. Hej, hogy fog majd irigykedni Boriska, s mekkora lesz a bosszúsága, hogy ő majd egy kötő nem sok, annyit sem ad neki! Na hiszen, hirtelen volt az öröm. A ládikót fölnyitotta, de mi volt benne? Mindenféle ringy-rongy, s aközött egy kígyó. Bezzeg, hogy kidobták a ládikót kígyóstul, mindenestül.

Ha a ládikót ki nem dobták volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A VARJÚKIRÁLY

Volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek nem volt egyebe, mint egy kicsi földcskéje meg két kicsi tehene. Ezzel a két tehénnel szántotta a földjét, ez adott este, reggel tejet. Így élt a szegény ember a feleségével s a sok gyermekével.

Egyszer, amint a szegény ember szántogatott, csak odahajt nagy sebesen egy hatlovas hintó, abban a hatlovas hintóban a varjak királya, s azt mondja:

- Hallod-e, te szegény ember, add nekem a két tehéncéted, becsületes árát adom, de még többet is, mert a katonáim három nap óta nem ettek egy befaló falást sem, s mind elpusztulnak, ha húst nem szerzek nekik.

Mondja a szegény ember:

- Nem kell nekem pénz, felséges királyom, adjon nekem tehénért tehenet. Nem tudok én élni tehén nélkül.

- Adok én akármit - mondta a király -, csak most add ide a teheneket a katonáimnak. Aztán, ha megették, gyere csak a váramba. Innét északra van, fekete vár a neve, ott megtalálsz engem.

Azzal a varjúkirály elvágtatott hatlovas hintaján. Hát jöttek a katonái, mint valami fekete felleg, éktelen káromgással, leszállottak a földre, ott a szegény ember szeme láttára diribről darabra tépték, szaggatták a tehencskéket, még csak egy porcikájukat sem hagyták meg.

A varjak aztán elrepültek, de a szegény ember nem ment haza tehén nélkül, hanem indult a varjak után, ment abban az irányban, amerre elrepültek.

Ment, mendegélt a szegény ember, hegyeken, völgyeken át, erdőkön, mezőkön keresztül, hegyen ki, lejtőn be, erdőből ki, erdőbe be. Aztán keresztül rengeteg nagy pusztaságokon, de sem házat nem talált, sem embert nem talált. Ami kicsi kenyere volt a tarisznyában, az is elfogyott. Nem tudta már, merre facsarodjék. Majd meghalt étlen-szomjan.

Hanem amint ment a nagy pusztaságban, egyszerre mégis valami gyenge világosságot vett észre. Megy arra, oda is ért, s hát három pásztorember heverész a tűz körül, s főzik egy nagy bográcsban a gulyáshúst. Köszönt is a szegény ember illendőképpen, a pásztoremberek fogadták, aztán kérdi:

- Ugyan bizony, nem hallották-e kigyelmetek hírét a fekete várnak?

- De bizony hallottuk - mondják a pásztorok -, ottan lakik a varjúkirály, mi is az ő cselédjei vagyunk. Meg is mondták nekünk, hogy ha ilyen meg ilyen szegény ember jár erre, jól megtraktáljuk, s igazgassuk el a fekete vár felé. Talán bizony kend ez a szegény ember?

- Én volnék - mondja a szegény ember.

- No, ha kend, heveredjék le mellénk. Van itt kenyér, gulyáshús, de még bor is. Egyék, igyék. Ne éhezzenek, mint otthon.

Esznek, isznak, aztán jót alusznak, s reggel a pásztorok útbaigazítják a szegény embert, hogy csak menjen ezen meg ezen az úton, majd a fekete várra talál.

Ment, mendegélt a szegény ember, s estefelé a varjúkirály csikósainak a tanyájára ért. Azok is jól megtraktálták, mikor megtudták, ki s miféle ember. Harmadnap a varjúkirály kondásaival találkozott. Megtraktálták azok is magyárosan, paprikás szalonnával s malacpecsenyével.

Aztán beállították a szegény embert az igazi útba, hogy csak menjen, mert már nincs messze a varjúkirály vára. Hanem előbb adtak neki egy baltát, s megmagyarázták, hogy jól nyomja a fekete vár falához, hogy szikrázzék, mert a fekete vár pulykalábon forog, s ha valamiképpen meg nem akasztja a forgásában, bizony nem jut a király elé világeletében.

No még mondtak egyebet is a kondások. Azt mondták:

- Vigyázz, te szegény ember, mert a varjúkirály olyan jó szívvel lát, mintha az édes testvére volnál. Ad neked akármit, amit csak szíved kíván, de ha a világ minden kincsét kínálja is, semmi egyebet el ne fogadj, csak azt a kicsi sódarálót, amelyik a szobájában van, éppen az ágya fejénél.

Megköszöni a szegény ember a jó tanácsot, elmegy, s addig meg sem áll, míg a fekete várhoz nem talál. Hát, halljatok csudát! forog a fekete vár egy pulykalábon, mint a veszedelem. Forog oly sebesen, hogy nem látott rajta a szegény ember sem kaput, sem ablakot. Pedig volt rajta ezer is, ha nem több. Odamegy a szegény ember, a kőfálnak nyomja a baltáját, hogy csak úgy szikrázott. Hát meglassúdik a vár forgásában, a kicsi balta beleakad a kapuba, felfeszíti, s hopp, beugrott rajta a szegény ember. Aztán ahogy benn volt, a vár forgott tovább, mint a szél.

Megy fel a szegény ember a palotába, a varjúkirály már messziről jön elébe, fogadja nagy örvendezéssel, leülteti maga mellé az aranylócára. Aztán asztalhoz ülteti, s ím, az asztal csak megterül magától, s mindenféle drága étel, ital kerekedik rajta. A szegény ember csak ámult-bámult, nem tudja, hogy mi a csoda lehet az. Rajtuk kívül senki nem volt a szobában, mégis volt minden jó, megenni való.

No, még ilyen élete nem volt a szegény embernek világeletében. Eltelt egy nap, eltelt kettő. Hanem a harmadik nap a szegény embernek nem esett jól sem étele, sem itala. Elkezdett sóhajtozni:

- Hej, istenem, istenem, én itt dúskálok a sok minden jóban, s ki tudja, mennyit sírnak-rínak otthon az én gyermekeim!

Mondja is a királynak:

- Felséges királyom, ha meg nem sérteném, hazamennék, mert tudom, hogy otthon éheznek a gyermekeim.

- Jól van, szegény ember, eredj. Csak mondd meg, mit adjak neked azért a két tehénkéért, mert igazán nagyon jót tettél akkor velem.

- Nem kívánok én sokat, felséges királyom, csak adja nekem azt a sódarálót, amelyik az ágya fejénél van.

Nagyot kacag a varjúkirály:

- Ugyan bizony, mit gondolsz, te szegény ember, mi hasznát vennéd te annak?

- Sok hasznát venném én, felséges királyom. Sót örölnék rajta magamnak és másnak, meg egy kicsi kukoricát.

- Hallod-e, te szegény ember, ne bolondozz, neked adom azt a gulyámat, amelyet errefelé jöttödben láttál.

- Hát én azzal mit csináljak, felséges királyom? Az sincs, ahova rekesszem, s még azt hinnék a faluban, hogy valahonnét elhajtottam.

- Jól van, ha nem kell a gulya, adok neked hat szekér aranyat.

- Ó, felséges királyom, nem nekem való az a tenger sok pénz. Még azt hinnék otthon, hogy megöltem valakit. Vagy talán haza sem tudnám vinni, elrabolnák tőlem az úton.

- Hiszen ha csak ez a bajod, adok én melléd katonát.

- No, bezzeg a felséged katonái - kacagott a szegény ember -, hisz egy tyúk is elkergeti azokat!

- Úgy? No, majd meglátod mindjárt.

Azzal belefűjt egy sípba, s mindjárt beröppent az ablakon egy varjú. Ott abban a helyben keresztülbucskázott a fején, s olyan derék, szép szál legény lett belőle, hogy csupa csuda.

- Látod, szegény ember, ilyenek az én katonáim. - Aztán csak intett a katonának, az keresztülbucskázott a fején, ismét varjú lett belőle, s elrepült.

- Én mégis arra kérem felségedet, hogy adja nekem azt a sódarálót, amelyik az ágya fejénél van.

- Hallod-e, te szegény ember, neked adom minden jószágomat, csak a sódarálót ne kívánd.

De beszélhetett a király, ígérhetett akármit, a szegény embernek nem kellett egyéb a sódarálónál.

- Na, jól van, te szegény ember, neked adom, mert megígértem, hogy azt adok, amit kívánsz. Hát tudd meg, ha már a tiéd lesz a sódaráló, hogy sem sót, sem kukoricát nem kell ezzel darálni, hanem csak gondolnod kell akármit, s minden kívánságod abban a szempillantásban teljesedik. Csak azt kell neki mondanod: Derülj, édes darálókám! Amikor meg azt akarod, hogy ne járjon tovább, csak azt kell mondanod: Borulj, édes darálókám!

Elbúcsúzik a szegény ember a királytól, s viszi a darálót, s ahogy ment visszafelé, jól megtraktálta a kondásokat, csikósokat s a gulyásokat. Aztán elbúcsúzott tőlük, ment tovább erdőkön, mezőkön átal. Ahol elfáradt s megéhezett, leült, s szólt a darálónak: Derülj, édes darálókám! S mindjárt terített asztal ugrott elő, volt étel, ital bőven.

Egyszer amint ment, mendegélt egy nagy erdőben, leül egy fa alá, s szólítja a darálót: Derülj, édes darálókám! S ím, abban a szempillantásban asztal terül, s az asztal mellé honnét, honnét nem, egy nagy, zsíros bundás ember került.

„Hát ha bizony itt van, hadd legyen itt - gondolta magában a szegény ember -, úgymint meguntam már, hogy mindig egyedül egyem s igyam” - s kínálta nagy erősen:

- Egyék-igyék, földi, van itt minden elegendő.

No, esznek-isznak, lakmároznak. Egyszer csak azt mondja a zsíros bundás ember:

- Hiszen ez a sódaráló is ér valamit, hanem sokkal többet ér az én botom. Ennek csak azt kell mondani: Üssed, üssed, botocskám! - s leüt ez a lábáról embert, állatot, nem egyet, de százat, nem százat, de ezret, még annál is többet.

Elkezdí biztatni a szegény embert, hogy cseréljenek. Mondja a szegény ember:

- Nem kell nekem az a bot, földi, nem akarok én senkit megverni.

De addig beszélt, hogy így meg úgy, hogy a szegény embert kiforgatta az eszéből. Gondolta magában; mégiscsak jobb lesz, ha odaadja a sódarálót, mert még agyonvereti a botjával, s úgymint az övé lesz.

Mindjárt kezet csapnak, cserélnek. De ahogy cseréltek, a szegény ember mindjárt megbánta. Kérte szépen a zsíros bundás embert:

- Adja vissza, földi, legalább egyszer hadd tartsam jól a gyermekeimet.

De a bundás ember azt sem mondta, hogy befellegzett, elindult a sódarálóval.

- Hiszen mindjárt visszaadod - gondolja magában a szegény ember, s szól a botnak:

- Üssed, üssed, botocskám!

De a bot nem mondatta kétszer, elkezdett táncolni a bundás ember hátán. Úgy elagyabugyálta, hogy a bundás ember jó szívvel visszaadta a sódarálót, nekihagyta a botot is, csak ne bántsa többet.

Hazamegy a szegény ember nagy örömmel.

Hiszen csakhogy hazajött. A felesége, a gyermekei ki voltak éhezve, alig állottak a lábukon.

- Na, feleség - mondja a szegény ember -, többet nem éheztek.

- Hát ugyan mit hozott? - kérdi az asszony.

- Ezt a sódarálót, feleség.

- Ó, hogy az istennyila üssön a kend dolgába - mondta az asszony -, hát ezért adta el a két tehenet?

- Lassan a testtel - mondta a szegény ember -, várd meg előbb, hogy mit tud ez a sódaráló.

Leteszi a szegény ember a sódarálót a szoba közepére, s szól neki: Derülj, édes darálócskám! S hát abban a szempillantásban egy hosszú asztal kerekedik a szobában, s tele az asztal étellel, itallal rogyásig. Leülnek az asztal mellé az ember, az asszony, a gyermekek. Esznek-isznak, s virágos kedvük kerekedik, s nagyot rikkant a szegény ember:

- Hej, csak cigányok volnának itt, milyen nótát húzatnék én mindjárt!

Még jól ki sem mondja, tizenkét cigány pottyán a szobába, s húzzák a nótákat, hogy zeng belé a falu.

De bezzeg jöttek a népek mindenfelől csudalátni. Aztán akik befértek, bekerekedtek a szobába.

Ettek-ittak, táncoltak azok is. De úgy megtelt a szoba, hogy egymás hátán nyüzsögtek.

- Hej, de kár, hogy nem nagyobb ez a ház! - mondja a szegény ember.

Ahogy ezt mondja, akkora gyémántpalota kerekedik a viskó helyébe, hogy a király palotája cigányputri volt ahhoz.

No, híre megy ennek a csudának az egész országban. Hallja a király is, s bezzeg nem volt maradása. Fölkerekedett az udvarbéli népekkel, hadd lássák a szegény ember gyémántpalotáját.

Hát odamegy a király s a sok úri nép, a szegény ember meg fogadja nagy örvendéssel, s csak szól a darálónak, mindjárt terült asztal s azon annyi mindenféle drága étel és ital, amennyit a király sem látott életében.

No, esznek-isznak, vigadoznak, hát egyszer csak eljön egy küldönc, nagy pecsétetes levelet hoz a királynak. Olvassa a király, kékül, zöldül, fehéredik. Hej, nemhiába változott meg a színében, mert az volt írva a levélben, hogy jön a török császár minden népével, s úgy elpusztítja az országot, hogy kő kövön nem marad, s még a szopós gyermeknek sem kegyelmez. Kérdi a szegény ember:

- Ugyan bizony, felséges királyom, ha meg nem sérteném, mi szomorú hír van abban a pecsétetes levélben?

- Ne is kérdezz, szegény ember, úgysem tudsz te rajtam segíteni. Jön a török császár rettentő nagy sereggel, s még a szopós gyermeknek sem kegyelmez, az van ebben a levélben.

- No bizony, ha jön - mondja a szegény ember -, itt is hagyja a fogát.

- Mit beszélsz, te szegény ember?

- Én azt, felséges királyom, hogy a török császárt minden katonájával elpusztítom még ma.

- Bizony, ha elpusztítod, te szegény ember, három leányom van, s azt a te három legényfiadnak adom, mert ha jól emlékszem, három fiad vagyon.

- Hát csak maradjon itt, felséges királyom - mondta a szegény ember -, egyenek s igyanak, a többit bízzák rám.

Vette a botját, s egy szempillantásra ott volt a csatasíkon. Már fel is voltak állítva a katonák szépen. Erről a király katonái, arról a török császár katonái.

Na, nem sokáig állottak, mert egyet szólott a szegény ember:

- Üssed, üssed, botocskám!

Haj, elkezdett a bot táncolni! Ütötte fejbe, hátba, ahol találta a török császár katonáit. Úgy hullottak, mint a kéve, még hírmondó sem maradt belőlük. Azzal a szegény ember szépen megfordult, hazament, s jelentette a királynak, hogy most már ehetik, ihatik békén, míg a világ s még két nap, tudom, nem jön ellenség az országába.

Bezzeg a király is szavának állott, s másnap mindjárt megtartották a lakodalmat. A három királykisasszony felesége lett a szegény ember három legényfiának. Ez volt csak a lakodalom! Táncolt még a sánta koldus is, táncoltam én is, menjetek oda, s táncoljatok ti is.

Itt a vége, fuss el véle!

BOLOND JANKÓ

Volt egyszer egy szegény ember s annak egy fia, Jankó volt a neve. Az ám, Jankó! Bolond Jankónak hívták a faluban, mert afféle félkegyelmű, bolondos legény volt ő. De már akárminek hívták, a bíró mégis szolgának fogadta Jankót, s két ökröt adott a kezére. Ahogy szolgálatba állott Jankó, a bíró első este azt parancsolta, hogy hajtsa ki az ökröket a rétre, ne pusztítsák otthon a szénát.

Na, kiment Jankó az ökrökkel, egy dombon megtelepedett, acélt, kovát szedett elő, tüzet gyújtott, s annak a világánál elkezdett kártyázni egymagában.

- Makkot ide, Jankó! Filkót reá, Jankó! Ez a tied, Jankó! - mondogatta magában a félkegyelmű, s észre se vette, hogy előtte áll az ördög.

- Adj isten! - köszönt az ördög.

- Adj isten! - fogadta Jankó, csak úgy foghegyről.

Szabad-e, nem-e, nem kérdezte az ördög, csak letelepedett a tűz mellé, s azt mondta Jankónak:

- Osszad, öcsém, hadd kártyázzom én is.

- Van-e pénzed?

- Van egy garasom. Elég-e?

- No, annyi nekem is van.

Azzal osztott az ördögnek, s addig játszottak, hogy Jankó elnyerte a garast az ördögtől.

- Ide a garast, komám!

- Holnapután kiskedden! - mondta az ördög, s uccu! felugrott, szaladt, mintha a szemét szedték volna ki.

De Jankó sem vette tréfára a dolgot, utána az ördögnek. Ez meg egyenest a faluba szaladott, s ott egy utca sarkán úgy eltűnt Jankó elől, mintha a föld nyelte volna el.

- Hiszen majd megtalállak én! - kiabált Jankó, s abban a pillanatban elejébe lépett valaki.

Azt hitte a sötétben, hogy az ördög, s úgy fejbe vágta a fütykösével, hogy nagyot kiáltott, s ledöndült a földre. Haj, édes istenem! Nem ördög volt az, hanem a bíró, a Jankó gazdája.

Feltápáskodik nagynehezen a bíró, megfogja Jankót, s lármáz éktelenül.

- No, te ilyen-olyan bolondja! Hát te tulajdon gazdádat akarod agyonütni? Indulj előttem a falu házára!

Bemennek a falu házára, a bíró felveri az esküdteket, s ott mindjárt ítéletet tesznek: zárják be Jankót abba az elátkozott házba, amelyikben az ördögök tanyáznak, hadd pusztítsák el ezt a félkegyelműt.

Hiszen nem bánta Jankó, hadd zárják az ördögök házába. Nem félt ő az ördögöktől, inkább örült, hogy találkozik azzal az ördöggel, amelyiktől elnyerte a garast. No meg, hogy el ne felejtsem, s ti is jól megjegyezzétek, volt Jankónak egy zsákja, annak csak ki kellett nyitni a száját: száz ördögöt is bele tudott abba bújtatni Jankó.

Bement Jankó a házba, rázárták az ajtót, ő meg egyszeribe tüzet gyújtott, leült az asztal mellé, előszedte a kártyáját, s ütögette a kártyalapokat:

- Filkót rá, Jankó! Disznót, Jankó! Jól van, Jankó! Te nyertél, Jankó!

Amint így kártyáztat magában, hallja, hogy dörömböl valaki az ajtón.

„No, bizonyosan az ördög” - gondolja Jankó. Kikiáltott:

- Künn tágas, benn szoros!

Abban a pillanatban megnyílt az ajtó, s hát nem az ördög, hanem egy obsitos katona lépett be.

- Adj' isten, barátom. Adsz-e szállást egy szegény obsitos katonának?

- Én jó szívvvel - mondta Jankó -, hanem tudod-e, hogy ebben a házban ördögök tanyáznak?

- Már én nem bánom, egy életem, egy halálom, itt maradok, mert odaki cudar idő van.

Azzal leült az obsitos is az asztal mellé, s elkezdettek kártyázni ketten. Ütik, ütögetik a lapokat, de egyszerre csak leszakadt a tűz, alig pislákkolt, nem látták a kártyát.

- Várj, komám - mondta Jankó -, felnézek a padlásra, ott talán lesz forgács, hadd elevenítem fel a tüzet.

Felmegy a padlásra, ott csakugyan volt is forgács elegendő, lehoz egy jó öllel, ráhányja a tűzre, s az megint lobogott, pattogott vígan. De egy fertályóra sem telt belé, megint leszakadt a tűz, ellángolt a forgács.

- No, most én megyek forgácsért - mondta az obsitos.

Fel is ment a padlásra, de a másik minutában már repült is le onnét, hogy majd megszakadt a nyaka. S hát, uram, teremtöm, elsötétedik a szoba, de úgy, hogy a sötétségre fejszét lehetett volna akasztani, s becsődülnek az ördögök nagy lármával, zimóréval, zakatolással. Aztán csak felkapták Jankót, mint egy labdát, s úgy dobálták egymásnak, hogy azt hitte Jankó, mindjárt kiszalad a lelke.

De bezzeg nem tetszett Jankónak ez a tréfa, egyszerre talpra ugrott, előrántotta a zsákot, egy nagyot rikkantott:

- Bújj bele!

S hát az ördögök szép sorjában mind besétáltak a zsák száján. Csak egy ördög maradt kívül, az, akitől Jankó a garast elnyerte. Beköti nagy hirtelen a zsák száját, a kívül maradt ördögöt pedig amúgy magyar módra megragadja, a fütykössel istenesen ódalba kenegeti, s mondja neki:

- Megadod-e a garast, komám?

- Jaj, csak ne üss, megadom - könyörgött az ördög. - Nálam nincs pénz, de van a pokolban elég, gyere velem, ott megadom kamatostul.

- Hát gyerünk!

Azzal felkapott az ördög nyakára, jól ódalba sarkantyúzta, s elvágattak a pokolba, sebes szélnél sebesebben.

Megérkeznek a pokolba, ott leszáll az ördögről, az meg csak ment előre, teméntelen sok szobán keresztül, aztán le a pincébe. Na, ott szemé-szája elállott Jankónak a csudálkozástól. Volt ott annyi kád, hogy a szem nem győzte belepni, s mind színültig tele volt arannyal, ezüsttel.

- Mi kell? Arany-e, ezüst-e? - kérdezte az ördög. - Vihetsz, amennyit elbírsz.

- Nem kell nekem sem arany, sem ezüst - mondotta Jankó -, csak add meg a garasomat.

Hiszen azt ugyancsak jól tette Jankó, hogy sem aranyba, sem ezüstbe nem markolt bele, mert abban a pillanatos pillanatban lángot vetett volna arany, ezüst, s Jankónak még a hetvenhetedik porcikája is porrá égett volna. Az ördögnek azonban mindenféle pénze volt, csak éppen garasa nem. No, ha nem volt, be is bújtatta Jankó ezt is a zsákba, s indult haza a falujába. Ott, ahogy hazaért, segítségül hívott tizenkét kovácslegényt, s addig verette a zsákot, hogy csak úgy porzott már az ördögök porától. Akkor a zsák száját kioldotta, az ördögök porát szélnek eresztette. Azt mondják, ebből a porból lett a vörös hangya, azért olyan fájdalmas a csípése.

No, akár így, akár úgy, elég az, hogy Jankó elpusztította az ördögöket, s bezzeg lett nagy becsületje a faluban! Mindjárt összegyűlt a falu népe, s azt határozták egy akarattal, hogy ajándékozzanak Jankónak egy borjas tehenet, mert igazán megérdemelne kettőt is, de ha nincs, elégedjék meg eggyel.

Jól van. Jankó egy szóval sem mondta, hogy neki nem kell a tehen; de merthogy nem volt istállója, ahová bekösse, s ha az lett volna, akkor meg mit ad enni? - ő bizony elindította a tehenet a vásárra.

Megy, mendegél a tehen, utána meg Jankó, s amint egy erdön haladnának keresztül, egyszerre csak egy nagy kőrisfa elkezd hajlongani, nyikorogni, csikorogni. Jankó azt hitte, hogy a kőrisfa meg akarja venni a tehenet. Szóba állott a fával.

- Meg akarsz venni? Jól van, én neked adom, ha becsületes árát adod.

Fújt a szél cudarul, s a kőrisfa csak hajlongott, csikorgott-nyikorgott.

- Száz forint az ára. Nincs most pénzed? Nem baj, majd holnap eljövök a pénzért.

Azzal a tehenet a fához kötötte, s szépen hazaballagott. Másnap megy vissza az erdőbe, egyenest a fához, s hát a tehennek csak a csontja: megették a farkasok.

Hej, megharagszik Jankó, szedtevetézik, hogy így meg úgy, ő nem bánja, a tehen nem az ő kára, vigyázott volna rá a fa, ha megvette; ha nem vigyázott, az ő baja: fizessen!

A kőrisfa, merthogy a szél nem fújt akkor, sem nem hajlongott, sem nem csikorgott-nyikorgott. Hiszen Jankónak se kellett több, szörnyű haragjában kivágta a fát tövéből. De bizony ha kivágta, meg sem is bánta, mert a fa odvából csak úgy duvadott, ömlött ki az arany meg az ezüst. Hazaszaladt, szekeret fogadott, s úgy bírta elvinni a tenger pénzt.

Hej, bezzeg volt odahaza öröm! A szegény ember majd kibújt a bőréből szertelen nagy örömeiben, de bezzeg Jankó sem búsult, most már nagyobb gazda lesz még a bírónál is. Hanem szerették volna tudni, hogy hány véka lehet a pénzüik. Az ám, nem volt vékájuk, amivel megmérjék.

- Eredj, fiam - mondta az apja -, hozz egy vékát a bírótól.

Szalad Jankó a bíróhoz:

- Bíró uram, adjon egy vékát.

- Hát az miénk, te?

- Pénzt mérünk.

- Bolond lyukból bolond szél fúj - mondta a bíró.

- Jó, jó, csak adjon egy vékát.

Hát a bíró adott neki egy vékát, de fúrta az oldalát a kandiság, s amint beesteledett, odament a Jankóék ablakához, s úgy leskelődött. Feltette magában, hogy ha csakugyan pénzt mérnek, majd elveszi tőlük. No, ha nem akart hinni Jankónak, most elhihette, mert még mindig mérték a pénzt. Történetesen Jankó az ablak felé pillant, látja, hogy valaki leskelődik, kapja a füttykösét, kifordul az ajtón, s úgy találja fejbe vágni a bírót, hogy az éppen csak egyet kiáltott, s azzal: volt bíró, nincs bíró.

No, megijed Jankó! Most már mit csináljon? Agyonütötte a bírót. Most őt felakasztják, fel bizonyosan. Gondol ide, gondol oda, hátára veszi a bírót, beviszi a szomszéd kertjébe, beállítja a hagymaágyásba, egy hagymaszárat a kezébe nyom, mintha ki akarná húzni, s azzal szép csöndesen visszament a házba.

Jó ki reggel a szomszédasszony a kertbe, látja, hogy valaki dézsmálja az ő hagymáját, kap egy botot, odaszalad, s úgy fejbe kólintja, hogy orra bucskázott. Az ám, de úgy orra bucskázott, hogy fel sem kelt többet! Nézi az asszony, hogy ki az - s hát a bíró. Még jobban megnézi, költi, költögeti, s hát még nem is szuszog.

- Jaj, jaj - jajgatott az asszony -, agyonütöttem a bírót, jaj, jaj! De ki is hitte volna, hogy hagymát lopjon ökelme, jajajaj!

Aközben kijött Jankó is, a kerítéshez somfordált, s kérdezte az asszonyt:

- Hát kend mért sír olyan keservesen, nénémasszony?

- Jaj, lelkem öcsémuram, nézzen ide! Hagymalopni jött a bíró, s én agyonütöttem, jajajaj!

- Azért ugyan egyet se jajgasson kend - mondotta Jankó. - Egyet mondok, s kettő lesz belőle: adja nekem a leányát, s én igazítok a kend dolgán.

Bezzeg, hogy ígért az asszony Jankónak füt, fát, mindent; Jankó pedig ismét hátára kapta a bírót, vitte a másik szomszéd telkére. Az a szomszéd mészáros volt. Besompolyog Jankó az ólba, ott egy disznót leszúr, s a bírót a disznó hátára ülteti, aztán nagy hirtelen elsomfordál.

Alig ment el, kijő a mészáros a házából, megy az ólba, s hát látja, hogy valaki ül a disznón, éppen mintha le akarná szúrni. Nosza, szalad a mészáros a bárdjáért, s úgy fejbe vágja a bírót, hogy egyszeribe lefordul a disznó hátáról.

Hej, megijedt a mészáros is, mert ugyan ki gondolta volna, hogy a bíró akarja elloponi az ő disznóját? Gondolt ide, gondolt oda, ő bizony elment a falu házára, s ott elmondta az esküdteknek, hogy így meg úgy volt a dolog, ő nem hibás: miért akart lopni a bíró?

- Bizony, ha el akarta lopni, jól járt, úgy kell neki - mondták az esküdtek -, ha nem szégyellt lopni bíró létére.

Aztán egy hét sem telt bele, Jankó feleségül vette a szomszédasszony leányát, csaptak nagy lakodalmat, de olyan nagyot, hogy rostával hordották a bort. Húzták a cigányok, járták a legények s a leányok.

Holnap Jankó legyen a ti vendégeitek.

A BUJDOSÓ MACSKA

Egyszer volt, hol nem volt, nem tudom, hogy merre volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy macska. Ezzel a macskával nagyon mostohán bánt az asszonya, elkeseredett erősen, s nagy bújában, bánatában fogta magát, otthagya a gazdasszonyát, s elment világgá.

De hogy szavamat össze ne keverjem, mielőtt útnak indult volna, az udvaron talált egy nagy vörösrépát, szekeret csinált belőle, nagy hirtelen fogott két egeret, azokat a szekér elé fogta, s úgy indult bujdosóba.

Mennek, mendegélnek, hegyeken-völgyeken által, de bizony az egerek elfáradtak, egyre lassabban lépegettek. Gondolja magában a macska: így nem messzire haladunk. Fogott az úton még két egeret, a másik kettőnek elejébe fogta, s úgy hajtott tovább.

Amint mennek, mendegélnek, találkoznak egy rákkal. Kérdi a rák:

- Hova mégy, te macska?
- Megyek vándorolni.
- Vigy el engem is, mert a halak kikergettek a vízből.
- Hát miért kergettek ki?
- Azért mert mindig csipkedtem őket az ollómmal.
- No, hát gyere, ülj fel.

Tovább mennek, mendegélnek, s hát az út közepén két tojás van. Megszólal az egyik tojás, s kérdi a macskától:

- Hová mégy, te macska?
- Megyek vándorolni.
- Vigy el minket is. Nem volt maradásunk az asszonyunknál, mert azt kívánta, hogy három csirke keljen ki belőlünk, pedig csak egy van bennünk.

Felültek hát a tojások a vörösrépa szekérre, s a macska hajtott tovább. Egyszerre csak rászállott a szekérre tíz fecske s tíz pacsirta. Nem is kérdezték a macskától, szabad-e, nem-e, szépen letelepedtek, s mentek ők is.

Még egy jó hajításnyira sem mennek, egy csomó gombostűt találnak az úton. Kérdi a macska:

- Hát ti hogy kerültetek ide?
- Mi bizony úgy, hogy egy társunk megszúrta az asszonyunkat, s az asszonyunk haragjában mind kidobott az útra.
- Hát akkor csak ti is üljetek fel a szekérre, gyertek velünk.

Tovább mennek, mendegélnek, s estefelé egy kicsi házikóhoz érnek.

Abban a kicsi házikóban egy öregasszony lakott, a macska bement hozzá, köszönt illendőképpen, s szállást kért éjszakára. Mondja az öregasszony:

- Adnék én jó szívvel, de ide minden éjjel zsványok jönnek, itt ugyan nem lesz nyugodalmatok.

De a macska addig beszélt, hogy így meg úgy, nem félnek a zsványoktól, hogy az öregasszony szállást adott nekik.

A négy egeret bekötötték az istállóba.

A két tojás beleült a tüzes hamuba, a rák a vizesdézsaába, a gombostűk a törülközőbe, a macska meghúzódott az ajtó sarkában, a fecskék mentek az eresz alá, a pacsirták pedig a ház tetejére.

Hát csakugyan éjjel jönnek a zsványok, bemennek a házba, letelepednek a kemence mellett, tüzet akarnak gyújtani. De amint megpiszkálják a hamut, a két forró tojás szétpattant, s szemük, szájuk tele lett tojáshéjával meg sárgájával. Hej, uram, teremtőm, megijedtek a zsványok, égette a tojás az arcukat erősen, szaladtak a vizesdézsaához, hogy megmosdjanak. De ahogy belenyúltak a dézsába, a rák jól megcsípte az ujjukat. Lekapják az alsó szegről a törülközőt, hogy megtörülközzenek, de a gombostűk jól összeszurkálták őket. Még jobban megijednek, szaladnak kifelé, s ott meg nekik ugrik a macska, s istenigazában összevissza karmolta az arcukat.

Ki az udvarra, mintha szemüket vették volna, de ott meg a fecskék és a pacsirták elkezdtek csiripolni:

- Zsványok, zsványok! Fogjátok meg!

Ahányan voltak, annyifelé szaladtak, többet az öregasszony házához vissza se jöttek.

Reggel a macska megköszönte a szállást az öregasszonynak, a négy egeret befogta a vörösrépa szekérbe, aztán mind felkerekedtek, mentek tovább.

Hanem amint egy hídra értek, halljátok csak, mi történt. Az egerek mitől, mitől nem, megijedtek, a szekeret belerántották a vízbe.

Hej, istenem, lett nagy ijedelem. A pacsirták és a fecskék, huss felrebbentek és elrepültek. A macska is nagy ügyel-bajjal kiúszott, de a szegény rák az ott maradt a vízben, no meg a gombostűk is.

Hogyha ezek a vízben nem maradtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.

SZÉP PALKÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak egy fia volt, de ennek is hol adott enni, hol nem. Adott volna szegény feje, de mikor volt mit, s mikor nem. Azt mondja egyszer a fiú az anyjának, hogy ő bizony nem sanyarog többet itthon, elmegy szerencsepróbálni.

Sírt a szegény asszony, hogy most kifogy az egyetlen fiából, de azt sem mondhatta: maradj vesztég, édes szép fiam, tejbe-vajba fűrösztgetlek, hasábfával kenegetlek, mert nemhogy tej, vaj lett volna, de még hasábfá sem volt.

Közmént legyen mondva, a fiút Palkónak hívták, s olyan szép legényecske volt, hogy nem akadt párja hét pusztá határban.

Mondom, hogy sírt az asszony keservesen, de mégiscsak feltarisznyálta Palkót hamuba sült pogácsával, s isten hírével útnak eresztette.

Ment, mendegélt szép Palkó hegyeken, völgyeken keresztül, s estére kelve sűrű rengetegbe ért. Ahogy ment a rengetegben, messze, messze meglát valami gyenge világot, de az olyan kicsinek tetszett, mint a gyertya világa.

Ment egyenesen abban az irányban, s hát a gyertyavilág erősödik, nagyobbodik, s amikor egy hajításnyira lehetett attól, akkora tűz volt, mintha egy nagy-nagy ház égett volna.

„Jaj - gondolja magában Palkó -, bizonyosan óriások lakhatnak ott.”

Na, azt eltalálta, mert csakugyan ott hemmedezett a tűz körül egy éktelen nagy óriás s mellette a fiai. Éppen szalonnát pirítottak.

- Egy életem, egy halálom! - mondta Palkó, s nagy bátran odament a tűzhöz. Levette a kalapját, s köszönt illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, apámuram!

Megfordul az óriás, s mordul egyet, de nagyot:

- Ne te, ne, miféle emberizink jár itt?

Felelt Palkó:

- Én vagyok, apámuram.

- Hát ki s mi vagy te?

- Szegény legény vagyok, szolgálatot keresek, apámuram.

- No, köszönd, hogy apámuramnak szólítottál - mondta az óriás -, mert megpirítottalak volna a tűz lángján! Telepedj le, édes fiam!

Palkó leült az óriás fiai mellé, azok jóltartották pirított szalonnával, aztán lefeküdt, s aludott, mint a bunda.

Reggel, amikor fölkelnek, kérdi az öreg óriás:

- Hát, Palkó fiam, hová mégyszolgalatba?

- Én bizony, édes apámuram, a királyhoz szeretnék menni, mert hallottam, hogy ott három nap egy esztendő, s becsületesen megfizetik a szegény legény bérét.

- Hej, fiam, messze lakik a király! A talpad elvásik, amíg odaérsz. Hanem ne búsulj, ülj a nyakamba, fogózkodj jól az üstökömbe, s én elviszlek a király városába.

Felült Palkó az óriás nyakába, de azt mondja neki az óriás:

- Palkó fiam, hunyd be a szemedet, mert különben leszédülsz, s ízzé-porrá törik minden porcikád.

Palkó behunyta a szemét, s az óriás csak megemeltette a lábát, s egyik hegyről átlépett a másik hegy tetejére. Második emelintésre egy tengert lépett átal, harmadik emelintésre egy olyan magas hegyre lépett, hogy a feje az eget verte. Ekkor megállott, egyet nagyot szusszant, s azt mondta Palkónak:

- Nyisd ki a szemedet, Palkó fiam, mit látsz?

- Látok - mondta Palkó - messze, messze valami gyenge fehérséget. Vajon mi lehet az, apámuram?

- Az a király fellegvárának a karéja, Palkó fiam. De csak hunyd be a szemedet ismét.

Amikor az óriás hármát lépett, mondja Palkónak:

- Nyisd ki a szemedet, édes fiam, mit látsz?

- Ha jól szemlélem, házat látok, apámuram.

- Az a király fellegvára, Palkó fiam. Most még csak egy házacsának látod, de majd megnövekszik, csak hunyd be a szemedet.

Behunyta Palkó a szemét, s belefogózott az óriás üstökébe magyarosan. No, ezt ugyan jól tette, mert olyan forgósél kerekedett, hogyha kezével, lábával belé nem csimpeszkedik, lekapja az a cudar szél. Hanem az óriástól surroghatott, burroghatott a szél. Csak emelintgette hosszú langaléta lábát, hegyről hegyre, erdőkön, mezőkön átal, s egyszerre csak azt mondja Palkónak:

- Nyisd ki a szemedet, Palkó fiam! Nézz körül, mit látsz?

- Látok, édes apámuram, egy olyan szép palotát, amilyent még életemben nem láttam. Itt vagyunk éppen a kapuja előtt.

- No ha itt vagyunk, szállj le rólam, Palkó fiam, s menj a király elé. Én istennek ajánllak, s megyek vissza a fiaimhoz.

Lemászott Palkó az óriásról, illendően megköszönte a jóságát, tiszteltette az óriás fiúkat, s azzal bement a palota udvarába. Ment egyenesen a király elé, s mondta, hogy mi járatban van.

- Jól van, Palkó fiam - mondta a király -, éppen most csaptam el a pulykapásztornomat, megteszlek pulykapásztornak.

Na, telt-múlt az idő, Palkó jól viselte magát, s a király úgy megszerette, hogy megtette belső inasnak. De hogy szavamát össze ne keverjem, volt a királynak három szép leánya. Különösen a legkisebb olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Jártak is utána bezzeg a hercegek s királyfiak, de a kicsi királykisasszony, attól fogva, hogy Palkót meglátta, szóba sem állott velük. Palkó nemigen válthatott szót a kicsi királykisasszonnyal, mert a királyné mindig szemmel tartotta, és tudott, amit tudott, s az neki elég volt. Észrevette, hogy Palkó s a kicsi királykisasszony értik egymást, ha nem is beszélnek. Mondta is a királynak:

- Hallja-e, tudom már, hogy mért nem kell a legkisebb leánynak sem herceg, sem királyfi. Palkót szereti a beste lélek lánya!

- Ugyan úgy-e? - mondja a király. - Hiszen majd előveszem én Palkót. Tudom istenem, hogy többet nem veti szemét királykisasszonyra.

Mindjárt hívatta Palkót, s mondja neki:

- Hallod-e, Palkó, látom, hogy te ügyes legény vagy, hát hallgass ide. A palotámmal szembe azt a nagy erdőt ma éjjel mind egy szálíg vágd ki, hordd bé az udvarra, reggelre rakd kazalba, mert különben karóba húzatom a fejedet!

Megijed Palkó erre a beszédre, s mondja:

- Felséges királyom, húzasd karóba a fejemet, mert én azt száz esztendőre sem tudom elvégezni, amit parancsoltál.

- De ördögadta kölyke, tömlöcbe vettetek mostan, s mégis karóba húzatom a fejedet, ha reggelre az az erdő nem lesz az udvaron.

Behívatott két istrázsát, s megparancsolta, hogy Palkót egyszeribe tömlöcbe vessék, kezét-lábát vasra verjék.

Leült Palkó nagy szomorúan a tömlöc földjére, és sírt keservesen, hogy mért is tudta elhagyni az édesanyját. Inkább éhezett, sanyargott volna, míg a világ s még két nap, semhogy ilyen szomorú vége legyen fiatal életének.

Hát, amint sírdogál magában, csak megnyílik a tömlöc falán egy titkos lappancs*, azon béereszkedik a kicsi királykisasszony. Odament Palkóhoz, megölelte, megcsókolta, cirókálta, marókálta, s édes szókkal vigasztalta.

- Ne sírj, Palkó, ne könnyezz - mondta a kicsi királykisasszony -, nesze, adok neked egy rézcsapójú ostort, ezen a titkos lappancson menj ki, az erdő alatt állj meg, s rittyents hármat, de nagyot, hadd zengjen belé az erdő. A harmadik rittyentésre, ami ördög van a világon, mind előszalad, s te csak parancsolj nekik, reggelre behordják az egész erdőt.

Megörült Palkó, hogy hétszerte szebb lett, mint annak előtte, vette az ostort, s kibújt a titkos lappancson, a kicsi királykisasszony pedig helyette ott maradt a tömlöcben, amíg visszakerül. Ment az erdő alá, s ott hármat nagyot rittyentett a rézcsapós ostorral. Megzendült az erdő, zúgott, zengett, mintha istennyila szaladgált volna a fák közt, s hát csak omlik elő mindenfelől a tenger sok ördög. A legöregebbik megy Palkónak, s kérdi:

- Mit parancsolsz, szép Palkó?

- Azt parancsolom - mondta Palkó -, hogy azt az erdőt mind egy szálíg levágjátok, a király udvarába behordjátok, s ott kazalba rakjátok.

- Meglesz, szép Palkó, eredj csak vissza s aludjál.

Palkó visszament a tömlöcbe, de nem aludott: reggelig diskurált a kicsi királykisasszonnyal.

Hej, azalatt az ördögök mit csináltak! Vágták az erdőt előre-hátra, keresztül-kasul, reccsent, roppant, döndült a temérdek fa, fogták, vitték tövinél, hegyinél, ahogy hamarabb kaphatták, le a hegyen, bé az udvarba, ott felvágták, fűrészelték, kazalba rakták, s azzal eltakarodtak, mintha a föld nyelte volna el őket.

Fölkel a király jókor reggel, kiáll a tornácra, de úgy hanyatég vágódott csudálkozásában, hogy három itatós cseber vizét mind ráöntötték, s mégis alig tudott feleszénkedni. Hívatja Palkót egyszeribe, s mondja neki:

* lappancs - csapóajtó

- No Palkó, ezt jól elvégezted, de csak nyisd ki jól a füledet. Most azt parancsolom, hogy ma éjjel szántsd föl az erdő helyét, vedd bé haricskával, az a haricska még az éjen keljen ki, nőjön meg, érjen is meg, arasd le, csépeled ki, öröld meg, s reggelre főzd meg puliszkának, különben karóba húzatom a fejedet.

Megszomorodott Palkó a szíve gyökeréből, s mondja a királynak:

- Felséges királyom, húzasd karóba a fejemet, mert a földet fel is szánthatom, haricskával bé is vethetem, de egy éjen hogy tudjon az kibújni, megnőni, meg is érni!

- Szót se többet! - rikkantott a király mérgesen - vissza a tömlöcbe! Holnap reggel is karóba tudom én húzani a fejedet, ördögadta kölyke.

Visszament Palkó a tömlöcbe, s nagy búnak ereszkedik szegény feje. Sírt, kesergett, hogy miért is tudta elhagyni szegény édesanyját.

Hát amint sírdogál, kesereg, felpattan a titkos lappancs, s béereszkedik a kicsi királykisasszony. Odamegy Palkóhoz, megöleli, megcsókolja, cirókálja, marókálja, s azt mondja neki:

- Ne sírj, Palkó, ne könnyezz, nem is olyan nagy baj ez! Nesze adok most egy aranycsapós ostort, bújj ki a lappancson, s ott, ahol tegnap éjjel, rittyents hármát, de nagyot, hogy ég, föld megzendüljön, s ami ördög van a földön s föld alatt, mind előszalad. Csak szólj nekik, egyébre gondod ne legyen.

Palkó úgy tett, amint a kicsi királykisasszony mondta, s hát a harmadik rittyentésre annyi ördög szalad elő, hogy a földet bélepték, s még a csillagos ég is megfeketedett.

Kérdi a legöregebb ördög:

- Mit parancsolsz, szép Palkó?

Mondja Palkó, mi nagy bajban van.

- Azon egyet se búsulj - mondta az ördög -, eridj haza s aludjál.

Palkó szépen visszament a tömlöcbe, s reggelig diskurált a kicsi királykisasszonnyal.

Aközben az ördögök nekiestek a földnek, egy micre felszántották, bévetették. Még el sem boronálták, kikelt a haricska; ki sem kelt, már megnőtt; meg sem nőtt, már megért; meg sem érett, learatták; le sem aratták, kicsépelték; ki sem csépelték, már megörölték - hipp, hopp, megvolt a haricskaliszt, elő hamar egy nagy kondért a pokol fenekéből! Hoztak egyet, nagyobb a templomnál. A kazal fát meggyújtották, a kondért tűzre tették; főtt, rotyogott a puliszka, meg is főtt már; elévesz Plutóné egy puliszkaverőt, akkorát, mint egy szarufa, keveri körbe, kavarintja, egy nagy fakanállal lapogatja; ismét kondért a tűzre, süllent a kondér feneké, elválnak a puliszka, fordítják a kondért, kiborul a földre a puliszka, nagyobb, mint a Hargita.

Kakaskukorékolásra készen voltak, indultak, mentek, s úgy elszelepeltek, mint a sebes szélvész.

Bezzeg, hogy korán kelt a király, s ment ki a tornácra, hadd lám, csinált-e valamit az az ördögös legény. Nézi a rettentő nagy puliszkát, s úgy elájult, hogy hat itatós cseber vizét öntötték rá, s mégis alig tudott feleszénkedni.

Ahogy feleszénkedett, megparancsolta, hogy dobolják össze a város népét, s takarítsák el az udvarról a puliszkát. Na hiszen, nem kellett erősen összedobolni, szaladt a sok szegény nép, s ki amennyi puliszkát bírt, vitte, szaladt, s hazáig meg sem állott. Amikor aztán a puliszkát úgy eltakarították, hogy még a földet is felkaparták utána, hívhatja a király Palkót, s mondja neki:

- No, te legény, megcsúfoltál, de még ne örvendezz. Tudom, hogy magadtól ennyi ki nem telt, hanem jól van, most nyisd ki csak igazán a füledet. Holnap reggel menj ki az istállóba, ott van egy fekete ménlő, egy fekete kanca, azután két sárga kancacsikó s egy szürke kancacsikó. Ezeket rendre addig járasd, amíg habot nem ver a testük. Ha nem, karóba húzatom a fejedet.

Hej, örült Palkó, hiszen ha csak lovakat kell járatni, az már könnyű dolog. Nem is mondta egy szóval sem a királynak, hogy csak húzassa karóba a fejét, mert úgysem tudja megtenni - szaladt le nagy vígan a tömlőbe. De jött utána egyszeribe a titkos lappancsajtón a kicsi királykisasszony is, s mondja neki:

- Látom, hogy jókedved van, Palkó, pedig még csak most kellene igazán búsulnod. Eddig az ördögök mindent elvégeztek helyetted, de fényes nappal nem jöhetnek elő, hogy segítsenek.

Azt mondja Palkó:

- Hát te mit gondolsz, lelkem édes királykisasszony? Tudok én lovat járatni az ördögök nélkül is.

- Jaj, lelkem Palkóm, édes Palkóm - mondja a kicsi királykisasszony -, tudod-e, hogy az a fekete ménlő az apám, az a fekete kanca az anyám, a két sárga kancacsikó a két testvérem, s a szürke én magam leszek? Amikor te bé akarsz lépni a küszöbön, úgy rúgnak feléd, hogy a szemed is szikrázik belé. Hanem hallgass ide. Van az ajtón belül egy vasrúd, ezt, akárhogy rúgnak feléd, kapd fel bátran, ne féltsd a kezedet, üsd addig a lovakat, amíg meg nem adják magukat. Csak engem ne üss, édes Palkóm, mert én nem rúglak meg, csak úgy teszek, mintha én is rúgnálak téged. Nesze, adok egy rézkantárt is, azt aztán rendre húzd a fejünkre, a többi a te gondod.

Azzal a királykisasszony elbúcsúzott Palkótól, s meghagyta, aludjék, hogy holnap aztán nyitva legyen ám mind a két szeme.

Palkó megfogadta a tanácsot, lefeküdt, s aludt hajnalig, mint a bunda. Pitymallatkor fölkel, s ment hátra az istállóba. Már messziről hallotta hogy ott vannak a paripák, úgy nyerítettek, táncoltak, dobokoltak. No, Palkó, most meleged lesz, azt mondom. Amikor az ajtót kinyitotta, az öt paripa úgy rúgott feléje, hogy karikát hányt a szeme. De Palkó sem volt olyan tedd el s elő se vedd legény, felkapta nagy hirtelen a vasrudat, s neki a fekete ménlőnek - sirítsd! -, üti, vágja, dögönyözi, hogy egyszerre csak elterült a hídláson, s a jászolt is harapta nagy kínjában. Hamar a fejébe a rézkantárt, rápattan a hátára, s azzal aló neki, vesd el magad! - repült a fekete ménlő, mint a sebes szélvész. Amikor aztán a hab csak úgy szakadt le róla, visszafordult vele az istállóba.

Azonmódúlag jártatta meg a fekete kancát s a két sárga kancacsikót is, de amikor a szürke kancacsikóra került a sor, azt már nem verte, csak színleg ütötte, s nagyokat rikkantott. No, ez hamar megadta magát.

- Látod-e - mondta most a fekete kanca -, ugye, mondtam, hogy ez az istentelen szürke csikó elárult. Miatta vert meg ez a kötélrántó, de hiszen megfizetek ezért a sok szenvedésért!

Hallja ezt Palkó, s a fülébe suttintja a szürke csikónak:

- Hallottad-e, mit beszélt anyád?

- Hallottam, csak ülj a hátamra, s menjünk, mint a sebes szél, mert itt nincs maradásunk ez órától fogvást!

Aj, repült is a csikó, hogy a lába nem ért földet, repült a madárnál is sebesebben, a szélnél is sebesebben, de még a gondolatnál is sebesebben, hegyen át, völgyön át, erdőn, mezőn keresz-

tül, folyóvizeken, tavakon, tengereken is keresztül, s hét nap s hét éjjel meg sem szusszant. Akkor csak megszólal a csikó, s mondja Palkónak:

- Nézz vissza, Palkó, mit láatsz?

- Látok egy sasmadarat, hétrőfnyire szakad a láng a szájából, s egyenesen utánunk repül.

- No, ha láatsz, tudd meg, hogy az az én apám, s mindjárt utolér. Hanem én most keresztül-bucskázom a fejemen, s kölesvetés lesz belőlem, te is bucskázz át a fejedem, s kölespásztor lesz belőled. Ha az apám kérdi, hogy nem láttál-e erre egy csikót meg egy legényt, mondjad neki, de bizony láttál, amikor ezt a kölest elvetették.

Úgy is lett, ahogy a csikó mondta. Jön a sas, s kérdi Palkótól:

- Hé, földi, nem látott-e kend egy csikót s rajta egy szép legényt?

- De bizony láttam, amikor ezt a kölest idevetették. Lehet annak már vagy négy hete, ha nem több.

- Nem azok voltak, akiket én keresek - mondta a sas, s azzal visszafordult, s meg sem állott hazáig.

Mondja otthon a feleségének, hogy s mint járt.

- Ó, te boldogtalan, te - mérgeződött a királyné -, hiszen az a kölesvetés a te leányod volt, a pásztora pedig Palkó. Hogy tudtak így elbolondítani! Tüstént eredj utánuk!

Meg sem szusszant a király, repült vissza sas képében.

Ezalatt Palkóék is vágattak hegyen, völgyön át, de a csikó most már kezdett lankadni, s a sas csak egy puskalövésre volt utánuk. Mondja a csikó:

- Nézz vissza, Palkó, mit láatsz?

- Látom, hogy repül utánunk egy sas, s a szájából tizennégy rőfnyire szakad a láng.

- No, ha látod, az az én apám. Bucskázzunk át a fejünkön, én bárány leszek, te pedig pásztor, s ha kérdi, hogy láttál-e egy csikót s azon egy szép legényt, mondjad neki: láttál, amikor ezt a bárányt fiadzották.

Úgy is lett. Másodszor is bolonddá tették a sast, s az visszafordult mérgesen, repült haza egyenesen. Mondja, hogy nem látott egyebet, csak egy bárányt meg a pásztort.

De még csak most lett igazán mérges a királyné.

- Ó, te bolond, te, hiszen az a bárány a te lányod volt, a pásztor pedig Palkó. Visszafordulj tüstént, s többet el ne bolondítsanak.

Repült a király sas képében, nagyokat csapott a szárnyával, hogy az ég is meg-megnyiladozott. Vágtatott a csikó is Palkóval, de most még bágyadtabb volt. Hátraszólt Palkónak:

- Nézz vissza, Palkó, mit láatsz? Mintha láng perzselné a szőrömet.

- Látom, hogy ismét repül utánunk a sas, de most úgy szakad a láng a szájából, hogy nem látom az eget a füstjétől.

- No, ha látod, mindjárt vége az életünknek, ha hirtelen a fejünkön keresztül nem bucskázzunk. Hát most egy kápolna lesz belőlem, Palkó, tebelőled a kápolnában remete. Ha kérdi az apám, hogy nem láttál-e ilyen s ilyen csikót s ilyen legényt, mondjad, de bizony láttál, amikor ezt a kápolnát építették.

Mire keresztülbucskáztak a fejükön, s kápolnává meg remetévé változtak, lecsapott a sas is, hogy a föld mind megperzselődött körülötte, s kérdi a remetét:

- Ugyan bizony, nem láttál-e errefelé elvágatni egy szép legényt szürke csikóval?

- Hát biz én, ha jól emlékszem, láttam ezelőtt egy esztendővel, amikor ezt a kápolnát építették.

- No, ha akkor láttál, az nem is az, akit én keresek - mondta a sas, s visszarepült a királyi palotába.

A királyné már kint állott a tornácon, s verte össze a tenyerét nagy csúfondárosan.

- Megint elbolondítottak, ugye? No, az sem fele kár, amit te megeszel!

Eleget bizonykodott a király, de így s de úgy, őneki azt mondta a remete, hogy most esztendeje látott egy szürke csikót; a királyné majd megpukkadt a méregtől s bosszúságtól.

- Ó, te bolond, te, hiszen az a remete Palkó volt, s a kápolna a te leányod. No, most én megyek utánuk, engem, tudom, el nem bolondítanak!

Abban a minutában sólyommadárrá változott, s repült Palkóék után, a gondolatnál is sebesebben. Haladtak Palkóék is, ahogy lehetett, de inkább lassan, mint sebesen, s többet hátra, mint előre. Egyszer csak hátraszól a csikó:

- Nézz vissza, Palkó, mit láatsz?

- Látok egy sólyommadarat, de ennek aztán hetvenhét rőfnyire szakad a láng a szájából.

- No, bizony, ha láatsz, tudd meg, hogy ez az én anyám, s most ugyancsak jól vigyázzunk az életünkre, mert az anyámat nem lehet elbolondítani. Hát én most tóvá változom, te pedig aranyrécévé, s vigyázz, hogy meg ne foghasson a sólyommadár.

Hiszzen azt jól eltalálta a csikó, hogy a sólyommadarat nem lehet elbolondítani, mert az, ahogy tóvá meg récévé változtak, egyenest lecsapott a récére. De amikor lecsapott, a réce alábukott a tóba, s hiába kerülgette, olyan ügyesen alábukott mindig, hogy nem tudta megfogni. Fogja magát a sólyommadár, visszaváltozik királynénak, felkap egy nagy követ a tó partjáról, a récét megirányozza. De a réce most is hirtelen lebukott a tóba, s a kő nem találta el. Ami kő volt a tó partján, mind a récére dobálta, de csak nem tudta eltalálni.

Amikor aztán egy kő nem sok, annyi sem volt, akkor a két kezét fölemelte, s megátkozta őket, de olyan erősen, hogy ég s föld elsötétedett. Azt kiáltotta feléjük, ahogy a torkából kifért:

- Kifogtatok rajtam is, istentelenek! Két szép leányomból kifogytam, úgy megverted a vasrúddal, te gyilkos Palkó. Most kiforgatsz a harmadik leányomból is. De megátkozlak, hogy elfelejtsétek, mintha soha nem is ismertétek volna egymást.

Többet nem szólt, de ez éppen elég volt. Hirtelen keresztülbucskázott a fején, ismét sólyommadárrá változott, s repült haza szörnyű lángolással.

Ahogy elrepült, a tó is összecsapódott, királykisasszony lett belőle, a récéből pedig Palkó, még hétszerte szebb, mint annak előtte. Most már nem tarthattak senkitől, semmitől, elindultak szép csendesen, mentek, amerre a szemük látott. Addig mentek, mendegéltek, amíg egy város szélére nem értek. Ott leültek, egy kicsit eldiskuráltak, hogy lesz, mint lesz ezután. Egyszerre csak elnyomta őket az álom, s elaludtak.

Reggel, amikor fölébrednek, néznek egymásra, de úgy, mint két idegen. Kérdezi Palkó:

- Ki vagy, te szép leány?

A leány is kérdezi:

- Hát te ki vagy, te szép legény?

Mondja ez is, mondja az is a nevét, de nem ismertek egymásra. Nem tudták elgondolni, hogy kerülhettek össze. Hanem azért szépen bementek együtt a városba, s ott elváltak: az egyik ment jobbra, a másik balra. Palkó beállott egy urasághoz inasnak, a királykisasszony is egy másikhoz belső leánynak.

Telt-múlt az idő, s Palkó mindennap megfordult annál a háznál, ahol a királykisasszony lakott; járt oda hol levéllel, hol üzenettel, látta mindennap a királykisasszonyt, beszélgettek is együtt, de egymást nem ismerték.

Amikor éppen egy álló esztendeje volt, hogy a királyné megátkozta őket, Palkó azt látja álmában, hogy a fekete ménlő elpusztult. Küldik reggel abba a házba, hol a királykisasszony lakott, s mondja neki, hogy milyen csudálatos álmot látott.

- No, az igazán csudálatos álom - mondja a leány. - Én meg azt láttam ma éjjel, hogy a fekete kanca pusztult el.

Néznek, néznek egymásra, eszénkedni kezdenek, s hát egyszerre csak eszükbe jut, hogy ők ismerték egymást valamikor. Még jobban nyiladozni kezdett az eszük, s haj, se szó, se beszéd, csak egymás nyakába borulnak, ölelkeznek, csókolóznak.

Mindjárt megfejtették az álmot, hogy az nem is lehet másként: meghalt a király s a királyné. Egyszeribe indultak, s meg sem állottak, amíg haza nem értek.

Csakugyan úgy volt, ahogy álmodták. A királykisasszonyt kikiáltották királynak, s szabadjára hagyták, hogy válasszon férjet magának. Bezzeg, hogy szép Palkót választotta. Csaptak olyan lakodalmat, hogy Hencidától Boncidáig foly a bor s a pálinka s a mindenféle lé. Azután a fiatal pár dióhéjba kerekedett, az Olton leereszkedett, s meg sem állottak, amíg a Palkó anyját meg nem találták. A szegény asszonyt maguk közé ültették a dióhéjba, s vitték magukkal a királyi palotába.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A SZEGÉNY EMBER SZŐLŐJE

Volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember s annak három fia.

Ennek a szegény embernek egy darab szőlője volt, egyebe semmi, sem égen, sem földön. No, hanem őriztette a szőlőjét, akárcsak a szeme fényét. Sorba jártak ki a fiai a szőlőbe, és istrázsálták éjjel-nappal.

Egy reggel a legidősebb fiú ment ki a szőlőbe, ott leült, s elkezdett falatozni. Amint ott falatoznék, elejébe ugrik egy béka, s kéri a legényt:

- Adj egy falás kenyeret, te legény, már két hete, hogy egy falatot sem ettem.

- Majd holnapután vaskedden - mondotta a legény, s elkergette a békát.

A béka elment szó nélkül, de a legény csakhamar elaludott, s mikor felébredt, a szőlő úgy meg volt dézsmálva, hogy a legényt a hideg is kirázta nagy félelmében.

Másnap a középső fiú ment a szőlőbe, de az éppen úgy járt, mint a legidősebb. Attól is kért a béka kenyeret, de ez a legény is elkergette, még jól meg is dobta kövel. Azután lefeküdt, elaludott, s mire felkelt, fele sem volt meg a szőlőnek.

Hej, zsémbelt a szegény ember, nem volt otthon maradása a két idősebb legénynek, elkergette az apjuk. Egyebük sincs annál a kis szőlőnél, s arra sem tudnak vigyázni! Mondotta a legkisebb legény:

- Ne búsuljon, édesapám. Ami maradt, az meg is marad, azt én őrzöm.

Kimegy a legény a szőlőbe, leül ő is falatozni, s hát jó egy béka, kenyeret kér tőle is.

- Adok én jó szívvel, hogyne adnék.

Letört egy jó darabot a kenyérből, s szépen a béka elé tette.

- Egyél, szegény béka, nesze.

- No, te fiú - mondotta a béka -, jótétel helyébe jót várj. Nesze, adok neked egy rézvesszőt, egy ezüstvesszőt meg egy aranyvesszőt. Majd az éjjel eljön három paripa, egy rézszőrű, egy ezüstszőrű meg egy aranyszőrű, hogy összerugdossák a szőlődet, de te csak suhints rájuk külön-külön ezekkel a vesszőkkel, s egyszeribe megszelídülnek. Aztán meglátod, hogy sok hasznukat veszed az életben.

Úgy lett, ahogy a béka mondotta. Eljött éjjel a három paripa, berontottak a szőlőbe, nyírítottak, rúgtak, kapáltak, hányták fel a földet a csillagos egekbe. De a legény sem nézte össze-dugott kézzel, rájuk suhintott magyarosan, s hát abban a pillanatban úgy megszelídültek, úgy állottak előtte, mint három bárány.

- Ne bánts minket - mondták a paripák. - Ha valamire szükséged lesz, csak suhints a vesszőkkel, s nálad leszünk.

Azzal a paripák elnyargaltak, a fiú pedig hazament. De semmit sem szólt, sem az apjának, sem a testvéreinek arról, hogy mi történt. Azok csak csudálkoztak, hogy mi tenger szőlő lett, hogy az egész falunak nem lett annyi bora, mint nekik. Alig tudták leszüretelni.

No, telt-múlt az idő, egyszer a király, mint gondolt, mit nem, egy magas fenyőszál állíttatott a templom elé, a fenyőszál tetejére tétetett egy aranyrozmaryngot, s kihirdettette az egész

országban, hogy annak adja a leányát, aki lovával olyan magasra ugrat, hogy a fenyőszál tetejéről lekapja az aranyrozmaringot. Próbálkozott mindenféle királyfi, herceg, de hiába próbálták, még félig sem tudtak felugratni.

Mikor mind nagy szégyenkezve elkullogtak, jött egy legény rézszőrű paripán. Fején rézsisak volt, hogy ne lássa senki, aztán sarkantyúba kapta a lovát, egy ugrással lekapta a rozmaringot, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Hát bezzeg a szegény ember legkisebb fia volt ez a vitéz. De otthon nem tudtak erről semmit. A rongyos ruhájában ment haza, s mikor az apja meg a testvérei hazakerültek - mert azok is oda voltak csudalátni -, ott heverészett a kuckóban. Mondják a bátyjai, hogy ők mi mindent láttak. Mikor mindent elbeszéltek, azt mondja a legény:

- Jobban láttam én azt, mint ti.

- Ugyan honnét láttad volna jobban? - kérdezték a bátyjai.

- Hát fölállottam a kerítésre, s onnét láttam.

A legények még ezért is irigykedtek az öccsükre, s hogy többet ilyesmit ne lásson, a kerítést lebontották.

Következő vasárnap még magasabb fenyőszálra egy aranyalmát tétetett a király. Most is próbáltak szerencsét sokan, de hiába. Hanem mikor nagy szégyenkezve mind elkullogtak, jött ezüstszőrű paripán egy vitéz, akinek ezüstsisak volt a fején. Ez egy ugrással lekapta az aranyalmát, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Mire a szegény ember s két idősebb fia hazakerült, a legkisebb fiú már ott hevert a kuckóban. Mondják neki nagy áradozva, hogy mit láttak, bezzeg olyat a kuckóból nem lehet látni!

- Ó, én jobban láttam, mint ti - mondotta a legény.

- Ugyan honnét láttad?

- Felmásztam az ól tetejére, s onnét láttam.

A legények nagy mérgükben szétszedték az ól tetejét is, hogy az öccsük ne lásson onnét.

Harmadik vasárnap még magasabb fenyőszálra arany selyemkendőt tűzetett fel a király. Bezzeg, hogy ezt is a szegény legény kapta el. De most sem ismerte meg senki, mert aranyszőrű paripán volt, s aranysisak fedte az arcát.

Beszélik otthon a legények nagy dicsekedve, hogy mi csudát láttak.

- Jobban láttam azt én - mondotta a legény.

- Ugyan honnét láttad?

- Honnét? A ház tetejéről.

Mérgelődtek szörnyen a legények, s nagy mérgükben széthányták a ház fedelét is.

Aközben a király kihirdette országszerte, hogy jelentse magát az a vitéz, aki elvitte az aranyrozmaringot, az aranyalmát, az arany selyemkendőt. Eltelt egy hét, eltelt két hét, nem jött senki. Akkor a király odahívatta az udvarába, aki valamirevaló legény csak van az országban. Azok közt sem volt az a híres vitéz. Mikor aztán mind eltakarodtak, jött aranyszőrű paripán a legény, aranyos ruhában. Kalapjába volt tűzve az aranyrozmaring, a lova kantárjába az arany selyemkendő, s egyik kezében tartotta az aranyalmát.

No, csakhogy megjött. Örült a király, de még jobban a királykisasszony. Mindjárt megtartották a lakodalmat, s a király a legénynek adta egész országát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

GYÖNGYIKE

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy csúnya vén boszorkány. Ez a boszorkány egyszer kiment a mezőre, s amint ott mendegélt, egy gyöngyszemet talált a fűben. Fölveszi a gyöngyöt, hazaviszi, de mire hazaért, a kicsi gyöngyszemből akkora lett, mint egy tojás.

Csudálkozott ezen a boszorkány, még az ördögös eszével sem tudta elgondolni, hogy s mint lehetett ez. Betette a gyöngyöt az almáriumba, s várta, hátha még nagyobbra növekedik. Hiszen csakugyan nagyobbra is növekedett, mert egy óra, kettő sem telt belé, egyszerre csak kipattant a gyöngyből egy gyönyörűsége szép kisleányka. Örült a boszorkány, a kisleányt elnevezte Gyöngyikének, s úgy tartotta, nevelte, mintha az övé lett volna. De nem igaz szeretetből tette azt, egyébre gondolt az ő hitvány lelkével. Arra gondolt, hogy ha majd szép nagy leánnyá serdül Gyöngyike, vérét ereszti, s a vérével megfiatalítja magát.

Telt-múlt az idő, Gyöngyikéből szép nagy leány lett, a boszorkány el is határozta, hogy még ad neki egy esztendő, akkor aztán megöli.

Történt egyszer, hogy Gyöngyike a patakra ment vízért, s éppen akkor ment arra egy vadászlegény. Ennek erősen megtetszett Gyöngyike, de Gyöngyikének is a vadászlegény.

Szépen hazasétáltak, s ott a legény a boszorkánytól megkérte a Gyöngyike kezét.

- Hej, fiam - mondotta a boszorkány -, nagy ára van ennek a leánynak! Hozz nekem tíz mázsa aranyat, akkor viheted isten hírével.

Elszontyolodott a szegény vadászlegény, soha az egész nemzetségének nem volt egy font aranya sem, nemhogy tíz mázsa lett volna. Elment nagy bánatosan, ment, mendegélt keresztül a mezőn, be az erdőbe, maga sem tudta szegény, hogy merre jár. Amint az erdőben bolyongana, egyszerre csak a kezére röppen egy aranszínű bogár. Nézi, nézi a legény a bogarat, s felsóhajt keservesen:

- Hej, istenem, istenem, még ennek a hitvány bogárnak is aranyos a teste!

Megszólal a bogár:

- Ne búsulj, te szegény vadászlegény, tudom én, mi a bajod. Tíz mázsa aranyra van szükséged, ugye, anélkül nem adják neked Gyöngyikét. Megállj, majd hozok én neked.

Majd megszakadt a legény szíve a nagy búbánattól, de mégis kacagott, hogy kacagásától zengett az erdő.

- Jól van, jól - mondotta a bogárka -, csak kacagj, mindjárt meglátod, hogy nem tréfa az én beszédem. Eredj, ülj le annak a pataknak a partjára, és várakozz reám.

A bogárka elrepült, a legény meg leült a patak partjára. Hát egyszerre csak, halljatok csudát, annyi aranyhátú bogár jó a patak felé, hogy sárgállott, ragyogott a föld, az a tenger sok bogár húzott, vonszolt tíz nagy aranyrudat, minden rúd egy mázsa volt. Szépen a patak partjára vitték, s a patakba behengerítették, nehogy valaki más meglássa, míg a legény szekerek után lát.

Szeme-szája tátva maradt a legénynek, meg sem tudta köszönni a bogárkának az aranyat; de azok nem is várták a köszönést, nagy zümmögéssel, zümmögéssel elszállottak. Aközben beesteledett, s a legény lefeküdt a patak partjára. Gondolta, éjjel úgysem talál szekeret, majd reggel bemegy a faluba, s hoz onnét százat is. Hanem, amint elaludott, odament a boszorkány,

meglátja a tíz aranyrudat a patakban, fogja magát, s hétféle fű levét a patakba csöppenti, attól tíz aranyrúd szerteséjjel mállott, s mind rátapadt a halak hasára.

Fölébredt reggel a legény, keresi az aranyrudakat, nem látja sehol, nézi a halakat, hát azoknak a hasa csupa színarany. Hej, mérgeződik a legény, megfog egy halat, rákiált szörnyű haraggal:

- Hogy mertétek az én aranyamat ellopni?

Megszólal a hal:

- Ne bánts, te vadászlegény, nem loptuk el mi a te aranyadat, az a vén boszorkány kente a hasunkra. De ne búsulj, majd nagy segítségére leszünk mi neked. Én a halak királyának a fia vagyok, s ha valamit akarsz, gyere ide, szólj nekem.

Mit volt, mit nem tenni a vadászlegénynek, eleresztette a halat, úgysem vehette tőlük vissza a sok aranyat; visszament hát nagy bánan a boszorkányhoz, s azt mondta:

- Na, öreganyám, amit kívánt, megcselekedtem, volt tíz mázsa aranyam, de valaki a halak hasára kente.

A vén boszorkány úgy tett, mintha szánná, sajnálná a vadászlegényt, s mondta:

- Hiszen azért ne búsulj, fiam. Ha az aranyat nem tudtad elhozni, próbálj egyebet. Ennek előtte ötszáz esztendővel a patakba ejtettem egy gyöngyszemet, hogyha azt megtalálod s ide hozod, neked adom Gyöngyikét.

Megy a legény egyenest az erdőbe, ottan is a patak partjára, szólítja a halkirályfit, mondja neki, hogy mit akar a boszorkány.

- Hiszen ha csakugyan a patakba ejtette - mondotta a halkirályfi -, akkor ne búsulj, mert én mindjárt előkerestem.

Egyszeribe szólott a halaknak, s még egy óra sem telt bele, hozták a gyöngyöt, pedig a víz fenekéről már egy ölnyire süppedt volt befelé. Örült a vadászlegény, de mennyire örült! Szaladva szaladott keresztül az erdőn; hanem honnét, honnét nem, elejébe toppan egy leány, s megszólítja:

- Hallod-e, te vadászlegény, fűzd zsinórra azt a gyöngyöt, dugd el a kebeledbe, s aztán vigyázz, nehogy valahol az úton meglepjen az álom, mert ellopják a gyöngyödet.

Egyebet egy szót sem szólt a leány, s eltűnt a legény szeme elől. A vadászlegény meg is fogadta a leány tanácsát, zsinórra fűzte a gyöngyöt, s kebelébe dugta. De a vén boszorkány bagoly képében ott ült egy fán, s jól látta, hogy mit csinál a legény. Nagy hirtelenséggel egy gyönyörű szép rózsafát teremtett az út közepére, ahol a legénynek el kellett mennie, s annak a rózsafának a szagától úgy elálmosodott a legény, hogy nem tudott továbbmenni. Leheveredett egy fa alá, s elaludott. Mire felébredt, híre-pora sem volt a gyöngynek; kivette kebeléből a boszorkány.

Hej, uram, teremtőm, búsult szörnyen a szegény vadászlegény, most már igazán nem tudta, hogy mit csináljon.

Megy, mendegél az erdőn, hát megint csak elejébe toppan az a leány, aki előbb a jó tanácsot adta.

- Búsulsz, ugye, vadászlegény?

- Ó, hogyne búsulnék, ellopták a gyöngyöt a kebelemből.

- Tudtam én azt, hanem ahogy történt, úgy történt, most már ne búsulj a gyöngy miatt, hanem fuss, ahogy a lábad bírja, Gyöngyikéhez, mert tudd meg, hogy az a vén boszorkány neki nem az édesanyja, és éppen most gyülekeznek nála a többi boszorkányok, hogy vérét vegyék, s vérével magukat megfiatalítsák.

Hej, szaladt a szegény vadászlegény árkon-bokron át! Hát csakugyan, mikor az udvarra ért, éppen közrefogták a boszorkányok Gyöngyikét, köszörülték a kést, hogy vérét eresszék. De a vadászlegény is kirántotta a kardját, nem nézte, hogy kit vág, merre vág: aki el nem futott, azt mind levágta. Akkor szépen megfogta a kezét Gyöngyikének, elvezette az erdőbe, az ő kicsi házába, feleségül vette, s még ma is élnek, hogyha meg nem haltak.

A SZERENCSEKRAJCÁR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, hogy nem is tudta összeszámlálni. Valahányszor a számlálásba kezdett, mindig belézavarodott, mert ahogy elkezdte: egy, kettő, három, négy, összegomolyodtak, s kezdhette a számolást újra.

Hej, de sokat búsult a szegény ember, mert szegényebb volt a templom egerénél, s még száraz kenyér sem volt mindig az asztalfiában. Azt gondolta egyszer magában, hogy ő bizony legalább tizenkét gyermeket elküld szolgálatba, a többit majd valahogy eltartja. Fájt a szíve, mikor erre gondolt, de mit csináljon? Csak nem nézheti, hogy szeme láttára éhen haljanak. Egy nap aztán sorba állította a gyermekeket az udvaron, s hát mind a két sorba éppen tizenkét-tizenkét gyermek jutott.

- No, édes fiaim - mondta nekik -, eddig ahogy lehetett, eltartottalak benneteket, de tovább nem győzöm. Tizenkettő itt marad velem, tizenkettőnek pedig szolgálatba kell menni.

Hanem melyik tizenkettő menjen? Mert a szegény embernek egyforma kedves volt valamennyi gyermeke. Gondolt egyet, volt a lajbizsebében egy krajcárja, azt kivette s mondta:

- Édes fiaim, ezt a krajcárt feldobom, s ha az írásos fele fekszik felül, akkor a jobb felől állók mennek szolgálatba, ha a koronás fele esik felül, a bal felől állók.

- Jól van, édesapám! - kiáltottak a gyerekek - akármelyik részre esik, mi jó szívvel megyünk.

Feldobja a szegény ember a krajcárt, s hát az írásos fele esik felül.

Hej, istenem, a könny is kicsordult a szegény ember szeméből, mert a jobb felől állók közt volt a legkisebb fia, Gyurika, aki még kicsi, gyenge fiúcska volt. Mondta is:

- Ó, Gyurikám, Gyurikám, maradj te itthon, akármelyik jó szívvel elmegy helyetted, kicsike vagy te még a szolgálatra.

De Gyurika azt mondta:

- Ne sírjon, édesapám, azért, hogy a legkisebb vagyok, nem félek én a szolgálattól.

Elbúcsúzik a tizenkét fiú az édesapjától s az otthon maradt tizenkét testvértől, s keserves könnyhullatások közt elindulnak világgá. Hanem amikor a kapun kimennének, a szegény ember azt az egy krajcárt is odaadta Gyurikának.

- Tedd el, fiacskám - mondta -, hátha még szerencsédre lesz ez a krajcár.

Gyurika eltette a krajcárt, s azzal elindultak le az utcán. Amerre haladtak, a nép kigyűlt a kapujuk elejébe, s nem volt ember, aki meg ne siratta volna a kis vándorokat, nem volt ember, aki jót ne kívánt volna nekik. Mikor a falu kapuján kiléptek a határra, még egyszer visszanéztek a fiúk, a kalapjukat megemelintették, s nehéz szívvel továbbmentek. Csak a kis Gyurika volt igazán vidám. Ő biztatta, bátorította a bátyjait.

Mentek, mendegéltek a fiúk, hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön keresztül, s reggeltől estig meg sem állottak. Nappal mentek, s éjjel pihentek. Így telt el hat nap s hat éjjel. A hatodik éjjel Gyurika azt álmodta, hogy másnap egy oly várhoz érnek, amely éjjel-nappal forog, de hogy bejutottak-e, nem-e, arra nem emlékezett, mikor felébredt.

Reggel elmondta az álmot a testvéreinek, s aztán továbbindultak, mentek, mendegéltek, s hát amint egy erdőn keresztülértek, annak a széléről megpillantottak a messzeségben valami nagy feketeséget, mely úgy forgott, olyan sebesen forgott, hogy a szemük is káprázott a nézésében.

- Ez az a forgó vár lesz! - kiáltották a fiúk. - Siessünk oda, nézzük meg közelebbről.

A fiúk most már inkább futottak, mint mentek, s mire a nap az ég közepén ragyogott, ott állottak a forgó vár előtt. Szemük-szájuk elállott a csudálkozástól.

- Hej, de jó volna ide bejutni - sóhajtott Gyurika.

- Ugyan mit gondolsz - mondták a többiek -, nem áll ez meg a mi kedvünkért.

Aztán elkezdték számolni, hány kapuja s hány ablaka lehet ennek a nagy fekete várnak. Össze is számoltak vagy ötszáz ablakot s vagy ötven kaput, de több volt. Az ám, hétszáz ablaka s hetvenhét kapuja volt annak a várnak. S ugyan bizony mit gondoltok, min forgott a vár? Kakas lábán. Igen, kakas lábán forgott. Észrevette ezt Gyurika, s mit gondolt, mit nem, kivette lajbija zsebéből a krajcárkáját, megcélozta a kakas lábát, s mire a többiek észrevették volna, már repült is a krajcár.

Hej, halljatok csudát! nagyot csendült valami, bizonyosan nem tudom mi, talán a kakas lába, talán egyéb, elég az, hogy a vár egyszeriben megállott a forgásában.

Ahány kapuja volt a várnak, mind egyszerre kinyílt, s minden kapuban tizenkét katona jelent meg. Ott állottak kivont karddal, s várták, hogy vajon mi történik mostan. Lenéztek a völgybe, keresték a szemükkel, hogy vajon ki állhat odalent, ki követhette el azt a nagy csudát, hogy a vár megállott. Egyszerre csak észrevették a tizenkét fiút.

- Hé, gyerekek! - kiáltottak az első kapu katonái - ti állítottátok meg várat?

- Mi! - felelt bátran Gyurika.

A katonák többet nem is szóltak, leszaladtak a garádicson, közrefogták a fiúkat, s felkísérték a várba. Vitték egyenest a király elé. Mert abban a várban a fekete király lakott. A király ott ült a tornácban, s hosszú szárú pipájából bodor füstöket eregetett. Hanem egyszerre csak kivette szájából a hosszú szárú pipát, s lekiáltott a fiúkhöz:

- Gyertek csak, gyertek!

Hiszen akár akartak, akár nem, menniük kellett, mert a katonák ott mentek mögöttük, s hajtották maguk előtt őket.

Így értek fel a pitvarba a király elé. Elöl ment Gyurika, utána a testvérei. Levették a kalapjukat, s köszöntek tisztességtudással.

- Adjon isten jó napot, felséges király!

- Adj' isten! - fogadta a király. - Hát miféle járatban vagytok?

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, mi bizony szolgálatot keresünk, s úgy vetődünk ide.

- Jól van, jól, de hát az én forgó váramat hogy mertétek megállítani? - riadt rájuk a király, s a szemöldökét haragosan összevonta.

- Felséges királyom, csak arra instálom - szólt Gyurika -, hogy testvéreimet ne bántsa, mert ők ártatlanok. Én dobtam meg egy krajcárral a kakas lábát, attól állott meg a vár.

- Miféle ördögös krajcár lehet az? - kérdi a király.

- Az édesapám adta nekem, mikor eljöttünk hazulról. Ez volt az utolsó krajcárja, ezt is nekem adta.

Olyan szépen mondta ezt Gyurika, hogy a királynak kiesett a pipa a szájából, a szeméből kicsordult a könny.

- Hát csakugyan mind egy apának vagytok a gyermekei? - kérdezte a király.

- Felséges királyom - válaszolt Gyurika -, van még otthon tizenkét testvérünk!

- Tizenkettő! Tehát huszonnégyen vagytok! No lám, én király vagyok, s nekem csak egy unokám van, az is lány, fiam pedig egy sincs! Hm, hm! - megcsóválta fejét az öreg király, hogy reszketett bele a nagy fehér szakállá. - No, ne féljete, fiúk, nem bántalak, hanem fel-fogadlak szolgálatba. De azt előre megmondom, hogy nálam igen nehéz ám a szolgálat. Van nekem egy ménesem, abban van ezerkétszáz aranszörű csikó. Ezeket kell megőriznetek, mert ha nem, karóba húzatom a fejeteket. Ám ha jól megőrzitek, urakká lesztek, királyi szavamra mondom.

Gyurika, bár a testvérei egy kicsit megszeppentek, egyszeribe azt mondta:

- Egy életünk, egy halálunk, felséges királyunk, elvállaljuk a ménest.

A király erre mind a tizenkét fiúval parolázott, aztán bort hozatott, s megitták az áldomást. Volt ott ennivaló is bőven, jól is laktak a fiúk, akár a duda.

- Hej - sóhajtoztak evés közben a fiúk -, ha édesapánknak s a testvéreinknek adhatnánk ezekből a jó falatokból!

Ebéd után a király hátravezette a fiúkat az istállóba. No, azt gondolhatjátok, hogy rengeteg nagy istálló volt ez. Hogyne, mikor ezerkétszáz paripa volt benne. Aranszörűktől csak úgy ragyogott az istálló belül, mintha ki lett volna világítva ezer meg ezer gyertyával. A jászoluk is színarany volt, s színarany a láncuk is, mellyel a jászolhoz kötötték. A fiúknak csak úgy káprázott a szemük a ragyogó fényességtől.

- No - mondta a király -, itt van az ezerkétszáz paripa. Mindenikre jut száz-száz. Most mindjárt kezdjétek is meg a szolgálatot, még ma éjjel künn kell hálnotok a réten.

A fiúk azonnal dologhoz láttak. Eloldozták a láncokat, s a paripákat kieresztették az udvarra százanként. Aztán elindultak a várból, ki a rétre. Elöl ment a legidősebb fiú a maga százával, utána a többi, leghátul Gyurika. Hanem, amikor éppen ki akart lépni a kapun, ennek a sarka mögött egy sovány, girbegörbe csikót pillantott meg. Visszafordult s megsimogatta.

- Hát te itthon maradsz? Úgy látszik, veled senki sem gondol.

- Úgy van, te jó fiú - szólt a csikó -, velem senki sem gondol.

Gyurika csodálkozva nézett a csikóra.

- Hát te tudsz beszélni? Miféle csikó vagy te?

- Táltos csikó, kis barátom. Köszönd, hogy megsimogattál, mert még sokszor veheted hasznomat. Az eddigi csikóslegények mind ütöttek-verték, de úgy is vették hasznát.

- Ó, én nem verlek - mondta Gyurika -, mert én tudom, hogy az állatnak is fáj a verés. Gyere velem, szegény kis csikó, gyere a rétre, s ott majd játszom veled.

A csikó nem is kérette magát, hanem ment Gyurikával. Ez meg szépen átölelte a nyakát, s úgy mentek végig az utcán az aranszörű paripák után. Azazhogy mit mondok, alig léptek ki a kapun, megszólal a csikó:

- Te Gyurika, hol van a krajcár?

- Az én krajcárom? Hát te arról is tudsz?

- Hogyne tudnék! Hisz láttam, mikor megdobtad vele a kakaslábat. Eredj csak oda, és vedd fel, mert szükséged lehet még rá.

Gyurika odaszalad a kakaslábhhoz, s hát éppen annak a sarkán volt a krajcárja. Amint elvette, egyszeribe megmozdult a vár, s elkezdett forogni széleseben.

- Hát aztán hogy jövünk majd be? - kérdezte Gyurika.

- Attól ne félj, majd megállítja a király, ha visszajövünk; ha pedig nem, akkor megállítod a krajcárral.

Eközben végighaladtak az utcán. Rengeteg nép tódult a kapuk elé, s úgy bámulták az ezerkétszáz aranyszőrű paripát, amint hangos csengetéssel, giling-galangolással végigmentek a városon. Sokan sajnálkozva kiáltottak a fiúk után:

- Szegény fiúk, ti sem sokáig éltek!

Jó délután volt, amikor kiértek a rétre. A paripák egyszerre nekiestek a jó kövér fűnek, mely térdig ért, s olyan jóízűen harapdáltak, mintha egy hete nem ettek volna; a fiúk meg letelepedtek egy forrás köré, s onnét vigyáztak a paripákra. Aztán alkonyodni kezdett, s nekiálltak, hogy majd nagy tüzet csinálnak a rét közepén. A közeli erdőből gallyakat hordottak össze, nagy halomba rakták, s alája gyújtottak. Mikor a tűz javában égett, a szikrák csak úgy pattogtak-kavarogtak az ég felé, azt mondja Gyurika a testvéreinek:

- No most, fiúk, kerüljük meg a ménest, nézzünk széjjel egy kicsit.

A fiúk el is indultak, de a táltos csikó visszarántotta Gyurikát.

- Te csak maradj itt!

- Mit akarsz, édes kis csikóm?

- Azt, édes kis gazdám, hogy te még nem is tudod, kiktől kell féltened a paripákat.

- Nem én.

- Hát tudd meg, a tündérektől.

- Hol laknak azok?

- Itt, a szomszéd erdőben.

- S mikor jönnek?

- Pontban éjfélkor, kicsi gazdám.

- No hiszen, csak jöjjenek, majd elbánunk velük.

- Csak lassan a testtel. Többet ésszel, mint erővel - mondotta a táltos csikó.

- Hát mit csináljunk?

- Mit? Először is kérdelem: van-e pipátok?

- Nincs nekünk.

- No, ha nincs, akkor szaladjunk vissza a várba. Van a királynak ezer is. Kérj tőle.

Gyurika nem tudta megérteni, hogy mit akarhat a táltos csikó a pipával.

- Ül fel a hátamra - biztatta a csikó.

- Hiszen nem bírsz el!

- Csak ülj rám!

Ráült, s a csikó egy szempillantásra ott termett a vár előtt. Az forgott, mint a szélvész, de a csikó oda se neki: átugrott a legelső kapun, éppen az udvar közepére.

A király ott ült a tornácon most is, eregette a füstöt hosszú szárú pipájából, s szeme-szája tátva maradt, mikor Gyurika elébe toppant.

- Mi baj, fiam, Gyurika, mi baj? - kérdezte a király. - Minek jöttél vissza?

- Felséges uram, pipáért jöttem, ha meg nem sérteném.

- Pipáért? Minek a pipa?

- Sok a szúnyog a réten - felelte ravaszul Gyurika -, nem lehet elkergetni másként, csak pipafüsttel. Instálom felségedet, adjon nekem s a testvéreimnek tizenkét pipát.

- Hiszen ha csak ez a baj, ezen könnyű segíteni. - Azzal hátrafordult a király, kiáltott az inasnak.

- Mit parancsol, felséges királyom?

- Hozz ki a pipatóriumból tizenkét hosszú szárú selmeci pipát.

Az inas eltávozott, s egy pillantás múlva visszajött tizenkét hosszú szárú selmeci pipával. Mindegyiknek hosszabb volt a szára Gyurikánál.

- No, Gyurika, itt a tizenkét pipa, de aztán jól vigyázzatok a lovakra, mert különben vége az életeteknek.

Gyurika felpattant a girhes-görhes táltos csikóra, szalutált a királynak katonásan, s azzal hopp! csak úgy kiröppent a vár udvarából.

A király bámulva nézett utána. Ő eddig észre sem vette ezt a girhes-görhes csikót, mely úgy repül, mint a madár, pedig szárnya sincs. Sokáig eltűnődött, vajon hol szerezhetette ez a kisfiú azt a repülő csikót. De mire utána akart kiáltani, Gyurika már eltűnt a csikóval, kint volt újra a réten.

A nap éppen lenyugvóban volt, a pászortüzek, miket a fiúk raktak, messzire elvilágítottak, s olyan fényesség támadt a réten, mintha csak világos nappal lett volna. Lobogtak a lángok, fel-felcsaptak toronymagasságra, pattogtak a szikrák. A városban azt hitték az emberek, hogy odakint a réten valami komédiás tűzijátékot csinált. A fiúk ott járkáltak a ménes körül, mikor Gyurika közibük toppant.

- No, fiúk - mondta -, hoztam nektek pipát.

- Hát az minnek? - álmélkodtak a többiek.

- Rágyújtunk ma este, mert sok a szúnyog.

- Egy fia szúnyog sincs itt - mondták a többiek.

- Majd lesz, ha nincs. Egykettő, hamar fogjátok a szájatokba. - S meg sem várta a fiúk feleletét, ő maga dugta mindenkinek a szájába a pipát.

- De hisz ebben nincs is dohány - szóltak a fiúk.

- Az ám, nincs - hökkent meg Gyurika.

De a táltos csikó Gyurika mellé sompolygott, hozzátörleszkedett, s azt mondta neki:

- Nem is kell ebbe igazi dohány. Gyere velem, szedjünk bodzalevelet, annak a füstjétől félnek a tündérek.

Egy jó hajításnyira bodzafabokrok voltak, s Gyurika odaszaladt a csikóval.

Egy szempillantás múlva már vissza is jöttek egy csomó száraz bodzafalevéllel. Jól megtömték a pipájukat mind, a tűznél rágyújtottak, s elkezdtek pöfékelni. Leültek a tűz köré, s csöndes meseszó mellett füstöltek. De nem soká bírták, elszédültek mind a tizenketten.

- Tegyétek le a pipát - mondta a csikó -, majd megmondom én, mikor gyújtsatok rá ismét.

A fiúk letették a pipát, s elmeséltek éjfélig. Ekkor a táltos csikó nagyot nyerített. A fiúk mind talpra ugrottak.

- Gyújtsatok pipára, fiúk, s szaladjon mindenik a maga méneséhez. Ahogy tudtok, úgy füstöljete.

- De miért, miért? - kérdezték a fiúk.

- Mert jönnek a gonosz tündérek. Amint egy felétek közelít, csak füstöljete a szemébe.

Az ám, igaza volt a táltos csikónak, jöttek a gonosz tündérek. Ott laktak a szomszéd erdőben, innen jártak ki minden éjjel a király rétére. Az eddigi csikósok akárhogyan erőlködtek, nem tudtak ébren maradni, mert valami csodálatos szellő meglegyintette az arcukat, s ha állottak, állóhelyükben elaludtak, s a tündérek tetszés szerint válogathatták ki a legszebb paripákat. Ez a csodálatos szellő a gonosz tündérek lehelete volt, s nem volt annak semmi más ellenszere a bodzalevél füstjénél. De azok a szegény csikósok ezt nem tudták. Ha észreveszik, ha szívesen bánnak a táltos csikóval, bizony megmondotta volna nekik is.

Hej, milyen surrogás-burrogás támadt a réten, amint a gonosz tündérek táncolva, nevetve, ijjongva-vijjongva, hipp-hopp a réten termettek! Tizenketten jöttek, minden száz lóra egy. Egy-egy tündér tíz-húsz lovat összefogott, s úgy vágatott velük az erdő felé. Igen ám - azelőtt. De most szemük-szájuk tátva maradt, mikor látták, hogy mindenütt egy-egy fiú áll, mégpedig nyitott szemmel, bodor füstöt fújva a pipájából. Fújhatták ők a fiúkra azt a csodálatos, álmosító leheletet, a fiúk sem voltak restek, s visszafújták rájuk a bodzalevél füstjét.

No, lett erre trüsszögés, prüszögés, tikácsolás.

- Pciha, pciha! - hallatszott erről is, arról is.

A táltos csikó pedig csak biztatta a fiúkat:

- Fújjátok, fújjátok, gyerekek, ne féljete!

Hiszen fújták is azok, nemigen kellett biztatni őket. A gonosz tündérek dúltak-fújtak mérgekben, hosszú, hegyes körmükkel a fiúk arcát összevissza karmolták, de a fiúk sem voltak restek, botocskájukkal amúgy magyarosan rákoppintottak a tündérek körmére.

Egyszerre csak egy éles fütty sivített végig a réten. A tündérek ijjongva-vijjongva, keservesen jajgatva szaladtak össze a fütty irányában. A vezetőjük füttye volt ez. Hát ott feküdt nyögve-jajgatva Gyurika előtt, aki úgy fejbe találta felejteni a tündérek vezetőjét, hogy az menten elterült a földön. A tündérek hirtelen felkapták vezérüket, s nagy átkozódással, fenyegetéssel eltűntek, mintha a föld nyelte volna el őket.

- No, fiúk - mondta a táltos -, jól viseltétek magatokat, de még két éjjel erős próbátok lesz. Holnap kétszer annyi tündér jön elő, s akkor nem lesz elég a pipa. Hanem most már lefekhetek, alhattok békén, nem lesz bántódása a ménesnek.

A fiúk szépen leheveredtek a tűz köré, aztán aludtak reggelig. Vajon miről álmodtak? Arról a kis kunyhócskáról, ahol egy szegény ember lakik tizenkét fiával, s siratja őket éjjel-nappal. Jó reggel felkeltek, megmosakodtak, aztán összeterelték a ménest, s hazahajtották a forgó várba, hadd lássa a király, hogy egy híja sincs a ménesnek. A király már ott pipázott a tornácon, s messziről látta jönni a ménest. Csak egy pillantást vetett rá, s már tudta, hogy egy híja sincs annak.

- Hm - mondta magában -, ezek ördögös gyerekek. Ilyet sem láttam még, pedig megöregedtem. - Nagy álmélkodásában a pipa is kiesett a szájából.

De nézzetek csak ide, mi nagy csuda történt még: a forgó vár is egyszeribe megállott, pedig Gyurika meg sem dobta szerencsekrajcárjával a kakaslábat. Bizonyosan csudálkozásában állott meg. Elöl jött Gyurika a girhes-görhes táltos csikón. Hej, hogy táncolt ez most virágos jókedvében! Hogy rúgta a földet! Mikor aztán a ménes egészen bekerült az udvarba, Gyurika a tornác elé ugratott, szalutált katonásan, s jelentette:

- Felsőges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, egy híja sincs a ménesnek.

- Láttam azt már én messziről, Gyuri fiam - mondta a király. - De ne bízd el magad. Majd meglátom, mi lesz ma éjjel.

Még világos nappal, ahogy megabakolták az ezerkétszáz paripát, újra kihajtották a rétre. Az egész város népe kicsődült az utcára, de most már mind arról beszéltek, hogy ilyet még a világ nem látott: egy sem hiányzik a ménesből.

- Valami ördögfajzatok lehetnek ezek a fiúk - mondta egyik-másik ember.

Gyurika a kis táltos csikón ült most is, s nem nézett se jobbra, se balra, csak előre, mindig a ménes után; közbe diskurálgatott a csikóval.

- Hej, édes csikóm, ha ma éjjel is olyan szerencsések lennénk! - mondta Gyurika.

- Nálad van-e a szerencsekrajcár? - kérdezte a csikó.

- Nálam - felelt Gyurika, s megtapogatta a lajbija zsebét.

Csakugyan ott volt a krajcár.

- Hát csak jól vigyázz rá, mert még szükséged lehet rá.

- Nem félnek ettől a tündérek.

- Nem is a tündérek miatt van rá szükséged.

- Hát ki miatt?

- A király miatt.

- Ezt nem értem, kedves csikóm.

- Majd megérted holnapután reggel.

Eközben kiértek a rétre. A lovak nekiestek a jó kövér fűnek, a fiúk pedig fákat, gallyakat hordottak össze, hogy tüzet rakjanak.

- Nyihaha! - nyerített a táltos csikó. - Sok fa kell ma, több, mint tegnap. Minden fiú külön tüzet csináljon, mégpedig bodzafából.

- Sok tündér jön ma? - kérdezte Gyurika.

- Azt hiszem száz is. Tündér Erzsébet erősen mérgeződik, érzem a leheletét.

A fiúk erre csupa bodzafát vagdaltak ki fejszékkel, tizenkét máglyát raktak, s amint besötétedett, alája is gyújtottak. Akkora világosságot terjesztett ez a tizenkét máglya, hogy az egész város kiszaladt. Azt hitték, ég a tündérek erdeje. Éjfél felé a fiúk rágyújtottak a pipájukra, s úgy várta ki-ki a maga tüze mellett a tündéreket.

No, hiszen jöttek is ezek éjfélkor. Már messziről fűjték azt az álmosító lehetet. A fiúk majdhogy le nem estek a lábukról. Gyurikának a táltos csikóba kellett fogóznia, hogy el ne essék.

- Csak ügyesen, kicsi gazdám, ne félj - biztatta Gyurikát a csikó.

S jöttek a tündérek rettentő ijongással-vijongással, vörös ruhájuk csak úgy repült utánuk a levegőben. Forogtak, kerengtek, bukfcenet hánytak a levegőben, le-lecsaptak, s hosszú körmös ujjaikkal meg-megcirógatták a fiúkat, hogy a vér is kiserkedett utána.

De a földre nem tudtak leszállani, mert szemükbe csapódott hol a máglyák, hol a pipa füstje, s ha kezüket rá is tették egy-egy lóra, mindjárt koppantottak is rá egy nagyot az ólmos botocskákkal. Fent a magasban maga Tündér Erzsébet lebegett egy gyémántos hintóban. Tizenkét aranszörű paripa vontta ezt a hintót, onnét biztatta, bátorította Tündér Erzsébet a tündéreit:

- Fogjátok! Vigyétek! Ne hagyj magad! - hallatszott mindegyre Tündér Erzsébet harsogó szava.

De bizony csak kárba ment a biztatása, kárba a bátorítása. Százan voltak, s csak egy lovat sem tudtak elvinni.

Másnap reggel a fiúk összevissza karmolva mentek haza a forgó várba, de mindegy: egy ló sem hiányzott. A király ott ült most is a pitvarban, s már messziről kiabálta:

- Derék fiúk vagytok! Látom már, hogy egy sem hiányzik a ménesemből.

Jól megtraktálta a fiúkat, s megígérte, hogy ha harmadik éjjel is úgy megőrzik a ménesét, Gyurikából király lesz, az apjából meg testvéreiből herceg.

A fiúk aztán megabakolták a lovakat, s visszamentek harmadszor is a rétre.

- Nálad-e a szerencsekrajcár? - kérdezte Gyurikát a táltos csikó.

- Nálam - felelte Gyurika.

- No jó, mert holnap reggel nagy szükséged lesz rá.

- Ugyan mi?

- Majd meglátod, csak vigyázz rá. Nesze, én is találtam ma egy krajcárt az úton. Tedd el. Valaki ma éjjel olyan szépen kéri majd tőled a szerencsekrajcárodát, hogy te bizonyosan oda is adod. Add át neki azt, amit én adtam neked. Tedd a bal zsebedbe. De ne feledd, hogy a szerencsekrajcár a jobb zsebedben van!

Gyurika nem tudta elgondolni, hogy vajon ki lehet az, aki olyan szépen kéri majd tőle a szerencsekrajcárt. Meg is kérdezte a táltos csikót, ki legyen az.

- A kicsi királykisasszony - mondta a táltos csikó.

- Hát van a királynak leánya?

- Nem leánya, hanem unokája, annyi idős lehet éppen, mint te.

Eközben alkonyodni kezdett, s a fiúk a máglyarakáshoz láttak. Ami csak bodzafa s levél volt a réten, mind egy szálig összegyűjtötték az utolsó éjjelre. Ha ma is vissza tudják kergetni a tündéreket, többé nem próbálnak szerencsét.

Már éppen alája gyűjtöttak a máglyáknak, mikor egyszerre a táltos csikó nagyot nyerített.

- Nyihaha! Jön a király!

Az ám, igaza volt a táltos csikónak, jött a király hatlovas hintón. Mellette ült a kis unokája, egy aranyhajú leányka, aki olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

A fiúk sorba állottak, s úgy szalutáltak a királynak.

- No, fiúk - mondta a király -, eljöttem én is, hogy saját szememmel lássam, mit csináltok, hogyan kergetitek el a tündéreket.

Aztán leszállott a hintóról, az inasok tizenkét párnát raktak le a földre az egyik máglya mellé, s a király az unokájával leült a párnákra. Azután pipára gyűjtött, úgy diskurált a fiúkkal.

Gyurika ügyes mesemondó volt, s egész este mesét mondott a királykisasszonynak, hogy el ne álmosodjék. Ha egy mesét elmondott, olyan szépen kérte Gyurikát: mondj még egyet, Gyurika, olyan szép volt!

Így telt el az idő éjfélig. Ekkor aztán olyan dolog történt, amilyent a fiúk még álmukban sem láttak. Mikor bent a városban tizenkettőt kongatott a toronyóra, abban a pillanatban a tündérek ellepték a rétet. Voltak vagy ezeren, csak úgy nyüzsögtek a földön meg a levegőben. Kerengtek, táncoltak, ijjongtak-vijjongtak, kiabáltak mindenféle értelmetlen szavakat, de akik a levegőben kerengtek, csakhamar lefordultak a földre. Elszédítette a bodzafa füstje, leestek a földre, hogy csak úgy döngött a föld alattuk. A többiek meg úgy dőjtörögtek, mint a részeg emberek. Azt nem is mondtam még, hogy ma estére mind a tizenkét fiú karikás ostort szerzett magának. Hej, volt rittyegtetés-pattogatás, hogy csengett belé a rét, az erdő! A kicsi királykisasszony félrehúzódott a nagyapja mellé, de még az öreg királynak is kiesett a pipa a szájából. De még a párnák is egymás után estek ki alóla. Egyszerre csak azon vette észre magát, hogy a földön ül.

- Ördögös fiúk - dörmögött magában a király -, még engem is megijesztettek. Megöregedtem, de még nem láttam ilyen sokadalmat.

A fiúk ezalatt, ahány tündér volt, mind összefogdosták, s a karikás ostorokkal megkötözték a kezüket. Úgy vitték, vonszolták az elszédült tündéreket a király elé. Gyurika magát Tündér Erzsébetet vezette, aki a hintajáról pottyant le, s bizony erősen megütötte magát.

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom - kezdette a beszédet Gyurika -, itt vannak a tündérek mind, ezek nem bántják többé a ménest. Itt van maga a királyné is. Ha akarod, most ezek mind a te rabszolgáid.

- Jól van, fiam, Gyurika, meg vagyok veled elégedve. Még ma éjjel bekísértetem a váramba, s ott tartom fogságban. Ti meg reggel hazahajtatok a ménest, s amit ígértem, akkor teljesítem.

Azzal elővett a király egy aranysípot, belefuvintott, s egy pillantás múlva száz katona előtte állott glédában.

- Kísérjétek be ezeket a tündéreket a várba, s zárjátok el. De ha egy is elszabadul, fejeteket vétetem.

A katonák elindultak a tündérekkel, a király pedig még egy kicsit ott maradt a fiúk közt. Tudta ő jól, hogy miért maradt ott. Betanította otthon az unokáját, hogy kérje el Gyurikától a

szerencsekrajcárt. Ha aztán nála van, akkor Gyurika majd jöjjön be a várba, ha tud. Mert a király megbánta, hogy Gyurikának meg a testvéreinek olyan nagyot ígért.

A kicsi királykisasszony odasompolygott Gyurikához, s olyan édes, olyan szép hangon szólította meg:

- Édes, kedves Gyurika! Azt hallottam, hogy egy szép krajcárod van, add nekem azt.

Még meg is cirógatta Gyurika arcát.

Gyurika egy szóval sem kérte magát, belenyúlt a lajbija zsebébe, s odaadta a krajcárt. Az ám, csak hogy nem a szerencsekrajcárt.

- Ó, de jó, de kedves vagy - mondta a királykisasszonyka. - Holnap majd én adok neked valami szép ajándékot, meglásd.

S ezt csakugyan igaz szívből mondta a királykisasszony. Nem hitte, hogy Gyurika egy szóra neki adja a szerencsekrajcárját, s ez a jószívűség igen jólesett neki. Sejtette, hogy a nagyapja rosszat akar Gyurikával, s feltette magában, hogy ha csak lehet, segít rajta holnap. Majd kidobja ő Gyurikának a krajcárt, ha holnap reggel a vár alá érkezik, s nem tud anélkül bejönni.

Olyan szíves hangon búcsúzott el Gyurikától:

- Jó éjszakát, Gyurika! Az isten áldjon meg. Majd holnap látjuk egymást.

A király, mikor látta, hogy az unokájánál van a krajcár, hintóba ült és hazahajtatott.

Amint elmentek, a táltos csikó Gyurika mellett termett, s azt mondta neki:

- Tudod-e most, miért kell a krajcár a királynak?

- Hiszen nem neki kellett, hanem az unokájának.

- Mégiscsak neki kellett. Az a krajcár már ott van a király zsebében.

- S mire kell az neki?

- Mire? Hát arra, hogy meg ne állíthasd a forgó várat, s be ne mehessetek. Mert a király megbánta már, hogy nektek ígérte a királyságot. Tegnap a vörös király fia ott volt nála, s megkérte a királykisasszonyka kezét. S a király odaígérte a királysággal együtt.

- De már abból semmi sem lesz! - erősködött Gyurika.

- Nem, ha nálad a szerencsekrajcár. Nézd csak meg.

A szerencsekrajcár csakugyan ott volt a Gyurika zsebében.

- Jól van. A várba bejutunk. De azután a vörös királyfival is lesz ám bajod.

- Állok elébe! - mondta Gyurika, s karikás ostorával akkorát rittyentett, hogy az egész város talpra ugrott ijedtében.

Reggelre a fiúk felkerekedtek, összeterelték a ménest, s víg énekszóval hajtották a forgó vár felé. A király kint ült most is a pitvarban, nagyokat pöfékelt hosszú szárú selmeci pipájából, s ravaszul hunyorgatott a szemével.

- Csak gyertek, gyertek - mondta magában -, ide ugyan nem jöttök be.

Arra nem is gondolt, hogy ha a fiúk be nem jönnek, akkor a ménes is künn marad, s hátha egyet gondolnak a fiúk, s elhajtják a ménest a hazájukba.

A királykisasszony egy ablakban ült, s onnan várta a fiúk érkezését. Mellette hajolt ki az ablakon a vörös királyfi is, de bizony a királykisasszony rá se nézett.

Ő is mondott magában valamit. Azt mondta:

- Csak gyertek, gyertek, majd ledobom a szerencsekrajcárt, hogy bejöhessetek.

Mert tudjátok meg, hogy este átadta a krajcárt a nagyapjának, de mikor az elaludt, kivette a zsebéből.

Gyurika most is a táltos csikón ült, mely széles jókedvében nagyokat táncolt alatta. Mikor aztán éppen a vár alá ért, a királykisasszony ledobta a krajcárt. A vörös királyfi, kinek az öreg király megmondta volt, milyen furfangos módon akarja lerázni a nyakáról Gyurikát és testvéreit, ijedten kapott a királykisasszony keze után, de már késő volt.

- Mit!? - toporzékolt mérgében. - Te visszadobod neki a szerencsekrajcárt!? Ez azt jelenti hát, hogy nem akarsz az én feleségem lenni!

- Gondolj, amit akarsz - mondta a királykisasszony -, de én nem engedem, hogy azokat a szegény fiúkat megcsalják.

- Én pedig megölöm mind a tizenkettőt! - dühöngött a vörös királyfi.

- Elég lesz egy is! - ingerkedett a királykisasszony.

A krajcár éppen Gyurika előtt esett le, s Gyurika, bár jól tudta, hogy semmi hasznát sem veszi annak, leugrott a táltos csikóról, felkapta a krajcárt.

- Ez jó jel! - mondta a táltos csikó.

- Azt hiszem én is - szólt Gyurika, s kalapjával felköszönt a királykisasszonyhoz, ki olyan kedvesen mosolygott le rá, hogy a vörös királyfi majd megpukkadt mérgében.

Gyurika hirtelen zsebre vágta a krajcárt, aztán felpattant a táltos csikóra, s kivette zsebéből az igazi szerencsekrajcárt. Jól megcélozta a kakaslábat, aztán csing-cseng, nagyot csendült, s hirtelen megállott a vár a forgásában, s ahány kapuja volt, egyszerre kinyílt. Az öreg királynak ijedtében kiesett a pipa a szájából.

- Ördögadta fattyai! - ordított a király. - Ezek mégis túljártak az én eszemen!

Odakapott a lajbija zsebéhez, s hát nincs ott a krajcár! Nem tudta elgondolni, hogy mi történhetett, ki lophatta vissza azt a csudakrajcárt.

- Mindjárt hívjátok az unokámat! - ordított az inasoknak.

Hozták a királykisasszonyt.

- Te vetted ki a zsebemből a szerencsekrajcárt?

- Én - felelte a leányka bátran.

- Le is dobta annak a fiúnak - árulkodott a vörös királyfi.

- Nem szükséges, hogy árulkodj - szólt a királykisasszony -, anélkül is megmondtam volna!

E pillanatban vágatott a pitvar elé Gyurika a táltos csikón. De már nem volt az a girhes-görhes csikó, hanem gyönyörű szép aranyszörű paripa. Gyurika katonásan szalutált s jelentette:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, a három napot leszolgáltuk, a ménesnek egy híja sincs: várjuk az ígéret beváltását.

- Az ám - mondta az öreg király -, de hát csak később jutott eszembe, hogy a vörös király fiának is odaígértem a királyságot, de még az unokámat is. Mit csináljak mostan?

- Én nem engedem a jogomat - pattogott a vörös királyfi.

- Én meg nem leszek a te feleséged - mondta a királykisasszony.

- Hát kié leszel, te hitvány teremtés, te, aki elárultad a nagyapádat?

- Akárkié, de nem a vörös királyfié.

- Hiszen tudom én, hogy kié akar lenni - szólt közbe a vörös királyfi. - Ezen a parasztfiún akadt meg a szeme.

- Azon hát, ha tudni akarod!

Gyurika pedig nem szólt semmit ezalatt, csak várt, várt.

- Majd elvállik, hogy melyiké lesz kettőnk közül! - erősködött a vörös királyfi.

Azzal beszaladt, kardot hozott ki, s kezébe nyomta Gyurikának. Aztán a maga kardját rántotta ki, elővezettette a paripáját, s felpattant rá.

- Kettőnk közül az egyik itt marad! - vitézkedett a vörös királyfi.

- Én is azt akarom - mondta Gyurika.

S ezzel megkezdődött a bajvívás.

Az udvar kellős közepére ugratott Gyurika, nemkülönben a vörös királyfi is. Egyszerre csaptak össze kardjukkal, s csak úgy pattogott a szikra az acélból.

Gyurikának most volt először kard a kezében, kisebb is volt a vörös királyfinál, de azért ügyesen felfogott minden vágást.

„Megállj - gondolta magában a vörös királyfi -, majd szúrok, s akkor vége az életednek.”

S úgy tett, amint gondolta.

Egyszer, amint Gyurika erősen feléje suhintott, a vörös királyfi hirtelen félreugrott, s nekiszúrt a mellének.

Ha e pillanatban a táltos csikó félre nem ugrik, Gyurika bizonyosan a halál fia. De a táltos csikó félreugrott, a szúrás nem talált, a vörös királyfi meg nagyot lódult, s zsupsz - lefordult a földre, hogy csak úgy nyekkent belé.

Gyurika rászögezte a kardja hegyét a vörös királyfi mellére, s eképpen szólt:

- Kezemben az életed, vörös királyfi! Megölhetnélek, de nem ölök meg, pedig tudom, hogy te nem irgalmaztál volna nekem. Kelj fel, s takarodj vissza a hazádba!

A vörös királyfi keserves nyögések közt feltápászkodott a földről, nagy nehezen felkapaszkodott a lovára, s ügyet sem vetve a királyra, sem a királykisasszonyra, kioldalgott a várból.

Színét sem látták többet.

De már ekkor megszólalt az öreg király is:

- Ember vagy, fiam, Gyurka! Most már látom, hogy nemcsak csikósnak vagy ügyes, de vitéznek is vitéz vagy. Nyugodtan hagyom rád az országot, nemkülönben az unokámat.

Gyurika ezalatt leszállott a táltos csikóról, szép gyöngén megsimogatta a nyakát, fejét, hátát, aztán felment a pitvarba, a király elébe. Ottan letérdelt a király előtt, s vele a királykisasszony is. Az öreg király pedig fejükre tette reszkető kezét, s megáldotta őket. Azt mondta végezetül: ásó-kapa s a nagyharang válasszon el egymástól.

Na, lett aztán a forgó várban hetedhét országra szóló dínomdánom, hejehuja, lakodalom. A szegény embert s otthon maradt tizenkét fiát még aznap elhozták aranyos-bársonyos udvari hintókban. Az öreget, a fiait mind felöltöztették pompás ruhákba, amilyeneket csak hercegek szoktak viselni. Gyurikának pedig még koronát is tettek a fejére.

Hét egész hétig tartott a dínomdánom, ott volt az egész ország népe, s még a sánta koldusok is táncre kerekedtek. Mikor aztán a héthetes dínomdánomnak vége szakadt, Gyurika meg a felesége, hogy egy kicsit országot-világot lássanak, tojáshéjba kerekedtek, s a Küküllő vizén útnak eredtek.

Holnap legyenek a ti vendégeitek.

CSALI MESE

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, meg az üveghegyeken is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember kiment a fiával a földre szántani, s amint egyet fordul, egyszerre csak elkiáltja magát a fiú:

- Nézze, apámuram, nézze, egy kulcsot találtam.

- Az ám, egy kulcs - mondja a szegény ember. - Ejnye, de jó volna, ha egy ládát is találnál hozzá!

Na, ez annyiban maradt.

Tovább szántanak, kettőt-hármat térülnek-fordulnak. Megint elkiáltja magát a fiú:

- Nézze, édesapám, megtaláltam a ládát is.

Próbálják a kulcsot, hát jól beléetalál a zárba. Kinyitják a ládát, felemelik a fedelét, nézik, mi van benne, hát abban bizony nem volt egyéb, csak egy kurta farkú egerecske.

Ha az egérnek hosszú farka lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

--oOo--